

MONUMENTA LITERARIA NEERLANDICA XLII

Gerrit Achterberg
Gedichten

Deel 1 / Teksten

MONUMENTA LITERARIA NEERLANDICA XI,1

Gerrit Achterberg
Gedichten

Deel 1 / Teksten

Dit is een uitgave van het Constantijn Huygens Instituut voor tekstedities en intellectuele geschiedenis (CHI) van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)

Adres: Prins Willem-Alexanderhof 5, 2595 BE Den Haag

Postadres: Postbus 90754, 2509 LT Den Haag

Telefoon: 070-33 15 800

Telefax: 070-38 20 546

Copyright van deze uitgave © 2000 Constantijn Huygens Instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

Vormgeving: Frederik Bos, Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Amsterdam

Druk: Orientaliste, Herent

ISBN 90-76832-01-3

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Gerrit Achterberg Gedichten

Historisch-kritische uitgave,
verzorgd door P.G. de Bruijn

Deel I / Teksten

Constantijn Huygens Instituut, Den Haag 2000

Projectcommissie: G.J. Dorleijn, Groningen; R.L.K. Fokkema†, Utrecht;
A.L. Sötemann, Utrecht; H.T.M. van Vliet, Den Haag

Beknopte inhoudsopgave

Teksten

1924–1930 3

1931–1936 61

1937–1939 93

1940–1941 157

1941–1945 199

1945–1946 273

1946–1948 333

1949–1953 397

1953–1962 465

Appendix A 529

Appendix B 545

Alfabetisch register van titels en beginregels 549

Gedetailleerde inhoudsopgave 601

1924-1930

[1] 'T WONDER

't Brekend oog op 't licht Jeruzalem geslagen
Vocht de Smart-man 't lijden uit.

En toen 't donker werd rondhenen
Stond schimmig om den rand van Golgotha
5 de Jodenschaar, 't donk're volk,
dat hardde'in 't ongelooft; toch zwaar
was hun 't gebeuren van de gaande jaren
en nu voer het begrijpen op hen aan,
maar 't was te laat,
10 de Zoon van God was heengegaan.

't Wijs hoofd van den Schriftgeleerde
maakt een moe gebaar
en op den heuvel waar de dood nam
wat God gaf, stond nóg de Jood,
15 bepeinsde 't wonder...

[2] AVONDKERK

In 't kerkje gaan de kronen aan
een voor een, 't is of er banen
van licht de duisterniskolommen wegschept
en drinkt in zich, nu staan
5 op afstand van elkaar de lichten
en daardoorheen beweegt des herders woord
de harten der menschen, die
in rijen zwijgen... omboord
van licht-juweelen wielen
10 hangen de lampen van de zold'ring neer
en spetter-vonkjes schieten van het koper
in minder helle leegte neer.

[3] AVOND

Duldig staan in avondgrijzen
boom naast boom, een verre laan;
't licht veegt van d'omlijnde beelden,
'k hoor de schaduw henengaan.

5 Rust in 't land, en om de velden
walmt nog hitte van den dag;
in een weggedoken boschje
hoor ik eenzaam, tortelslag.

[4] REGEN

't Begon al vroeg;
in stom zwijgen
de hemel kloeg
van regen-hijgen...

5 Lang speelt regen
met bleeke bloemen,
tot ze verlegen
't spel moe noemen

10 en sterven gaan
Regen, ontdaan,
gaat smart-belaân
op harde rotsen slaan!

[5] DE WIND LACHT...

De wind waait, wijd
uitgespannen zijn vleugelarmen,
Hij lacht tegen bosschen
beneden uitgespreid.

5 Soms hoor ik klaagzang,
soms stemmengerucht;
dan weer is 't zefir:
een windezucht.

10 Maar altijd lacht hij
Om 't leven hoog,
waar hij voor niemand
't hoofd nog boog.

Hij wil de wereld leeren lachen
met hem in 't leven ver,
15 want 't is nog lachloos daar, van onder
schittert geene ster.

Maar boven welft zich sterrenkoepel
in lichte deining uit.
20 Daar boven lachen sterren
met wind 't mensd'om uit.

[6] DE REIGER

Daar in de blauwe lucht
plekt langzaam vervloeiend
een verre reiger;

5 hij is koning van de lage landen,
blauw is de trouwe kleur
van hem en van z'n rijk.

10 Hij wiekt bewust langs d'ijle stroomen
als een koning pleegt te gaan
en machtig in de hooge luchten
is blauw hij, stadig vleugel-wiegend,
naar 't goud der avondzon gegaan.

[7] LIEDJE

't Geklik-klak van de machines
aan de nijvere oever
verzacht in den avond.

5 De mannen en meisjes van de fabriek
trekken zingend door de mist
in den avond.

En de mannen rooken hun pijpen
en de meisjes droomen wat heen
tusschen de boomen.

10 Maar de eenzame zwerver
stompelt weg langs de huizen
en z'n hart klaagt
zacht in den avond:

15 't Kinderlijk kennen van zijn eigen dorpje
doemt voor hem op
in den avond.

[8] DE VERLATEN REIZIGER

De verlaten reiziger
wacht aan d'eenzame oeverkant
en 't zwijgend water
plakt heen in stukken
5 effen vlak.
De veerman komt op –
't halend lijf in heen en weer gezwaai
tegen den donkeren nacht,
waar de zwerver wacht...
10 en de vriendelijke overoever
omarmt hem zacht,
in warmte van thuis weten
in den bangen nacht.

[9] HERFSTGEDACHTE

De droeve dag nog nauw geboren
Spreidt zich over de landen uit,
De velden liggen ver-verloren
In 's ochtends nevel-wazigheid.
5 Een ranke boot glijdt stille verder,
Een ragfijne streep splijt de plas;
Langs onbekende spiegeldiepten
Verzwindt, verliest hij zich ras.

[10] 'T LEEGE HUIS

Zij draait de wekker knarsend op
en hijscht zich naar de bedsteê op
en ligt lang in den nacht...
Zoolang dat lange in de nacht
5 is heel haar leven ééne wacht
 maar kil en grijs
 de and're dag
 ziet stom haar in de oogen;
 leeg is haar leven heengegaan,
10 leeg zal zij telken avond
voor de bedrand staan,
totdat een leege kist
 haar hulsel zal omsluiten;
– want 't hoort toch immers zoo
15 alle menschen gaan toch dood –
Niets schoons: geen zon,
 geen bloem, geen kind
kon z' ooit als 't hare
in liefdeomarmen, warmen;
20 zij worstelt met den leegen tijd,
die door zijn massa
 onerbarm'lijk met haar speelt
en alles in dit oude huis
klaagt leeg om 't niets
25 waarin het is gevangen
en starend starend
met verglaasde oogen
waar niets in leeft
zal deze tijd nog
30 jaren hangen...

[11] DE ZWIJGENDE RIVIER

'k Ben thans vertrouwd met 't water van den Rijn,
ik zie het kortjes langs mijn boezem glijen,
waar 'k lig in droome-land verloren;
eind'loos trekken schepenrijen.

5 het schuivende water volgt breed zijn weg,
een zwijgend voortspoeden naar zee;
meevoerend een stilte, die tot mij spreekt,
als droeg het een lang, diep geheim met zich mee.

[12] ALTIJD MAAR DOOR...

*Somber slaat de
klepel in de toren,
altijd maar door...
altijd maar door...*

*Er is er weer een gestorven
altijd maar door...
altijd maar door...*

De gang naar 't graf is zoo langzaam,
De geliefde... men scheidt met wee,
Een namelooze ellende hangt over de wereld,
Klaagt met het gelui van de klokken mee...

5 De schimmen van den dood verglijden aan mijn venster
Naar het geheim van het eeuwige graf
En niets blijft dan wat snikkend gestamel
Waarom God toch ééns liefde gaf?

10 Ze sleepen de liefde van mij óók mee,
Z'is ook gestorven, een schoone doode,
Met nog een glimlach van verheuging
Liggen de rozen, bleeke en roode.

15 Vurige liefde, die dood is gegaan!
De klokkenstemmen, doodsgedachten,
Bevrachten de ziel met meerder smart
Om 't mysterie van een doode,
In 't graf rijzen de eeuwen als één tijdmassa
Waar hij 't leven overdacht,
Toen het zoet nog noodde.

[13] DOOD

Star, zonder blikbewegen,
ligt 't strakke lijf in nauwe kist;
daar ligt 't harde lijklichaam,
de nagels grissen langs de kist,
5 in nog wat nabewegen
van 't lieve leven.

[14]

Er trilt een snaar
één snaar maar,
Maar heel een leven ligt er
in dat treur-trillen, daar;
5 Een woeste lach om verloren geluk,
Een nijpende greep, een verdwaasde ruk,
Jong leven glijdt opzij...
Voorbij... voorbij...

[15] LIEFDE'S MACHT

De Liefde komt mij ingehouden nader
en werpt vooruit een vlamgevoel;
zou trouw deez' Liefde blijven willen?
't Vragen van mijn harte stil-verstillen?
5 Als zacht mijn hoofd in 's Liefdes armen rust,
als 't donker licht van wonderbeelden
in vreemde vrouwenoogen zweeft,
dan blijft voor mij 't zich overgeven.

[16] 'K ZAL HAAR GAAN ZEGGEN...

'k Zal haar gaan zeggen
dat ik van haar houd,
'k zal haar gaan zeggen
dat niets me onthoudt.

5 En, als ik lig verkoud
Is 't haar adem, warm-bedauwd,
die het mij komt zeggen,
dat haar ziele rouwt.

[17] HAAR AFZIJN

Onmetelijke uren rijen tusschen
ons een eigen tijd.
Bij verlaten vuren
zit de leegheid neer
5 en schreit...

[18] DE LIEFDE

O zonne-minnig kind,
O lief verlangen
dat uit uwe oogen blinkt,
wat zijt ge schoon, gij liefdekind!

[19] EZELKE

Ezelkarke; 't jonkske 'ho!' roept,
't Ezelke blijft stille staan.
't Nukkelig ventje brult 'vooruit dan!'
't Ezelke trekt moeizaam aan.

[20] HET SCHOOIERTJE

Ver van hier, daar slaapt mijn vader
Onder de kastanje-boom,
Ik tokkel maar mijn droeve wijsjes,
Ik speel maar, treur en droom...
5 Zoo glijdt thans het leven in leêgheid voorbij
Tot ik me naast vader vlij...

[21] IK WEEN...

Ver kermisgerucht waait weenensweemoed
Door droef-verscholen avondlanden heen.
't Wordt over zachte scheem'ring heengedragen;
O, lieve levensweemoed, 'k ween met u, ik ween!

[22] MEMENTO MORI

Deez' klok, die tijden mat in kleine meting,
toch met de tijd mee, groot,
staat op de kast te dommelen in vergeting,
tik-takt het leven in den dood.

[23]

Als 't opendubben van de tulpen,
strak en rond van wellust met het licht,
staan wij naar elkaar open...

5 De voelende mond
der vleezen bloem
drinkt zich den gloomen hemel
dag aan dag dicht.

10 Wij zijn door staal gestengeld
en iedren morgen
weer als een rooden mond gericht.

[24]

ZOMERMORGEN

In den hoogen zomer
als de nacht zich inlauwt
komt ver koud goud
op dun blauw open.

5 Mijn goud is gebleven
achter den nacht
Mijn oog zweeft aan
verts verlatensklacht

10 Steenenstil goud
Morgendoem...

[25] AVOND

Het licht pulpt op de boomen,
vroom en zuiver dienen de lampen
in stil-strengen neerhang:
blanke waak
5 boven het drijvend avonduur
dat heenlekt bij de klok.

Ik zit met de zoete motten
die neervlinderen;
onder de zacht gekapte helheid
10 van lampen
en een eeuwige verstillig
spreekt aan het open raam

Rust vult de openheid
tusschen zwaaravondsche muren...

[26]

Het hunkerings hoogrood
joeg op je sappenzware leden
die in hun volte lagen uitgegleden
door 't onweerstaanbaar stuwen van den gletsjer van den nood.

5 De strakgerukte strengen van mijn vleesch
hebben mijn kracht naar buiten uitgepuild.
... Een doffe plof van lijf op lijf
zich door den nacht opheesch...
bij 't kraaiend juichen van een vrouw.

[27]

Mijn meisje met de koninklijke beenen,
blanke pilaren in uw rokkenhol.
Uit hun geweldig samenzwellen komt
het rose klufje haren groeien.

5 De weeke modder
van uw lendnen
is het hulpeloos moeras
binnen gedegen bergen.

10 Twee groote druppen dauw
die aan uw lijf beven,
uw borsten –

Uw borsten zijn de koele schepen,
die onder uw blouse schuiven.

15 Je armen leggen
als lange slangen
zich om mijn hals.

Je oog is de vochtige grond
onder diepe dennen.

20 Ik baad me
bij den nachtelijken boschvijver
van je buik
in zijn blinkloos licht – –
waar
als lange loten op de naakte aarde
25 de luwe haren siepelen.

Je schoot moedert zich dicht.
De tussenbeensche broeiing
doet de haren uitkruiven
als warme bloemen, getemperd op donker.

30 Je welt, meisje,
je ontwelt aan het vocht der aarde,
mosmeisje,
je ligt op de aarde
als een welling van schoonheid.

[28]

Ik en de straten
hongereren naar haar.
Zoete straten,
wordt het nu waar?

5 Mijn stap sist de steenen
trap op...
huis met hangende armen...
leege deurbel...
droom van zwarte zon in ramen...

10 Ik en de straten
hongereren naar haar.

Ik bewaak m'n ziek zelf
in 't witte bed
stroomende vol manesneeuw –
15 maar ik sterf
den gifdood van mijn gedachten.

[29]

In deze schemerhuis
wil ik je hoofd bewaren,
wit in het zwart der haren

5 Mijn kindernajaarlach
is in den najaaravond,
waar vijvers diepen
om mijn dorp.

10 Alle dorpen gieten
licht uit in den hemel:
statie wankel
van lichtstellige.

haar moord aan mij
doet me iedren dood...

[30] DAUW

Het bosch drijft op een hooge zee van dauw
als 's arken Noachs droge huis
en in zijn donkre, onderkruinsche leegte
schuimlachen late lijsters
5 als geschudde schellen van zilver,
tempoloos --

De enkelingen der boomen
drijven voetloos verloren ---

De vruchten rijpen, dik omdauwd.

10 De dauw klimt tot de lendenen
het bosch om op.

Een koe kloort,
plaatsverloren ---

[31]

Den rooien loozer van mijn zaad
heb je den kop omkneld.
Je vingeren beten zich om hem.

5 Daarin tuierde
het korrele zaad op.

In mijn mond.
bracht ik je mijn manlijkheid
waarin je brooden lippen kusten
kus op kus.

[32]

In den hoogen feestvlag,
zeilend uit den toren,
ruischt de tocht van mijn donker hart,
golf ik van mijn stang af en verwaai
5 en klots verloren,
en gij verneemt den hardnekkigen slag
van het dundoek van mijn hart,
dat waaiende uitslaat op zijn toren.

[33]

Uw hulk voer zonder vracht.
Gij hadt haar lang voor iemand sterk gedacht,
Dien gij zoudt mogen varen uwe vracht.

Ik ben gekomen. Bijna nog onverwacht,
5 om 't wachten dat nu brak, weende gij zacht
de kentering van uwe vrome wacht.

Ik heb voorgoed geweten hoe gij lacht.
En nu de wanden wiegen om uw vracht,
ben ik de stilte voor uw rijke lach.

[34]

Iedere winter blinder,
Iedere winter meer er van verloren,
zoeken wij het roodbevroren
kinderlijfje, klaagt in ons een kinder-
5 roepen: 't zachter, zachter schreien,
door het eenzaam sneeuwen,
van het verder,
altijd verder liggend lijfje.

[35]

Mijn liefdevogel vliegt zoo nauw
en ijl voorbij,
zoo gauw...
o, als zijn vleugelen geraken,
5 straks in het warrig bosch
of tegen hooge staken,
en breken zijn teer-veeren stuk...

[36]

Het late, late winterpark
met uitgestorven paden glee
van sneeuwen dicht, van sneeuwen dicht
en onder het lantarenlicht
5 in witten dood het winterpark verglee.

Een zachte dooding droeg
ons uit dit eenzaam leven over.
Ik hoorde nog hoe je iets vroeg,
maar sneeuwenzacht en blijde vroeg
10 gedekt lag ik: een afgefallen loover.

[37]

Mijn heldre scherpte spant,
strak getrokken,
de touwen van de klokken
der gedachte, altijd weer
5 wakker geschrokken.

En toch, spijs mijn behoeding
schommelt die eene klok droef in den avond
Ik breng u een gehavend
hart en zijn lijden, armeroffring.

[38]

Niets dan mijn eenzaam zelfbelevén,
Een toren aan zijn eigen uren
overgegeven,
kabel ik, een torenhaan
5 tegen de hooge stilte aan.

Moeder-nacht.
Kille nachttongen koelen mij,
zacht slieren uw haren over mij,
neem den spalk uit mijn hoog open ooge.

[39]

Open schulpen uw beenen
een trillerende morgenbloem.

Een dauwdrup kom ik op u neer
in aarzel-zalig begeer
5 dender ik zachjes van zilver.

Ik durf u bijna niet aanraken.
Ik krimp mijn druppel van u af.
Door 'n zachte bungel van uw stengel
glij ik in uw koel bloemendonker af.

[40]

Over dit land alleen
zwerf ik, maar dit land heeft geen einde
En nu dool ik bij U binnen.
O oude wonde die ons pijnde,
5 zult gij beginnen
te heelen hier
of nog te heeter schrijnen?

[41]

Te sterven, liggende aan U
die met uw melkblank lijf
dit leven hebt verguld,
duld dat ik nu naast U blijf.

5 Maar dat ik, voordat 'k aan U ben verteerd,
van uwen droeven mond niet het verwijt zal vreezen,
en dat ik uit uw stomme oog
steeds d'eendre smeeke leze.

[42]

Niet de gekapte non ben ik,
die hare Heer bewaart
haar ziel een zuiver vlamke.

Ik
5 ben de bedelaar
die ik zag aan de deuren vragen
Ik grinnik en ik vloek,
soms geef ik ook Gods goeden zegen.

Ik
10 ben de goddelijke acrobaat,
ik glimlach en ik nijg.

Ik
ben de Paljas menschen,
ik spring, wanneer gij maar
15 trekt aan het touw, mijn lach is raar
met rooie strepen overschilderd.

[43]

Scheeve schuift het rietsel heen,
maar bij stiller winde kommen
alle stengels rank weeromme:
scheeve schuift het rietsel.

5 Scheeve schuift mij 't leven heen,
maar als stiller winden kommen
strekt mijn ziel zich rank weeromme:
scheeve buigt mij 't leven.

[44]

Meisje, hoe zwaar zoenen uw lippen
De maan wordt aan de verte rood geboren.
Goudig duister ligt naar hem verloren.
Stilten zijn geheime woorden van Uw lippen.

[45]

Ik draal ter deure van mijn eigen duister huis.
Ik dacht daar binnen goed den weg te weten
doch 'k stiet mijn handen aan al muren stuk.
Nu keer ik er niet weer, ik draal
5 ter deure, die ik achter me zal sluiten.

– Wel dat de zon er binnenvallen kon
en dat het ook wel licht bleef tot den avond,
maar o de nachten waar ik dwalend
aan blinde muren liep en eindigde
10 me zelve schreiend in een hoek te vlijen.

En als het schriële morgenlicht kwam in de gangen glijen,
vond ik mijzelve in een nooit gekende hoek,
Ik wil dit dwaalhuis uitgaan.

[46]

Zij ging van mij vandaan
Het licht van den lantaarn tegen
Haar lange schaduw lag tot aan mijn voeten
Zóó heeft zij voor het laatst mij willen groeten
5 met 't dierbaarst dat ik van haar had gekregen:
haar hoofd – en is toen in het licht vergaan.

[47]

Achter hooge boomen kwam een
bloot koud cirkeltje in 't grijs,
door de kruinen was het als een
liedje zonder zin of wijs.
5 Rinkelden de punten nimmer
tegeneen, mijn leven hing
als een liedje, blauw en immer
zonder volle cirkeling.

[48]

Zal dan uw liefde grooter wezen dan mijn vrees?
Gij kwaamt terug onverwacht en vond mij slapen.
Mijn oogen beefden open – vrees overgleed
glans dien gij niet kende... Slapen
5 moet ik nu... Zie ik slaap zonder vrees.
Gij bidt u in den hof voor mij ten bloed.
Een haan driemalen kraaide, hoog en heesch.
Ik kom u als een Petrus tegemoet.

[49]

Wat is dit een zoete verbintenis,
u en de dood en ik.
Dat liefde er niets bij heeft ingeboet,
te geraken tot deze rust.

5 Nu al de vuren zijn gebluscht,
gaan we over de zachte asch
en denken wat geleden moest,
voor ieder tevreden was.

[50]

Zij, die hun liefde tot haar einde gingen,
die donker werd en kronkelend en dood,
vonden bij 't opslaan van hun tenten
een nieuw, oneindig morgenrood.

5 Aan nieuwe verzen mogen zij beginnen,
zij gaan van stad tot stad steeds voort;
lang achter hen ligt zij vermoord
van wie zij nochtans helder zingen;

10 die hen bewoont, die hun behoort,
die hen geleidt langs deze dingen
der aarde naar het ander oord,
zonder omzien of bezinnen.

[51]

Ik had met u terug willen gaan
onder den eersten regen
toen wij naakt waren en zonder naam
als adam
5 en eva.

dan hadden wij geweten
der bloemen naam
en al het eerdere
dat nu is vergaan
10 en voor eeuwig vergeten.

Laat mij nog eenmaal met u samenliggen
onder dat geele onweer, dat de eenzaamheid
over ons heen kwam zingen
en hoor dan
15 voor altijd
hoe wij elkander binnengingen.

[52]

Zij die bijna aan het bloed raakten
groetten haar
met een innige zwier
van hun hoed.
5 maar zij die door haar donkere lanen dwaalden
en omzagen
weenden om haar
met een droef gemoed.

[53]

Er ligt in de zon een vrouw te lachen
Er ligt in mijn hart een vrouw begraven
Er is in mijn bloed een vrouw verdronken.
Eeuwig staat ergens een vrouw te wachten.

5 Er is een vrouw vóór mij weggevaren
Ik moet wachten voordat ik ga
op een vrouw die mij nog in zal halen,
het werd eenmaal beloofd door haar.

10 Deze verwarden in mij, tot den dood
met mij bevriend, in hun midden leef ik.
Maar om een, die zonder afspraak ontvlood
en mij mijzelve alleen liet, ween ik.

[54]

Toen, dat de dood het won van mij
heb ik mijn handen in zijn schoot
gelegd en hij beloofde mij
5 een donker woord, dat leeft in mij
en nu, langs alle eb en tij
ga ik om antwoord voort.

10 Wat is er aan gelegen mij
of er iets anders wordt gehoord?
'Weder is er een trein ontspoord'
'Vannacht werd iemand wreed vermoord'
Wat is er aan gelegen mij?

15 Met uw kus tusschen mijn oogen
en uw handslag in mijn hand,
o dood laat mij het antwoord weten
achter uw kust, aan uw andere kant.

[55]

De regen deelt het donker hart
zijn weenen mede en beide weenen
om evenveel in een zelfde meenen
van zuivere smart.

5 Want toen zij in den regen heenging
was het de regen die haar omhing
en haar omhulde, een eeuwig ding:
dit wat ik weet, weet ook de regen.

10 En het wordt niet meer tusschen ons verzwegen
sinds een uitwisselen ontstond
zoo zoet, dat het hart een vrede vond
uit pijn en wanhoop weggeheven.

[56]

Wij die in de zon gezongen
met ons hart de schaduw zochten
van het donker en het dronken
tot wij leeg en helder waren
5 werden blinkend als het water
dat de aarde houdt omvat.

Tot dit zoet bedrog besloten
schrijft hij zijne hooge wegen
in de spiegels van ons hart;
10 glanzend geven wij hem weder
wat hij in een diep en eeuwig
stralen met ons houdt verstand:

Een verloren achterland
spiegelende in de vlagen
15 van een licht, voortijdig hart.

[57]

De lente en de dood gaan saam
een vriendschap zonder vorm of teeken
wie aan de eene is bezweken
zal aan de ander ondergaan.

5 Wie háár ontmoette voor de ziel
afstand gedaan had van het bloeien
zal zij met zooveel licht vermoeien
als aan geen bloem geviel.

10 Wie hém vergat voordat het laatst
uur zich voltrok in donk'ren nood
heeft zich vergeefs van roos tot roos
als een hommel gehaast.

15 De lente en de dood gaan saam
een vriendschap zonder vorm of teeken
wie aan de eene is bezweken
zal aan de ander ondergaan.

[58]

Het was een nacht die in mij overwoei
De boomen stonden in een scheeve ademhaling,
hijgende naar het verhaal van haar
dat naderen ging
5 met donkere, langzame slagen.

Wie kan het aan het hart verdragen
als, wat er uit verloren ging
weer binnen komt, afstand-beladen,
een ruimte-geurend eeuwen-ding,

10 dat van de tijd geen verhindering
meer ondervindt en van de namen,
die wisselend over ons kwamen
geen leed en geen vermindering,

15 en zóó herkend werd, dat de woorden
verzwegen werden en geen lied
dit stom geluk zingend verstoorde
waar het zich niet aanranden liet?

30 1924-1930

[59]

Over de dood verging het lied
daar bleef het in zijn eigen wezen
leven, bevend en verwezen;
zong het om niet?

5 Het zong om niet, maar in zijn stem
in jubeling gestrekt naar hem,
hoort, wie het hooren moge
zijn goddelijk vermogen.

10 Het zong het al aan zich voorbij
De held're heirweg dreef voorbij
Zingend zijn in den dood gegaan
die bleven zonder vorm of naam.

[60]

Misschien dat ge nog aanwezig zijt
op de plaats waar gij gebleven zijt
waar ik van u ben weggeleid
zijwaartsche bosschen in
5 door een die mij niet meer bevrijdt
dan op uw woord

o dit eenzame land

10 en niet te weten of gij zijt
alleen gegaan naar 't eeuwig eind
of dat ge vóór de dood
mij hier nog zingende bevrijdt

Misschien dat ge nog aanwezig zijt
op de plaats waar gij gebleven zijt,
weenend het hoofd in uwe schoot.

[61]

Nu strijdt het hart zijn laatste slag
de jaren trekken hun legers samen
de zomers gaan vooraan, vlag aan vlag
vanen aan vanen

5 Ver aan de einders van den dag
komen de winters, o grijze mannen
met sneeuwen manen en stilte van hart;
zij scharen zich ter linker kolonnade

10 Maar achter de bergen, in reserve
wachten de gouden paarden van de herfst.
Een kind van lente houdt daarbij wacht
... en zich bezinnend, neuriënd zacht
gaat ongewapend naar uwe tenten
onder den ademloozen hemel van den dag.

[62]

Toen stond in uw laatste naam rondom
de wereld op, de kimmen braken
en een land dat verloren was kwam weerom;
Schijnende over de gulden daken
5 van een oud dorp aan de horizon,
de zon met haar gebroken stralen.
En toen hij er eenzaam binnenging
ontdaan van droefenis en wrake
is hij tot haar weer kunnen raken,
10 vrij en als in een herinnering.

[63]

Gij stondt met een hoog hopen
tegen mij aan
Ik was het zelf die stond
tegen uw hopen aan.

5 O dat in deze zuivere waan
zoo groote eerlijkheid beleefde
het bloed en dat het blinde weten
voortaan
alleen het eene licht blijft zijn
10 Sluimerend in uw hart, Cathrien.

[64]

Het was een avond in de winter – vuur
brandde aan onze voeten, zij zat tegenover
de schoorsteen, maar het bloed ontmoette
het weten hoe het was, – toen dreef het over.

5 Het is de ramen doorgegaan, waar sneeuwen
den haard inviel, die daar in weerschijn brandde
En in haar schoot lagen haar witte handen.
Zij stond op, zag me aan en ging toen henen.

[65]

Aan het roer dien avond stond het hart
en schepte maan en bosschen in zich in
en zeilend over spiegeling
van al wat het geleden had
5 voer het met wind en schemering
om boeg en tuig voorbij de laatste stad.

[66]

De klok regeert de kamer
monotone wetten
murmelen in den avond
niemand kan zijn regelen verzetten
5 niemand wordt hier doorgelaten.
Vandaag ben ik beschuldigd
vanavond lig ik voor 't gericht
stilte in de zalen
alleen het ademen
10 van de kast, een moeder die mij ziet.
Wind en regen buiten
pleiten en verdedigen
wind en regen buiten
pleiten en omsluiten
15 den rechter met hun redenen.
Rinkelend verschrikken
minuten minuten
uren hijgen voort
en vier muren klagen
20 om een enkel woord
van vergeven, vóór den morgen,
om een antwoord van vergeven,
om een antwoord vóór den morgen.

[67]

De wereld is vergaan
haar naam spelde een nieuw getal
het licht viel van de sterren af:
verdwaald
5 Eenzaam lag de goede grond te weenen
over zooveel wederkeer
van liefde en haar weelde
sloeg in lentebloemen neer.
En de vogelen vervolgden
10 het lied dat lang geleden was gestaakt
zóó ongemerkt, dat wij vergaten
hoe het tot zwijgen was geraakt.

[68]

HET EILAND DER ZIEL

I

Eens stond uw adem in mij stil
en mijn bloed onder uw hartslag
Uw borsten waren sterk, een wil
waarover mijn donker hart lag.

5 Alleen de helle wendingen der oogen
vingen het vuur der over-oogen:
een vierend registreeren
van oogenblik tot eeuwigheid in het gemoed
en van elkanders eigenheden zoet –
10 aandachtig accepteren.

En in een alom wervelend verliezen
van bloem en zon en horizon,
stegen uw stille zielekimmen
blauw aan het hart rondom.

[69]

II

Gij zijt met zooveel schemer heengegaan,
dat ik uw naam
kan vinden met mijn oogen in het donker.

5 De ziel heeft aan de duisternis
dien gij geschapen hebt voldoende
om daar in om te gaan.

[70]

Gij waart mij nauwelijks nabij
of ik ontstond in uw heelal,
ster, om u, zon, opgaan en val
dreven in verwondering om en om.

5 O baan, o gouden bal, waarom,
hebt gij mij zuiver uitgestrekt
en tot uw eigen vorm gewekt
buiten u om,

10 anders dan om aan uwe straal
waarvan gij lengte en went'ling weet
loodrecht in een vuren vergaan
te keeren tot uw middelpunt?

[71]

Weenen is even eenzaam
als sterven en even ver
als sterren en het zwerven
onder avonden ver.

5 Lachen is even oud als
het leven en even leeg.
De tijden zijn even koud als
ijsland, waar de zon achter neeg.

10 Schepen schenen te varen
naar een doel, maar de horizon zweeg.
Wij blijven hier allen op aarde
alleen en van onszelve vervreemd.

[72]

In dit doodzieke lentebegin,
waar de winter nog midden in
het hart legert, wordt gehoord
een eerste tekort aan verdediging:
5 op de poort,
die eeuwen geleden openhing,
maar gesloten werd op een moord,
die hij een avond aan haar beging,
worden zachte vingertoppen gehoord:
10 de eerste sidderingen van den dood,
die nameloos tot het leven weer openging
en bewijs van alvergeving.

O bloem, die maar eens in de eeuwen groeit,
uw geur verzadigt mij van overdoodsch geluk.
15 Als ik u aan mijn lippen hef, dan wordt bedrukt
mijn ziel van u, drinkend uw hemelmoed.

[73]

Ver in de zee verging een stem.
Zij die hem hoorden leven voort
en worden door geen waan bekoord
Geen valsch geheim betoovert hen.

5 Zij zijn op zoek naar 'n schip dat hen
voeren zal over de horizon.
Waar eenmaal een droom in de mensch begon
duurt hij voorbij der werelden end.

[74]

Nooit was de dood een naakter man
dan toen hij op mijn leger lag
en zei, terwijl hij naar mij zag:
'ik lig, waar gij gisteren lag'

5 'Wees onvervaard en immer meer
gereed, ledig en groot.
Mijn vriendschap duurt tot aan de dood
Geen vriend is ooit zoo trouw geweest'

10 'Maar blijf bij mij, er was er geen,'
(toen klaagde de dood en trilde z'n stem)
'er was er geen, die niet verging
van angst, of die mij niet ontvlood.'

15 'En heb me lief,' hij fluisterde.
En eenzaam ging de hemel open.
Hij weende en ik huiverde.
'Geen mensch is einzamer dan ik.'
Ik kon de zaligen zingen hooren,
één ééuwig oogenblik.

[75]

Het leven loopt in droomen dood.
Tusschen slaap en slaap staat een toren rood.
Een mensch speelt op zijn instrument
het lied dat zijn geliefde kent,
5 die hem voor jaren terug ontvlood.

Hij weet dat er een dag bestond
waarin de dood niet werd gehoord,
waarop zijn hoofd lag in haar schoot
en engelen-honger om haar mond
10 en de zon als een ster in haar oogen stond.

Wie dit een oogenblik verstond,
wat tusschen twee menschen mogelijk is,
hij sluit zijn oogen 's avonds dicht
en wacht en weet het einde goed.

[76] OVERGAVE

Hoe zijt gij vergaan, o lieveling,
o schoone tranen, waarvan ik zing,
lang na uw ondergaan.

5 't Is of ik u voor het laatst zie staan,
aan de deur, een levend' herinnering
die niet meer zal vergaan.

10 Moge uw oogen vol tranen staan
als ge mij gedenkt in herinnering,
zóó als ge eenmaal van mij ging,
zoo is het goed, al werd het leven arm.

[77]

Ik herkende u uren er na.
In mijn hart bleef uw hand geheven
over mijn haar.

5 De vraagteekens
mijns bloeds
hebben de uitroep-teekens geroepen
van uw bloed:
Bevestiging vond wat zocht en zweefde
boven den chaos van uw mond.

10 En een licht ontstond,
dat zijn dans begon met het kind,
gevoed met het gras van de horizont
en den wind.

15 In het hart van ons
jubelt een vogel zijn oogen blind.

[78]

De doove wind staat om de blinde muren
van deze nachtkamer van hout gebouwd.
Het kan wel uren duren
voordat de tijd de stilte
5 als zijn wit kind in de armen houdt.

De nacht is voor wie luisteren een wilde
strijd van de tijd met de wind totdat
de in de slaap vergetenen hervinden
hun morgenrood en lot.

[79]

Mijn droomen staan in scharen voor de ramen.
De wereld noemt gewone namen
van dag en licht voor zijne daden.
Mijn droomen noemen mij hun donkere vader.

5 Zij vragen waar hun moeder is gevaren
en ik treed nader en doe een stom verhaal.
Maar zij schudden hun mismoedige gelaten
en blijven staren
de wereld en de dood voorbij
10 als kwam vandaar ooit iemand weder nader.

[80]

Uw lijf was zoo lang met bloemen omwonden
en mijn mond met zooveel talen vermoeid,
dat wij elkander niet weten konden
aleer de dood er mee was gemoeid.

5 Nu worden van alle horizonnen
met vreemde talen wij immer begroet
en witte bloemen wiegelen onder
een avondwind rood als bloed.

10 Uw lijf ligt er tusschen verlaten bevonden
Soms waait de wind haar omtrek bloot
en wij weten goed en kennen den dood
en het hart is van een weenen geschonden.

15 En de wind beweegt op uw lichaam bloot
het weemoedkleed, dat donkerrood,
gelegd van uw voet tot over uw mond
de oogen vrij liet, mild en groot.

[81] DE WITTE TOCHT

Er zijn stille strijden in mij ontstaan
sinds het zoo doodstil sneeuwde.
Ik zou naar alle menschen willen gaan
en zeggen: ik was niet, zooals gij meende.

5 Ze zijn misschien niet om mij begaan,
ze hebben hun eigen bezigheden.
De donkerheden minderen, witter gaan
de boomen worden rondom mij henen.

10 Er blijft een mensch in eenzaamheid gaan.
En wensch en weenen vergaan, zijn schreden
vergaan in de sneeuw, aan het eind van de nacht
wacht het witte kind, in lachen en weenen.

[82]

Mijne gedachten zijn gebleven.
Die mogen naar u gaan en verwijnen
rondom uw hoofd, het lichte, ijle
aangezicht blijft zoo trouw geheven.

5 Niet in de straten zal ik vinden
wat eenmaal verzwond uit de werkelijkheid.
Maar binnen denken en droomen beminnen
er twee elkaar in der eeuwigheid.

10 Droom het verhaal, het is beter dan dat ge
leeg en verloren uw tijd verschreit.
Bezie de roos, die haar eenmaal behoorde
en die ze u gaf voor de eeuwigheid.

[83]

Geheel den dag hebt gij mij gaande gehouden,
dood, draaiend in mij.
Maar toen de avond in u vergoudde
zeegt ge uit mij terzij

5 en in een rust die ik nimmer vertrouwde,
klonk zingende van de overzij
van de wateren die zich openvouwden,
de eerste heldere melodij.

[84]

Nu waaien de nooit te weten,
nameloos late geheimzinnigheden
met de wind mee dit dorp naar binnen.
De boomen, waaronder ik zelf kan gaan
5 in den dag, en 's nachts alleen blijven staan,
beginnen
mede te doen, vlak bij mijn huis.
Was het zoo dicht bij? Een oud hooren
maakt zich los uit mij, verloren
10 weer luisterend naar het nachtgetij,
dat trekt in nabijer vlagen voorbij
dan ooit te voren.

[85]

Zwaar en verschaald ligt het avondjaar
aan de kim van het einde, het hart woog zwaar
van alle werelden en van haar.

En het is genezen van hen en haar
5 op het ééne laatste raadsel na,
hoe ze vergaan zijn en naar waar.

Met nog het eenige van haar
door de mineuren van den tijd:
alsof er achter ons iemand schrijdt
10 met een weenende wereld achter haar,
glinsterend tegen de eeuwigheid.

[86]

Het spel, dat kranke zinnen spelen,
die onder elkaar den dood verdeelen.

Lachend begaan om wat nog weet
de ziel van een, die speelde met

5 leven en licht zoo zuiver als
de wind met bloemen en zomergras.

Een door het einde ingenomen
aflaten van wat zijne droomen

10 vermochten over stof en steen,
hangt er een ziel te midden van

het spel, dat kranke zinnen spelen,
die onder elkaar den dood verdeelen.

[87]

Ik beproefde u op bloed en nacht
maar in uw oog dreef de dubbele pracht
van goud en donker,
de sterren zonken
5 tot in uw hart.

Toen hebben mijn duistere handen
u den ruischende dood ingehouden
aan de rand dier afgronden
brak mij het hart.

10 Maar uw ziel zong zonder
onderbreken verder
aan het lied dat begonnen
was onder de sterren
van uw eerste nacht.

[88]

Ik weet wel dat ik u niet weervinden zal
als ik hier blijf liggen,
maar o de plaats, waar gij afscheid nam;
de winden
5 zal ik in den vreemde niet meer herkennen
buiten deze stilte die hier eeuwig schijnt,
waar zal ik mijn oogen op richten, de blinde,
buiten deze doodstille helderheid?
waar zullen mijn handen vinden?
10 O gij die al eeuwen voor mij schrijdt
onbekommerd om dezen tijd,
zie nog eenmaal om naar dit afscheid,
dat ik den wil vinde
dit te laten aan zijn eigen eeuwigheid
15 en de smart besta van dit tweede afscheid
om onder uw oogen den weg te vinden.

[89]

HET LIED OM DOODSWIL

Zoo zingt een mond, die eenmaal riep
het heldere verhaal nabij
dat in de horizonnen sliep
was het een eeuw of slechts een wijl
5 dat ik met u de dagen liep
aan uwe glinsterende zij
alsof de dood mij nimmer riep –
zoo zingt een mond het laatste lied
en ik verblijf nóg aan uw zij –:
10 ‘Dat van de dood de overkant
en van het lied de binnenkant
over mij kome en de brand
der wereld uitbreke door mijn bloed;
dat voor het laatst het leven neme
15 bezit van handen, hart en voet
en wij afscheid naar het einde heen en
wij afreis nemen – en voorgoed.’

45

1924–1930

[90]

O ruiten mijner eenzaamheid
waarlangs de avondstroomen nemen
hun beddingen, water en licht
vermengen zich voor mijn gezicht
5 geruischloos tot een glanzenvolle schemer;
alles in alles vloeit ter neder;
ik nog alleen blijf opgericht:
een in zich zelf versomberd teeken.

[91]

WACHTENDE

O groote dorst naar duisternis en nacht;
de vreemde huizen, om er langs te loopen
de jaren terug en weer opnieuw te hopen:
dit kan nog, als zij mij maar wacht...
5 De klokken worden niet geacht.
De tijden kunnen gerust terug
hun uren gaan en zon en maan
hun banen terug door dag en nacht,
tot ik haar weer voor 't eerst zie staan:
10 een die op 't laatste heeft gewacht.

[92]

SNEEUW

De straten zwierven met het sneeuwen mede,
de huizen dansten een doodstille maat.
De steenen kwamen een voor een mijn schreden
droomend bewegen, maar het was te laat
5 om naar een doel te gaan, de eeuwigheden
lagen geopend en een oud verraad
doorbrak de smaad der aarde tot het hart,
dat zich dien stond herkende en sneeuw wit weende.

[93] WEDERKEER

Hoe keer ik zoo in uw geheimnis weer?
Langs welke wentelingen ben ik u ontstegen?
En nu loodrecht gedaald, gelijk de regen
die keert naar d'aarde weer,
5 keer ik ter plaatse waar uw lichaam heeft gelegen
en leg ik me in de rondingen neer
die in het donzen gras zijn nagebleven,
beluister ik dezelfde blaad'rensfeer,
die na ons heengaan ruischend is gebleven,
10 gij zijt er weer, al zijt ge er niet meer.

[94] AFSCHEID

Ik zie haar klein geworden schreden in de verte;
nog een kwartier en zij is aan de waat'ren,
ik kan het nu niet meer beletten.

Dwalende zal 'k haar nagaan als de verten
5 haar hebben ingeademd uit mijn oogen;
de weg ligt van een heengaan overtogen,
wij zagen het onzichtbaar wenken.

[95] ONRUST

Want aan de aarde staan de geuren
en aan de hemelen de kleuren,
ik ben daar eeuwig tusschen in,
gezweefd en stil gemaakt door iets,
5 een lied, waarop ik sidderend bleef teeren
sinds mij het eerst geheim verliet
waarin ik niet kan wederkeeren
en mij het tweede niet ontving.
O kieviets eenzaam vleugelscheren,
10 o onrust... en alleen een lied.

[96] HET LEGER

De avond houdt de lauwe vlag
der zomer op den berg omhoog,
de dag hing neer met dorre handen;
droog droeg de wind de cimbelslag der morgen
5 de middag over, maar het heir
verstoof, alleen de kleine vaandrig landde
aan d'avondkust, die roerend zich bewoog.

[97] ACHTERGEBLEVEN

Ze lachte traag, haar lach weende beneden
en aan de onderzijde blonk de dood.
Zij was hier tusschen ingegaan, vervreemdde
meer van zich zelf naardat haar leven vlood.
5 Zij had het beste van haar hart vergaderd
om een, die zij ten doode toe verkoos,
te redden, maar de storm had hem beschadigd,
die in haar bloed zijn oorsprong koos.
10 Nu zit zij neder als achtergelaten
en telt de uren in haar stille schoot
die haar nog scheiden van het laatste:
zijn keeren op de winden van den dood.

[98] SAMENGANG

De stormen nemen toe, de avond
wordt warm aan onze handen en wij schijnen
verzameld uit de jaren tot dit einde,
alsof wij nimmer leefden voor dit uur.
5 En bloed en oogen worden sterk, uw naam
keert ongevarend onder het vuur
dat uit den hemel breekt en mede
het duister doorbreekt tusschen onze schreden;
o onuitwischbaar samengaan van u
10 met een, die donker doorging onder uwe sterren.

[99]

Een oud en donker schilderij
boven mijn ledikant
Bij nachten blijft het licht opzij
tot aan den rand.

5 Van de figuur is niet te zien
het is nu donker in dat land
o schilderij, o schilderij
boven mijn ledikant.

10 'k Herinner me nog uit vandaag
het zijn twee menschen hand in hand
liggende op een bloemenwei

het is voorbij, het is voorbij
het is een donker schilderij
gehangen aan den wand.

[100]

De wind en haar kleeren lagen nog saam
maar het was al over;
ergens tegen de sterren aan
sloeg het raadsel uiteen, maar wie gelooft er
5 dat het hiermee eindigt, wat zoo begon,
dat het de elementen verzamelen kon
in éénen greep, binnen één bloed?
dat zoo begon,
dat ik het zelf niet gelooven kon,
10 dat ik niet wist waarom het begon
dan dat het niet anders eindigen kon
dan in de eeuwigheid.

[101]

De torens hadden een stilheid bereikt
die niet was uit te spreken.
Ergens oneindig ver in mij
werd deze toestand vergeleken
5 met wat daar groeit en niet weerkeert:
een liefde in zijn eigen staat
bloeiend en ongemoeid gebleven,
en die der wereld niet meer raakt
en waarvan woorden niet meer weten.

[102]

Ik ben geheel terug gekeerd.
Mijn lijf is nergens bezig.
Ik ben een open morgen.
Zoo lig ik bij het klokgetik
5 koel in 't heelal.
Zooals een leven, pasgeboren,
uitligt. Alleen het uur
deelt bloed en adem mede aan het staren
naar oogen, die nog sterren waren
10 in een vorig uur.

[103]

Een schuine muur van sneeuwen
komt leunen aan mijn schouder,
geduwd door broeder winter
en zuster stilte, – zou er
5 nog tijding wezen, ginter
achter het witte scherm, dan vlokken,
sneeuwvlokken, klokken, koele kilte
over de wereld en een hart,
elkaar gelijk in den winternacht.

[104]

Dit is het blinkend loopen
tusschen het weten en het hopen
van nergens en naar niets.

5 Dit is de tijd gesteenigd
met iedere voetstap en alleenig
het loopen, blinkend en om niet
onder de wolken van den hemel,
op de wegen, met een eeuwig
gevoel, dat zich herkennen liet.

[105]

Soms als de weg het wil zijn wij
weer samen en het opgelost
geheim komt weder voor mij vrij,
glanzend ontstoken aan den grond
5 alsof geen element bestond
waaraan het zich gebonden houdt
tot aan dit breukeloos bevrijden
in zijn oorspronkelijkheid.

10 Alsof ge u niet gansch aan mij
voltrok komt dit uw overdeel
bevrijdt van ruimte en van tijd
en maakt den wil
brandend tot leven en tot dood.

[106]

Die kalmte sloeg mijn oogen dicht
toen hebt ge uw edel werk verricht:
mij weggegeven aan het licht.

5 Ik ben een zoon van zon en zal
langzaam omgaan in het heelal
om te bezien uw zusteren al.

10 Ik ben een zoon van zon en zal
vergaan, maar mijn naam en getal
zullen zich scharen om uw naam
en onze som voltooien in het al.

[107] HET SCHULDIG LIED

Nu heen te gaan met een lied in mijn mond,
nu een klok voor eeuwig bonst in uw keel;
nu gij geschonden zijt en gewond
5 en ik bleef heel,
maar niet dan door uw zuivere wond.

[108]

Ik leef bij dezen als het vuur:
Gij zijt het blindelingsche doel
waartoe de vlam zich kromt en hoe
al wat ze raakt verzenkt
5 tot grijze haat, geen wil weerhoudt
de wil die recht
tot u ingaat.

[109]

Mijn geest gaat met een bonzend hart
over de dagen, want ergens wordt
haar naam bewaard en haar lichaam
is daar ook bij en het verhaal,
5 slapende, van ons, aan haar zij.

Slapende zonder medelij
en zonder onrust in de armen
der eeuwigheid nu haar volein-
ding openligt naar alle zijden.

[110] MOORDBALLADE

O gij die ik had omgebracht.
Ik bond den wind om uwen hals
in verre sterrenacht, ik brak
uw dansen af tot op den grond,
5 uw lachen vond
den dood in mijnen lach.

De huizen werden blokken nacht.
De hemel was een zwarte doek
over de rouwhuizen heengebracht,
10 en in mijn mond
de regen regende lang en zwart.

Toen stond gij op en vond
mijn handen, waar uw bloed afdroop.
Met nooit zoo ondervonden handen
15 sloot gij mijn opgebroken oog.

Gij hield mijn hoofd in wind en licht
en woei mij uit en liet doorstralen
dit moegebeefde vleesch, het lijf
lag in uw schoot adem te halen.

20 En in uwer oogen spiegelzalen
braken de eerste tranen los.
Gij kunt uw dansen weer herhalen.
Ik ben, o droomenbond, verlost.

[111]

Wat moest die stad,
als een voor jaren aan mijn hart vervreemd bericht,
beteekenen?
Zou zij in deze huizen schuilen?
5 Het licht lag geheimzinnig op de steenen.
O zwijgen... tot mijn stem het uit moet schreeuwen:
aanwezig, diep aanwezig, deze schreden
gaan als vanzelf in een voortijds vinden binnen;
nu word ik blind en eeuwig onverhinderd;
10 uw wezen schiet mijn wezen weer te binnen,
ik moet u aan de laatste muren vinden.

[112]

De hemelen houden mijn gelaat geloken,
de tijden glanzen over mijn
handen voorbij, ik blijf ontbroken
aan ieder noodlot, omdat gij mij
5 met een droom bedwelmde, die is uitgekomen:
hoe lang lig ik hier, dat ik u verbei,
als een bloem aan de eeuwigheid ontloken,
terwijl ge naar uw horizon zijt overgestoken,
waarvan ik het land voel bewegen in mij.

[113] VROUW

Stil zit zij over uren heengebogen;
haar naam is wit van haar getogen,
tot een bezit van die hem hebben moge.
En in het leege nalicht van haar staat
5 wordt de stilte een groot gelaat:
bestaard en tot een rust geraakt
in den volkomen vrede van het einde,
nu er een ander is die in haar eigen
bloed zich behield in duizenderlei staat
10 ligt zij terneder, groot en naakt.

54 1924-1930

[114]

Maar ik heb eenmaal geloofd
in een lichaam, in twee oogen
vond ik mijzelve eeuwig.
Daarom is er geen genade
5 of andere vrede mogelijk,
dan door uw lichaam koninklijk
tot mijzelve in te gaan.

[115]

Toen hij zoo smal was dat de dood het niet meer wist
dat hij bestond, heeft hij zich vergewist
voor het laatst van hare liefde en proefde
in hare mond nochtans de groeve
5 en wist:
dit is het onontkoombaar behoeven
van die zich om het leven nog vergist;
maar toen haar oogen eindelijk niet meer vroegen
zag hij zich in geen spiegel meer betwist.

[116] KLEINE ODE AAN HET WATER

Zoo staat de regen als een raam
over de bloemen, mond en maan
leggen er groot en rond zich aan,
liggen er groot en rond om dicht,
5 o teug, waaraan ik lig;
met mijn gezicht in maan en water
staan bloemen in mijn oogenwater
gespiegeld, sta ik spiegelend in
waterramen en maanbloemen.

[117]

Soms zijt ge in mij teruggekeerd
oorspronkelijk en ongebeurd
en het bloed wankelt in zijne voegen;
o donkere blijdschap van die verre groeve
5 waarin ge dan niet ligt;
de aarde blinkend wit
en onze lichamen zonder vroeger
wandeland in dit.

[118]

De doode regen heeft de plaatsen aangetast,
waar ik u heb betast met handen die nog beven;
mos en gras, achteloos achtergebleven
zijn verstard met de plek struikgewas.
5 Dezelfde wil heeft mijn hart verhard,
dat nog slaat op plaatsen, door geen woord omschreven;
en deze doode regen heeft het aangetast,
waar gij het hebt betast met handen die nog leven.

[119]

Op uw opnieuw bewegen wacht
het hart zijn heldere doodenwacht.
Uw lichaam ligt nog ongestorven,
maar haalt geen adem meer tot aan den morgen.
5 In dit voor-dood bestaan van u
ken ik de aarde niet en haar vergaan,
ben ik als licht gebleven en u toegedaan.
Reeds vangt uw spiegelend lichaam andere uren,
die ik nog niet verdragen kan:
10 mijn oogen kaatsen blinkend en afwerend
al de ontstorven liefde van uw ziel,
omdat ik niet weet of gij het wil,
dat ik uw landschap en uw naam
zal nemen uit de zon en maan.

[120]

Loopende over de dood te denken
onder de sterren, met om mij heen
het voorbijgaan van de horizon,
omdat eenmaal alles bijeen moet zijn
5 waar het begon,
ook al komt ze niet en ik het enkel
blind in dit zingen verliezen zal,
moet ik nochtans blijven denken
dat ze er wezen zal.

[121] LIGGENDE ONDER EEN BOOM

En de blaren brengen bij tusschenpoozen
haar heugenis over mijn hoofd.
O ademen, waarin ik heb geloofd,
o verhalen, die wij zelve waren
5 eens in die wereld, die is uitgedoofd
in de wind, die het over me komt vlagen,
waar ik hier lig en mijn oogen sluit,
en een boom zie waaien over een leege
plek der aarde die overblijft.

[122]

Al deze zachtheid in mijn avondbed
sterft en herleeft – een golf aan iedere muur,
maar vindt geen uitweg meer en het besef
legt zich sereen en bijna schoon terneer.
5 Dan groeit uit dit onvatbaar overleg
en komt zoo naderbij van u het laatste,
dat ik me in geen jaren hoef te haasten
omdat het hier is, ieder uur,
10 maar slaapt onder mijn slapen, dat vergeefs
zich ophoopt aan de wanden van de ruimte,
totdat het weerkeert in een droomen zoo verruimend,
als was er niets onmogelijk dat uur.

[123]

Misschien ligt uw lichaam weer bij mij
wanneer ik uit deze droom ontwaak,
maar ik weet niet hoe ik meer van u raak,
ik stroom in u aan mijzelf voorbij

5 en laat me zonder medelij
achter tot aan de dageraad;
want misschien ligt uw lichaam nog bij mij
wanneer ik uit deze droom ontwaak.

[124]

De avond valt grondzwart onder de sterren,
de keien zijn zoo heimelijk en week
of het haar eigen aangezicht geleek
dat daar uit op is komen wellen.

5 Oogen, waarin het streven stond
mij tot den dood te vergezellen,
zijn in de steenen vastgeweest;
maar zweven nu zonder ontstellen
over de kerkhoven der streek.

[125]

Toen haar gestalte zich in mij herstelde
maakte zij zich windgewijze los
en ging naast mij, woordloos ontstelde
schimmengeheim, uit een rijk verlost
5 waarvan het zwijgen brandde in haar oogen,
tot zij zong in een taal, die ik niet meer weet,
maar die 'k me zal herinneren wanneer
ik tot haar inga met eender vermogen.

[126]

Bij het verlaten luisteren naar radio beneden mij
word ik zoo eenzaam en onwezenlijk als zij,
lig ik naar alle zijden open,
Parijs, New-York, Kalundborg en Europa,
5 zingen vanuit mijn ronde hart
al de spanningen van land en stad,
die zich tot horizonnen eindeloos vergrooten,
en uit de verste stilte komt haar stem naar voren
zoo helder en vlakbij en in de kamer,
10 dat alle hemelen zich keeren in de kamer
en alle sferen luisteren om haar aan te hooren.

[127]

Deze nachtregelelen zijn voor u,
geschreven in gedachtenis aan u
in uren die dezelfde waren,
dat ik bij u lag, naakt en schuw
5 geopend naar het wedervaren
van al het vele licht van u,
dat uit uw lichaam kwam gevaren,
een vuur ouder dan mijne jaren,
onaangetast van ondergang,
10 een oerheldere, blinde vlam,
die zich neerlag in mijne armen
en aan mij brandde, overlang,
en de sterren aan mij toevertrouwde,
die in mijn hart gezonken staan;
15 waarmee het als een diepe spiegel
uw laatste wil ontvangen zal.

[128]

Ik denk aan u.
Ik kom wanneer de anderen zijn gestorven
weder tot u,
met wat ik ondertusschen heb verworven.
5 Als allen uw stad hebben verlaten
kom ik het aan u overlaten,
of gij 't zult beminnen of verlaten,
of ge uw schaduw wilt aanvaarden
en den dood kussen in mijn oogen.

[129]

Een kou die mij herinnert dat ik niet zal sterven,
en dat de sterren eeuwig zullen schijnen,
en zij aan mijne zijde,
verblijd omdat de sterren schijnen
5 en dat wij eeuwig zullen leven,
gelijk zij zei
eeuwen geleden.

1931-1936

[130] IN UW BLOED

In uw bloed moet nog het weten stroomen,
dat het goed had kunnen zijn, zooals het is begonnen;
dat het nog goed kan worden onder vier oogen,
tusschen vier handen en twee monden,
5 met de lichamen, waar het niet mee is gelogen,
dat ze als zusters lagen in elkanders armen,
terwijl zij zwoeren bij hun ademhalen,
dat zij elkanders eeuwicheden waren;
en met het andere, waarom gij neergebogen,
10 knielde en bad, dat het niet zou verarmen.

[131]

Nu ik hier loop, ik weet het niet waarom,
zie ik de steenen aan, zij zien naar mij weerom.
Boven de huizen schijnen regens al te sluimeren
en de plavuizen liggen smijg saamgeregen.
5 Onder de huizen schijnen wateren te ruischen;
zal deze stad gaan breken
en in zichzelf schuimende verdwijnen,
om voor mijn voeten te ontsluiten
de naakte aarde die ik heb beleden
10 aan een lichaam en zijn zekerheden?

[132]

Wanneer ik bij u ben gebracht,
met de laatste nacht over de aarde,
bij uw graf, of hebt ge nog gewacht?
zal ik het met u dansen in de ongeëvenaarde
5 bewegingen, die niet meer zullen zijn
van deze aarde en haar pijn,
maar van de lichamen die wij waren
in elkanders oogen, die dan open zijn.

[133] DRONKEN NACHTLIEDJE

De huizen staan zoo doodstil thuis.
Het is vannacht om hallef twee.
Als ik hier liggen ga, slaap ik meteen.

Maar ik ga niet liggen; ik ben niet thuis.
5 Daar staat de maan, en daar, en daar,
en een en een is twee.

Ik loop door de straten als een muis.
O wee – daar was ik, geloof ik, thuis?
Kom mee, we gaan maar weer op reis
10 naar het café – en dan naar huis.

[134]

Door een chauffeur omver gereden
voordat de dood hem had bereikt,
op zijn eigen leven uitgegleden:
wat glibberig bloed en slijk,

5 heeft hij met oogen dicht gezegd,
met een mond die dood was sprekende:
laat mij met rust, het is niet erg;
ik heb den tijd voor duizend eeuwen.

[135]

In de zon is de dood begonnen,
hij heeft het zoete vreten aangevangen,
de warme velden worden donker overronnen.

5 Wij loopen nu met vrome voeten over naakte wegen,
en zijn van zijne majesteit doorzegen,
ergens is er een onderspit gedolven.

En iedere vrouw is ons genegen
haar bloed te mengen met de zwarte zonnen
die van de zoomen van ons bloed zijn opgestegen.

10 De lente is een spelend kind
dronken gemaakt en overrompeld.

[136]

Gij wist, dat ik niet anders was,
dan wat ik worden zou met u;
gij hieldt mij aan uw hart en schuw
beleedt ge in uw heerlijkheid,
5 dat gij niet anders had verwacht;
en nu aan deze eerlijkheid
te bloeien staat uw schoon lichaam,
en mijne ziel het gadeslaat
en met uw ziel tesamen raakt
10 iedere maal,
is het of wij van eeuwigheid
gekend zijn bij elkaar.

[137]

Terwijl hij onder den vleugel sliep
alsof geen morgen hem meer riep,
begonnen zacht op 't wit en zwart
van 't doodstil glanzend mechaniek
5 de snelle maten van het lied
dat in zichzelf verdronken sliep,
dat in zichzelf verzonken zag
naar wie het riep
met klare, jubelende kracht.
10 Haastig en diep gelukkig schiep
Mozart zijn kleine nachtmuziek.

[138]

Het land wordt ingekort op dood en dierbaarheden;
de mogelijkheid, dat eenmaal nog de weg
uitlopen zal op het doorleden
lichaam van haar dat ergens stralen bleef,
5 wordt groot naarmate eenzamer en later
de wil geen doel meer heeft
dan om zichzelf in haar te achterhalen.

[139]

Gekwetst in de onuitspreekbaarheden,
die stolden aan zijn mond
tot harde logen, die zich richtte tegen
hetgeen hij later op den zielsgrond vond...
5 eeuwig gezwegen; waar hij nu omzichtig
wegen mee zoekt, om in de eenzaamheid
terstond en snel te zingen tegen
de wateren der eeuwigheid.

[140] TREINCOUPÉ

Deze mensen hebben een rust bereikt,
die zich in mijn oogen weerspiegelt.
Wij zijn te samen en niemand ontwijkt.
De vreezen voor elkaar zijn stilgewiegeld.

5 Ik vind in mijn geheugen weer den tijd,
dat ik niet wist dat zij rondom mij waren.
Ik zie een glimlach sterker dan de jaren
en ik glimlach naar u terug, bevrijd.

[141] TOCHTEN...

Tochten die met mijn bloed beginnen
maken zich roekeloos los,
om in de dunne zenuwen te zingen.
O gelukzaligheid, dien jubel af te dwingen
5 van knoop tot knoop, totdat hij zwevend wordt
om eens, o blind heelal, in haar te trillen.

[142] MIDDERNACHT

Geluiden dooven in geluiden
en lichten staan in lichten blind.
Vreezen, die niets meer hebben te beduiden,
nu ik me één stap van den dood bevind

5 tergen nog uit gewoonte bij het buigen
om late hoeken, tot ik me hervind
te middernacht, mijn eigen ooggetuige,
een wezen, dat zichzelf niet meer bemint.

[143] VUURTOREN

Hevig hart van lampen in kristallen keelen,
zeldzaam samenstel van glas en licht,
ingeboren eeuwigheden.
Doel en wil bijeen gebleven,
5 in een diep eendrachtig streven
om zichzelf te beleven
in een schaduwloos geheel.
Met aan uw voet het zuiver duister
van de zee tot uwen luister.

[144] OM EEN DONKER LICHAAM

Lichamen komen roze open
in late, voze pracht,
uit den vallenden nacht.
Aan parelgrijze straten,
5 gehuld in broze, paarse schemers,
staan huizen met lichamen open,
om weemoedig langs te loopen,
want ik ben niet van dezen,
die naakt en zichtbaar achter glas,
10 tusschen de koele rozen,
als in een droom verloren,
eeuwigheidje spelen,
zoo ernstig en volkomen,
dat zij het met den dood bekoopen
15 als de hemel zwart zal worden voor hun oogen.

Ik ben van mijzelf het laatste hopen
dat in haar lichaam nog de nacht
van mijn woord niet is verbroken;
dat ik eenmaal aan haar stralen mag
20 met al het donker open
waarin haar bloed ontstoken lag;
waarover onze oogen samensloten
voor jaar en dag.

[145] GIJ DIE MIJ VOERT...

Gij die ik heb gekozen buiten deze
tijden, waarin ik lig verscholen,
enkel maar op u aangewezen,
houdt u voor mij verholen zonder vreezen.
5 Ik heb van u niet meer vernomen
dan teekenen, misschien vergeefs gelezen,
maar in mijn wezen vastgesnoerd
voordat ik dit kon overwegen;
een blinde richting voert
10 mij in geheim langs aarzellooze wegen.

[146]

Een lichaam, liggend in de najaren
zonder sterven of ademen;
de dieren die er komen dwalen
herkennen het en staren...

[147] DE VERLOREN ZOON

Ik word teruggevoerd in eenen vroegsten staat:
kinderen gaan hand aan hand over de boerderij;
ik ben daar bij, ik weet het groote paard,
de hond, de koestal en het melkgerei;
5 dit is het huis mijns vaders, dat niet meer vergaat.

's Morgens wanneer ik mijn bed verlaat,
steunen de bruine wanden mij
en ik word opgenomen in het koel beraad,
dat in de deuren en open oogen staat
10 van dit het huis mijns vaders, dat nu weer voor mij
zijn diepe teugen ademhaalt.

[148] MOEDER

I

Mijn moeder is een grijze Vrijdagmorgen;
zij moet de kamer doen, stof beeft;
dan dweilen, voor het eten zorgen,
zien wat er van gisteren overbleef...

5 Ik ben in haar liefde geborgen,
die elk verraad der wereld overleeft;
ik ben een moordenaar, maar overmorgen
eten wij koek, die zij gebakken heeft.

10 Wanneer de Zondagmorgen is ontloken
staat heel haar wezen in de blijde bloei,
waarin mijn wezen moet zijn angebroken;

omdat ik dan niet meer gevoel,
hoe door de dood is aangestoken,
wat bij een andere vrouw begon.

[149]

II

Ik zat met moeder aan de haard, zij breide
en ik deed niets dan sigaretten rooken.
Ze zei: jongen, je moet niet zooveel rooken.
Ik zei: ik zal er morgen mee uitscheiden.

5 Ik ben het haardvuur nog wat op gaan stoken.
Ik hoorde hoe het zachtjes in mij schreide,
omdat het nooit zou worden uitgesproken,
wat zich vlak bij voor eeuwig wou bevrijden.

[150] NU IK...

Nu ik mijn weg alleen weer ga
zonder gena en zonder hinder
der anderen, een paria,
kan ik het alles weer beminnen
5 als in die eerste stadia
mijns levens, kind onder de kinderen.

[151] HULSHORST

Hulshorst, als vergeten ijzer
is uw naam, binnen de dennen
en de bittere coniferen,
roest uw station;
5 waar de spoortrein naar het noorden
met een godverlaten knars
stilhoudt, niemand uitlaat
niemand inlaat, o minuten,
dat ik hoor het weinig waaien
10 als een oeroude legende
uit uw bosschen: barsche bende
roovers, rans en ruw
uit het witte veluwhart.

[152] MORGENMIST

Hier is het nog aanwezig,
wat nergens meer kon leven:
liefde, wereld ontheven,
en enkel met zichzelf bezig.
5 Doodstille morgenmist, ik ben
gelukkig en gelaten en
gevonden door de zekerheden
die eens het lichaam dansen deden,
die straks het lichaam nederleggen
10 binnen de groene kerkhofheggen
van dit dorp.

71 1931-1936

[153] IN DEN REGEN

Laat dit, omdat ik eenzaam ben,
een stem verwerven als de regen;
die heb ik van u meegekregen,
zoover ik van u ben.

5 Het is hetzelfde als uw leden, –
kuisch en nabij –, waarmee de woorden
sidderen en worden geboren;
waarin uw liefde heeft gezwegen.

10 Zoo sneeuwt de dood het leven dicht.
Er is geen angst meer en geen naam.
Ik lig weer met mijn ziel tesaam
in onverstoorbaar evenwicht.

15 Ik heb u lief, al zijn vergaan
de verten, die ik met u deelde,
wat gij mij nimmermeer verheelde
vangt immer in den regen aan.

[154] HET NAMELOOZE...

Het namelooze, doelverlatene van dit:
tusschen de menschen in te zijn als een
tusschen de steenen van de straat verloren steen;
o dood getal in leege som alleen.

5 Herfst neem mij bij uw blaren,
deze September is te wit
om alleen in te dwalen
en ik ben als een blad alleen.
Laat mij weer worden aarde
10 met aarde over mij heen;
de eene vorm die mij bewaarde
is heen.

(Naar een prent van Steinlen)

Hun hoofden hebben zij bijeengelegd
dien laatsten nacht.
Voor zij te water gingen hebben zij gezegd:
vaarwel en wacht.
5 En ieder is toen voor zich zelf verdronken, want een ander
kan niet voor mij verdrinken, maar zij kwamen
weer boven en toen vonden zij elkander
onder de bruggen drijven met hun hoofden.
Onder bruggehoofden door met hun gelaten
10 is het water zeer voorzichtig, zijn de stroomen
aan de kanten bijna hooger, dat de steenen
hun geen kwaad meer zullen doen;
zien zij niet den onderkant der straten
over hunne oogen glijden,
15 zien zij niet hoe te benijden
of ze zijn – de bruggebogen
worden kleiner en ik grooter
waar ik sta en zie hoe hij
ligt naar haar gezicht gebogen,
20 dat gericht is naar omhoog en
alles weet van onder water,
dat de lichamen nu zonder
bed meer zijn en schuin naar onder
in het diepe steenelooze;
25 maar wat zullen handen vinden
in een einde, zelf gekozen,
anders dan de handen in de
eerste nacht vanzelf ontdekt,
o de grondelooze sponde
30 van dit slapen, zóó volstrekt,
dat de bruggen er in sluiten
tot een weifelooze stip
en de wereld buitensluiten
zonder wuiven, zonder snik.

[156] ZOMERAVOND

Dien dooden zomeravond aan het raam,
zuster, met u en met het leed te saam;
dat geen gestalte meer had en geen naam.

5 Maar mee familie werd en zich ontspoon
in 't donkere relaas, waarvan de bron
bij die andere, verre vrouw begon.

Was zij niet zelve in het huis aanwezig,
en tusschen onze moede woorden bezig
als balsem, dat het niet meer wonden kon?

10 Ik ben gegaan met een te laten vrede;
achtergelaten in den nacht,
bij een vrouw die niet mijn vrouw kan wezen,
al wat ik van een lichaam heb verwacht.

[157] DE BRUID ZINGT

Ik heb mijn lichaam prijs gegeven,
en prijsgegeven zal ik zingen
de nooit-gekende sidderingen,
waarmee de ziel het bloed
5 binnen voer en voor goed
mijn lichaam dansen doet,
mijn lippen kussen doet,
mijn handen streelen.

10 O dalen zonder vallen, zóó verheven,
dat men op alle bodem engelen ontmoet.
O vallen en verworden, zóó om 't even,
dat men zich van zichzelf gansch ontdoet.
O vinden van een nooit gevonden leven,
tusschen zichzelf en de engelen begroet.

15 Ik weet dat hier de dood mee is gemoeid.
Maar des te meer ontbloeit ik van de vele
uitstortingen van vrede en van leven:
dit is het groote voorspel, het is goed
voor u te zijn geboren, mijn beminde,
20 die ik zich in mijn lichaam voel bevinden.

[158]

Vaarwel, wereld, dit is de woestijn.
Er zal een zachte ronding zijn van zand,
o zinnen, nimmer uitgebrand;
maar dorst en dorens geven goede pijn.

5 Ik zie het wuiven van een kleine hand,
die voor mijn oogen was als een gordijn;
achter verborgenheden, als een sein,
zie ik het wenken van dezelfde hand.

10 En dit zal voor het lied voldoende zijn,
de eeuwicheden uit het eene land
over te zingen in het ander land,
waarheen ik nu onaangerand verdwijn.

[159]

O donkere, woeste ruiten voor den dood.
De landen spiegelen, waaruit ik vlood.
Voordat ik u verbrijzel haal ik adem
met dit kwatrijn, zingende deelgenoot.

[160]

Wie zóó vermoeid zijn leden nederlegt
weet niet meer wat hij zegt, wanneer hij zegt:
laat deze nacht de droom zich niet ontvouwen,
laat af van uw bedrog, o liefde laf en slecht.

[161]

Ik heb de grond onthouden waar wij waren;
zij is verschrompeld en geslonken met de jaren.
Gelijk de aarde zelf inklinkt, en op de maan
groeven en doode kraters liggen staren.

[162]

Achternamiddag leeg en uitgelooft
op dit vertrek, aan dood bloed uitgedroogd.
Kamer, ik kan de lijken niet verlaten,
want ik heb in de lichamen geloofd.

[163]

Donker op donker lig ik opgetast.
Oogsten bij nacht, van 'n koren dat niet wast
in deze aarde, maar zich wuivende verliest
op velden van den dood, in liefde's asch.

[164]

Avondhemel, toegrendelde geheimen.
Muren om mij henen om aan te bezwijmen.
Lied, vurige vogel, boven uzelve uit,...
stervend in het nest van oude rijmen.

[165]

Morgen, en het onthutste kraaien van de hanen,
De nanacht loopt over verzworven handen
van donker leeg, gesloten oogen wanen
de kusten nog te zien van weggeleden landen.

[166]

Ik weet haar naam niet meer; die is verloren.
Alleen de wind kan hem nog hooren,
in een taal, waarvan de klanken geen
trilplaats meer vinden in mijn ooren.

5 Maar wat de regen later op de avond
windstil en zijig fluistert aan de ramen,
is verder voor geen ander te vertalen
en voor mij zelve doodelijk beschamend.

[167]

O dit eenzelvig binnenvaren van het lied
in zijne rijmen, of het lichaam niet
doodelijk deelneemt, o het dansen later
veler lichamen op hetzelfde lied.

[168]

Muziek van sneeuw in winterkinkhoorn dezer stad
en op de binnenplaatsen van mijn hart
uwer liefde diep-gedempte schreden.
Een eeuwige resonans is dat.

[169]

De vruchten in de hof hadden zich stil bezonnen
gelijk haar mond te worden, druiven, dauw-omronnen,
frambozen, perziken en abrikozen,
geen die het van haar vorm en zoetheid heeft gewonnen.

[170]

De zomerwijn klimt in de beken en de boomen,
en door mijn aderen omhoog tot in mijn droomen.
Heldere, godgelijke dronkenschappen
doen beeld en werkelijkheid tesamen komen.

[171]

Hoofd werd verlangens edelste existenz
en daarvan weer de mond de zoetste wensch.
Oogen intusschen lieten schuw bemerken,
razende angst voor hun kristallen lens.

[172]

De vroegte van mijn leven, die ik wedervind.
Mijn lichaam wordt een meisje en mijn ziel een kind.
Het licht is onbevrucht gebleven van den tijd.
Het lied is wit en stil van 'n uitgewaaide wind.

[173]

Er is een wenschen, dat ik kus met mijn gedachten:
doe eenmaal nog uw handen in mijn handen overnachten.
Schuldeloos is de avond en alleen vervuld
van uw zachte, onveranderlijke krachten.

[174]

Jacht op de vonk der verzen en een vrouw:
eenzelfde wezen, dat, de horizonnen trouw,
ontwijkt, o nachten van genade,
waar ik het eeuwig wild in de oogen schouw.

[175]

Ik heb geen naam tusschen u noodig en mijn eer
moogt gij gebruiken voor schoensmeer.
Het lichaam kunt gij dooden, dit kwatrijn
slaat u na duizend jaar nog bij duizenden neer.

[176]

Dit is de idylle van het nichtje op bezoek:
vroeger was je klein en onoogelijk als je kwam,
maar nu ben je een vlam en ik verlang
je in mijn armen te nemen, goed en kloek.

5 Op elke glimlach reageer je, elke hoek
waaronder ik aan je denk complementeer je;
o jong leven in dit oude labyrinth van zinnen,
hoe zou ik op een eiland in de zuidzee herbeginnen
met jou, en van mij wentelen de vloek
10 om een vrouw die ik over de wereld zoek
... ik kan je niet beminnen. Ik vereer je.

[177]

Wij zijn volslagen idioten
en lopen hier als dieren door elkaar.
Ons denken cirkelt vruchtloos om één punt.
Dat is ons in het hoofd geschoten.
5 Lengte, breedte, diepte is het niet vergund.
En daarom zijn wij opgesloten.
Lach en grimas staap'len zich op elkaar.
Een epilepticus valt achterover.
De zuster komt te laat om... zand er over.
10 Straks is hij dood, beter voor hem en haar.
Beter voor mij, als 'k viel en brak mijn nek.
Of stortte mij voorover in dit mes.
Waarom is het niet weggelegd, ze weten best
dat 'k er nu al een half uur lang op staar.
15 Ik sluip vanavond stilletjes naar boven
en werp mij van de tinnen van het huis.
Zal zij, wanneer ik naar de steenen suis,
op dat moment in mij moeten gelooven?
Dan word ik opgevangen, hoe dan ook.
20 Want 'n engel of zijzelve is het zelfde.
Is er 'n liefde groter dan ter elfder
ure inkeerend, scheerlings langs de dood?

[178]

In deze zuivere duisternis,
kamer, die alleen nog over is
om neer te liggen zonder angst,
dat alles misschien verloren is –
5 drijven hier niet haar atomen wit
en dicht als sterren en zwart als git –
wordt het op eenmaal voorgoed beslist:
ik laat mij varen op uw vangst.

[179]

Vol van avonddauw en donker
staat in mij de dood te flonker,
omdat een, die niet verging
op wegen van herinnering,
5 ziel en luister om hem hing.

o diepe rust rondom wat asch.
Want vuur en vlam en zonneschijn
zullen niet worden wat zij is:
geheime terugkeer in de nis,
10 die achter ons, voor ons leven is;
zullen niet wezen wat zij was:
een wind over het zomergras,
een hert voorbij de oogen, ras,
een schip tegen de horizon;
15 omdat niet eindigt wat begon
met liefde, en die verlaten kon.

[180]

Weemoed omdat de dood het weet,
dat ik van u verwijderd werd.
Nu werpt hij tusschen mij en u
zijn schaduw en zijn net.

5 Nu moet 'k door zijn gebied tot aan
de wrong van mijne vingers om
Uw keel, die stik-fluisteren zal:
waarom?
Omdat gij niet gekozen hebt
10 toen het nog kon.
Dan lag er nu geen schip
verschimmeld aan de horizon,
Dan was er nu geen kind
gebleven zonder vorm.
15 Dan was er nu geen koninkrijk
verschrompeld tot een som.

[181]

Het wordt mĳn laatste, grootste avontuur:
u zóó te zoeken, dat ik u vind op den duur.
De aarde is rond, maar uitgebreid en dicht
liggen haar bosschen en moerassen en wellicht
5 houdt ge u daar verscholen of in 't hart
van een bij naam niet eens bekende stad
in een vreemd land en zijt ondergedoken
tusschen de vale velen en hebt u zóó gewroken,
u zelve te verliezen uit mijn lied,
10 waarvoor ik ben geboren, maar ik kan niet
leven meer zonder dit, gij zijt geworden
adem en rijm, het bloed der woorden,
en het vergaat, o laatste avontuur,
of ik u zingend nog zal vinden op den duur.

[182]

Tuin van herfstdag bij haar thuis.
Boomen die het hebben moeten weten,
dat ik verlangde nooit te sterven,
zoo ze nu nog waaien in mijn hoofd;
5 stilte die ik niet kan vergeten
tusschen de stammen als in oogen,
en het zwerven
uitgelopen op deze woning,
waar ik gebleken ben de koning,
10 die ik geweest ben van het begin
maar zonder kenteeken,
en nu over een onvergankelijk rijk
uw naam in diepe majesteit.

[183]

Omdat het niet ontwaken kan
dan aan die eene witte vlam,
die van mij wegwoei in de zon,
verdoet het bloed
5 de roode vonken,
die sterren hadden kunnen worden,
in slaap en droom
tot asch en slakken.

[184]

Gij zijt bij mij den nacht, den dag, den nacht.
Eens hebt gij het heelal mij toegedacht.
Maar dat is tot dit lichaam teruggebracht.
Gelijk de wind die om de huizen is,
5 zoo zijt gij mij een wenscheloos gemis.
Ik heb u lief, het is zooals het is.

[185]

Ik ga naar de stations waar de atomen zweven
van haar verdwijnen, ik zit neder
als in de wachtkamer van mijn leven,
en als er treinen binnenbeven,
5 worden mijn zenuwen dezelfde,
als toen zij afscheid nam, bereden
door liefde's laatste mogelijkheden,
– maar het zijn altijd weer dezelfde
die binnenkomen, behalve eene.

[186]

Stuk laten liggen wat niet is te heelen,
al deelt de wil zich tot een waaijer, en al zijn
de bloemen en de sterren eender
gebleven in den tuin,
5 waar ik met u heb neergelegen, ook al gaan
de voeten altijd weer de wegen
waar zij met de uwe zijn gegaan.

[187]

Ik bloei van binnen met de dood tot bloem,
wiedend het andere kruid, dat ik verdoem.
Ik mest haar met mijzelve, eenmaal zal
de vrucht vallen in dit kwatrijn, dat 's al.

[188]

Ik ben alleen met lied en wind,
en die ik er in begroef.
Zij wiegen beide eensgezind,
die in de grond geen graf behoeft.
5 En ik moet enkel luisteren hoe
haar lichaam daar het rythme vindt,
dat in mijn lied de dood ontbindt,
om wind te worden, naar haar toe.

[189]

Misschien staat in mijn naam alleen de dood.
Dan moet ik ook geen schreden meer verliezen,
op wegen waar haar lichaam mij ontvlood.
Want dan is dit mijn laatste analyse,
5 (o lied, dat sterft of staat met mijn geloof)
zij was een engel en heeft willen wezen,
vrouw, om uit 't diepste van mijn bloed,
dit lied te lokken als het eenigst goed.
En mij van verdere wanen te genezen.

[190]

Nu het einde zich nog bezint,
begint het lichaam weer te leven,
als ging er geen geheim verloren
dat bloeide boven dood en leven;
5 als werd het weer opnieuw geboren,
voelt het zich als een bruid bemind,
van grond en bloemen zóó omringd,
alsof het straks haar lichaam vindt
gelijk te voren.

[191]

Nu is het tijd om naar uw hart te reizen.
De avond verft zich dicht met fijne grijzen.
De dauw is als een eiland op de weide
Het is den tijd, om naar u toe te reizen.

[192]

De dingen zijn nu zoo dichtbij dat ik
mijzelve met hun eenvoud samenschik
tot eindelijk geluk van 't oogenblik.

5 Ik weet wel dat de vogel van mijn leven,
moe en verziekt naar huis toe werd gedreven.
Maar misschien is hem eenmaal nog gegeven

in 'n zelfde jubel zingend uit te slaan
waarop haar hart eenmaal heeft stil gestaan
dan begint alles weer van voor af aan.

10 Ik weet niet of zij dan zal komen, om het even.
Wat wezenlijk geschiedt wordt zoolang opgeschreven
en neemt in dood's gebied gestalte aan.

[193]

Weenen omdat zeilen zoo verrukt
Het lichaam als een vlam gebukt
op het witte waterstuk.

5 Stroomen en volkomen zijn
vrouwelichaam achterover
naar beneden naar beneden
met het blinken rug aan rug
en de ziel het helle zeil

10 als een vogel over mij
hemelsnede
heil.

[194]

Nu mijn leven verlopen moet:
euvel- en overmoed,
twee eendere golven van het bloed,
gaande gebleven uit de vloed,
5 die terugebde over uw zinken,
weet ik dat het er niet toe doet,
in welke ik moet verdrinken:
'het kwade is maar de zuster van het goed'.

[195]

Het is van zijnen heer, al wat hem is gegeven
om te gedijen in zijn handen, in dit leven
is hij zichzelf een namelooze, bij den dood
worden nog zijn atomen er mee saamgeweven.

[196]

Bij perioden was hij demon en weer dichter.
Beurtelings al-omvatter en weer zelf-ontwrichter.
Tot stof en tijd nog eenmaal samenstonden
in haar heeal, en deze tegenstelling zwichtte.

[197]

In welk dorp zijt gij verdronken,
gevallen,
in handen donkerer bevolking,
inplaats van op de verste wallen,
5 van deze stad,
waarin mijn lied is ingevat
als een karbonkel,
met mij te staan, mijner ontvonking,
of in de laatste burcht
10 het lied te dooden en uzelf?

[198]

O wind die mij onwetend houdt
van wat de dag in zich verbergt
aan duister goud, het is niet erg,
als ik maar in mijn handen houd
5 uw goddelijke waaien
om door het haar te aaien
van deze vrouw;
als ik met lied op lied herstel
uw altijd dwingender bevel,
10 leeg en bereid te liggen onder
uw stem, om stem te vinden zonder
ander gerucht dat hinderen zou
dan het fluisteren van deze vrouw.

[199]

Ik wil met haar begraven worden in één graf.
Opdat éézelfde aarde worde wat ik gaf
en wat ik kreeg, bloed binnen bloed begonnen,
moge één water zijn, die laatste heuvel af.

[200]

Zij zullen alles doen, haar te verdonkeremanen.
Zij draagt misschien een bril, of woont bij indianen.
De liefde heeft geen teeken noodig tot herkennen,
van graf tot graf gaat nog een fluisterend vermanen.

[201]

Ik droomde dat zij bij mij zat en met mijn handen speelde
die 'k argeloos geopend had, onderwijl zij ze streefde.
Maar zij, nog argeloozer, sprak, 'k heb anders niet te geven;
een ingehouden jubellach, waarin haar ziel uitkweelde.

[202]

De oogen, uitgezien, zijn hard en bitter.
De mond, en wat hij zong van zijn bezitter,
wordt stroef en stroever, nader komt de dood,
want ook het bloed wordt eenzamer en witter.

[203]

Alles zinkt van mij af, ik draag geen wereld meer.
Uw armen zijn om mij, gelijk een engelenheir.
Uw mond besluit het woord en antwoord van mijn vragen.
Uw lichaam leunt aan mij als Venus in de sfeer.

[204]

Dien nacht stonden machines in het donker.
Woorden werkten nooit ontgonnen taal
en beelden bloeiden magistraal
op uit het suizelend ontvonken
5 van heel het neergelegde materiaal
der ziel, alles wat ging verloren:
haar naam, haar lichaam uitverkoren,
een kind, nog voor het was geboren
verneveld, het werd allemaal
10 lied – ik bleef grondeloos en licht
liggen tegen het morgenlicht.

[205]

Wat van uw lichaam bleef voorhanden:
glanzen, bereikbaar met de handen,
om ze te leggen in onsterfelijke gedichten,
is vuur geworden om mij te verbranden.
5 Dies is het tijd om voor het lot te zwichten.
Vaarwel. De dood woedt in mijn ingewanden.

[206]

Regen, haar lichaam heeft geen schuld, want ik was zonder
lied, toen ik bij haar lag, nu ga ik onder.
Regen, lichaam en ziel groeien als gras ineen;
regen, als gij haar vindt, zegen haar dan meteen
5 met deze woorden, die uit u gebeuren,
als uit de bloemen de verwelkte geuren;
dit voor het leven wel te laat gekomen lied,
voor de dood misschien niet.

[207]

Zij slaapt, zooals een heel jong kindje slaapt.
Loutere rozen heeft zij warm gemaakt.
Geuren uit droomen los gemaakt
liggen in plooi en kreuk gezonken,
5 en als ik nu niet was ontwaakt,
lag ik nog in haar lichaam blind
van bloiegeluk en moederdonker,
haar eigen, ongeboren kind.

Slaapkamer, zie, ik ben geboren.
10 Uwe gordijnen wimperen aan de nacht.
Om deze vrouw mag ik verloren
gaan, want ik ben door haar voortgebracht.

[208]

De nacht wordt transparant als een septembermiddag.
Een vrouwenlichaam maakt zich los, verblindend.
Ik voel dat mijn verlatenheid vermindert.
Zij neemt mij bij de hand, ik roep: ik ben verwilderd,
5 raak me niet aan. Maar zij omhelst mij innig.
Wij breken water door, dat siddert, siddert.
Dit is haar rijk, dat zich zijn koning weer herinnert.

[209]

In déze nacht laat ik u niet meer los.
Omdat het buiten eerlijk regent,
heeft gisteren geen zin gehad.
Liefde's oerbestanddeelen
5 zijn om het huis en in het bed,
o uren zonder wet...
met element op element
hecht ik me in u vast,
gij plant uw bloed in mij als gras,
10 ik laat u déze nacht niet los,
morgen begint opnieuw de wereld.

[210]

Hij legt het spantouw om de pooten van het beest.
Hij zet zich op het melkblok, plaatst de emmer
onder de uier en omvat de memmen,
waarna de eerste melkstraal op de bodem sjeest.

5 Koe-aardig herkauwt oogendicht het beest.
Vliegen verslinden onderwijl zijn huid.
Met 'n luie staartzwaai is het al weer uit.
Hij heeft van alle dier 'Geduldichkeit' het meest.

10 En in de emmer rijst het zachte feest
van zingend schuim op witte overvloed.
Het is vandaag weer goed en veel geweest.
Hij geeft zijn melk als dichteren hun bloed.

1937-1939

[211] HET ONWEER

Met het onweer heb ik u thuis getroffen.
De herinnering aan een doodgelopen,
maar nimmer, nimmer meer om te koopen
liefde lag op uw gelaat verraden,
5 nu de bliksemen het beslopen.
Ik heb mij bij u neer gelaten,
en in dat uur is het huis getroffen.

In dat uur gaf het verleden over,
van lichtjaren ver, de sidderingen
10 onzer eerste, eerste verteederingen.
Loodrecht en wit, niet te verdragen
voor een vager en vager geworden zingen,
is dat licht door mijn lichaam heengeslagen,
via het uwe, dat lag als een offer.

15 Wij hebben die kamer alleen gelaten.
Achter geschroeide horizonnen
weerlichtte het, het is begonnen
te regenen over een nieuw geboren
aarde tot den dood bezonnen,
20 want door twee lichamen bezworen
in hun verrezen staten.

[212] MET DIT GEDICHT...

Met dit gedicht vervalt het vorige.
Ik blijf mijn eigen onderhoorige.

Tot het in 't einde blijken zal,
wie meester is, en wie vazal.

5 Tusschen mijn leven en mijzelve
is enkel nog een graf te delven.

Maar buiten deze laatste dingen
is enkel nog het lied te zingen,
– is enkel nog den dood t'ontwringen

10 het lied dat van haar lichaam is,
het lied waarvan haar lichaam is
de onbevleete ontvangenis
en dat den dood niet toebehoort
binnen dit woord.

[213]

Nu ik zoo zuiver thuis ben met mijzelf
zie ik de bodem van mijn zelfbesef.
Tijd en vertrek verdwijnen in
een ongevormd begin.

5 Woorden ontwaak, ik ben uw naam,
ik ben uw eenige bestaan.
Ik zie mij ongeboren aan.
O kern, hoe ben ik u nabij.
alleen de dood is tusschen u en mij.

[214]

Ik wist niet dat hij al sprak in de taal van den dood.
Hij zei: vannacht ben ik weer geweest,
waar je je naam in spiegelschrift leest,
een armlengte boven je hoofd.

[215] DE STAD

De stad staart in de stad.
Huizen, beursch en bodemloos,
sneeuwen zorgzaam dicht.
Wat hier nog aan gelegen ligt?
5 Mijn lot heeft vlam gevat.
Uit een bedwelming voor altoos
veeg ik de sneeuw uit mijn gezicht,
hef ik mijn oogen naar de troost
van 't onvergeetbaar vergezicht,
10 dat mij tot straalpunt koos en wachter;
laat ik versteend en ongericht,
mijn spiegelbeeld in 't asphalt achter.

[216] DE GEK EN DE SPIEGEL

Ik heb mijzelve met mijzelve waargenomen
en beiden lachten achter elkanders rug,
om het gezicht, gezet, het quasi-vrome,
want voor de ernst van 't andere beducht.
5 Maar nu is dan de derde aangekomen.
Hij kwam van eeuwen ver bij dezen terug.
Dit ben ik niet, maar ik begin te droomen
van een verhaal, dat altijd verder vlucht.

[217] GRAFSCHRIFT

Laat mij dit oversterven
met dood-gekoelde woorden;
Zij dachten, als wij hem vermoorden,
zal hij het zingen moeten derven.
5 Eens zult gij op de bodem van
mijn graf letters van stof zien staan:
het lied waartoe mijn lichaam is vergaan.
Maar dat gaat u dan niet meer aan.

[218] OVER EEN LEVEN...

Over een leven, weerstandloos,
houd ik mijn leden opgericht;
het graf ligt dicht,
waarin ik mij den dood verkoos,
5 omdat, wanneer de vlam zich richt,
ik hier moet zijn en ademloos
moet ondergaan de sterrenhoos,
neerslaand in mij tot een gedicht.

[219] LAAT MIJ...

Laat mij u tot een lied herleiden,
dat er in zal geborgen zijn,
uw nameloos verblijden,
opdat het zal voorhanden zijn
5 als ik niet meer kan onderscheiden
wie ik tusschen de menschen ben.

[220] LAAT IK U LANGZAAM...

Laat ik u langzaam, ongeweld-
dadig ontdoen van duisternis,
nu uw verleden verloren is,
waaruit geen naam meer welt.
5 En zij voor uw vege mond gesteld,
pril van den dood, dit naakte lied,
en zing, want anders is u niet
gegeven – en wordt niet ontsteld
voor de komende tweede duisternis.

[221] WIJ MOETEN SLAPEN

Wij moeten slapen en ook deze nacht ontwijken:
in ons is geen geheim meer over om te vergelijken
hoe nu de maan bloeit boven dood en leven:
ik zie de naden op de bodem van mijn leven.
5 En hierop is dit eenzaam lied geschreven:
Wij moeten slapen en ook deze nacht ontwijken,
om niet aan eigen wanhoop te bezwijken.

[222] DE DICHTER IS EEN KOE

Gras... en voorbij het grazen
lig ik bij mijn vier pooten
mijn oogen te verbazen,
omdat ik nu weer evengroote
5 monden vol eet, zonder te loopen,
terwijl ik straks nog liep te eten,
ik ben het zeker weer vergeten
wat voor een dier ik ben – de slooten
kaatsen mijn beeld wanneer ik drink;
10 dan kijk ik naar mijn kop, en denk:
hoe komt die koe onderste boven?
Het hek waartegen ik mij schuur
wordt glad en oud en vettig op den duur.
Voor kikkers en voor kinderen ben ik schuw,
15 en zij voor mij: mijn tong is hen te ruw,
alleen de boer melkt mij zoo zalig,
dat ik niet eenmaal denk: wat is hij toch inhalig.
's Nachts, in de mist, droom ik gansch onbewust
dat ik een kalfje ben, dat bij de moeder rust.

[223] BLOEMEN

Bloemen, waarin wij bloeien zonder bodem,
zijn onze leden in elkaar gevouwen
en ons gelaat is niet meer te benoemen.
Wij worden koning in elkanders bloed.
5 Gronden, in schemering gehouden,
met wind en eenzaamheid gevoed,
vlijen zich open, horizonnen
wijken en worden afgesponnen,
er is geen landschap meer behoed
10 voor deze eenige getrouwe,
die overal zijn intocht doet.

[224] GRAFLEGGING VAN EEN OUD VRIEND

Ontvouw het witte kleed,
de doode doet niet mee.
Zie hoe hij slaapt voor twee.
Hij weet niet hoe hij heet.
5 Hij wil alleen maar mee
op deze laatste rit.
En zie niet om, hij zit
als die te Naïn dee.
En bij zijn graf, besteed
10 geen woord aan zijnen vree.
Hij neemt ons nu voor eeuwig beet.
't Is water in de zee.

[225] BLOED

Bloed, drinkplaats van engelen en hinden.
's Morgens is geen spoor van hen te vinden.
Dan enkel deze nagebleven woorden:
dat ik vannacht toch duidelijk zingen hoorde.
5 Om welke blijdschap is niet meer te weten:
onder het vuilnis van den dag vergeten.

[226] GRAALRIDDER

Uit mij wordt opgeborgen,
in Christus' arsenaal,
het radeloze zorgen,
dat ik mij voor den morgen
5 het vers van heden haal:

tijd en dood liggen egaal
binnen elkaar ontbonden:
dwalende door mijn zonden,
heb ik den graal gevonden
10 van zijn laatste avondmaal.

In den eeuwigen ademhaal
dier hijgende seconden
op den heuvel Golgotha,
moge ik zingen vinden
15 met hemelsch materiaal
voor dieven, hoeren, honden,
moordenaars allemaal...
... en mij zelve in het bijzonder.

[227]

Ambacht achter oogleden
om deze duisternissen
in liederen te smeden
die over ze beslissen
5 met liefde's eeuwigheden,
het eenige wat tusschen
ons nog ligt in de rede,
nu alle zekerheden
des lichaams moesten blusschen
10 tot tevergeefsche kussen
en verzen mede.

[228] MISGEBORTE

Van poëzie bezeten,
door demonen besprongen,
rotten de woorden
bij hun geboorte,
5 en liederen worden aas voor honden.

[229] SURPLUS

Surplus van liefde, waar moet gij nu heen?
Hul u in eigen hoede
en slaap ten overvloede,
en in de morgenstonden... ween.
5 Maar neen, laat nog de ziel vermoeden,
achter den horizon van steen,
het landschap dat niet kan verbloeden
omdat het ligt te spiegelen.

[230] HENRY ROUSSEAU

Met bladeren gebouwd tot op den grond
dit oerwoud, openingen blijken
oogen van tijgers die bekijken,
hoe groote vreemde bloemen prijken
5 boven een vrouwenlichaam, dat ontstond
uit stilte en eensgezindheid tusschen rijken
die deze schilder weer verbond:
mensch, dier, plant,
en zoo het paradijs hervond.
10 o meesterhand. o godgelijke.

[231]

Liefde, ik blijf u loven
vanuit de duisternis
in deze steenen nis,
ver van uw zoete alkoven.

5 Ver van de groene hoven,
waar aangevangen is,
blind over het gras
de vlam van uw beloven

10 Ver van 't zich veroorloven
in uw geheimenis
van wat doodelijk is
buiten uw ban en toover:

15 te nemen in zich over
hetgeen het andere is,
gevend zonder gemis
het eigen daarenboven.

20 En zoo ik mij nog vergis,
ziende op de kerkhoven,
liefde, doe mij gelooven
dat het niet over is,

nu wij uit u begroeven
dit lichaam, puur en wit,
zij het u ten behoeve,
en noode doen wij dit.

25 Wil ons niet gansch berooven
maar blijve het zwart op wit
door uwe hand geschreven
in dit onsterfelijk lied,

30 dat gij hebt toegeschoven
over ons laatst bezit
den steen van deze strophen.
Dat gij dit lied zijt. Dit.

[232] JAN TOOROP

Lijnen, ik laat u niet meer los,
voor dat ge deze handen legt
tot een gebed, dat recht
den hemelen gewordt.
5 Vóór dat ge deze vrouwenborst,
de kleinste die ik zag,
ten offerande heft
in eene spitse hand,
met eendere adel van verlangens los.
10 En vóór ge deze Christus kruist
tegen de einders van de slanke stad
zóó mathematisch juist
dat ze in al zijn stralen ligt gevat.

[233] GRAFSCHRIFT

Van dood in dood gegaan, totdat hij stierf.
De namen afgelegd, die hij verwierf.
Behoudens deze steen, waarop geschreven:
De dichter van het vers, dat niet bedierf.

[234]

Het blinde komen
aan doove muren
van de seizoenen,
ik sta te duren
5 als stomme dieren
voor dichte deuren
al duizend jaren,
als boomen in den
grond geklonken,
10 mij is de zware
ziel ontzonken,
mij is het pure
woord ontnomen.

Ik kan niets doen en
15 wat moet gebeuren
met dit ontzinde
na eeuwen uren
zal God bestieren
in zijne droomen.

[235]

Toen ik het einde had bereikt
van mijn verdorvenheden,
stond God op uit het slijk,
en weende;
5 en ik stond naast hem, ziende neder
op een verloren eeuwigheid.

En hij zei: je had geen gelijk;
maar dat is nu voorbij, van heden
tot aan die andere eeuwigheid,
10 is maar één schrede.

[236]

De donkere morgenregens
verwilderden de bloemen,
zij gaan voorgoed verloren;
en ik kan ook niet nog eens
5 van voren af aan beginnen
haar lichaam toehooren
dat ligt begraven ergens.

[237]

Het huis is leeg, uit het hooren
zijn uw woorden genomen,
uit het zien
al uw zorgvuldig doen
5 met de dingen
als gingen
zij nimmer verloren,
uit de handen
uw lichaam, als was het nooit geboren.

[238]

Zoals het water smaakt des nachts,
ontzield en onbekend
aan dat van overdag
en nochtans voor de dorst van kracht,
5 wordt mij uw dood een element,
aan geen leven meer inharent,
en nochtans van dezelfde macht.

Loodrecht in mij staat overend
het bloed dat naar u lacht
10 en nog niet weet, het wankelend;
terwijl dit lied het niet meer acht
zijnde uw blind equivalent
aan deze zijde van den nacht,
geheel van uw vergaan bevracht,
15 en daarvan stamelend.

[239]

De dood laat geen gedicht meer toe
dan vóór ik met mijn handen,
die het leven aanrandden,
in dit de anderen te niet doe,
5 die zongen van haar dansen, hoe
leden tot lied zich spanden
binnen eeuwige standen:
het lichaam doet er niet meer toe.

Tenzij, maar ik beseft niet hoe,
10 van tusschen houten wanden,
– o, keelgekropte schande –
zij opstaat, het verworden moe.

[240A]

Wie ik verder zal worden
is eender, en wanneer
de dood mij op den schouder
tikt: gaat u mee mijnheer.

[241]

Om te vergaan
dood, maak mij zoet;
ik ben een lichaam zonder naam,
neem het, wanneer het moet;
5 die mij in u is voorgegaan
bezit mijn bloed.

Dood, maak mij voor de aarde goed,
waarin zij ligt:
geef ons hetzelfde soortelijk gewicht,
10 opdat ik ben geboet,
en met haar stof in evenwicht
bij het opstaan;
wij waren samen één gedicht,
doe het om deze waan,
15 doe het met oogen dicht.

[242]

Vannacht, den droom, liggend onder een tafel,
hurkte een vreemde vrouw bij mijn gezicht.
Ik heb mij langzaam aan haar opgericht,
zeggend: zag je voor gindsche doode ramen
5 ooit nog bewegen? Zij moest dit beamen.
Toen heb ik uitgeroepen: zij ligt boven,
en ging op weg, een waterscheiding over.
Maar hooge gazen noopten mij te keeren
en ook een schuit ging tergend maar een meter.
10 In dit ontwaken, als uit een vergeten
kan ik u bijna aankijken en -raken
en moet u nochtans onbereikbaar weten.

[243]

Achter den dood verschanst
en in mijn lied verscholen,
o ongedoofde dans
o doode,
5 ik ben de namelooze kans
voor uw ontvangst
aan deze zijde van de zoden.

[244]

In deze morgen zonder schuld
gevat in het geduld der dooden
voel ik mij van het vers vervuld,
dat uw geheim geheel onthult,
5 gij komt gelijk een bloem naar boven.

Gij hebt mij in uw nacht geduld,
ik had u voor het donker noodig,
nu is het leven overbodig
want mijn gedicht
10 verzadigt zich
aan licht uit uwe hoven.

[245]

Des morgens kruipt een beest van vrees
door aderen en ingewanden,
en maakt mij weder tot een ander,
dan die ik slapend ben geweest.

5 Riep ik vannacht uw verten heesch
om mij te vinden en ontvangen?
Ik weet het niet, het woord is anders
dan het in donker is geweest:

brandend van den heiligen geest
10 om uwe allerlaatste gangen
nog in te lijven bij de lange
verhalen die wij zijn geweest.

Mijn vreemde handen gaan vergeefs
den dag aanvangen.
15 Zoo vindt van 't uitgedoofde feest
de wind de doode bloemen hangen.

[246]

De wijlen dat zij het verkoos
zich prijs te geven aan het boos
opzet der zinnen,
om te winnen:
5 een kind,
een wind,
een sterrenhoos,
lag ik bij haar om te beminnen
dit zoete streven, dit van binnen
10 verbonden sluiten tegen een,
die met ons twee te samen scheen
in den beginne,
maar die wij mochten onderkennen
en stellen in zich zelve zonder
15 nog deel te hebben aan het wonder,
dan 'n weinig wederzijdsch geweent
als wij opstonden –
o staan binnen elkanders handen
als kostbaarheden, onomwonden
20 van schaduwen en zonden,
met oogen, die beseffen konden
wat zij stralend verpandden
aan 't nu ontbloeid kamergeheim
dat met uw zoet aanwezig zijn
25 de dagen door was ingegroeid
aan meubel, deur en raamkozijn
en al wat met u was gemoeid
lag uit zijn sluimering ontboeid
aan uwe voet – o soeverein –
30 – o schreden uit en tot elkander
in het geluksgebied, waarvan de randen
als water in de wereld stonden,
tot op hun bron gespannen en bezonnen.

[240B]

Wie ik nu nog zal worden
is eender, en wanneer
de dood mij op de schouder
tikt: gaat u mee, mijnheer;

5 en waar, en wat de koude
wereld maar al te zeer,
binnen haar leege sfeer,
uit mij zal doen verouden.

10 Ik was de geheimhouder
van leven in eigenbeheer,
opdat ik des te meer
mijzelve wezen zoude

15 den God-gegeven keer,
dat ik in u aanschouwde
mijzelve, zonder meer
en zonder het u berouwde.

20 Het beeld, dat gij mij bouwde,
is in geen spiegel meer.
Het licht, dat zich ontvouwde
keert in geen oogen weer.

Ben ik nochtans behouden
uit het gedoofd weleer,
dan lig ik bij u neer
in alle eeuwen gouden.

25 Wie ik nu nog zal worden
is eender, en wanneer
de dood mij op de schouder
tikt: gaat u mee mijnheer.

[247] REIZIGER 'DOET' GOLGOTHA

I

Ze hebben Hem, zonder zich af te vragen,
of Hij het kon verdragen,
met nagels aan een kruis geslagen.

5 En toen Hij daar te lijden hing –
een spijker is een leelijk ding –
zei Hij: Vader vergeef het hun.

Zei Hij: ze weten niet wat ze doen.
't Was hun er immers om te doen,
te zien wat of Hij nu zou doen!

10 Ik stond van verre quasi wat te praten
met 'n paar onnoodige, onnoozele soldaten.
Ze deden toch wat zij niet konden laten.

15 Maar Hij beriep zich op het allerlaatste:
Zijns Vaders armen... nog voor Paschen
moest ik me naar mijn schip in Jaffa haasten.

[248]

II

Toen heb ik – 't was op Cyprus – in de krant gelezen:
Jezus v. Nazareth – Christus geheeten –
is, na voor drie dagen gekruist te wezen,
zooals onze geachte lezers weten,

5 niet in zijn graf gevonden: 't graf was open.
Hardnekkige geruchten lopen,
dat zijn discipelen de wacht beslopen,

10 toen deze sliep, en zoo het lijk ontvreemdden.
Geëxalteerde vrouwen meenden,
dat zij hem zagen wandelen door de beemden;

Maria moet gestameld hebben: Heere!
Er zijn ook visschers, die beweren:
Hij heeft met ons gegeten bij de meren.

15 Maar dit is van bevoegde zijde wedersproken;
men late zich geen knollen voor citroen' verkoopen.

[249]

Evenwijdig aan deze schreden
gaan in den dood, geheel bevrijd
van onmacht binnen ruimte en tijd,
zij, wier lichaam ik heb beleden
5 als mijn heelal en eeuwigheid.

Ben ik langs deze weg geleid –
ik weet niet waar hij wordt gesneden
van gene – maar ik ben bereid,
dan ga ik over in de leden,
10 waarom zij eenmaal heeft geschreid,
zeggend: ik neem je later mede;
bedoelende de eeuwigheid.

[250A]

Woordenbloesel:
bloedgenoot...
Arm vermoeisel,
want zij is dood.

5 Poëtisch blijfsel:
doodenrag
over den brijzel,
zig-zag.

10 Verzenvindsel
nog op tijd:
doodenwindsel
in eeuwigheid.

[251] VINCENT

Zijn zonnen schroeyden zóó genadeloos:
hij bracht een vrouw zijn oor gelijk een roos.
Als hij penseel verwisselt voor revolver,
acht hij zijn lichaam verder waardeloos.

[252] REIZIGER 'DOET' GOLGOTHA

III

Rome. – Het anker valt. Wij varen thuis.
Ik spoed mij naar de thermen, word ontluisd
van reis en roes en in mijn eigen huis

5 bij vrouw en vuur en radio gezeten,
ben ik alras Christus en kruis vergeten.
...Toen heeft een S.O.S. mijn ziel doorreten:

'Mijn Geest wordt uitgestort op alle vleesch.
Wie niet vóór Mij is, is tégen Mij geweest',
seint een Geheime Zender wit en heesch.

10 Weer onder zeil, over de eenzaamheden
van oceanen die mij van U scheiden,
Christus, wil mij verschijnen aan den einder.

[253A]

Ik blijf u binnen mij bereiken
met stilten, die de uwe reiken,
woorden, ontdaan van zon en maan;
5 een evenveel met u bezwijken
aan leven en den dood ingaan
is als een laatste, zoete waan,
huiverend in hen neergestreken,
vanuit verleden zekerheden;
om u volkomen te gelijken;

10 -----
welk zingen zal dán zijn ontstaan?

Maar zij bezitten naar de zijde
van licht en lucht nog mijn bestaan,
en moeten weer bij u vandaan
15 dit lichaam in en deze naam;
wankelend tusschen ons beiden
vangt een verloren dansen aan
van dood en leven, elkanders waan,
en van elkander niet te scheiden.

115 1937-1939

[254]

Eeuwigheden van mond en schoot
liggen in deze regels te bederven.
De blaren vallen op de najaarswerven.
Ik ken geen zekerheden dan de dood.

[255]

Blijf in mijn oogen, die u zien, gelooven.
Als gij me nu aanraakte zou ik niet
schrikken en daarmee te niet doen
uw naderen, naderen, naderen uit de doove
5 deurslag des doods, ik zou uw zoen
niet kunnen onderscheiden van dit lied.

[256]

Binnen het stugge duister van den dood
drijven de witte nevels uwer liefde
zóó in zich zelf gekeerd, of nooit ontriefde
het leven haar het lichaam, dat zoo groot
5 liefhad het andere lichaam, dat haar griefde...
Wij waren beide blindelings en bloot.

[257] NIEMANDSLAND

Van voor dat ik u kende
zijt gij de afgewende;
ik blijf u blind ontberen.
Gij kunt u niet vermeeren
5 tot in dit leven.
Ik kan mij in den dood begeven,
maar ik heb te beheeren
een ingegaan gebied,
dat van u weet, grond voor het lied,
10 dat ik moet transformeeren
tot de verstaanbaarheid
aan beide zijden van den tijd.

[258] STEM

Dit wordt niet meer door u gehoord:
de parelvisschers en Zarah Leander,
de serenade van Toscelli enz.;
als het begon, dan riepen wij elkander.

5 Nu fluister ik tegen de dood:
dat ik het door mij heen voor haar verander'
van eeuwigheid, zoodat het woorden wordt,
als eens, een roepen, onverkort;
donker genoeg om bij haar aan te landen.

[259] WOORD

Gij zijt den grond gelijk gemaakt.
Regen is tot u ingegaan,
en sneeuw zinkt in u saam.
Winden waaien u naakt.

5 Het licht blijft in uw oogen staan,
alsof gij heden zijt ontwaakt.
Maar zij volgen zon noch maan.
Geen ster wordt aangeraakt.

10 Voorzoover het mijn bloed aangaat,
zijt gij van ieder element
verzadigd en voldaan.

En nochtans moet het woord bestaan,
dat met u samenvalt.

[260] BEZINNING

Heen zijn, vers worden en verblijven
bijeën als in levende lijve;
handen die streelen, schrijven, schrijven...

5 Wat monden bij elkaar ontdekken,
gaat zich in landschappen uitstrekken,
om verder leven te verwekken.

Wat oogen voor elkaar verzwegen,
wijl de leden er over negen,
staat in het sterrendiep gestegen.

10 Alleen met u in de gedachte
gaan de avonden overnachten,
om op uw wederkomst te wachten.

[261] GEEST

De wind laat in zichzelf binnen
het waaien, dat geen huis meer heeft
om het met vlagen te omringen
de nachten over, – onbestreefd
5 staan de beginsels van beminnen
tussen de leeggehaalde dingen;
lichaam wordt aarde; en de geest,
zinnende op het weggerukte,
in het in dit gedicht gelukte
10 aan eeuwigheid, beseft:
wat moet ik zonder haar beginnen,
bloot in de tijd, die rest?

[262] WEDERKEER

Een bijna blind verleefd gedacht
legt zich als weten in mij open,
uit schemer van verloren zijn:

eenmaal zal ik weer bij u zijn;
5 ik doe de deuren naar u open
en zie dat gij mij hebt verwacht.

Gij legt uw handen in de mijn',
staande duizelt het in de hoofden
van blijdschapbloed, het uw en mijn
10 in eender zoet met het geloofde
bijeën, gij voelt de vele hinden
van het verlangen overloopen
naar verten, die met ze verzwinden.

Uit eeuwen gaan uw oogen open
15 voor het ontvangen van het vinden.

[263] NACHT

De mantel dood is om mij heen.
De wind ontwaakt buiten de muur.
De eeuwigheden van dit uur
meten uw mateloosheid af
5 aan mij, die in hen duur
en wacht op u alleen.
Ik ben niet verder van u af
dan de dikte van deze steen
en die boven uw graf.

[264] CONTRACT

Lichaam, ik ben met u alleen,
zooals wij samen zijn geboren.
Zij heeft ons beide liefgehad
uit een geheel,
5 als wij elkander niet te voren.
Elk voor ons eigen blinde deel
zijn wij verloren zonder dat.

Nu is zij heen.
Daarom wil mij aanhooren:
10 strek van haar wezen in mij uit
al de geheimen, die gij weet
met oogen, hand en huid,
gevonden in het wit gebied
van overnacht, de overvloed
15 verteederingen in uw bloed,
en dat, waarom zij heeft geschreid,
waarom weten wij niet,
omdat ze zei: ik weet het niet...

20 dat ik het zegge in een lied;
ik geef u eeuwigheid voor tijd.

Dit is het allerlaatst verbond,
dat God tusschen ons sluit.

[265] BOLERO VAN RAVEL

Boven dit eindeloos moeras:
helblauwe vogel, af en aan.

In de eeuwige woestijn:
o karavaan.

5 Over de zee een schip, alleen,
van horizon in horizon.

En in mijn leven het gedicht,
waarin gij danst met oogen dicht.

[266] ONTWORDEN

Uw hand, die als een vrouw zich gaf,
ligt op uw andere hand in 't graf;
nooit staat de eeuwigheid hem af.

5 Toevluchten van uw armen zijn
geslonken tot de starre pijn:
mijn leege armen zijn de mijn'.

En waar uw oogen zijn geweest
is van verlies het licht bevreesd;
binnen mijn oogen het allermeeest.

10 Uw bloed, dat woord werd in mijn hand,
stroomde buiten het zinsverband,
verloren in het zand.

[267] DOODBLOEI

Uit het versteend gebeuren
met u en mij maken zich los,
beweening achteraf
van het bijeenbehooren,
5 dat voortaan woord en graf
beschoren blijft;

wat u betreft:
uit het verstard bezit
breken ontdane rozen
10 hun wit,
dit is het broze
nasterven, dat nu openstaat,
in doodklimaat.

[268] IN PROFUNDIS

In dit bitter heldere, de dood,
kelder aan kelder grondlicht dwaal ik rond,
een zwemmer onder water, een verbond
met bodemen die nimmer zijn ontbloot.

5 Ik draag gestorven zonlicht in mijn mond,
waardoor, uit het weleer, de tijd
de beelden in de wanden bijt,
die wijken voor mij uit;
verbruikend deze zekerheid,
10 worden de woorden afgerond
tot eeuwigheid.

[269] CIRKEL

De aarde draait met uw graf om haar as
en zijn geheim is wentelend ingelascht
bij dat van sterren die ik nimmer heb gezien,
en van het bloed de ronde blinder bovendien.

5 Gij bliksemde het open en ik zag,
hoe gij in paradijzen lag,
waarvan de wegen raakten aan mijn ziel.
Welk ongetroffen donker overviel
dit klare schouwen?, schroeiend sloeg
10 de dood naar binnen tot dit gebied,
dat zich verweert met tand en lied
om wat het weet aan eeuwigheid
binnen zijn laatste cirkel tijd.

[270] CONTACT

Vanuit het oord
in donkerheid,
het dicht gebied
van leven niet,
5 waarin gij zijt
met dood omkleed
en zonder tijd,
plant gij u voort
door media
10 die ik niet weet
tot in mijn hart;
ik smeed het woord
dat naar u heet,
en ik besta
15 bij de gena
van deze blinde bezigheid.

[271] 'BEUMER & CO.'

Hoeken met huisgeheimen
komen bloot.
De vloeren schamen zich dood.
De lamp hangt laag en groot,
5 want de tafel is weggenomen.

Zij, die naar boven komen,
breken blind kapot
wat was in slot, ontnomen
wordt elk ding aan zijn lot;
10 maar de liefde is uit God,
en God is liefde. Amen.

De deur die binnen was,
is buitendeur geworden.
Onder de hand der horde
15 sterft het glas.

De spiegel met eeuwig licht
zwich langzaam voorover,
en doet de kamer dicht.
Er ligt spinrag over.

20 Waar divan en donker stonden
is, hun geheim ten spot,
een vrouwschoen gevonden;
maar de liefde is uit God.
En buiten zullen staan de honden.

[272] ZESTIEN

I

Wezen buiten de wet.
Afspraken met
sterren en eigen leden,
voor eeuwig, en zonder reden.

[273]

II

Van het meisje van zestien jaar
zijn dit de borsten, neem ze maar,
zegt ze, je handen dorsten er naar;
en mij is het even wonderbaar;
5 hoe door mij heen een verte valt
met een zoetheid zonder oponthoud,
die zich tot firmament versmalt,
's nachts buiten mijn raam.

[274]

III

Nu ik het samenzijn beleef
met het meisje van zestien jaar,
o beginsel des levens, geef,
dat ge nog in mij klaar
5 ligt, nu zij het stof wegveegt
uit mijn haar met haar handen en haar.

[275]

IV

Om het bloed dat in haar parelt,
heilig u, mijn handen.
Dit is het eerste in de wereld.
Hierom is niet veranderd
5 het paradijs: Adam wandelt
met God, noemt, slaapt en vindt
het zelfde lichaam dat ik vind.

[276]

BOLWERK

Een uitgeput geheim
gaat in mijn leden onder;
het had kind kunnen zijn,
denk ik, of ander wonder;
5 maar in u werd het dood.

Om donker dat ik met u deel,
blijven de sterren in mij staan
en worden steen;
vluchten de dieren van mij heen;
10 alleen het woord houdt aan
u te groeten met eeuwigheid,
nagebleven in bloed en tijd.

[277] KIND

Terwijl we het niet laten blijken
dat werelden in ons bezwijken,
kijkt het kind ons aan.

5 Het weet er alles van
en vindt vanzelf een naam,
bewaard binnen zijn koninkrijken,
en vangt met ons het spelen aan
als zijnsgelijke.

Een gansch heelal is eeuwig voor zoolang.

[278] HUIS

Huis, ik bewoon u nog.
Uw lampen schijnen in mijn ziel,
alsof ze met u samenviel,
5 en geen ruimte vermag
zijn duisternissen in te doen
tusschen het licht van nu en toen.

Uw dingen glanzen zwaar in mij
van eeuwigheid, er is voorbij
de dood geen onderscheid met dit,
10 behalve dat ik nog bezit
de tijd, waarin het nederligt
tot een gedicht.

[279]

H.V.B.

In dit huis van bewaring
houdt niemand meer bij ons de wacht.

In dit huis van bedaring
ontketenen zich vloek en klacht.

5 In dit huis van bezwaring
gewogen maar te licht geacht.

In dit huis van beharing
wordt vlijmscherp onze ziel ontvacht.

10 In dit huis van bestaring
o leege, leege sterrenpracht.

In dit huis van verklaring
tuimelt de dag in de nacht.

In dit huis van verjaring
worstelt de dag met de nacht.

15 In dit huis van vervaring
ontdoet de dood ons ongedacht
van elke angst, onder zijn lach
liggen wij als een lam zoo zacht
verloren voor zijn overmacht;
20 in dit huis van bewaring.

[280]

HET ADEMLOOZE

Nu gij bij mij ontbreekt
met stem en hand en oogen,
en al het andere ongelogen,
5 hoor hoe dit zingen smeekt
te worden naar u neergebogen,
om deel te hebben, als voorheen,
aan uw bestaan, het ademlooze
uit de verrukkingen van eens.

[281] REQUIEM

Gij zijt voorgoed verloren
uit oogen, mond en ooren,
uit handen, huis en horizon.
Er is een holte over
5 waarin alleen maar wezen kan
het binnensmondsche, uit den doove
en in den blinde requiem.

[282] ONMACHT

In uw zoet zijn van haar en oogen
nestelt de dood zich onbewogen.
Dit houdt mijn bloed met smart betogen.
Dit doet mijn leed in bloei ontsteken,
5 waarmee de bloemen vergeleken
vergeefs in zonlicht openbreken.
Dat gij de grond met u vermeerdert,
vermindert mij voor deze wereld
tot op de kreet die God verteedert.

[283] PHARAO

Ik wil met wat mij is geworden,
in de volgende orde,
in ééne plaats begraven zijn:

5 De deken waar ik onder lag
tot aan mijn kin,
dewijl haar hand hem alzo lei;
– heengaande zag ze om en zei:
nu is de nacht niet zonder mij –

10 de dingen van den dag:
geluk en stof in evenwicht
door liefde's overmacht,
til ze voorzichtig uit het licht
in deze schacht;

15 zet ook de avondstonden bij:
de steenen niet aaneen, dat zij
eeuwigheid houden rondom mij;

en van den gulden morgenstond
breng wijn bij mijnen mond.

20 Wat haar lichaam betreft, volsta
met deze kruik vol asch, weldra
is dit het waartoe ik verga.

Doe aan dit lied niet toe of af,
richt niet over een graf,
opdat geen doode u bestraft;

25 maar leg als laatste wat gij doet
al mijn gedichten aan mijn voet;
krachten, waarmee ik opstaan moet.

[284] FANTOOM

Ontsta als mond en oogen,
gedaante van vannacht.
De zekerheid, waarmee ik wacht,
doet het misschien gedoogen.

5 Heb met uw nagebleven pracht
in dit geheugen mededoogen.
Ik lig tegen u afgewogen
met bloed dat u betracht.

[285] TEKORT

Ik ben het bitter overschot,
aan deze zijde Gods,
van ons in u voltrokken lot.

5 Dat ik bij machte ben te vinden
een laatste naam voor de beminde,
om dit heelal mee te verblinden,
voordat ik zelve naamloos word.

Het is mijn eenige tekort.

Het woord was God in den beginne.

[286] AARDE

Dit is uw aarde:
wat dood van u ontdeed
en op zichzelf liet
van geene waarde,
5 buiten wat gij mijn lied toemeet
aan liefde (zijn bestaansvoorwaarde)
middels haar beeld.

[287] TO BE OR NOT TO BE

Dit is het verst gegevene van u:
dat ik mij voel verevenen met u;

grond worden in hetzelfde wedervaren
van overgangen tusschen zien en staren.

5 Aarde en hemel dekken eender toe
uw donker en het mijne, ik ontdoe
mij langzaam van de beelden van den dag;
tegen dit zeer verminderen vermag

10 geen leven meer zijn zonnen in te doen,
hoe ook de sterren door hun banen spoên.

Ik ben van de bevinding overmand,
dat ik ontbonden word en naar u voortgeplant.

[288] REFLEX

De nacht liet het verlies in droom genezen
en van uw lichaam de verteederingen lezen.

5 Maar 's morgens heeft het licht zich weer verzet
tegen een liefde, die zoo nauwgezet
omhelzingen herhaalde, of geen graf
u enkel maar voor deze stonde gaf.

[289] BEDE

Toen gij uw armen om mij sloeg
hebt gij de vuren van de dood
overgenomen in uw bloed,
hebt gij het licht in mij gelegd,
5 waarvoor ik in het donker vecht,
 het is mijn recht;
 waarvoor ik in het donker bid
 dat het niet wordt geslecht;
 het is mijn allerlaatst bezit.
10 Leven, onlaadt mij niet.

[290] TENDRESSE

Huisteederte der morgen,
vrucht van een nachtgeluk,
gerijpt in liefde's orde:
oorschelpen luisteren verrukt
5 naar het gevederd kamerduister,
 dat stil tot licht te worden staat;
dat van de vooravond de fluister
der wel-te-rustens liggen laat
om mond des kussens... om de milde
10 herkenning niet te verontrusten
 van het onthulde, in de nieuwe
 vermengingen die het aangaat,
 voor oogen die er over rusten,
 met eeuwigheid en dageraad.

[291] JERICHO

Nu zich uit mij verwijderen
de legertochten van den dood,
voor een ontvlamd begeesteren:
de gebieden te overheersen
5 waarin gij zijt, o lichtgenoot,
worden uit donker opgewekt
zonnen, verzadigd van uw bloed,
vanen van moed ontvouwen zich
om de bazuinen van het woord
10 tegen de ringmuur van uw oord
te steken, tot hij zwicht.

[292] SMART

Smart, ik ontzeg
de zon haar licht,
den ziende zijn gezicht
en dit heelal het evenwicht,
5 den dood het recht
op elk gericht,
dat mij van haar onthecht.
Ontwijk me niet, maar leg
het kleed gereed der eeuwigheid:
10 ik lig in donker haar gelijk
op adem na en oogenblik.

[293] PROJECTIE

Ontstoken van een licht,
dat in mijn bloed voorover ligt,
met beide oogen dicht,
ontwerpt het woord u in het wild
5 tegen het niet van ruimte en tijd,
tot uw gestalte zoet en mild
achter de sterren schrijdt.

[294] RYTME

Wat van geheim ging in geheim,
zich in mijn armen neergevlid,
met oogen dicht geademd heeft
van eeuwigheid tot eeuwigheid,
5 is lied geworden tot
vervulling van mijn lot.
Het moet wel op de wijze zijn,
waarmee gij dansende vergat
lichaam en sterveling te zijn.

[295] ACCOMODATIE

Uw dood herhaalt zich in mijn hart
met steeds minder verschil
tusschen uw stilte en mijn wil,
ik kom heelal te kort
5 nu zintuig en orgaan
verand'ren in hun tegendeel:
oogen doen horizonnen aan,
die in de uwe overgaan,
de sterren glijden als in spel
10 uit mijn handen vandaan.

[296] DOODLIED

Lied van den dood,
verstom niet voor het gansch ontbloot
heelal, dat haar niet vinden laat
in straat na leege straat;
5 het is alleen maar rond.

Neem het alleen zoolang te baat
als beeld, hoe blind en desolaat,
opdat niet hare staat
onkenbaar wordt voor dit verstand.

[297] WINDMORGEN

Windmorgen, gij beweegt in mij
met boomen de vergetelheid;
het dwalend woord raakt aangeroord,
eeuwig bereid
5 te vinden wat het toebehoort,
gelijk een kind, de moeder kwijt,
zoekt met de gansche zekerheid
van vinden, tegelijkertijd
verloren en verblijd.

[298] KAÏN

Wind, waarom streel je dit lichaam nog?
Uwe ontfermingen zijn te groot
over mij heen, dan dat ik nog
ween in mijn nood,
5 alleen.

Nacht, ik lig in u over
als een verdonkerd deel;
wentel het in het meer
en sluit het water toe van boven.

[299] STOF

Alsof ik nimmer bij u sliep,
werd gij weer het materiaal
van voor dat God u schiep:
wind, grond, taal
5 voor een nog niet geboren lied;

ten overstaan van een heelal,
dat wacht tot Hij opnieuw gebiedt;
omdat ik hier nog ademhaal.

[300] FATA MORGANA

Uit leegte's hinderlagen
komen de jakhals tijd
en de hyena vergetelheid
aan heugenissen knagen,
5 die ik mij, wil het God behagen,
moet dragen naar de eeuwigheid;

– totdat het woord hen weer bevrijdt:
in een al fonkelender vragen
dijt het gedenken uit tot sage,
10 waarin de liefde houdt gespreid
sluimering over zaligheid
waarmee wij bij elkander lagen.

Maar als ik deze zekerheid
ook kwijt moet worden en versagen,
15 in een al hachelijker wagen
van beeld en rijm, in stagen strijd
tegen het niet, als wijd en zijd
zijn woestenijen mij vervagen
en geen teeken mij onderscheidt
20 van zand en stof... Heer, hoor dit klagen:
ik houd U aan uw eigen beeld,
dat we in elkanders oogen zagen.

[301] NADOOD

Ontleeningen aan duisternis,
met ademen toegerust,
– het eenige, waarmee ik wacht –
worden in mij nog eens bewust
5 het lichaam dat zij zijn geweest;
voorposten, door den geest bezet,
beluisteren het net,
dat eeuwig-ongerust vibreert
tot in het hart der wet
10 waarmee gij onbereikbaar zijt
van deze kant;
vertalen tastend en bedeesd
de doodsberichten uit de nacht:
een wind? een lach?
15 totdat de morgen ze verteert,
omdat geen licht ze weten mag.

[302]

LIEFDE

I

Liefde, ik blijf u loven
vanuit de duisternis
in deze steenen nis,
ver van uw zoete alkoven.

5 Ver van de groene hoven,
waar aangevangen is,
blind over het gras,
de vlam van uw beloven.

10 Ver van 't zich veroorloven
in uw geheimenis
van wat doodelijk is
buiten uw ban en toover:

15 te nemen in zich over
hetgeen het andere is,
gevend zonder gemis
het eigen daarenboven.

[303]

II

En zoo ik mij nog vergis,
ziende op de kerkhoven,
liefde, doe mij gelooven
dat het niet over is,

5 nu wij uit u begroeven
dit lichaam, puur en wit,
zij het u ten behoeve,
en noode doen wij dit.

10 Wil ons niet gansch berooven,
maar blijve het zwart op wit
door uwe hand geschreven
in dit onsterfelijke lied,

15 dat gij hebt toegeschoven
over ons laatst bezit
den steen van deze strophen;
dat gij dit lied zijt. Dit.

139

1937-1939

[304] ODE

Voorwerpen, in mijn lied
vereeuwig ik u, niemand weet
het einde van dit wreed gebied
en wat er nog met u geschiedt,
5 hoor, hoe ik u heet:

Penduulslag, zoete snik,
bloedleeuwerik;
van 't gonzend bloeiveld jij-ik
loodrecht oogeblik.

10 Muren, als moeder zoo volkomen
geboortelijk benomen
rondom die in u wonen.

Keuken, zooals zij is
wanneer zij er niet is:
15 aanrecht, kraan, servies;
het boordevolle niets;
o dit subliem verlies,
zoolang zij er niet is.

Vloerkleed bereikt als sterven:
20 elkander overerven
tot in de nauwste nerven.

Tafel, waaroverheen
gelaat, ga nooit meer heen.

25 Deur dierbaar toe;
dierbaar open, dierbaar toe.

Er waren herten in het bruin behang,
voor achtervolging van gedrochten bang
tot in hun pooten;
ik heb het je gewezen en je groote
30 oogen onthielden zoet en lang
de schemer waarin zij verschoten.

Voorkamer, wij zijn hier;
voor deze zondag zijn wij hier;
huiskamer, er is niemand thuis;
35 wij komen enkel nog gewoon
eten in u, want het is schoon
moeder en zoon te zijn in u.

140 1937-1939

Nachtkamer, gij zijt ons;
zijde, bloed, dons;
40 een mond van liefde frons.

Spiegel, om uwentwil
verdubbelt dit heelal;
wij hebben in u lief,
spiegel dat alstublieft.

45 Zijkamer, waar is zij?
Zij is hier neergelegen,
zijnde van uwentwege
verzonken in geschrei.

Portaal, doe in u toe
50 al dit voor nimmer moe
bijeenzijn in zichzelf;
ik kom weer uit u delven
een volgend rendez-vous.

[305] DICHTER

Toen hij zich op zijn knieën neerliet bij het kind
zagen hun oogen dingen van voor duizend jaren:
een bal, een bouwdoos, koekkruimels, een lint, een cent;
hij wist niet waarvandaan de wilde vreugden waren,
5 die ze elkaar toelachten, redeloos als het ware.
Was niet van Plato het Symposion gekend,
alsmede die Kritik der reinen Vernunft van Kant,
en van de dood het wezen als der dingen eind?
Maar het moment laat alle zekerheden varen,
10 die het der wijsheid ons te geven is vergund,
om oog in blinkend oog met het geluk te staren,
dat nog geen middel heeft om zich te openbaren;
waarvan alleen de dichter de formule vindt,
als bij de gratie van een plotseling verklaren
15 weerzijds het blind en zeker stamelen begint.

[306] DIALOOG

Het leven zegt: ga met me mee,
ik heb gebieden, fonkelnieuw,
met vogels aan een gouden zee
en zoete dieren,
5 ik heb blauwe rivieren
en duizend vrouwen om te kussen,
je zult je niet in mij vergissen...

Ik heb gefluisterd: laat in vree,
tusschen vier muren,
10 lied worden wat de dood kan missen.

[307] MEDIUM

Wat nooit meer ademen zal,
en nog in geen gedicht begon,
vinden in mij elkanders bron
en onveranderd kengetal.

5 Zoolang ik hier vertoeven moet
ben ik het verste rendez-vous
voor dood en leven: wees gegroet,
fluisteren zij elkander toe.

10 En gaan in liefde's laatste naam
omhelzing aan, tot klaar en stil
het zingen in mij worden wil,
waarmee zij samen voortbestaan.

[308] CHAOS

Waar gij uw oogen over sloot,
werd alles dieper dan de dood,
stond aan geen eeuwigheid zoo bloot
het leeggebleven avondrood;

5 lig ik in een geheim geknield,
waarvoor de sterren staan ontziend;
waarvan mijn zingen overhield,
een rytme, dat mijzelf vernielt.

[309] WACHTWOORD

Gebogen over haar zorggebied,
houdt, aan den rand van dit heelal,
de ziel bespreking met het niet:

5 of het nog uitleveren zal,
het krachtens liefde's protocol
bij haar behorende verschiet,
waarvoor de dood zijn halt gebiedt;
tenzij mijn lied het wachtwoord vindt,
dat hem verblindt.

[310] SNEEUW

*... het oude is voorbij gegaan, ziet, het
is alles nieuw geworden. (2 Cor. 5 : 17b)*

Toen sneeuw openbrak de oogen,
dien verschen morgen,
voelden mijn kleeren vreemd en koel
bij het aankleeden, een geluksgevoel
5 maakte elke handeling ingetogen:
bedachtzaam en overwogen
heb ik me langzaam gewasschen,
of iets heiligs me zou verrassen.

Ik vond je beneden al aan 't zorgen.
10 Je stond voor de open kachel gebogen,
waarin houtjes waren geborgen,
klaar om te worden aangestoken.
Je had dezelfde gedachte.

De kamer stond op een wonder te wachten;
15 het plafond lag betogen
van blauw ontwaken;
het bleef eeuwig bij achten.

We hebben bezit genomen
van elkanders huivering,
20 achtgevende op de hunkering
daarachter...

143 1937-1939

[311] REPLACANT

Voor één uur leven in haar terug:
heelal, houd u gereed;
stad, kamer, kleed.
bed, hand, lucht.

5 En is dit niet genoeg:
bloed, stroom uit;
adem, stuit;
hart, splijt.

[253B] DANS

Ik blijf u binnen mij bereiken
met stilten die u overreiken,
woorden, ontdaan van zon en maan.

Zij willen met u zijn vergaan.
5 Maar zij bezitten naar de zijde
van licht en lucht nog mijn bestaan –
en moeten weer bij u vandaan;
weifelend tusschen de twee rijken,
vangt hun verloren dansen aan:
10 zonder oorsprong, zonder einde,
binnen het rhytme van ons beide,
dat geen lichaam meer vinden kan.

[312] VRUCHT

De morgens stonden hecht
in elpenbeenen licht.
De nacht was een gedicht
op tafel neergelegd.

5 Waarin het was verricht
 wat donker ongezegd
 binnen u had gesticht.
 Het bloed bonsde echt.

10 Uit duisternis terecht
 glansde je aangezicht.
 Het is de zelfde vrucht,
 heb je er van gezegd.

[313] BLOEI

Vogels blijven ontwaken
tegen uw zwijgen in.

5 In tuinen tusschen bloemen,
 die al uw donker wraken,
 lig ik u te verzaken
 dag uit, dag in.

Maar elk ontkennen is u noemen
in den voor u volkomen zin.

[314] WEERDOOD

Ik lig in weerdood, buiten regent het
als na mijn leven.
Vanuit het eind der eeuwen
staart God op dit
5 en kan er zich niet van bevrijden,
omdat ik niet kan weenen.
Het leven heeft mij niet gescheiden
van uw versteenen.
Ik moet het tot het niet herleiden
10 terwille van dit eene.

[315] SOMNAMBULE

Tegen het zijn ontstoken
met uw vernietiging.
Roos-van-verlies ontloken
in mijn verschrompeling.
5 Pijnen tot licht gerokken,
waarin ik u bezit,
hoewel gij zijt vertrokken.
Dooddoelwit.

[316] VROUW

Uw lichaam lag voltooid van nacht:
het donker droeg gevleugeld vuur,
gevonden in uw bloed dat uur.
Twee zwarte ramen hielden wacht
5 dat geen geheim zich mengen zou
met dit vergaarde: vrouw en licht,
dat zich verklaarde tot gedicht
binnen der wereld morgengrauw.

[317] GEDULD

Er hangt in mij een vleermuis van geduld,
geschapen uit het zoete donker,
waarmee uw lichaam lag te flonker;
mijn leden liggen van een zijn vervuld,
5 waarvoor verloren gaan alleen beduidt
zich om te zetten in uw eeuwigheid.

[318] VERGIF

Een brakke droom vannacht: je nichtje had omstandig
geschreven, dat je na veel lijden
was heengegaan (om van mij af te wezen).
Je had de enveloppe eigenhandig
5 gesloten en in de bus laten glijden.
Toen plotseling, geslingerd tusschen hoop en vreezen,
ben je 't epistel achterna gaan reizen,
maar zijn vergif was al in mij gerezen
en ik doorzag het. Kon ik dit bewijzen?
10 Liefde's orgaan beseft zijn duisternissen
in volle zon:
je kwam de trappen op – ik kon
me niet losmaken van de leuning boven;
zul je het niet gelooven
15 zul je het niet gelooven,
baden je oogen – doch een schot weerklonk
uit het verleden, toen je nederzonk.

[250B] OVERSPEL

Poëtisch bloeisel:
overspel
van dood en leven;
een arm vermoeisel
5 en blind gegeven,
ik weet het wel
– o zielsverraad
aan liefde's al-
genoegzaamheid –
10 maar ik sta of val
bij dit appèl,
ik ben u kwijt,
wanneer ik niet
u overhaal
15 vanuit het niet
met woorden, wit
van uw vergaan;
het eenigst, dit,
en toegestaan,
20 zoals eenmaal
het zoet bezit
van uw lichaam.

[319] DUUR

Vanuit een lente achter glas
verdwalen bloemen in mijn bloed,
geluiden van het heesche gras
dooven uw laatste groet.
5 Nachtvlinders breken door de muur
en blinken in mijn oogen;
ik zeg: het is gelogen,
ik ben alleen nog duur
voor woorden, die vermogen
10 te reiken tot het uur,
waarin zij voor mij is verborgen;
ik kan voor geen heelal meer zorgen:
ik ben het verste vuur.

[320] SCHIJNWERPER

Tegenover het liedgeheim
ontsluiert zich de dood;
meter na meter komen bloot,
en in refreinen aan refrein
5 leggen zich open in den schijn
van deze zon: verlies en asch
en van mijn keel de echo heesch,
al wat de liefde aan zich ziet
verdonkerd, komt in het verschiet,
10 verward in krijt wit overschot
uw onvoltooide lot.

[321] SLAAP

Uw doodgedeelte blindt
zintuigen en seizoenen;
wat ik nog van u vind
is eeuwigheid te noemen:
5 geheugen en geheim
wisselen dierbaarheden
als lichamen voorheen,
en slapen zeker in.

[322] BRUILOFTSLIED

Gij diept de dood in het verborgen uit,
tot hij mij in een punt met u besluit:
ik ben uw bruidegom, donkere bruid.

De tijden zetten zich in teeken om
5 door alle ruimten die ik naar u kom:
donkere bruid, ik ben uw bruidegom.

[323] NEGATIEF

I

Aan handen ingeschapen,
tast ik u aan de leegte af.

Aan oogen ingeslapen,
sla ik u gade langs het graf.

5 Gloei in mijn bloed van u
loochent den dood aan u;
verhevig u, verhevig u
tot een volkomen nu.

[324]

II

Husel, van licht ontladen,
hoe houw ik uit
klanken een beeld van wat
gij eenmaal zelf bezat
5 in bloed en huid,
niet te verzaden.

Vusel, gevonden vers,
wij zijn overgebleven:
het bitterst en het verst,
10 den mensch gegeven.

[325]

III

Ik kan uw hart vernemen
kloppende in de steenen,
geheimer dan voorhenen.

5 Uit uw lichaam tevoren
is een dwaallicht geboren,
dat mij wil toebehooren.

Van uw bestaan verwijlen
phantoomen aan mijn zijde,
die mij het bloed benijden.

150 1937-1939

[326] KOSMOS

Zoolang er morgens zullen zijn,
die in mijn oogen komen staan,
ben ik niet tot u ingegaan;

5 alleen om lied te maken
van doodelijke zaken,
moet ik de dag doorwaken:

een blij, eentonig licht
sluit alle bloemen dicht;

10 doet in het donker derven,
leven, wat niet kon werven
de liefde om te sterven;

legt in de nachten open,
aan handen die het hopen,
leden, den dood ontslopen;

15 tot hun ontsteld bezit,
buiten getal en wet.

[327] JOB

Vrienden verbitteren het vuur;
ze zeggen God – en maken rook
tusschen mij en de muur;
5 wij knielen neder in de smook,
zondaren van natuur.

Maar als zij weer verdwenen zijn
herbid ik om het helder uur,
waarin die allerlaatste strook
10 opnieuw tot tuin ontlook, den duur
der woorden die mij vlam doen zijn,
en van de liefde puur.

[328]

GOLF

Hoe zijn mij ingevallen,
met 100000-tallen,
ontbloeingsoogenblikken,
– als evenzooveel schrikken –
5 van woorden, die u wekken
bij hun geboorte, u betrekken
op hun bestemming: samenschikken
tot rythme en u overdekken
met stilten, aan het oord gelijk
10 waarin gij zijt, onnoemelijk.

[329]

JOSEPH SCHMIDT

Gij hebt mij nagelaten
van Joseph Schmidt het zoo bezonken zingen,
dat het misschien nog tot u door kan dringen,
omdat wij het bezaten
5 in stilten, die het bloed vervingen
in dier mate,
dat wij elkanders dood ontvingen
uit handen die vergaten
te streelen in hun sidderingen
10 onder der liefde diepste baten.

[330] ONTEIGENING

Het licht is uit u weggegaan,
wit en ontdaan.
De winden hebben zich bevrijd
uit uw ineengevallen kleed.
5 En dat wat leven heet
hebt gij verminderd met uw naam.
Gij nam de laatste phase aan

des zijns, een lichaam dat versteent;
waarin de dichter nog vermeent
10 gefluister aan te boren
bezit in lied verloren.

[331] GEDAANTE

Ik kan de morgens enkel in,
zoolang nog een gedaante staat
tegen de verre avondkim,
die tegen beter weten in
5 om mij den dood verlaat.

Het is het nachtelijk geding
tusschen mij en den dood,
dat zij, alleen omdat ik zing
haar namelooze mindering,
10 niet meer voorgoed de oogen sloot.

[332]

LENTE

I

Naar een ontbloeien buiten,
het staren door de ruiten;
om er de oogen voor te sluiten.

5

Nu een verwelken binnen
de zinnen is begonnen
het bloed te ondermijnen.

10

Uw lichaam is ontbonden
in aarde en geheim.
Zonder dat zij u schenden,
moet ik de woorden vinden,
die beiden zijn.

[333]

II

Het is op deze aarde allerwege
lente geworden, bloem en zon
zijn in elkander bezig,
of liefde voor het eerst begon.

5

Een donker-zoete regen
gaat tot de boomen neder,
op zoek naar zijn oorsprong.

10

Behoorend bij het bitter licht,
dat in de avondkimmten ligt,
bestendigt zich in mijn gedicht
de roerloosheid van uw gezicht.

[334A]

III

Wat nimmermeer begint
is nu bijeen met bloem en wind
in nachten, ver van hier; ik wil
betrachten elk verschil,
5 dat zich nog tusschen ons bevindt
over te nemen in het woord,
vaarwel aan dit verlaten oord,
en er niets is
dan uw verlies.

[335]

ROEP

Nu ik nogeens van u verschil,
en mij hetzelfde ongeduld
van voor dat ik u heb gekend:
te worden in u omgezet –
5 opnieuw vervult, maar nu verstild
tot wil
terrein te houden in den nacht,
die ons was toegemeten:
voor den laatsten M²
10 God, geef acht.

[336] VERSTEENING

In stilten die versteenen
tegen uw rijk,
komen begin en einde
van het in u gekende
5 tot een laatste vergelijk:

ik moet dit land verkennen
tot aan mijn dood,
al zal ik nimmer weenen;
de inzet was te groot,
10 dan dat ik prijs kan geven
aan de verlorenheid,
liefde's onzichtbaarheden
achter den tijd.

[337] ILLUSIE

Liefste, de wissels van het hopen,
mij in u uit te roepen
binnen de verste zenuwknoopen
en bloedgroepen,
5 zijn weenende verlopen;
gij zijt alleen nog om te koopen
met zekerheden, zelve blind
van donker dat ik voor u vind;
waarmee een samenzijn begint,
10 aan geen relatie meer verwant
van wat hier wordt tot kind en land.

1940-1941

[338]

Dicht bij de dingen die u kennen
lig ik mij aan de dood te wennen.

De fluistering is niet verbroken,
waarmee wij aan elkaar ontloken.

5 De eeuwigheid is niet verlopen,
waarmee de liefde weet te hopen.

Alle beteekenissen hielden
de zekerheid van het bezielde.

10 De vlinder van uw mond beweegt
over mijn lied, dat naar u hijgt.

[339]

DE VERDRONKENEN

Misschien zijn ze niet meer voorgoed verdronken,
Eduard Hoornik, nu je hebt gezegd,
dat je kon zien hoe hun gezichten blonken,
5 onder die laatste brug, waaroverheen jouw weg
de hunne kruiste, voor de zee ze recht
nam in zijn stroom, het wereldwater in.

Misschien weet je een land van zooveel licht,
dat hun verstarring er niet tegen is bestand,
en drijven zij daarheen uit ons gezicht.

[340] MANIFEST

Geef mij te eten van uw brood;
tegenover me zit de dood.

Reik het door deze traliën,
maar laat u zelf niet zien.

5 Tusschen ons is geen taal,
zoolang ik met hem avondmaal.

Nooit was de kans zoo groot
op een bericht, zoo regelrecht,
als in geen zingen is gezegd;
10 een koning, die zijn knecht gebod.

Maar dit verzoek ik u als laatste:
breng mij vergif, wanneer geen brood kan baten.

Wil u dan haasten.

[341] WACHT

Ik toef in schemer aan de randen van uw oord,
totdat de dood mij naar u toe zal brengen.
Hij wil probeeren om het nog te lengen
in tijd en ruimte, opdat geen tekort
5 achter zal blijven, dat ik niet kan dekken,
door het al zingend op u te betrekken.
Maar eenmaal valt de levensdeur in 't slot.

Zullen je eerste kussen
niet wezen of er tusschen
10 donker en licht alleen verliep
de stonde, dat je lippen
affieten om te roepen
mij bij mijn naam, als een die sliep?

[342] VISIOEN

De avonden gaan in u neer
en ondervinden geen verweer.
Gij zijt gestorven, meer en meer.

5 Ik achterhaal dit heengaan niet,
tenzij de bliksem mij doorschiet,
die ons tezamen stiet

en ziet –

10 landen van dood en leven liggen
aaneengeschoven, bruggen heffen
hun bogen om u aan te treffen;

tot in de sterren torens reiken,
schachten boren in koninkrijken,

en woorden gaan u vergelijken
met wat gij hun aan waarheid liet.

[343] STEEKVLAM

Geladen uit den dood
met uw vergaan, het woord.
Steekvlam tegen het niet,
5 dat zijn metalen platen
tusschen ons schiet,
om ons afzonderlijk te laten,
ten bate van een lied.

[344] IN HOC VINCIT

I

Uw dood waait in mij aan en uit;
noodseinen naar een leven,
dat achter is gebleven
onder mijn huid.

5 Ik kan geen ander teeken geven
dan de limiet van dit geluid.

[345]

II

Mij wordt in dit doodonderdeel
levenvergeten toegemeten
schaduw van weten, een teveel,
waarvan gij nu moet zijn bezeten,
5 zoekt in mijn hersenvliezen heil,
zich aan die cellen te ontsteken;
ik geef al mijn organen veil.

[346]

III

Dood, in mijn donker drijven
deelen uit uw gebied,
die ik niet kan beschrijven;
taal verdragen zij niet.

5 Aanrakingen van vermoeden
wat ze eens zijn geweest,
doen ze opnieuw verbloeden
naar lichaam en geest.

10 Aan dit innerlijk teeken
communiqueeren nog,
die voormaals konden spreken
binnen elkanders nacht.

[347]

IV

Zij heeft zich zonder iets te zeggen
ontheven van het samenliggen;
ik loop in dit heelal te dreggen
en sla in alle muren wiggen.

5 Er is een leven in mij over,
dat zijnen dood niet kan bereiken;
ik ben daar tusschen in geschoven
met het misschien onmogelijke:

10 aan deze verzen te bezweren,
liefde's eenmaal gegeven woorden;
waarbij de eeuwigheden hoorden,
die zich nu tot stof deformeeren.

[348] THEBE

Met leven toegerust voor beiden,
liep ik vannacht de gangen in,
die naar u leiden.

5 Het ondergrondsche geburchte droeg
een stilte, die met tegenzin
mijn tred verdroeg.

De muren stonden als verzadigd
van ruige schimmel; lucht en licht,
voorgoed beschadigd,
10 beten mij uit; de wil alleen
bij u te zijn in 't jongst gericht,
hield mij ter been.

Het labyrinth verliep in schroeven
van eender, blinder cirkeling.
15 U ten behoefte?
Ik weet niet meer hoe lang ik ging.
Hoe brachten zij, die u begroeven,
zoover een ding?

Totdat mijn voeten op u stuitten:
20 uit een volslagen duisternis
zag ik uw oogen opensplijten;
uw handen die ik niet kon tillen,
voelde ik langs het leven streelen,
dat in mij sloeg;
25 uw mond, in dood verholen, vroeg.

Een taal waarvoor geen teeken is
in dit heelal,
verstond ik voor de laatste maal.

[349] PINKSTEREN

Ontvang den vlam des Heeren:
Hij heeft u rijp bevonden
om midden uit uw zonden
van Hem te profeteeren.

5 En voel het blinde wonder
op uw tong preludeeren:
gij kunt de taal schakeeren
naar alle spraak en monden.

Onder het samenkomen
10 van klank en wezen moeten
zin en begrip verdwijnen;

onder het heete schijnen
van dit vuur Zijner droomen,
laat God zich door u groeten.

[350] PSYCHIATER

Leg uw ge-‘weten’ bij mij aan
als thermometer, blijf niet staan
op een verschil van zeven meter
met de normaal.

5 ‘Morgen gaat het beter, beter, beter...’
en laat mij weer naar huis toe gaan.

Je kunt nog beter henengaan
en haal voor zeven gulden aether;
of doe iets door het middagmaal.
10 ‘En trek je van de zaak niets aan.’
Ik ben misschien allang vergeten,
dat ik nog altijd moet bestaan.

[351] DECEMBER

Het is dezelfde December
van je dood.
You don't remember...
Weer ligt die straat
5 aan beide einden
in mist gevat;
geen ander gaat
voorbij, dit kwaad
met zijn gelaat
10 verhinderende:
het onheil vat
post in mijn lot.
Ik sta verstard.
O deur, bestemde
15 voor komst en keer
in liefde's blinde
armenpaar,
ik ga u binnen
als breker in
20 wildvreemde huizen,
wederzin
opent zijn sluizen
op mijn klim.
Ik sta te suizen,
25 bloed uit, bloed in.
Het oude duister
wil dat ik luister
naar zijn geheim
van nacht's gekende
30 slaapfestijn,
het fluisterende...
maar het kan niet zijn:
ik ben beneden
het laagste peil
35 van zin en rede,
ik ben beneden
mijn levensreden,
trede voor trede

40 wordt in mij groot
een hamer, hamer.
Is dit de kamer?
Dit is December,
die van je dood.
You don't remember...

[352] HOUTSNEDE

Witte sneeuw, ik ben u schuldig
nachten, uit u vandaan
in bloed ondergegaan;
en duizeling, onkundig
5 daaraan.

Ze waren even enkelvuldig
als gij gekomen, gespannen aan
stilte en maan, zorgvuldig,
onmondig, diafaan.

10 Oogen begrepen donker
als flonkeringen Gods;
haar lichaam stond in trots
tegen dit zwart te pronken.

15 Waar is het heengezonken,
sneeuw, die de sporen vult
tot op dit kerkerraam,
met bovenmenselijk geduld.

[353] GEBED AAN DE STOF

O molecuul bijzonder,
atoom, teeder geschikt:
neutronen, welgewikt
het proton in den ronde.

5 Naar ingeschapen wet
waart gij het opgebouwde:
vrouw, krachtveld, dat met
het leven huwen zoude.

10 Wat is in haar geschied,
dat gij verenkelvoudde?
en mij het zijn berouwde
tot op dit lied.

[354] GEBED AAN HET VUUR

Vrome vuur, breng in mij over
uwen duur en toover;
ik ben een leege schuur,
een loover,
5 een landweg op het middaguur,
een afgezette passagier,
een in beslag genomen koffer,
offer-
dier.

[355] PASCHEN

De avond laat zich met mij in
lichaamsgewijze, al mijn bloed
wordt sterk en zoet betrokken in
wat met de tuin het maanlicht doet.

5 De schemer heeft uw kleeren aan.
Zachte substantiën van vleesch
schijnen uw vormen aan te gaan.
Gij zijt voor heden opgestaan.
De vijver is volkomen grijs.

[356] MONADE

De wind in de winterhagen
zegt: er is niets meer over
van liefde's welbehagen;
ik heb het weggedragen,
5 de wereld uit en de sterren over.

De zeeën door, in achterlanden,
bij de nog nooit genoemden,
staat het tusschen de bloemen.

10 In der wateren binnenlanden
is het de eene golf geworden
over de andere.

Het woont bij de verdoemden
van Dartmoor en Leeuwarden.

[357] GEBED AAN GOD

Laat in mijn leven van haar over, Heer,
wat niet geheel aan U is toegefallen:
er gaan nog witte vogels heen en weer,
die in mijn bloed hun nesten bleven bouwen.

5 En zwarte vlinders komen telkens meer
uit de coconnen van verzonken dalen
de bloemen vinden, die zich openvouwen
onder de stergewelven van weleer.

[358] WAARHEID

Doode, ik ben bedorven
tot op het lied dat ik nog moet schrijven:
geen eeuwigheid kan beklijven,
die ons niet wordt ingekorven.

5 Ik heb niets meer verworven,
dan deze waarheid der sferen;
en van een paar hollandsche heeren
de verzekering: het kan verkeeren.

Maar gij zijt gestorven.

[359] ZWERVER

Dien avond kwam ik later dan gewoonlijk
naar boven. In de huiskamer was licht
zag ik door de gesloten deur. Een schicht
van vreugde maakte terstond persoonlijk,
5 al wat zich uit mij had ontsticht
in stad en menigte. Ik stond koninklijk
in het vernieuwde donker van den nacht,
binnen mijzelve opgericht.

10 'Ik heb op je gewacht', zei je aandoenlijk,
en kuste mij de dood van het gezicht.

[360] MARSMAN

I

Mei 1940

Red Marsman, die in Frankrijk woont, o God.
Geef hem een tempel om naar toe te vluchten.
Een kruis om het te kussen, als het moet.
Gij kent de kogels en parachutisten,
5 die springen in zijn lot.
Wie eens met Uw soldaten heeft gevochten,
is voor een andere overmacht te groot.
Schrijf zijn gedichten tegen Uwe luchten
en leg Uw vingers voor dit domme lood.

[361]

II

Juli 1940

Misschien dat eens de parelvisschers van Bizet hem vinden,
zooals hij neerligt op den bodem van den Oceaan
met centenaren water boven zich. Hij ziet de booten gaan
van Duitschland, Engeland, Amerika en Insulinde
5 binnen zijn oogen als het ware; tot het jongst gericht.
Dan zullen wij hem op de waterheuvelen zien staan,
zeggend tegen de hoogste sterren dood's diepzeegedicht.

[362]

III

Het ware beter, dat ik voor hem was gestorven,
want aan mijn wezen is niet anders meer gelegen
dan doodgebied te voegen bij het verste licht;
dat kan van gene zijde even goed wellicht.
5 Maar hij stond midden in zijn voltooiing opgericht:
een kathedraal van levenswil, ons ten behoeve.
'Wij zien elkander zéker eens', heeft hij me nog geschreven.

[363] COLUMBUS

I

De dagen gaan uit u verloren,
de nachten laten u alleen.
Gij kunt geen wisseling behooren,
dan die van steen in steen.

5 Zijn het seizoenen als te voren?
Uw schijngestalten om mij heen,
houden mij in den ban bezworen
van een bestaan, dat ik niet ken.

[364]

II

Om de zielsverrassing te hervinden,
die het bloed van u bewaart,
sinds gij keerde in het hart der dingen,
ga ik naakt;

5 kan ik u alleen herkennen
in de kern van zon en zaad;
moet ik mij aan donker wennen,
dat geen licht meer overlaat.

10 Om de tegengolfslag op te wekken
van uw dood,
stel ik mij aan stroomen bloot
die geen gronden meer bedekken.

Ik zal een kamer in de wereld zoeken,
en suite met de dood,
om uw gestalte op te roepen
aan in te richten hoeken
5 uit het vertrek, dat zich voor eeuwig sloot.
Plafond, binten en stoepen
moeten het oud intérieur
naar vorm, bestek en kleur
herhalen binnen alle groepen.
10 Betimmeringen, bonte doeken,
een zilver olifantje zullen
de linkerschouwzij vullen;
nog veel verlatenissen kunnen
te koop zijn bij een antiquaire.
15 De andere kant is zonder licht,
voor radio en donker;
opdat een laatste zielsgezicht
tusschen ons zal ontvonken.
De ramen zijn bestemd te wezen:
20 uitzicht op huizen, achtertuinen,
antennen, vogels, afvoerbuizen;
als in uw oogen stond te lezen.
Met de belendende perceelen
moet ik het stadvermogen deelen,
25 dat uwe ruimtelooze schreden
straat en huisnummer doet gewennen.
De waschtafel zij van het wit,
dat nog in mijn geheugen zit,
zooals gij eenmaal fonkeldet;
30 blauwe en goudene gordijnen
behooren dit te onderlijnen.
Paneel, peluche, festoen
blijven het hunne er toe doen
om werkelijkheid te schijnen.
35 De zoldering mag niet te hoog,
omdat ik geen geheim gedoog
tusschen uw afscheid en mijn oog.
Dit overzicht ontbreekt
mijn hongerdiep verlangen
40 van u te zijn ontvangen,
waarmee het breekt.

[366] SPHINX

Nu gij zijt overleden,
kan ik een cultus van u maken,
als de Egyptenaren deden
met hunne dooden;
5 ik kan slaken
klachten, gelijk de Joden
aan den klaagmuur; verzaken
dit aardsche met de heremieten;
mij voor het voorhoofd schieten;
10 u om een ander leven
verloochenen daarneven...
.....
Ik moet over u waken
in horizonnen, die ontstonden
het uur, dat wij elkander vonden.

[367] DON QUICHOT

Rooftochten in het niet.
De spiegels die gij achterliet,
– herinnering en droom –
roepen mij op, ik lees uw naam
5 in visioen en teeken.
Ik moet mij door het blinken breken.
Dit is een ander donker,
dan aan de voorkant ligt verdronken.
Hier vangt een voetspoor aan,
10 dat in geen aarde heeft gestaan.
Stilte wenkt naar de stilte heen,
dat wij voorgoed in aantocht zijn,
nu alle schijn is weggezonden.

[368] ANGRIFF

Eenheden van den dood
staan in mijn bloed gereed
om u te overvallen,
bij millioengetallen;
5 nu gij het water zijt,
kruid, wind, land;
en in de sterren brandt
met witte kwetsbaarheid;
nu gij uw eeuwigheid
10 tegen mijn oogen legt,
soldaten van den tijd:
vecht.
Huurlingen van het lot:
legt aan op God.

[369] VLINDER

Sneeuw witte vlinder van den dood,
sinds ik u heb zien dansen
is elke bloei te groot
en elk ontwaken hinder;
5 dat ik zooveel verminder'
aan wil en zwaart',
om nog het woord te vinden
– o wankelende kansen –
dat vederlicht en onvervaard
10 uw vluchten evenaardt.

[370] RETRAITE

Van licht genoeg
de oogen dicht
tot morgenvroeg,
beleeft het toegesloten hart
5 herinneringen aan uw leden,
als een opnieuw geworden heden;
of ik u voor het eerst bezat
doorstroomt mijn lichaam heel de vrede
uit de weleeren zonder schuld;
10 in rook vergaan verleden
opent op het geduld
waarmee ik om geen zon meer vecht,
nu gij in donker zijt gelegd.
Gij hebt in het gemoed
15 uw eeuwigheden voortgezet;
de ruimte smelt en doet
teniet, wat niet meer telt:
huis en hof, geld en goed,
vriendschap en eigen bloed.
20 De aarde heeft zich stilgezet.

[371] ROUW

Wind, van gestorvenheden vol,
doet aan de boomen zoete dood
der stilte en rumoert om mij
met duizelende verten;
5 die kenbaar willen worden over
de wegen van geheugen naar
landen achter mijn schreden.
Blindelings vereenzelvigen
met oude dierbaarheden
10 heeft plaats, ik sta te delven
goud zonder eind; edelgesteent
dooradert bloed en beemd.
Het ademt tusschen u en mij
in dit voortdurend heden.
15 Een kleine tijd is nu voorbij.

[372] KERKHOF

Er is geen plaats om over u te weenen,
tenzij het zou geschieden in uw armen:
ik blijf verstoken van dit laatst erbarmen,
verhinderd door de rede en de steenen.

5 Alleen verlies en heugenis
ruilen in mij hun groetenis;
gij hebt uw deel aan dit proces.
Het bloed bedrinkt zich aan zichzelf
in stergewelf na stergewelf,
10 tot het u weer beseft.

[373] BALANS

Liefste, zoover ik u verlies
begint het nu te sneeuwen;
zoover ik u bezit
staan achter mij de eeuwen
5 wit.

Zoodicht ik bij u lag
ontstonden de poëmen,
van slaap en liefde naakt.
Sinds ik u niet meer zag
10 schrijf ik het vers dat wacht en waakt.

[374] VAMPIER

Melaatsch van een bemoeienis,
die langs mijn nachten sluipt;
die met de morgen binnenbreekt;
zich over mijn huid
5 uitstrekt, gelijk een bruid,
en kust het vleezen woord,
dat in mijn keel geboren wordt.

Voeten gaan zwaar en leeg
door het deeg van den dag;
10 de helleveeg glimlacht
tegen den engel, die niets vermag.

[375] NACHTMERRIE

De deur had geen geluid gegeven;
anders dan gewoonlijk.
Langs de trapleuning, in het donker,
stootte ik op iets liefelijks,
5 van God gevonden.
Dat zich terstond verstrakte
tot kwaad: een koude, ronde
gespannen dikte, paddeachtig.
Wie was ooit zoo onmachtig
10 te roepen? Zacht gegrinnik
en spreken in gelei
bij walgelyk verstandhouden met mij.

[376] SLAAPLIEDJE

Gij licht in mijn geheugen op
als zachte bliksems in de nacht.
Ik zie een landschap zonder hoop
secondenlang in pracht.

5 Elke verbinding is volbracht.
Mijn armen worden zwaar en moe.
De zachte bliksems van de nacht
dekken u toe.

[377] NAZOMER

Wanneer de herfst zal komen moet ik rijp zijn voor de dood.
Reeds staan zijn witte stelten aan de poorten van mijn ziel.
De blauwe bovenlopen van het bloed spiegelen heel
de hemelkoepel, waarin wolken als cameeën groot
5 gesneden staan, in roerlooze herinnering aan u;
zooals gij waart de najaren, voordat de winter kwam:
een koude vlam, die aan de zon het verste vuur ontnam
met koele, volle huiveringen, tot het donker viel.

[378] OPENBARING

Ik ga de morgenkamer in:
het donker is bijeen gebleven
boven den engel van uw leden;
geen dood heeft dit begin.

5 De eeuwigheid is zonder zin,
wanneer ze u niet zal bekleeden
met al de heerlijkheid, omschreven
in 't boek der openbaringen.

[379] OPSTANDING

Sneeuw in de nacht gekomen, heeft vanmorgen
de kracht om dooden op te wekken.
De balken donker, die u borgen,
veranderen in nevelvlekken.

5 En vrome huiveringen loopen
over uw leden, die zich strekken.
Uw oogen gaan voorzichtig open.
De ramen worden blauwe zerken.

[380] LICHAAM

Lamp van den vrede uwer handen,
die de gordijnen hebben toegeschoven
tot een belofenis; o witte onderpanden
uit nachten, onder liefde zóó bedolven,
5 dat uwe armen mij omnamen
of zij uit groote nooden kwamen,
als niet uw mond al zijn geluk
aan bloed en bed besomde
en uwer borsten morgenstonden
10 boven den vijverschijve van uw buik
het tot den dood afrondden en beaamden.
Beenen, die het den dag indroegen, zóó verrukt,
dat ik mijzelf verloren waande;
maar in den avond stond gij over mij gebukt
15 met nieuwe vrachten donker in uw haren.

[381] ERFDEEL

Doode, van lichaamswege
komen mij van u toe,
gebeente en gebit,
het zwarte haar, het witte kleed
5 en al wat zich verdeelt
in onnaspeurbaarheid.
O bitter attribuut,
dat eens bewoog en lachte.
Ik bid en ik kan wachten.

[382] STERREN

Vannacht is het zoo stil geworden,
dat ik de sterren hoorde gaan.
Ze zijn uw bloedsomloop geworden.
Gij zult dit in den dood verstaan.
5 Onder uit uw bestaan
schoven hun oergeheimen aan;
die ik nog nimmer had gekend.
Heb ik u niet genoeg bemind,
dat ik deze gedachte vind?
10 Want alle eeuwigheid van eerst
tusschen twee aangezichten,
is eindeloozer weergekeerd
bij deze hemellichten.

[383] REÏNCARNATIE

I

Gij gaf uw leven in mijn hand:
een vogel, vrij naar alle kant.
Waarom sloop in mijn arm de dood,
en sloot de vingers tot een knoop?
5 Het zand, dat door mijn vingers glijdt
is warm en wild van eeuwigheid;
en als uw lichaam naakt en wit.
Woestijnen liggen van u vol
over de blinde werldebol.
10 Er is geen ander spel dan dit,
en alle zeeën spelen het
met golven aan het strand.

[384]

II

Een vereenzelviging van taal en dood
maakt alle woorden evengroot
en ieder antwoord overbodig;
er is geen onderscheid meer noodig
5 tusschen de wind en uw vergaan,
de regen en uw voortbestaan;
ik ben een leven ingegaan,
grondeloos van uw naam.
De bloem herbeeldt uw bloed en mond,
10 een helderheid uit dood en grond.
De dieren zwijgen zoet,
uit liefdevolle overvloed.
Ik ben bevriend met elementen,
die zich in mij tot u versmelten.
15 De sterren razen door uw graf
en zwaaien weer naar boven af.
De nacht danst in mijn donker hart
op melodieën, oud en zwart.

*Heere
sege
deze
spijze
ame.
(oud lied)*

Gezegend zij het brood
ter langzame verbranding,
opdat mijn ademhaling
geschiede tot den dood.

5 Gezegend ieder uur,
en dat ik weer verbeur,
als ik het niet secuur
in verzen registreer.

10 Gezegend al het zand,
waarin gij ligt begraven;
met sidderende hand
blijf ik de stof boekstaven.

15 Gezegend wind en water,
waarmee gij u uitbreidt
in ongekende mate
van menigvuldigheid.

20 Gezegend ook het paard,
dat uwe oogen heeft;
de warmte van uw huid.
Gezegend al wat leeft.

Gezegend al wat sterft
en deel heeft aan de blinde
geheimen van het vinden
der tweede eeuwigheid.

[386] HEIMWEE

In den najaarshoek van den omtrek
verstillen de boomen tot vrucht.
Nevelen vervreemden het gehucht
van den heirweg, waar het leven langs trekt.

5 En ik weet niet wanneer ik terug
keer in de wereld van licht
der groote avondsteden,
die geheimzinnig branden beneden
de horizon, als in mijn jeugd.

[387] DELPHI

de doove:

Ik ben gaan zoeken naar het laatste woord.
Het heeft gesproken met uw mondbeweging.
Maar ik heb geen ander geluid gehoord
dan in de canon van mijn hart
5 de duizend orgels van geluk en smart.

de blinde:

En aangetrokken door het stralend licht,
dat bloeide in de afgrond van uw oogen,
vielen de mijne dicht uit onvermogen.
Maar sedert houdt mijn hand de wacht
10 bij het prisma van dag en nacht.

[388] DRUÏDE

Formule in den morgenstond,
uit donkere bezwering afgerond,
bereik haar mond.

5 Ik teeken in dit hout
stand, inhoud, tijd.
En leg het vuur aan op den grond.

Zoo keer, geladen met
antwoord van eeuwigheid,
in wind en woud.

10 Het witte, smettelooze paard
staat voor den nacht gereed.
Hier ligt het zwaard.

[389] HERCULANEUM

Een gele achterstand van licht
in groene morgen, sedert jaren.
De kelken van uw aangezicht
bloeien zich dood onder de zware

5 schil van den tijd, in steenen blaren
staat het seizoen buiten de muur.
Geen sterven kan dit achterhalen,
geen leven geeft het vuur.

10 Ben ik met u in evenwicht?
Of zult gij met de laatste krachten
van een ontembaar tegenlicht
doorboren deze schachten?

[390] AFSPRAAK

Nu de lantarens aangaan in de schemer,
wordt ieder huis zachtzinnig als een vrouw.
Ik adem vroegere verwachting, die zich nog weer
tot d'oude werkelijkheid vervullen wou.

5 Gij hebt mij bij het kerkhof afgesproken.
Met kloppend hart ga ik de laatste straat.
O uur dat nooit vergaat, hoewel ik word bedrogen,
O hart dat klopt, hoewel het niet meer slaat.

[391] WELKOM

Ik hang mijn jas op aan de kapstok naast de deur
en blijf in mijn geluk verzonken staan.
Hier vallen van mij af getal en kleur,
waaronder ik bij vreemden moet bestaan.

5 Vermenigvuldigd tot oneindigheid
en teruggebracht tot ongebroken licht
ga ik naar binnen toe; je breidt de armen uit;
terwijl je kust liggen je oogen dicht.

[392] DOOI

Ik heb geen ander bloed dan dit,
doortrokken van de strengen licht
uwer onsterfelijkheid,
gebroken in een doodsbericht.

5 Soms staan de vlammen weer gericht
als eens, en ik verlies den tijd
in de dubbele eeuwigheid
van lichaam en gedicht.

10 Maar plekken zwart vallen terug
onder de sneeuw van uw afscheid,
en vormen wakken in het wit:
bederf, dat langzaam verder bijt.

[393] BAAIERD

De maan heeft u vannacht bestraald.
Hebt gij een adem nog gehaald,
zóó eenzaam uit den dood gelicht,
dat geen geheim u meer bepaalt,
5 en geen gedicht meer noodig is,
nu ook de schepping is gezwicht
en weer het ledig openligt
van voor het eerste licht?

[394] GEVECHT

Door de kieren van de morgendeuren
steken speren
ijskoud licht.
Het bloed verschiet van kleuren.
5 Lichaam wordt visch.
Ik kan niet terug.
Ik moet door dit kristal heenscheuren
de witte bliksem van mijn vlucht
naar avondlanden, onder groene lucht,
10 waar het weer zal gebeuren,
dat uw gestalte zichtbaar is,
aanzelend op de grens
van stof en geest.
Ik ben een avondmensch.

[395] FATUM

Plaatsen, waar ik nooit meer aan dacht,
staan soms ineens geduldig open.
Als ik er in zou kunnen lopen,
was ook de tijd teruggebracht

5 tot onverbruikte mogelijkheden.
Maar ik ben met mijn lot op weg,
dat mij de pas heeft afgesneden
naar hun vervulling in heg en steg.

[396] RETROSPECTIE

Het is misschien niet meer te zeggen,
waarom ik langzaam binnen uw oogen
veranderde van vreemde in bekende,
– bleef ik dezelfde onder uw vermogen? –
5 maar toen was ook uw liefde volgetogen
van kostbaarheid, om aan mij weg te schenken.
En sedert sta ik zingend afgewogen
tegen die kracht in haar begin en einde,
zooals ze door mijn lichaam ligt bewogen.

[397] OSMOSE

Nu ik hier nog herhaal, herhaal als regen
mijn ademhaal, opdat zal óverwegen
het bloedverhaal boven uw doodsberichten,
– want voor mijn lichaam bleven zij verzwegen –
5 worden de talen in elkaar geregen
en plaatsen van verwondering ontstaan
over herkenbaarheden allerwege;
weerkatst zien wij onze gezichten
in spiegelbeelden samengaan.

[398] VERBOND

Uw dood is in mij opgenomen
om met het leven te geraken
tot overeenstemming in zake
voltooiing van de oude taken,
5 die onzer liefde autonome
wil zich gesteld had: bloed en droomen
elkanders eigendom te maken,
maar van uw zijde moest verzaken:
millioenen cellen zijn ontkomen
10 en alle nachten liggen wakker.

[399] SPIEGELING

Langs de gewesten van het zijn
drijven de resten van uw wezen
als vlijmen pijn en vleugen vreezen.

Het is misschien alleen de schijn
5 van eigen overblijven tegen
zijn einde, uit de rijke mijn
van het geheugen saamgelezen.

[400] WAANZIN

Een zoet ontsteld zijn dagelijks,
als vele messen in mijn bloed
langs het verstand heen rakelings,
uwe ontstentenis mij doet.

5 Alsof daarin nog distilleert
geweld achter glazen geheimen,
waarmee geen rede is te rijmen,
omdat elk noemen haar bezeert.

[401] MONOMAAN

Van haar verlies volmaakt
is deze aarde rond.
Over uw dood ontwaakt,
een maan in mij ontstond.

5 Het drietal wijzen vond
Bethlehem op een ster.
Misschien is even ver
en zeker ons verbond.

[402] GEBED AAN DE SCHRIJFMACHINE

Machine, die het lied bevat,
dat aan mijn vingers moet ontvallen:
vergeef hun een voor een en allen
het in u aangerichte kwaad.

5 Mogen zij zich tot vuisten ballen
en samenvouwen in gebed
over uw toetsen en getallen
en leren uwe blinde wet.

[403] WODAN

Over de jachtvelden van den dood
sneeuwt het, ik rijd spoorverloren
de schim achterna der eeuwigheid,
die met u is geboren.

5 Geef mij den tijd, geef mij den tijd
om u toe te behooren
aan deze zijde der zekerheid.

10 Laat mij niet in rampzaligheid
terugkeeren naar het bevroren
lichaam, dat mij van de aarde scheidt,
die bloeide, een lied te voren.

190 1940-1941

[404] EXIL

Dood in, dood uit verspil ik u
aan doel en duur
en telkens zijt gij weer
even verhevigd nu.

5 Het donker dat zich samenstoot
tot uw gestalte, neemt de wijk
zoodra ik u mijn handen reik,
alsof gij nimmermeer besloot
te overnachten in het rijk
10 waarin gij mij tot u ontbood.

[405] ONTSLAPEN

Gij zijt in kou geklonken;
zon noch wind
kunnen u meer ontvonken
tot de bewegingen, bemind
5 in ieder lid, van leven warm;
tot bloed, geproefd als zelfbezit;
tot groet, te zeggen: ik ben het.
Ik heb geen fluistering zoo blind,
dat gij haar zoudt verstaan.

[406] DE VLIEGENDE HOLLANDER

Langs de nachtkim
van de doodzee,
op een lichtglim
in het bootzeil,
5 zooals scheepslui
op de poolster,
getrokken uit het hart van dit heelal,

zonder weerkeer
naar den oorsprong
10 van de oercel
onzer bloedsom,
met het hartzeer,
dat ik omkom,
ben ik op weg achter uw laatst vaarwel.

[407] ONTSLAG

De straten doen zich voor,
alsof ik weer behoor
bij deze zichtbaarheden:
melkboer en bode rijden;
5 daar is het postkantoor.

Ik kan weer brieven laten glijden
in gleuven, en gedichten schrijven
op trambalcon en corridor.
De overtuiging is gebleven,
10 dat ik u nog ontmoeten zal
in avondpark of winkelhal.

Het nieuwe stadsdeel schijnt de ziel;
of gisteren een vesting viel
zijn de glazuren steenen,
15 als stolde er mijn weenen.

O woud van tijd, verhelder
dit oerbeeld voor mijn oogen;
ik ben beroofd van luister
en door den dood bedrogen.

[408] PASTICHES

I

Benjamin Franklin-hoofd. Braamzwarte oogen.
Gelaatsuitdrukking H₂O.
Van nikkel hand en blik.

5 De driehoek van een glimlach trekt
al zijn verbittering naar boven,
als hij zijn ketenen ontdekt.

[409]

II

De armen hangen als lianen neer.
Het bovenlijf loopt stelten op de beenen.
Het kinderhoofd is kogelrond.

5 Een bril kijkt op de dingen neer,
of hij het niet de moeite vond
het nog met dit bestaan te meenen.

[410]

III

Wandluis van God. Gebraden spek-gezicht.
En leege metselaarsoogen,
die iedereen hebben belogen.
Een knevel groeit het prevelmondje dicht.

5 Hij loopt misdadig vlug en licht
achter denkbeeldige belangen,
waarin zijn geestje is gevangen,
door al de gangen van 't gesticht.

[411] AMBTMAN

Zij hebben zich God- en versvergeten
over papieren heengebogen,
waarin de leugen lag te drogen
van wat men van hem dacht te weten.

5 Zij hebben zich opnieuw vermeten
vonnis te wijzen als te voren,
zonder de eeuwigheid te hooren;
zonder de nachten aan te boren,
in deze muren uitgezeten;
10 zonder de echo aan te hooren,
in deze steenen vastgebeten;
zonder te knielen bij de sporen,
in deze vloeren uitgesleten;
zonder zich aan den dood te storen,
15 die van de nap zit mee te eten.

Zij kennen Vondel aan z'n plein
en Sophocles uit den foyer;
zij moeten eenmaal hun venijn
spuwen op een risée.

20 Dies zal hij nog gevaarlijk zijn,
zoolang register en dossier
beslissen over lijf en ziel.

[412] DROOMSCHUIM

Droomschuim was deze nacht
een gaaf gezicht en warme kleeren.
Wij spraken veel en vlug,
omdat het niet kon duren.

5 Je was hertrouwd, hij zag
onze intimiteiten.
Hij sloeg zijn oogen neer
zonder verwijten.

10 Je sloeg op hem geen acht,
herroepelijk bevonden
de oude plattegronden
in vogelvlucht, in vogelvlucht.

15 Je zei: nu moet ik terug.
Je mantel en haar werden stug.
Toen ben ik wakker geschrokken:
op de scharnieren der eeuwigheid
draaide de tijd
dicht als een deur achter je lokken.

[413] WINTERAVOND

Mocht deze winteravond zijnen toon behouden.
De wind is oud en goed. Ik zit neer bij het vuur,
dat het weleer herleven doet, het is het uur
waarop je vroeg of wij de koffie drinken zouden.

5 Je hebt gezegd: ik zal de radio aanzetten;
ik hoop nu maar dat er geen mensch meer komen zal.
De schöne blauwe Donau zong vanuit de verte
en de comedian harmonists maakten je glimlach vol.

10 Uit deze vrede is de teederheid geboren,
die ons vervulde van verlangen naar elkaar.
Wij zijn gaan liggen voor de vlammen en behoorden
toe aan het vuur, de wind, de kamer en elkaar.

[414] DOOD PAARD

Hij is ineens van hout.
De warme buik is koud.
Zoo wordt de wereld oud.
Zijn pooten zijn te kort.
5 Er ligt haver gemorst
buiten de bek, die nog voor kort
je vingers fijn kon malen.
Zijn gele tanden briesen
tegen die hem den dood in bliezen.
10 Oogen als eierschalen.
De vilder komt hem halen.

[415] MEMBRAAN

Ik blijf u met dit leven overtreffen:
een blind verschil ligt in mij wakker,
gebonden aan de doodenakker.
Tot engelen hun vleugels heffen,
5 om over één geheel te waken.
Wie is de ander tegemoet gekomen?
De windselen zijn weggenomen.
Ik zie uw oogen stralen.

[416]

GRAF

Gij laat mij tot de steenen toe
met dezelfde teederheid,
als eenmaal tot uw huid.
Mij is te moede of de dood
5 u maar verwisselde van kleed.
De plaats, die gij geworden zijt:
grint,
blind zand,
kruid:
10 gebenedijd.
Gebenedijd.

[417]

OPSTANDING

De wind heeft zich verkoren
boomen, die bij u waaien,
grashalmen, die u aaien,
en mij om het te hooren.
5 In verzen, die bezwoeren
zich aan u te verzaden,
bewegen de gewaden,
die aan u toe behooren.

1941-1945

[418]

HEUL

Onangstig kon ik bij je in de kamer
leven, een vast ontfermen
ging van je handen over
en uit de diepten van je armen
5 op al mijn leden, die gekneveld stonden
van zenuwen, des daags, door and'ren,
die mij betrokken in 't elkander
meten met zelfverblinde machten.
Aan ijzerharde schijn gebonden
10 beheer van steeds parate krachten,
martelde en ontmande mijn gedachten;
de tijd verdorde tot seconden.
En ik kwam elke dag bedorven
binnen bij u, een vat vol zonden.
15 Hoe is het dan geworden in de nachten
wit van een feest, nadat uw zachte
stem had hersteld tumult en teister
en uwe mond zijn zoete pleister
had neergelegd op alle wonden.

[419]

CEL

Heb ik mijn hoofd nog in mijn hand,
of sta ik al weer in de hoek,
zoojuist verlaten met een vloek
tegen de schaduw aan den wand?
5 Binnen den steen van dit bestaan
is geen heelal meer ingelast
tusschen dit wezen en zijn gast,
die dragen mijnen naam.

[420]

Rokken, waarin gij hebt geloopt,
hangen languit.

Een kous ligt neergedropen
op het tapijt.

5 Uw schoenen staan verschrompeld
onder het bed.

Gij zijt met mij ineengeschoven
en elke schrede meet u uit.

10 Ik ben het ruimtelijk vermogen
uwer onstoffelijkheid.

En door mijn uren loopt uw tijd
met leege manen langs de dingen;
waarmee zij zich doen ondervinden
in omgekeerde kenbaarheid.

15 Ik ben uw allerlaatste ruit
om door te zien; een trommelvlies
tusschen luisteren en geluid;

tong, tand, kies
tusschen honger en fruit;
20 keel en huid;
zesde zintuig;

getal dat staat tot u
als een tot nul;
een nimmer uitgevoerd besluit
25 van wil tot iets;

een immer aangevuld verlies
van alles boven niets.

Want mijn herinnering formeert
vleesch en gestalte, stem en lach.

30 De zinnen, binnenwaarts gekeerd,
brengen u aan den dag.

[421] SCHAATSENRIJDER

Over zijn strenge cirkels heengebogen
eigent hij zich de middelpunten toe.
Hun trotsch bezit staat in zijn harde oogen.
Hij wordt de mathematica niet moe

5 waarmee elk nieuw uitvieren zich voltrekt
om elke nieuwe inkeer op te vangen.
Zie hem in rustige beslissing hangen
boven het tijdelooze, dat hij wekt

10 en kantelend in tegenkringen leidt
voor het een snelle, ronde dood zou vinden.
Hij heeft zich van de wereld al bevrijd;
enkel de smalle ijzers die hem binden

15 aan 't evenbeeld. Een laatste trouw misschien?
Wat kan hij in de spiegel nog verwachten?
Of houdt een vrouweschim, die wij niet zien
hem vast binnen dit veld van krachten?

20 Ijskoude liefde, die niet sterven wil,
omdat de doode lelies onder water
haar eenmaal droegen in hun gouden harten,
waarmee de vijver vollag, zwaar en stil.

[422] LUCHTAANVAL

Sterke formaties luchtstrijdkrachten
vielen vannacht den vijand aan;
een donkere vloot onder de maan,
of ze een koning overbrachten.

5 O zwarte zwanen van den dood,
in de geheimzinnige hoogte;
wij hebben geen doel zoo groot
aan opdracht en gelofte;
misschien vlieg je wel tot
10 de eerste engelenwachten.

En naar de steden gaan mijn gedachten,
waar ze in duikvlucht zichtbaar zijn:
monsterlijk binnen de spalkpupillen
van menschen die niet meer kunnen gillen;

15 God weet, waarom ze veranderd zijn
van richting en creatuur:
een voorverraad in het hoogtestuur
of de aantrekkingskracht der aarde?

Maar al wat het leven bewaarde
20 gaat onder in bloed en vuur.

[423] MEMPHIS

Ik moet de doode sporen volgen.
Hiëroglieven van leven.
Liefdefossielen, die zijn gebleven,
waar een zondvloed haar heeft verzwolgen.

5 Verloopen morgens, als droge kreken.
En nachten, tot web vergaan.
De zachte steenen breken.
Ik ben de vorscher naar dit bestaan.

10 De wereld is achter mij dichtgebouwd
met jong hout en nieuwe leuzen.
Om een, die het zingen tesamen houdt,
de ténébreuze,
plant ik een vlag over dit dal
tegen der volkeren overval.

[424] MIJN MOEDER STERFT

Er wordt om mij geroepen:
mijn moeder sterft.
Ik moet de valleïen opzoeken,
die ik erf.

5 Bloemen van voor zestig jaren
bloeien over.

Het is niet te gelooven,
o grijze haren,

10 dat ik er nog niet was,
toen zij neerlag in het gras,
hunkerend naar het leven,
dat ik ben gebleven.

15 Het is niet te denken,
dat zij me straks niet zal wenken
op het terras
dier andere weide
aan gene zijde
van stof en asch.

[425] CHANSON TRISTE

De dag is buiten u begonnen.
Hij levert niets anders op
dan de eeuwige slagersjongen,
die tegen de wind intrapt.

5 Die bij een auto stopt,
die om niets is opgehouden.
O God, hou op, hou op.
Ik kan het niet langer houden.

10 Wie naast mij loopt is een ander
en wij komen vanavond terug
met dezelfde stomme tanden
achter elkanders rug.

15 Beladen met de leegte
van een vijandige stilte,
waarin geen kiem kan vinden
de noodige moederwarmte.

[426] WANDELING

(voor Eddy)

Wat nimmer vers geworden was
heb ik den vriend beleden
in woorden, stroef en wars
als hars, en zeer ten deele.

5 Met mij in het moeras
ging hij tusschen de steelen
van een helwit albast.

Ik weet niet, hoe ik genas
achter zijn dichte oogleden,
10 van angst om dit gewas.

Maar toen hij weer ziende was,
stonden er bloemen, vreemde,
nog zonder naam in het gras.

[427]

Nachtwind en ritseling
verhinderen het sterven.
Ik voel de vroegste vleugen
van over onze hoofden
5 eerste woorden verwerven;
de bijna uitgedoofde.

[428]

De binnenzoomen van den dood
volvoeren hun begin:
gij zijt nergens meer dan
in de contouren van het kleet,
5 dat u omhing.
En in de ronding van mijn hand,
die uw gelaat omving.

[429]

Het fluisterbosch
laat kennis over u los:
een zee van syllaben,
voor ieder vers te bros,
5 wordt door mij heen vermorst.
Vrees en schamen
vermengen zich tot vlucht.

Ik kom in droom terug
en uw glimlach
10 hangt in de blaren.

[430] NARCISSUS

Ik heb mijn lichaam dubbel lief.
Het was uwe vertrouwde
in dingen die geen naam behouden,
zoo togedekt en diep
5 en die zich nu aan mijn besef
voordoën als ingebouwde
streelingen, niet meer opgehouden.
Ik heb mijn lichaam dubbel lief.

[431]

Mijn hoofd ligt in een holte van muziek.
Moeite wordt glans en geest.
Ik breek aan alle hoeken af.
In ronde vlakken straf,
5 ben ik overal even diep.
Zoo was het eens
een cel, die sliep.

[432]

Alle deurknoppen
van uw huis
liggen geschapen
in mijn vingertoppen.
5 Uwe uitwendigheid
staat in mij uitgebreid.
Ik open en niemand sluit.
In het verlengde van
mijn oogas ligt uw gang.
10 Tegen mijn vlakke hand
spant de deurspant.
Mijn voorhoofd snijdt uw ruit.
Ik open en niemand sluit.

[433]

Vannacht werd je gestalte
van het oude bloedgehalte,
waartegen het mijne sloeg:
nooit genoeg; nooit genoeg.
5 Je sprak met een keelen stem:
bezit, omdat ik ben
bijeem in deze droom
met ziel en chromosoom.

[434]

VOLK EN VADERLAND

Land, ik honger naar u.
Geef mij te eten.
Volk, ik ben rijp voor u.
Geef mij voldoende breedte;
5 om onder u te strijden:
ik heb krachten uit te meten
die zichzelf overschrijden.

[435]

Ik sprak alleen tegen uw mond
en de werkelijkheid der tranen,
waarin hij te beven stond,
vol warm en zoet beemen.
5 Ik wil naar u toe onder den grond.
Ik wil niet langer verarmen.

[436]

Nu gij u weer verbindt
met al wat noembaar is,
bereik ik mijn gemis
bij ieder woord terstond;
5 vindt het zijn eigen grens
en brandt met u ineen
tot een beteekenis
over zichzelf heen.

[437]

Uw leden strekken zich in boomen
eindelijk uit.
Gij gaat in paarden vooruit
en kunt overal komen.
5 Uw stilte is toegenomen
met dit geluid.
Wees voorzichtig, woorden, en wacht
tot alles volkomen sluit.

[438]

Nu ik u nader zonder tusschenstof
– want ieder woord heeft in het lied
zijn eigen, plotseling verschiet,
dat als een nieuwe dood verrast –
5 o dichterbij gelokt gebied
met sprongen dezer kant,
is ieder vers een vacuum
opdat uw ademhaling
ontsta over den rand.

[439]

Hermetisch huis.
Ik boor naar u door tegenstand
van tijd en tand
een buis
5 gebeurtenissen onder nul:
bevrozen van gevoel
tot taalkristal, –
het oude doel –
maar nu gestold
10 tot zooveel lied,
dat het geen melodie bezit
om vleugels uit te slaan
in zon en maan.

[440]

Het beste glas staat in het volgende café,
zegt Gerard den Brabander, en hij drinkt gedwee.
Wij moeten drinken om het te bereiken.
Wij zijn alleen het vers waarnaar wij reiken,
5 ten spijt van onze verzamelde werken
in vele, zware deelen en verguld op snee.

[441]

De morgen heeft vaste onderdeelen
uit den nacht overgehouden,
waarmee de droom ons bouwde
tot glanzende geheelen.

5 Boomarmen voor het raam
en bundels van de zon
sluiten in mijn gedachten.
Maar ik ben niet bij machte
ze weer ineen te doen.

[442]

Inktzwart loover loopt over grijze paden
en woekert gierig met het dunne licht
dat op de bodem staat van dit gesticht,
vergeten door de nachten en de dagen.

5 Zuur voor de ziel, waaraan de wormen knagen,
vermindert het ons in elkanders oogen
tot vluchtige verschijning onder hooge
steenbogen, die den dooden hemel schragen.

[443]

Vannacht zijn ze weer begonnen,
de oude oliebronnen.

Ik heb aangeboord
aderen ongehoord.

5 Wilde toevoeging schuimt
in de tank der werkelijkheid.

Ik heb wegen verzuimd,
rechtuit, rechtuit.

10 Ik rijd in op den tijd
en den toekomenden tijd,
die mij tegen wil liggen.

Zijn geboorte vooruit
is dit de inrit
naar den dood.

[444]

Uit de trompet
ontstaat uw lijf
staalklaar en wit
van leven baar.
5 Ik houd mijn oogen stijf
dicht: het is waar:
het gaaf ivoor,
waarvoor ik sterf,
klinkt in mijn oor;
10 gij triumpheert
over bederf
en ik beleef
u nerf voor nerf,
huid, hand, haar.

[445]

De ruimte, die u verliet,
om zich op mij te enten,
heeft haar eigen verschiet
en dieptepunten
5 achter iedere verte;
een rechte kromming in het niet
uit mijn momenten.
De dingen krijgen
hun laatste leegte.
10 Ik zie u liggen
onuit-te-zeggen.

[446]

Het donker, dat u dekt,
gaat zonder dood in verzen over.
Mijn leven ligt u tegenover,
zoover het strekt.

[447]

Binnen u, o lied, kan het niet hinderen,
wat of de wereld aan mij doet verminderen:
vrijheid, naam, vriendschap, lot.
Te dieper word ik van u volgestort
5 naarmate ik leeger onderga
de rijkdom van uw glorie en gena.
En deze zee komt geen golf te kort.

[448]

Samengesteld met dood
kan ik u enkel nog ontleden
voor wat scheikundigen reeds weten:
zand, zink, lood.
5 Het andere reageert alleen
op vreemde indicatoren,
die tot geen wetenschap behoren:
waan, schijn, droom.

[449]

Het is Zondagavond in Avereest.
Al wat moet komen is al geweest.
En Salomo heeft dit reeds gezegd.
Waarom leg ik dus mijn pen niet weg?
5 En sterf liever, dan in te gaan
op de verlokking van droom en waan?
Een bladstil overgebogen vlam
beheerscht het plan buiten mij om.

[450]

Ik ga iedere morgen ten gronde
aan den ander, een snel bezwijken
van nachtelijk zelfbereiken,
onder het dom, aandachtig kijken
5 over de boterhamborden.
Ik wil alles nog indijken
achter gesloten oogen,
maar de woorden, die mij bestrijken,
storten zich onbewogen
10 binnen die stille koninkrijken
en vormen banken van rumoer,
waarachter ik niets meer hoor.

[451]

Oogen, die in mij rusten,
ben ik doel.
Aan het onderbewuste
onttrekken zij de resten
5 ziel en gevoel
opdat zich gansch en al
de leden zullen sluiten.
Maar ik kan nog niet buiten
dit laatst voedsel
10 voor vers en wil.

[452]

In welk riool ben ik terecht gekomen.
Dit is de ter beschikking stelling der regeering.
Wij vormen met elkander één legeering
ziektebezinksel en vergiftigingsphantomen.
5 Afval van vorig leven, nimmer weggenomen,
veroorzaakt in de ziel een doffe fermentering,
die zich wegvreet door de grondwaterkeering.
Modder en vuilnis staan in onze droomen.

[453] WATERMOLEN

Uit de Middeleeuwen van Ary Prins
is deze molen overgebleven.
Hout, water en leven
hielden dezelfde, eensgezinde kracht.
5 Samen verheffen zij zich boven hun macht
en dalen in elkanders zegevieren af.
Rustpunten, op en af,
voltooien de inwendige beweging.
O balkenhart, dat in het water klopt.

[454]

O zielsterreur in deze huizen.
Elke begonnen vlucht valt weer in gruizen,
zoodra zij zich verheft naar de paleizen,
die loodrecht zweven boven muur en deur.
5 Iedere schreeuw maakt weer een scheur
in de voorzichtig opgebouwde mazen
der droomen, die ons samenlazen.

[455] SOLDAAT

Ik kan niet denken aan de doodgewonde
soldaat die achterover zijgt,
of in mij slaat op die seconde
hetzelfde lood, beider vloek stijgt
5 tot een oeroud godverdomme
uit ons tesamen. De hemel zwijgt.
De mond kramp open op een naam,
nimmermeer uitgezegd;
die zoo moet blijven staan.
10 De eeuwigheid is ingegaan
voortijds en slecht.

[456]

Ziekenhuis. Wiekenzuis.
Dood en waanzin. Kind aan huis.
Zonder aanzien des persoons
leggen w'ons, iets doodgewoons,
5 naakt en broos te vondeling
in twee witte handen,
voor een einde of begin;
Prometheus ontbonden.
Prometheus ligt in de doos,
10 waarin Mozes is gevonden
door een vrouw der Pharao's,
en die naar het hof gezonden,
volk'ren richtte voor altoos.
Is verzwonden graveloos;
15 weggenomen door Gods handen.

[457]

EMBRYO

Onder den morgen liggen wij bijeen.
Ik kan u uit het donker nemen,
dat naast mij staat, zonder gewin;
er gaat geen stroming naar u henen.
5 Alles is stil. Wij moeten menen
elkaar te zijn, te wezen in
dezelfde bladen van een bloem;
het ongebroken samenschap
van vezel, geur en sap.
10 Elkander noemen en bezien
zonder verschil in zijn.
Geen dood arduin
of steenen traan
omvat de kern
15 der teelaarde tusschen ons.
Bladmoes en mos.
Ons bewustzijn:
humus;
spons.

[458]

De avond overmant uw dood
met transparante krachten;
aartsengelen slachten
den hemel rood,
5 om dit gebied, het tweede paradijs,
weer in te lijven bij het leven,
sedert het is begeven
van graf en zerk.

[459]

REIMERSWAAL

Een, die zichzelf niet meer bezit,
is aan de mist geschonken.
Klokken zijn mee verdronken
en luiden dit ononderbroken;
5 maar niemand weet of ziet
de plaats, waar alles ligt gezonken.

[460]

Herinnering en dood
mengen zich ondereen.
De avond is te groot
voor elk alleen.
5 De zachte dubbelstoot
van beeld en schim
klinkt door mij heen.

[461]

Staar in mij zonder sterren,
het donker is uw licht.
Gij zijt een lichaam verder,
zonder gewicht.

5 Dood en eeuwigheid grooter,
nadert stervensdicht
de baan uwer zielsschicht.
Ik voel mij aangestooten.

[462]

Terwijl het regent tusschen u en mij
is elke afstand bezig te vermind'ren.
Ieder figuur aanschouwt zijn overzij
zonder zich door de stof te laten hind'ren.

5 En vage sluiers nemen omtrek aan.
Ik zie uw oogen in den regen branden.
Om mijn gelaat liggen uw natte handen.
Ga niet meer heen. Of laat mij medegaan.

[463]

Gij hebt uw kussen koel gemaakt
en tot een droomgebruik verheven,
waarbij de slaap aandachtig waakt
of het uitwisselen van leven
5 en dood mocht wezen opgeraakt.

Wij liggen in het maanlicht samen:
een witte stilte, zonder namen.

Begin, dat in het einde haakt.

[464]

Er waren vaste kernen in uw huis.
Er stonden witte sterren in uw bloed,
waartegen zich mijn verzen konden bouwen.
Sedert verging de wereld, uit het gruis
5 klinken brokstukken lied, niet in te houden;
en dwaal ik in een cirkel om den dood.

Er liggen parels in uw huis.
Er staan in mij gedachten stil.
Hoe wordt de handeling volbracht,
10 te vinden wat elkander wacht?
Een verre glimlach is op til
van eigendom en levenswil.
En glanzen breken door de nacht.

[465] NIJHOFF

God zal hem eindeloos goedgunstig blijven,
die een stoel weggeeft om 'n vers te mogen schrijven;
en deze terughaalt als het is geschied.
Maar wie zal hier de laatste kansen krijgen?

[466]

Tusschen de engelen en klieren
van vreemde heeren wordt beslist
– strijd tusschen licht en mist –
over de mate mijner uren.
5 Afscheidingen van vocht en sterren
wedijveren om de ruimte,
die ik krachtens mijn geboorte
inneem naar alle verten.
Maar die door plaatselijke grooten
10 zijn volgezet met muren.
Fotonen tegen papieren.

[467]

Ik schrik wanneer mijn naam weerklinkt,
want zijn beteekenissen zijn verminkt
tot gruwelijk geluid en beurt
bij bed en bord, er zijn dingen gebeurd,
5 die niemand achterhaalt, ik ben
gevangen tusschen slijmvliezen
en kiezen, die langzaam vergaan;
een levend graf, dat zal bestaan,
zoolang dit speeksel zich afscheidt
10 in de mondholte van den tijd.

[468]

De dood brandt u uiteen.
Maar gij kunt nergens heen
in uw ondeelbaarheden.

Ik moet manieren vinden
5 uit de chemie
om u opnieuw te binden
aan ganglie en kraakbeen.

Aan deze hersenschim
van de diepste gedachte,
10 waarop wij beide wachten.
Ik samen. Gij alleen.

[469]

De bevende binnenkomst
van het eerste tusschen ons;
als een bloem, die zich opricht
dwars door het laatste gedicht.

5 En het laatste tusschen ons,
als een donkere golf brons
bloed, verstart voor mijn aangezicht.
Waartegen een nieuw gedicht
ademt en bonst.

[470] DANAÏDE VAN RODIN

Welvende vrouw, uit steen geheven,
wij hebben om u berouw
nog vóór wij iets bedreven.

5 Gij zijt in onze ziel de vouw,
waar nimmer is gelezen.

Een ongeopend land met dauw,
waarin herten staan te vreezen.

[471A]

Wij stonden huid aan huid
met geschrokken beenen
en vlijmende keelen.
Het sneeuwde besluit;
5 menigvuldig voornemen
voerde niets uit
dan innerlijk weenen,
omdat de tijd
tekort schoot voor zooveel
10 weelde op eenen:
een vurige oven
zonder sterven
een uitverkiezen
van holten en liezen
15 in alvermogen,
en duizend regenbogen,
getrokken over elkanders land.
Wij stonden hand in hand.

[472A]

Ik blijf met u verbonden
door wind en cellulose.
De namen, die wij kozen
voor elkaars hart als rozen,
5 gaan er langzaam in onder.

[473]

De honden in mijn hoofd
jagen achter het woord,
diep in de kloof der slaap.
De droom wordt toegeschroefd.
5 Het uur verjaart.

Ik word nooit meer geheel
wakker uit deze nacht,
hoe ook het morgenlicht
klopt aan de doove pracht.

[474]

Ik kan alleen woorden ontmoeten, u niet meer.
Maar hiermee houdt het groeten aan, zoozeer,
dat ik wel moet gelooven dat gij luistert;
zooals ik omgekeerd uw stilte in mij hoor.

[475]

Een engel, die de aarde niet meer ziet,
vaart soms nog door mijn hart en merkt
aan blinder jubelingen dat zijn lied
zich aan mijn tegenwoordigheid versterkt.
5 Scherend over het bloed met zijnen vlerk
raakt hij al verder in vergetelheid,
een vlucht rakelings langs den tijd,
tot hij zich blinkend neerzet op een zerk.
10 Hij veegt de sterrewolken uit zijn oogen
maar wordt met dieper hemelen bedrogen.

[476]

Ik laat de avond sterven
tot ook de kamer dood is.
Uw beeld, dat levensgroot is,
vindt zijn verloren verve.
5 Een angst, die in mij groot is,
omdat de ander snood is,
gaat liggen als een vijver.
Als hij mij aan komt randen
zal ik onder zijn handen
10 alleen nog overblijven
als dit onwederstrevend
water, waarin niets staat,
dan voor mijn oogen uw gelaat.

[477]

Ik ben van zooveel glas,
dat elke harde stem
een steen is en een barst.
Ik moet u spiegelen
5 zoo breekbaar ver,
dat ik met ster aan ster
versmelt tot schuim en dras,
om in de morgen op te gaan
een zeepbel, zonder naam.

[478A]

Je lag half over een muur
te neuriën.
Ik zag dezelfde poriën
in huid en steen.
5 Het was het oude uur.
Beneden vouwde het water
voorhangen, hoeken en vlakken.
Daar liepen wij later
onder onszelve heen.
10 De droom heeft zijn temperatuur.
Hij wordt meermalen wakker
en slaapt in bij het strakke vuur.
Wij vormden zijn structuur
met onze zware gelaten,
15 en het eendrachtig praten,
dat dag werd op den duur.

[479]

Mijn hand strijkt over uw deur.
Telkens weer
wijkt op de oude manier
plint en paneel.
5 Ik ga binnen en ben niet meer
dan kloppend hart en nier.

[480]

Ik kan met deze grovere organen
u enkel nog ontmoeten in den nacht.
Al uw bewegingen zijn korte banen
rondom der liefde naakte oppermacht.

5 Gij doet u in het donker weer bekwamen
tot wat eenmaal met oogen openlag;
tot wat ik eenmaal met mijn oogen zag;
deze nu zooveel grovere organen.

[481]

Gij dringt door alles heen:
omstandigheid en steen,
hout, toeval, tijd,
gedachte, merg en been.
5 Het radium van uw ziel
straalt naar een doel
dat uit mij viel.

[482]

Koorts weekt u los
uit korsten stof en tijd.
Ik voel uw krullendos
die over mijn wang glijdt.
5 Uw huid gloeit als een zon.
Ik ben dicht bij het leven,
dat niet meer blijven kon.

[483]

Mijn regen,
ik ben eigenaar
van droge terreinen
die in Utrecht liggen;
5 de toegangswegen
zijn dichtgeschroeid.
Wil u daar
overheen leggen
als een zegen.
10 Ik ben gemoeid
met een eenzaam huis.
Het heeft zinken daken,
om een geruisch
op gaande te maken,
15 tot een diepe nacht.

[484]

HERFST

Roestbruin wordt deze herfst.
Ik wil nu liever verf,
om even dood te gaan.
De stof roept tot de stof
5 zich te vereeuwigen.
Ik roep u aan,
mij uit den gouden ledigen
kooi te ontslaan.

[485A]

Ik ben al lang Napoleon geweest,
en Alexander is een schim in mij
bij deze veldtocht naar de overzij
om doodruimte voor den geest.

[486]

Morgen van zijde en zonder vrees,
dat het des nachts geschiede
in leugen zal ontvlieden.
Er is geen donker tevergeefs.

5 Ik kan u niet bedieden,
dan in een wit ontwijken
van elk beslissend teeken,
waaraan gij zoudt bezwijken;
10 hoe ook de woorden smeken
om bloed en vleesch.

[487] EMBRYO

Oorsprong, die ik bereik,
na aftrek van het licht
en aller dingen blijk.
Volstrekt gedicht.

5 Bloot enkelbeschik,
buiten het gril bestek
van willekeur en plek,
der aandacht – doodgelijk –
10 Over het oogenblik,
als duizendjarig rijk;
en punt, dat openbreekt
in vorm, jonkvrouwelijk.

[488]

Vannacht ging je verhouding met mij aan.
Wij spraken af de laatste trein te nemen.
Je zei: wij zien elkaar bij het station.

5 O groot en positief beslissen op een plein,
dat in mij ligt nu ik weer wakker ben;
zoodat het geen vergissing wezen kan.

[489] EMMAÜS

In wijn verloren ligt de avondstond.
Hiertoe wordt het geheim verhelderd,
waarmee de dood u heeft gekelderd:
ik proef de lauwe bloemen van uw mond.

5 Over den landweg komen een paar mensen
en gaan voorbij, zacht in het stille gras.
Dat gij nu spreken ging en breken deze floersen,
als Fen, die met de Emmaüsgangers was.

[490]

Verloren eigendom. Ter dood veroordeeld leven.
Ik kan alleen met neergeslagen oogen
glimlachen en de voorgeschreven
woorden prevelen, het hoofd gebogen
5 voor zijne majesteit den derde,
wien alle zekerheden werden,
die uit mijn hart zijn weggezogen.

En met dit lied ga ik me weer te buiten
en stel mij bloot aan de voltrekking van
10 vonnis en vlam zijner besluiten.
Maar een geboorte is niet meer te stuiten,
hoe ook de wolf verscheurt het lam.

[491]

Gij zijt weer toegevoegd
aan vocht, nacht en slaap;
het is nog vroeg genoeg;
ik lig in ochtendwaak
5 de zoete bloemstof van het woord
te mengen met uw wezen.
Wat zoo ontstaat moet levend wezen;
licht en vleugel, kind en kern.
De dood maakte mij arm,
10 maar gij ontmoette deze
zoekende zwerm.

[492] TER BRAAK

Ter braak geboren
zonder het brood
dat God tevoren –
'dit is Mijn dood' –
5 Zijn uitverkoren
jongeren bood,

is hem beschoren
in eeuwigheid
toe te behooren
10 den Babeltoren-
bouw der tijd.

[493] KOORTS

Koorts weekt u los
uit de aardkorst.
Mijn mond is droog en goud
van bloeddorst.

5 Gij zijt het vocht
dat in mij glijdt
uit deze flesch
de zoete cellulose,
waarmee de bloemstof van den geest
10 zich mengt tot rust en rozen.

Ik ben de tuberculose,
die u besmet
met een ontijdig, tweede leven.

Nachtwind en ritseling
15 verhinderen het sterven.

de 4 is vierkant manlijk
de 3 rond en vrouwelijk
de 9 is een verre nicht
van 6 meer in het licht
5 de 8 twee nullen op elkaar
lacht maar licht maar
de 7 staat appart
tegen zijn stok verstard
hij zal wel heilig wezen
10 wij hebben niets te vreezen
de 5 is laf en stijf
een weifelachtig wijf
de 2 is blij en wittig
blond kindje van de twintig
15 de 1 is gansch alleen
maar huwt ze later alle tien
10
volkomen ongezien
11
20 huishouden op zichzelf
de 12 is hemelsblauw
de allerjongste vrouw
o twee, waar blijf je nou?
13 met veel krakeel
25 wat zijn we veel wat zijn we veel
14 de stille knaap
Jozef droomt en slaapt
15 quinze
16 seize
30 17 een vlug sergeant
voor volk en vaderland
18 is vaders dochter
het mag in huis niet tochten
19 ligt te weenen
35 want hij ging bitter henen
20 is duizend weken
kun je dat ook uitrekenen
30 gevraagd een flink chauffeur
met een kleur als een bellefleur

40 dat is mijn vader
bloed- en slagader
kom niet nader
50 is oom frits
ferm en fiks
45 alles of niks
60 een grijs geheim
van rokken en satijn
70 monter en sterk
wandelstok kerk
50 80 nu gaat het komen
hij is nog kras goddome
90 nog
100 toch
140 een krantenbericht
55 van een vuile turk met een geel gezicht
en onze methusalem dan
ik hoor je weet er weinig van
hij noemde een maand een jaar om fijn
960 keer jarig te zijn
60 wij gaan alleen tot 100 kinderen
hoe bedonderd je 't ook moogt vinden

[495]

De koudepunten van uw dood
trekken over mijn huid
in heete hongersnood
naar oppervlakte, om zich uit
5 het niet te redden in de lijn
waarmee uw wezen was
beweging om zijn as.

[496]

Gij hebt het hoog geheim doorbroken, Heere Jezus,
tusschen ons en den Vader, naar Uw Woord
mogen wij zonder zonde zijn en nieuwe wezens,
wat er ook in ons leven is gebeurd.

5 Ik deed, van alles wat gedaan kan worden,
het meest misdadige, en was verdoemd.
Maar Gij hebt God een witte naam genoemd,
met die van mij. Nu is het stil geworden,
zooals een zomer om de dorpen bloeit.

10 En moeten ook de bloemen weer verdorren:
mijn lenden zijn omgord, mijn voeten staan geschoeid:
Uit Uwe hand ten tweede maal geboren
schrijd ik U in het donker tegemoet.

[497A] BEKEERING

God scherpt zijn wet op deze steen,
die mijn bestaan geworden is.
Maar Jezus Christus geeft ons vis
en droogt de tranen van geweent.

5 Heeft een van beide zich vergist?
Wij zijn een duister phenomeen
zoolang niet in ons leven rijst
het licht van den heiligen geest.

[498] AARDRIJKSKUNDE

Koude is tusschen ons
als een ijstijd, mensch.
Gij zijt rotssteen.
Ik ben alluvium.

5 Gij zijt wet en staat.
Ik verander dagelijks,
om eenmaal, ergens,
nieuw land te zijn,
buiten de kaart.

233 1941-1945

*voor doktoren
en professoren
in ziel
en taal*

God in den hemel, beesten van menschen
hebben mij in hun macht.
Zij komen samen ter conferentie
en spreken zacht
5 in gebroken talen, niet thuis te brengen;
maar ik schreeuw tegen ze, op zielsgezag,
een woord uit een vreemde grammatica:
dat ik godverdomme verga
en tot een vod lig te verslenzen.

10 Gramschap springt als een panter over
en mijn keel is een vat met bloed.
Een ziedende eb en vloed
onmacht en haat tegen deze doven,
die alleen in hun hooge hoed gelooven
15 brandt in schuim over de tafel.

Binnen hun ijdele monologen
worden de woorden niet afgewogen
op kerngewicht en draagvermogen,
geboorte of richtingskracht,
20 maar gehuurde zinnen, te pas gebracht,
verhind'ren de begripmatigheid,
waarop het redelijk inzicht wacht;

en de hoop is een krijtwit kind, dat lacht
tegen den roover, die het slacht.

[500] FOTOGRAFIE

Hedennacht heb ik bij je verwijld.
Maar de plaats is alweer vereelt.
Je lag op de vloer, languit.
Wij hebben samen gespeeld
5 in een diepte, door niets gedeeld.
Mijn armen pasten nog om je heen
en mijn hand gleed over het origineel,
voorgoed verloren geraakt;
waar de foto van is vergeeld.
10 Het heeft weinig gescheeld
of ik ging nimmermeer heen,
zoo in de gebeurtenis vastgehaakt
tot eenzelfde negatief gemaakt
onder het droomlicht dat ons bescheen.

[501] GRAMOFOON

Als ik de naald zet op het eboniet,
begint de stof in steile drift te schallen.
Een jubel, die geen adem hoeft te halen,
stijgt uit het zwarte landschap van het niet.
5 Binnen de donkere groeven van het lied
zijt gij beveiligd voor de overvallen,
welke de tijd op de gedaante doet,
die nog in mijn geheugen loopt te dwalen.
Ik kan mij niet begeven in die vale
10 gevechten, onbereikbaar voor mijn moed.
Ik kan u niet meer redden met een gloed,
die zon en maan zou moeten overstralen
om alle blinde vluchten in te halen,
gelegen tusschen dit uur en uw dood.
15 Maar in de donkere groeven van het lied
kan u de tweede dood niet overvallen.
Een jubel, die geen adem hoeft te halen,
stijgt uit het zwarte landschap van het niet.

[502] STANDBEELD

Een lichaam, blind van slaap,
staat in mijn armen op.
Ik voel hoe zwaar het gaat.
Doodepop.
5 Ik ben een eeuwigheid te laat.
 Waar is je harteklop?

De dikke nacht houdt ons bijeen
en maakt ons met elkaar compact.
‘Om Godswil laat mij niet meer los;
10 mijn beenen zijn geknakt’,
 fluister je aan mijn borst.
 Het is of ik de aarde tors.
 En langzaam kruipt het mos
 over ons standbeeld heen.

[503] ÉTALAGE

Doozen van voor uw dood
staan in de winkelramen,
met inhoud uit uw tijd.
Hier werd gecomprimeerd
5 in vierkant, vast verzamend
 en volle veiligheid,
 wat ik niet kon omvamen.
 Ik wist wel: ons afscheid
 is niet voor eeuwig;
10 enkel het feit
 van deze harde spiegelruit
 houdt mij nog bezig.

[504] FOXTROTT

Zoet als het bloed is deze foxtrott.
Ik voel mij gegroet in mijn voeten
en tegengehouden mijn borstkas
door je twee teedere borsten.
5 Ik voel hoe je knieën mij betasten
en in mij knielen, een oogenblik;
maar dit gebed vrijwillig vernielen
– en van je lenden de diepe knik –
voor de werveling uit je hielen,
10 die je leeg maakt van geluk.

[478B] MUUR

Je lag half over een muur
te neuriën.
Het was het oude uur.
Ik zag dezelfde poriën
5 in huid en steen.
Dezelfde grondstof naar het scheen.
Met evenveel kaloriën.

En evenveel ontroeringen
bijeën.
10 Beneden vouwde het water
voorhangen, hoeken en vlakken.
Daar liepen wij later
onder onszelve heen.

De droom heeft zijn temperatuur
15 en wisselstaten.
Hij wordt meermalen wakker
en slaapt in bij het strakke vuur.

Wij vormden zijn structuur
met onze zware gelaten
20 en het eendrachtig praten,
dat nacht werd op den duur.

Maar de verklaarde morgenstraten
stonden nog in de kleur
binnen mijn oog overgelaten.
25 In zelfde geuren en figuur.

237 1941–1945

[505] SPROOKJE

Toen ik haar voorlas van de kleine Muck,
waren haar ooggen groot als avonturen
en zoo dichtbij dat ik niet kon verroeren.
Een zoete dwang, een redeloos verzoek,
5 een eerste wil onmachtig te verduren,
stapten wij door de bladen in het boek.

En zijn terstond getrouwd, Koning en koningin.
Geheel het bont gebeuren kreeg zijn menschelijke zin.
Al wat te wachten stond werden wij van nature
10 en als een noodlot traden eeuwigheden in.

Zij heeft oprecht en koninklijk geschreid
wijn een van hare pages viel al in de strijd.

Des nachts in kameren is het gerucht vernomen
van goede geesten, kobolden en gnomen.

15 Maar ook de heksen rijden door de lucht.
Dan slaakt de hooge vrouwe zoo menig diepe zucht.

Soms brachten zij een sterk rabauw naar binnen.
Tegen de avond werd hij in de slotpoort opgehangen.

De heer gemaal ging eenen kruistocht varen
20 men heeft hem weergezien na negen volle jaren.

Toen leefden zij nog lang en gelukkig bij elkaar,
waarna zij zijn gestorven en begraven op een baar.

[506]

Erbarmelijk geboren,
een naam, die straks zijn nummer heeft,
het burgerlijk wetboek nageleefd,
komt een lichaam naar voren.

5 Armzaliger gestorven,
geschraapt en uitgeveegd,
wordt een lichaam geborgen
want het begraven is verplicht.

[507]

O blinde mol, die moeite
voor een verdienste rekent,
en niet de ster, geteekend
in de azuren bloeite,

5 maar, in uw rit verloren,
blijft naar de wormen boren,
die zich weer met u voeden.

[508]

Vanmorgen heb ik hem zien fietsen door de lanen.
Zijn bril flinkerde in de zon.
Er schoot een scherpste door mijn ingewanden,
omdat hij mij gevangen houden kan,

5 zoolang hij wil, want duizend wegen leiden
naar Rome, één verkeerd gekozen woord
staat nog dezelfde avond in 't rapport
en blijft bewaard tot aan het eind der tijden.

10 Onmacht en rechtloosheid ontbinden
de ziel, die langzaam onpersoonlijk wordt.
Zoo zal ze beter passen in het blinde
systeem van kaarten dat zijn kasten torscht.

15 Verraden krachten richten zich op deze
mensch, met het eenige tekort:
dat hij mij zóólang zal genezen
tot ik mij op hem stort.

[509]

Hoe zal nu in het huis de stilte zijn
wachtende, wachtende als weleer
op mij, op u, op onze wederkeer
en met dezelfde zekerzoete pijn.

[510] HET MEISJE EN DE TIJD

Tijd, laat dit toe:
loop naar het doel.
Ik ben niet moe
in eeuwigheid.

5 Versplinter niet
uzelf met mij,
want ik ben vrij
van uw bezit.

Mijn hoge gang
10 houdt u omhoog
en in bedwang.
Mijn borsten span-
nen tot een boog,
om het verlan-
15 gen dat ik draag.

Om de verruk-
king in mijn rug,
val met uw golf
niet van mij terug.

20 De glanzen om
mijn heup en hals
trekken u krom
tot deze dans.

25 Wij zijn elkaar
het tegendeel
van een geheel
dat ik bewaar.
Zie hoe u streelt
mijn lange haar.

30 Tijd, laat dit toe:
loop naar het doel.
Ik ben niet moe
in eeuwigheid.

[511] GLAZENWASSCHER

Hij laat zichzelf leunen in het licht.
Zijn lichaam houdt heelal.
Om hem is elke val
met vleugelslag in evenwicht.

5 Handen- en voetental
 verrichten in de lucht
 een klein gebarenspeel, een klucht
 die hij alleen begrijpen zal;
 het mene tekel en getal
10 van roekeloze hemelzucht.

[512] DORP

De wateromval bruist.
Gebogen glazen platen,
die heel de nacht niveau verlaten,
vallen tot morgenvroeg in gruis.

5 Matglazen avonddorp.
 Mijn fiets glijdt door een stolp.
 De mist is van albast.
 De maan een gouden worp.

[513] MEREL

De morgenmerel gorgelt
bekers bittere wijn:
droom, die tot pijn verkorrelt
in vogelkeelen,
5 omdat het dag moet zijn;
 omdat het groote heele
 donker niet langer dicht kan zijn.

[514] PLATEEL

(Wassenaar)

Citroenen uitzicht in de gele tram.
Gebakken hemel om de boomen.
Koeien kunnen niet verder komen;
gesmolten in het dikke porcelein.

5 Taai licht trekt ons in 't rond; merry-go-round.
Een zonnerand omzoomt de oogen.
De tijd verduurzaamt tot een droge
stremsel geluk, dat ligt als korsten oud.

[515] INDICHT

Er is geen wederkeer uit dit gedicht,
omdat een lichaam op de bodem ligt,
waaruit geen droom zich meer opricht.

5 Woord, tegen zichzelf gericht,
achter gesloten aangezicht.

Inteelt van zinnen en de vrucht
in zijn beginsel omgebracht.

O strophen zonder nageslacht.

[516] WATERTOREN

Dit is de ruimte rond.
Tegengekomen einde
omheen het van den grond
in steenen ophef zijnde.

5 De hemeldiepte vond
loodrechte binding, blinde
bemiddeling, die bond
het blauw aan deze blonde
centrale tot een fond.

10 De lucht, van ver en heinde,
staat open als een mond.

[517] GLOBE

Onder het net der sterren
leggen meridianen
zich over parallellen
in lange leege ruiten
5 tot dichte spinnewebben,
lijnen, die alle sluiten
op aderen en draden
van snaren zenuwstrengen
en stelselen haarvaten,
10 waarin ik ben gevangen
en die gij hebt verlaten
langs melkweg en spiralen.

[518] KLOK

De klok verheft en daalt
zijn ademing, de tijdsoldaat;
een leege slik van wat vergaat
in mijn aanwezigheid; hoe laat
5 het heden is is lang voorbij,
ons raderwerk doet eenderlei,
tand tegen tand bewegen wij;
nooit laten wij elkaar meer vrij
binnen dit doodlijk apparaat.

[519] CODE CIVILE

Gij kunt mijn naam doen schrappen uit de burgerlijke stand.
Al wat aan mij herinnert zij vergeten en verbrand.
Wanneer dit lied u nog bereikt, verneem het enkel
als wind en eeuwigheid, een bloem in uwe hand.

[520] DAEMON

Huizen waar ik woon gaan onder,
en de verlatenissen klagen zeer.
Op mijn tastende wederkeer
ruischen uilen er van onder.

[471B] EMBRYO

I

Wij stonden huid aan huid
met geschrokken beenen
en vlijmende keelen.
Het sneeuwde besluit.
5 Menigvuldig voornemen
brak de ruit
der innerlijkheden,
nu de tijd
volliiep van zooveel
10 weelde op eenen:
een vurige oven
zonder sterven,
een uitverkiezen
van holten en liezen
15 in alvermogen
en naamverliezen
en duizend regenbogen
getrokken over elkanders land.
Wij stonden hand in hand.

[521]

II

Slanke cherubim,
te vroeg voor een naam,
gij roept de engel aan,
die in mijn dijen rust,
5 bijna een man,
en hij is opgestaan
met vleugels, zwaarbewust
hun uur en opengaan.
Hij vliegt met u terug
10 mijn dood uit en mijn oorsprong in,
waar ik u ken, o cherubim.

[522]

III

Morgen. De stad ontstaat.
Ik loop in haar geboorte
met zoete ruggegraat.
Een donzen perzikhuid
5 van jonge ochtendvochten
ligt op het asphalt uit.
De schoenen aan mijn voeten
geven een kusgeluid.
De tram, mijn gele bruidegom,
10 blijft voor mijn kleine voeten staan
en ik bestijg het voorbalcon.
De conducteur kijkt achterom;
de directeur, de handelsman
zijn ook van gisteren weerom.
15 Een paar kruimels beschuit
tip ik nog van mijn lippen,
die ik naar voren tuit.

[523] ORPHEUS

De strenge grenzen van den dood
zijn overschreden zonder licht.

Ik heb gevoeld een vederlicht
weerstaan, dat in mij zonk als lood.

5 Ik buig het doode uit elkaar
en dieper gaat mijn wezen in
de verre staar, de bleeke kim.

Achter mij sluiten zich als haar
verhinderen en siddering.

10 Het laatst, elastische gebaar
der nu verlaten levensring.

[524] EIGENING

Ik ben vannacht doortrokken van uw leven.

Het vond mij en verbrak de vliezen
van eenzaamheid en blind verliezen.

5 Het schoof zich in de overgebleven
verlangens met hartstochtelijk believen
en gloeide alle vaten open,
die dood waren geloopt.

In mijn geheugen groette gij uzelf.

10 Het bloed ontstak een gonzend feest
van hart tot huid, in ieder celgewelf
schuimde uw komst;
overal waar gij zijt geweest
wisselden wensch en vondst
van plaats en vleesch en geest.

[525] STAD

Misschien heeft u een heer gegroet
en op dien stond uw beeld
zich ingeprent, voorgoed.
Waar is die heer; ik moet
5 hem vinden vóór hij sterft;
zien hoe gij op zijn netvlies drijft.

Gij hebt met kinderen gespeeld.
Zij zullen tot mij komen
wanneer gij onverdeeld
10 vrijkomt in hunne droomen.

Huizen, van u beseft,
sluimeren in dat web.

Straten vermoeden u
in andere straten en roepen u:
15 avondbladen.
Aardbeien.

De stad ging over in eigendom
van een met haar begonnen plan.

[526] EIGENDOM

Er liggen parels in uw huis.
Er staan in mij gedachten stil.
Hoe wordt de handeling volbracht,
te vinden wat elkander wacht?
5 Een verre glimlach is op til
van eigendom en levenswil.
En glanzen breken door de nacht.

[485B] TODESRAUM

Ik ben allang Napoleon geweest
en Alexander is een schim in mij
bij deze veldtocht naar de overzij
om doodruimte voor den geest.

5 De bataljonen van het vleesch
rukken op naar de barrière,
bevolkt met bittere chimaeren,
die leefden en stierven tevergeefs.

10 En slaan een bres. Gevleugelte begeeft
zich windgewijze verder op den tast
der liefde, en is niet verrast
als het naar alle zijden ingang heeft.

[527] BRUIDSLIED

Bruid van den dood, gij zijt geschonken
aan handen, die u overheeren
van eigen schaamteloosheid dronken.

5 Ik kan alleen nog samenzweren
met vuur en water, lucht en sterren,
die eenmaal in uw oogen blonken,
door ze tot lied te transformeeren:
beeld van hun beeld, met u verzonken.

[528]

DANS

De blanke vloeren van den morgen drijven
tegen uw voeten en gij staat
tusschen blauwe planetenschijven,
duizelend van den dood.

5 De lange winden, die u verder schuiven,
doen u bewegen uit het lood
en diepte krijgen en vanzelve heffen
het hoofd, de armen, het gelaat.

10 Wij zijn teveel seconde om het te beseffen
wat wakker worden gaat;
wat nooit gestorven is binnen de effen
opstandingen aan den anderen kant.

[529]

VERRIJZING

In den mond van den morgen
ligt uw graf geopend.
Wij zijn doorlopend
bijeën, als vroeger.

5 Het is niet mogelijk
dat tusschen ons
dood herbegint.
Een jonge leegte,
die u niet kent,
10 heeft ingenomen
zijn hard cement.

[530] DISTANTIE

Het donker, dat u dekt,
gaat zonder dood in verzen over.
Mijn leven ligt u tegenover,
zoover het strekt.

5 Hoe zal nu in het huis de stilte zijn,
wachtende, wachtende als weleer,
op mij, op u, op onze wederkeer
en met dezelfde zekerzoete pijn.

[531] LEEGTE

Leegte, die liggen bleef,
toen gij zijt heengegaan,
is vlot geworden, heeft
als een verlaten maan gezweefd
5 en brak tegen mij aan.
Ik heb gedacht aan iets dat leeft,
pulver en haren val.

[532] DISTILLATIE

Een nieuwe stof is uit uw dood ontstaan,
met eigenschappen, die ik nog niet ken.
Atomen van de tijd verbrijzelen
5 onder de zwerm eenheden van uw naam,
die snelle cirkels om mijn woorden slaan,
opdat zij reageeren zonder waan.
De ruimte neemt geen afmeting meer aan
dan binnen werkelijkheden van hun baan.

[533] TELEFOON

Geen dood ontstaat in het getal,
dat mij met u verbonden heeft.
Er is niets meer in het toestel
dan het suizen van de eeuwigheid.

5 Misschien dat zich nog eens herhaalt
een oogopslag, een siddering
van zijde, die nog niet verging,
en dat het hoorbaar wezen zal,
10 o teeken, dat u overleeft,
om zich te voegen in de ring
cijfers mijner verzekering.

[534] LASSCHER

Woordbreuken autogenisch lasschen,
om de verbinding achterwaarts
niet te verliezen met het protoplasma,
dat ik geweest ben en voorwaarts
5 richting te houden in 't verlengde
van de kortstondige lijn,
– die als een haar verzengde –
waarmee uw leven zijn
versnelde curve trok door mijn miasma.

[535] KLANKLEER

Tusschen de doodgordijnen bleven
al uw hoedanigheden achter:
de stomme voornaamwoorden, het verkrachte
lidwoord en de leege adjectieven.

5 Verbum en voegwoord drijven
in zeeën zonder oever.
Ik kan alleen nog klanken schrijven,
die geen grammatica behoeven.

10 O vele onomatopeeën,
die mij doorschreeuwen, uitroepetekens,
als bliksems slaande hun lidtekens
tegen de stof tusschen ons tweeën.

[536] GRUIS

Er waren vaste kernen in uw huis.
Er stonden witte sterren in uw bloed,
waartegen zich mijn verzen konden bouwen.

5 Sedert verging de wereld, uit het gruis
klinken brokstukken lied, niet in te houden;
en dwaal ik in een cirkel om de dood.

[537] CORROSIE

Gij viel in korrelen uiteen,
die zijn verdwenen, een voor een.
Kruim, dat niet dood kan gaan,
verstrooide zich voortaan.
5 Misschien kwam er een dierenmond
die u verslond,
of werd gij op een stille plek
uit windvlagen gewekt
tot nieuwe grond,
10 waarop een huis gebouwd zal zijn,
dat ik zie staan vanuit de trein,
later, op een vergeefsche reis,
naar een vergeefsch tehuis.

[538] EINDMORAINE

Uw middelpunten vloden heen.
De kernen lieten uit u los
van massa en cohesie.
En ook de zwaartekracht verdween.
5 Gij zijt toegankelijk en bros
als strand, waarlangs de zee viel.
Een doode visch. Een drooge spons.
Het broze mos en specie
tusschen de steenen van een huis.
10 Borstplaat en lenteijs.
Kroos, mortel, spijs.

[539] CLOSE-UP

Ik ben haast heelemaal dood;
doode, uw naamgenoot.
Er staat een foto in mijn ziel:
ik zie mijzelve, en profiel
5 gaande met u, vergroot
door de immense lens, die schoof
achter mijn hard voorhoofd,
nadat gij mij ontviel.
Toen al bestonden wij bijeen
10 als een dubbele dobbelsteen.
God wierp ons verder uit elkaar
dan Oost en West, uit dit gebaar
is niets meer dan een grafgewelf
en zingen, zingen in zichzelf.

[540] RONDEAU

Gij loopt nu snel uiteen:
een kleurencarroussel
tegen mijn schedelbeen:
een bonte vlek benzine,
5 lachende aniline,
een hemel van pastel,
vervloeiend aquarel;
ik kan mij niet bezinnen
in deze blonde hel
10 van zoete mouseline;
het schiet me niet te binnen
wat of ik moet beginnen
bij dit waanzinnig spel.

[541] HOORBAARHEID

Waarom ga ik uw dood te buiten
met woorden van tijd en toen?
Dan moet ik 't ook de woorden doen,
opdat zij u zullen besluiten
5 en stilte zeggen, zóó beschroomd
voor schorre ruchtbaarheid,
dat zij zich over u betoomt
tot ingekeerde hoorbaarheid –
en heden zeggen, zóó beslist,
10 dat zich geen oogenblik vergist.

[542] RETROGRADE

Gij hebt een voorsprong in het niet.
De doodelijke achterstand,
die zich met ieder uur vergroot,
verhindert niet dat ik uw hand
5 terug kan vinden in mijn hand.
Achter mij volgt een dubbelspoor
voetstappen in het zand,
hoewel ik u naast mij verloor.

[543] BACKWARD

Om aan u toe te blijven
moet ik u overleven
met omgekeerde hartslag
en onbestelde brieven,
5 teruggekomen voetstap
en ingekeerde proeven
op alles wat ik vroeger
naar voren gericht zag.

[544] ZEITLUPE

In al je straten staan mijn schreden stil.
De deur, die opengaat voor een mevrouw,
is van dezelfde keer met jou.
Haar hond staat aan het strakgebleven touw.
5 De dood keert terug wanneer hij wil.
Ik word gedreven door de gril,
die ons het park deed binnengaan.
Hier zaten wij. Die mensen daar,
staan nog te praten met elkaar.
10 Er is geen uiterlijk verschil,
want innerlijk zie ik je aan.

[545] MORENDO

De dood schokt zijn kristallen in mij vast
uit 's levens moeizame verzadiging.
Een ver verhaal, dat nimmer overging
wordt hier in zijn kernen verrast.
5 Zóó zuiver waart gij en zóó bovenaardsch
dat, sinds ge weer in donker overging,
ik zorgeloos het leven binnenging;
zeker van uwe wederkeer in 't laatst.
Nu ben ik aangekomen op de plaats
10 waar het zal moeten zijn waar ik van zing.
Ik ben een vijver zonder rimpeling
met alle hemelen in mij weerkaatst.

[546] SLAAPWANDELING

Ik heb vannacht met u gewandeld
in de doove lanen van de slaap,
en nu het morgen is geworden
is er niets veranderd,
5 dan dat die twee, die in den nacht tesaam
volkomen bij elkander waren,
mij weer alleen gelaten hebben in den morgen,
en samen verder zijn gegaan.

256 1941-1945

[547] SLAAPLIEDJE

I

De wind is deze nacht weer lang,
ik zie uw slapende gezicht,
boven den ouden droom verlicht,
die eenmaal in uw leven kwam.

5 En ik aan deze zijde, lig
wakend en wonderlijk beroerd,
alsof gij weder bij mij ligt,
had niet de wind u meegevoerd
naar een land dat ergens zeker ligt,
10 o, als ik daar niet was geweest
met u – maar nu slaapt onbevreesd
uw hoofd in dezen droom verlicht.

[548]

II

'k Weet hoe haar oogen zullen zijn
als zij gaan slapen is: vervreemd
van leed, en wat het leven neemt
is weggenomen zonder pijn.

5 Sterren bewakend van 't heelal
dat ligt gezonken in den schrijn
dier oogleden, glimlacht zij smal:
zoo zuiver heeft het kunnen zijn.

10 En ik lig ergens anders over
dit beeld gebogen en besef:
al wat zich niet meer spiegelt is gelogen
en al wat hier in spiegelt ben ik zelf.

[549] WIL

Waarom werd zij zoo zacht,
dat ik mijn kracht weenend terzij
lei, wetend dat ik niet winnen zou
op deze mond, die niet meer sprak,
5 maar in een beweging openbrak,
die mijn mond toesnoerde en mijn wil
tesamen legde met haar wil,
binnen één nacht?

[550] BLOEI

En het gras lispelt naast het gras
en de bloemen bloeien hun geheim,
waarvan ik nog niet gescheiden ben,
als ik maar ga liggen in het gras
5 en met haar samen bloem mag zijn.

[551] ILLUSIE

Dit zijn de herfsten met de lange grassen
en de onnoembare herinneringen,
daar wuivende bovenuit gewassen
in de voetstappen die vergingen.

5 En deze herboren sidderingen
komen in eeuwenoud verrassen,
zich weer in bloed en adem passen,
alsof wij heden samengingen.

[552] KLEED

Ik ben de dunne zijde om uw huid.
Het dansen van uw lichaam doet mij glanzen,
zoo rek ik om uw leden uit.
's Nachts in het donker
5 hebt ge u gansch van mij bevrijd
en ligt in eigen, witte flonker;
een zoetgestorven bruid.

[553] SPINRAG

Het open raam, de lente die ik drink,
de wind een hand, die op mijn oogen zinkt.
Waar heb ik dit bezeten en hoe vindt
het mij in 't stof, vergeten en verblind.
5 Want wat de regen later op de avond
windstil en zijig fluistert aan de ramen,
is voor geen ander verder te vertalen
en voor mijzelve doodelijk beschamend.

[554] SOUVEREIN

Tusschen deez' zinnende accoorden
zijt gij mijn souverain,
zingend, sinds ik u hoorde
worstel ik met de woorden,
5 om uw antwoord te zijn.
Moet ik mij gaan begeven
in de verlatenis en mijn
verzoeking overleven;
dat gij niet uit mijn lied verdwijn';
10 moet ik om u gestorven zijn
om zingend te beleven
doods opgelost geheim.

[555]

Een lichaam door geen lied te deren
heeft zich ontvouwen in mijn zingen;
voordat mijn woorden haar bezeeren
vlucht zij tusschen de zinnen;
5 voel ik haar langs het rythme scheren
en in de rijmen binnendringen,
tot zij de beelden gaat regeeren
en naar haar strenge leden dwingen;
– zij zal mij haar gelaat toekeeren,
10 maar onzegbare herinneringen
doen haar in 't einde nog bezinnen.
Ik moet haar weer opnieuw formeeren.

[556] VENSTER

Stonden, in mij gestorven,
liggen jaar in jaar uit
in een vergeeld geheim.
Ik heb niets meer verworven;
5 ik heb niets kunnen zijn
dan voor dit landschap: ruit,
bestoven en besterd.
Al wat hierbinnen werd
zal later eeuwig zijn.

[557]

Herinnert gij u nog het zoete uiten
waaraan wij onze ziel gingen te buiten
o lied, dat met de dood moet sluiten.
Wij lagen mond aan mond en nochtans gingen
5 de lichamen uiteen voor immer, immer.
O bloed, dat vloeien moet naar buiten.
Maar ergens zullen deze stroomen stuiten,
vormend elkanders eeuwige fonteinen.

[558] WOORD EN DOOD

De woorden, die ik nodig heb
voor het ontstaan van dit gedicht,
zijn in uw lichaam neergelegd,
zijn in uw haren vastgehecht,
5 zijn in uw oogen licht.

Maar dit alles, hebt gij gezegd,
wordt vormeloos, wanneer ik zwicht;
en ik: alleen met dit besef
is mijn zingen in evenwicht.

[559] GELAAT

Borsten rijzen als sterren in
het zenith van mijn levenszin.

Beneden in de nacht, die gromt,
is er geen dier, dat zich niet kromt.

5 Maar een gelaat hierboven zegt:
dit lichaam wordt alleen gedicht
als ge het in de aarde legt.

[560] HANDEN

Ergens moeten uw handen nog bezig zijn
te zorgen dat ik niet verloren ga.
Woorden, aan dit besef ontstaan,
willen zingend en eeuwig zijn,
5 en zoo den dood ontgaan.

[561] KAMER

Want deze kamer is uw zuster.
Haar geuren zijn de uwe.
Ik zal mij met haar huwen
en in het zoete duister
5 meubels en muren kussen.

Mijn lichaam zal niet rusten
voordat de wind het laatste
van u heeft weggewaaid
uit deze plek, bezaaid
10 met uw ontslapen plaatsen,
die elkaar doodstil kaatsen
de klaarte die gij waart.

[562]

Hij die het spoor verloren is
van 't lied dat hij najaagt, bezit
geen onderdak voor zijn gemis
waarmee hij onderweg is;
5 deuren slaan voor zijn schreden dicht
en de gelaten wenden zich.
O dagelijksche verdoemenis.

[563] OPPERVLAKTESPANNING

Ik lig aan u te denken in de dood.
De oppervlaktespanning van mijn wil
zet binnen dit heelal
elke beweging stil:
5 de parabool, de vrije val,
de rechte klimming en 't getal
dat altijd anders worden wil –
stulpt buiten mijn bestaan
onderbewustzijn naar u uit.
10 Dit automatische besluit
(de spanning aan mijn oppervlak)
ontgaat het brein zoals een cel
zich van de moeder scheidt.
Geboorteplooien trekken strak.
15 Een goddelijk bevel
is overal. Een omloopbaan
wordt autonoom. Daar tegen aan
ontstaat de groei, de eerste zoom
van druiventrossen leefbegin,
20 zoekende middelpunt en zin
de leegte in, tot een geheel
zoo vol is, dat een hart
gaat kloppen, onvervaard.

[564] RINA KETTY

Zoo heeft het bloed door u gestroomd:
Rina Ketty zingt Montevideo,
ononderbroken donkerrood.
Ik heb met een stad in uw hart gewoond
5 en sliep in de zuidzee van uw schoot.
Mijn verlangen ligt naar u uitgestrekt
met scheepvaartlijnen, opgewekt
uit hongercentra, boot na boot
ligt in uw richting onderweg
10 op de lege landkaart van mijn hart.

[565] SPIROGEET

Ik zal u naderen door de riolen
en langs de voegen van de muur
in leege middagen, het uur
dat ergens in de straten wordt gestolen.

5 Gij zult alleen zijn en de deur
staat op een kier. Ik kom naar boven loopen.
Uw hart gaat hameren om het onmogelijke,
dat oogenblikkelijk gebeurt.

10 Ik zal op u in 't holste van de nacht
plotsling een zaklantaren laten schijnen.
Uw leden zijn verlamd; uw keel ontkracht.
Ge blijft staroogen lang na mijn verdwijnen.

Ook overdag ontkomt ge mij niet meer.
Mijn blik rust op u uit verborgen hoeken.
15 Gij gaat zóó zenuwslopend aan het zoeken,
dat ik u tot de avond enerveer.

Ik tik tegen de binnenkant der deuren
van kamers, die gij uitgegaan zult zijn.
Gij durft niet om te keeren; om de schijn
20 en uw figuur te redden hoor ik neuriën.

O spirogeet van onrust in het huis.
Jicht van onvrede langs de binnenwanden.
Pijnpunten, die kathodestrallen zenden
en overal een perforatie branden,
25 waarmee eerlang de woning valt aan gruis.

[566] ALUMINIUM

Engel van aluminium,
in mijn hart geklonken;
tot metaal geslonken
en een dunne jubeling,
5 in u saamgetrokken.
Fetisch en maskotte
op mijn doodentochten.

[567] MEEL

Wind van wol aan de ramen,
en je lippen gloeien nog.
Wij zijn als tarwe samen.
Morgen, kom niet te vroeg.
5 Je oogen: rijpe bramen,
en woorden, hoog en ijl,
suikeren in je keel.
Wij hebben evenveel,
hoe langer hoe zeldzamer,
10 van dit ontzaglijk meel.
Diep binnen onze armen
verwarren wij en vinden
de eene voor de ander
in zijn ontelbaarheden
15 vermeerren en verminderen.

[568] ARBEIDSVERMOGEN VAN PLAATS

Gij zijt aan mij gebonden met het al.
Elke steen bezit uw val
en ieder cijfer uw getal;
de mededeeling uw verhaal;
5 tong uw taal;
de veelheid uw geval.
Gij hoopt u in mij op
met doodgewicht aan regendrop.
Iedere vleugel heft u op.

[569] N.V.

Ik ben uw richting in den dood
en geef verslag van elke stap
met ruggespraak en dieptelood,
opdat, wat in u resulteert,
5 volkomen zij en ongedeerd.
Gij vraagt nauwkeurig rekenschap.
Wij houden voeling als vennoot,
bij de voldoening van den dag,
van ons doorlopende verdrag.
10 Ik doe de avond dicht met lak,
dat in de horizonnen stak.
De nachten zijn tweemaal zoo groot
voor ons gezaamlijk overzicht.
Gij staat bij me, de oogen dicht.
15 Uw handen gaan door het rapport
en vinden debet noch tekort.
De morgen is een nieuw exploit
tegen het heden uitgebracht.

[570] DOSSIER

In mijn geheugenoverzichten
moet een staat verscholen liggen
van uw toestand op het oogenblik.
5 Om alles beslissend door te lezen
is het noodig niets te wezen
dan een accountant, scherp en strikt.

[571] BURCHT

De nacht doet nog geen oogen dicht.
Het is zoo doodstil op het dak.
Ik lig te wachten als gebak,
voorzichtig, broos en licht.

5 IJlbode met een rood bericht
donderend op de brug.
Je wordt van nieuwe glanzen strak.
Ik zie je heupen en je rug.

[572] ONTLADING

Onder de lamp vond ik uw handen terug;
uit de oneindigheid gevlucht
naar deze witte, vaste plek
van waaruit ik het dood bestek
5 geteekend had van uw vertrek,
met zijn verdwijnpunt in het niet.
Uw vingertoppen, waar ik tegen stiet,
trilden. Afstanden sloegen uit u neer,
van alle lijnen in hun wederkeer.
10 IJlings liep ik de tafel om en ving
uw lichaam op, dat achterover hing.

[573] MANTEL

Ik woonde weer vannacht.
De buitendeur was dicht.
Je gansche wezenskracht
stond in de muur en schraagde
5 dit eeuwiglijk behaagde.
De trap liep voor me op
en op de overloop
vond ik aan de kapstok
je mantel hangen. Even
10 beroerde ik een knoop.
Ik zag je zachtjes leven.
De kamer keek mij aan:
oogen, niet dicht gedaan
sinds ik ben weggebleven.

[574] ELPENBEEN

Een kamer in de maan.
Een vrouw van elpenbeen.
De spijlen van het raam
over haar heen.
5 Aandachtig blijf ik staan.
Het leven rondt zich af
ver over een graf.
Van een planeet belicht,
dood in het sterrelicht.

[575] BRONS

Sombere sparren, wij zijn gedood.
Uw kerkhof is over ons.
Langzaam worden wij brons
en beelden, reuzengroot.
5 Tombe van wind en bosch.

[576] ROOK

Rook van uw wezen,
gebeurtenis
in het lichaamlooze,
waar niemand is.
5 Eigener broze
bekentenis
in blauwe logen,
nu het herfst is.

[577] ROOD

In deze morgen van Augustus
bereikt mij weer het rood,
dat eens op uw gelaat gekust is;
dat van u losliet en een groot
5 omgaan begon door duisternissen,
om in dit eindelooze oosten
van alle vreezen uit te rusten.

[578] BLOEM

De bloemen van uw leven bloeien nog.
Ergens staan de geheime kelken open,
wier reuk ik ken, die ik zal doopen
met een nog nooit gehoorde naam,
5 b.v. ledozame,
de z.g. dolybloe,
uit het geslacht der gelyroe,
behoorend bij de dolydroomen.

[579] CELLOPHAAN

Aquarium van licht.
Gefilterd voorbestaan
tegen de ramen aan.
Parkzicht.
5 Gestolten openstaan
tot u toe, hiervandaan.
Ijzeren ingang, oprijlaan.
Niet om binnen te gaan.
Verboden toegang.
10 Luchtdicht
mica met cellophaan.

[580] ZESTIEN

Laat mij aan u ontstaan,
wezen van zestien jaar.
Ik heb nog niet geleefd
dan enkel maar om dood te gaan,
5 als ik mijn naam niet heb gegrift
onder het vers, dat in u ligt.
Het vangt met deze strophe aan.

[581] KRAAKBEEN

Je hebt je van mij losgemaakt
met elleboog en schouderblad.
Het zoete been heeft zacht gekraakt
en ook mijn armen deden dat,
5 alsof ik brak tot deze twee,
die in mij waren zoek geraakt.

Zij nam zich aan haar lichaam voor
te ondervinden wat haar kleed
reeds eerder hunk'rend wedervoer
met leliewind en lieflijkheid.
5 De rok om het middel gesmeed,
het milde loopen van de beenen,
het sterke staan der dunne schenen
in kuische saamgeslotenheid,
hebben haar langzaam voorbereid.
10 Zij heeft de spangen afgelegd,
de elastieken kousenbanden,
een zoete knel, die zich ontspande
in dijen, heup en rug;
ik ben de bruid, heeft ze gezegd;
15 ik ben gereed. Dit is mijn huid.

1945-1946

[583] LINOLEUM

Als ik de draden onderzocht,
die naar de radio leiden,
– omdat er geen muziek meer was –
knielende (voor ons beiden?)
5 beving een groote beving
mijn handen, armen en gezicht.
Tranen, nimmer gekend,
braken op het linoleum:
loodleiding naar de dood,
10 ik had u blootgelegd.
Je kwam als in een ommezien.
Een kus, jong van je mond,
vochtig en vlug gegeven...
Het belde tegen wil en dank.
15 Omarmde onmacht op de grond.
En plotseling niet meer gezien,
toen de muziek te spelen stond.

[584] GROEN

Zomer. Een groen vergeten
van al uw medeweten,
maakt u weer tot de vreemde vrouw,
die ik eenmaal ontmoeten zou.
5 Gij zijt verschoven in de breedte,
voorbij de verticale houw.
Ik sta weer voor mijn lotgeval
en vind de eerste teekens
van uwe liefde overal.
10 En nooit beminde ik u beter.

[585] BLAUW

Het blauw van deze maand kan u bereiken,
omdat ik als een maagd geworden ben.
Mijn oogen kunnen zoover naar u kijken,
dat zij zichzelf in u weerspiegelen.
5 Streckende grond voor 't onveranderlijke.
In rechte lijn het van elkanderlijke.
Wij zijn bijeen van einde tot begin.

[586] LITHOSFEER

Waarmee gij lichaam had,
wordt met de dingen hard.
Verdikking der natuur.
Verdichting van azuur.
5 Niet langer meer apart
is 't kloppen van uw hart.
Gij merkt uzelf niet meer
in deze lithosfeer.

[587] EMAIL

Een mist om te bezitten,
wat gij hebt nagelaten:
de onberoerde staten
ochtend: vergeetmijnieten
5 stonden in onze oogen.
Email hing onbewogen
boven het ledikant.
Wij lagen in een rand
van parelmoer ontwaakt.
10 Er was een zee te hooren
ver binnen onze ooren,
aan deze schelp geslaakt.

[588] BREI

Mijn buikweek brein zoekt de verzengde
sluitstukken brei, dun en doorzichtig.
En ik hanteer ze zeer voorzichtig.
Ze zijn de met u aangelengde
5 stollingen, die aaneengepast,
u doen herrijzen in albast.

[589] ASBEST

Met lippen van asbest
kust gij de grijze lagen,
die u omgeven, aangetast
door hun verharding, past
5 uw lichaam in die sarcophagen,
alsof gij nimmer iemand was,
die kon bewegen, pas voor pas,
naar eigen welbehagen.

[590] ALBAST

Uw mond, over mijn mond gepast,
is plotseling een harde bast.
Uw hand, gebleven in zijn tast,
houdt ons tesamen, ijzervast.
5 Gij doet mij deze overlast,
zijnde mijn koude, glazen gast
binnen een wereld van albast.

[591] CRÊPE

Een gloed, die rozerood
in hare leden heeft gedanst
en in haar woorden heeft gebloosd,
is tot dit zwart teruggeglansd,
5 de doffe crêpe des doods.

[592] STEEN

Wij zijn als beeldhouwwerk bijeen.
Ik ben niet levend meer alleen.
Uw dood gaat door ons beide heen.
Een harde, koude staat
5 van liefde, die ons overlaat
aan deze houding van voorheen,
neemt onze lichamen te baat,
zich uit te drukken in de steen.

[593] ZOG

Kunt gij uzelve controleeren?
Is er een innerlijk gebeuren,
waarvan ge zegt: dit ben ik nog?
spoor van geheugenzog,
5 dat uw vergaan blijft kleuren?
of aan een eeuwig zelfbedrog
u nochtans constateeren?
om dood te zijn maatstaf genoeg
voor ieder uiterlijk gebeuren,
10 u te reconstrueeren
naar de gestalte die gij droeg?

[594] POEDER

De maan houdt u omhoog.
Sterren staan wit en droog:
poeder van Houbigant,
gelegen op uw wang,
5 is in het ruim gestort.
Ik kom oogen te kort.
Mijn reukorgaan bereikt
elke gedachteplek,
van uw lichaam geijkt;
10 de diepe moet, het basrelief,
waarin mijn vinger u beseft.

[595] HUID

De tijd vouwt u naar binnen.
Ik breid mij om u uit
met het geheiligd linnen
mijner onsterfelijkheid.
5 Er kan geen dood beginnen
in deze nieuwe huid.

[596] BAKELIET

Gij zijt niet gangbaar meer,
de kamer op en neer.
Loopen hield in u op.
Het toestel zette stop.
5 Waar is de roode knop
van bloed en bakeliet,
die u bewegen liet?

[597] BAARMOEDER

De zomerwind verwekt u uit het niet,
waarbij mijn handen groote stilten zijn.
Ik voel van deze lust alleen de pijn:
een snelle zwangerschap die mij doorschiet
5 en u voldraagt in minimum van tijd;
baarmoeder van het woord die opensplijt
om u te laten vlieden in een lied.

[598] CELLULOID

Zij heeft altijd naast mij geloopt.
Nu zie ik het
op deze film, waarin mijn stappen
gelijke tred
5 houden met haar, de levensgrote
metgezellin van celluloid.

[599] KERK

De kerken ochtend bouwt
ramen tegen het licht.
In gouden medeplicht
opent de kamer zich.
5 De droom wordt rond en oud.
Je houdt je oogen dicht
tot op een nauwe spleet
en weet wat je vergeet
voor wat je weer aanschouwt.

[600] BAZALT

Graniet en gneis glimmen in u,
veldspaat en kwarts.
Dat zijn uw oogen nu
en hart van hars.
5 Geen lichaam meer apart,
leven en dood te hard,
ligt gij in het bazalt,
dat om u samenbalt.

[601] HERSENSCHORS

De sneeuw daalt in uw schedel neer:
al jaren her een holte meer.
Al wat ik aan gedachte was
binnen uw grijze hersenschors,
5 die doolhof van geluk,
trok samen tot een verre stip,
die zich rechtlijnig voortbeweegt
door elk gebogen vlak.

[602] GUMMI

Dit van u afgestroopt heelal
spant zich alleen weer heelemaal,
als ik het vul met uw geval:
ik zet mijn lippen aan de wond:
5 gummi en mond groeien ineen;
alles, waarmee gij eens bestond,
ijlt door mijn stem in zijn bestaan.

[603] VILT

Het is een nacht van huid.
Zeemleeren slaapgenoot.
Vilt, dat overal sluit.
Velouren maan gegleden
5 over suède leden.
Uw lippen proeven taf
in dit fluweelen graf.

[604A] PAPIER

Zij had een heup, waar ik niet omheen kon
in mijn droom, met mijn hand, en een kerm van weedom
brak uit haar mond tegen mijn mond.
Is zij gestorven? Is dit een grond
5 om te gelooven de dingen in boeken:
dat onze geliefden loopen te zoeken
en het papier van hun dood verlaten,
om ons te vinden in tusschenstaten,
waar nog gekust wordt en ademgehaald,
10 maar aan welke kant? en gelag betaald
met een liefdebrand, zóó overreëel,
dat ik mijn eigen belevens heel
scherp in drukletters voor me zie staan,
geschiedenis al, met naam en toenaam,
15 en bij het ontwaken terstond het woord
de plaats inneemt die het toebehoort.

[605] SEXTANT

Met de sextant van mijn gevoel,
(de stethoscoop van mijn verstand)
kan ik uw ligging nog bepalen
in de bewustelooze dalen
5 achter mijn denken, in een land
waarom de zee van het vergeten spoelt.

[606] TELEFUNKEN

De radio-engelen zingen
magneten in mij wakker
op golflengte van de dood;
een ebonieten vloot
5 gelijkgerichte krachten,
die met u wisselstroomt,
onmeetlijke afstanden.

Hun diamanten kelen
geven in mij de stoot
10 tot duizenden juwelen,
waaraan uw sferen hangen.
Ik voel mij overgroot
van ruimte overmannen.
Uw wezen overkomt
15 het mijne ultra-kort.

[607] KLANKBORD

Tegen het klankbord van de nacht
bewegen nog uw woorden.
Al wat gij hebt gezegd
is blijven leven in accoorden,
5 die ik alleen in donker tref,
wanneer de stilten hooren,
die tusschen ons staan opgericht.

[608] AFSpraak

De zomeravond en de dood zijn in de kamer
en ik ben diep gerust om dit.
Ik lig terzijde op mijn bed en adem
en langzaam nemen wij de dingen in bezit.

5 Hierop alleen blijven de oogen open:
of een van buitenaf de ramen vindt,
die zich zou voegen bij dit samenwonen,
alsof het afgesproken werd.

[609] VOLMACHT

Het was vannacht een vrouw, ik wist niet wie,
die zich ophield in mijn nabijheid.
Zij schonk mij volmacht en volkomen vrijheid
zelfstandig te beschikken over ons twee.

5 Om bij het samenzijn te ondervinden
dat ik dit kende uit mijzelf,
deze gedeelten in mijn handen:
armronding, voorhoofd, voetenwelf,
rugwervel, knieschijf en oorschelp.
10 Alsof ik u ontwierp ten brande
eener omhelzing die u stielp
elke verstroming in het andre.

[610] INTERMÉDIAIRE

Ontroeringen uit dit heelal,
die nauwelijks het woord aandoen,
zetten zich ijlings naar u om
in oergetal, de blinde som
5 van voor gij tot uw vormen kwam.

Ik kan er verder niets aan doen,
o wezen zonder tegenwicht
van levend bloed en licht,
ervloeiend aan de buitenzijde
10 van 't binnenst ingewijde,
door uwe spanningen gesticht.

Geen morgen meer bereikt uw oogen.
Gij zijt in eeuwig onvermogen.
Als doode bloemen is uw huid
15 ineen gegaan en uit.

Nu ik moet ademen voor twee,
levende voor u mee,
verscherpen zich de sterren,
tot ik u zie van verre;
20 betrekken dag en nacht
hun dubbeldiepe wacht.

[611] DUALIS

Gij kunt u nimmer overgeven
aan de verstomming, in mijn stem
staan uw stembanden aangedreven
van een aanhoudend jubelen.

5 Binnen elkander uitgebreid
ben ik de twee van ons voorheen,
verdubbeld tot een nieuw geheel:
leven en dood gelijkertijd.

[612] OOGST

Dat nimmermeer de dag ontvonke:
de nacht hangt vol met trossen donker.
O blauwe druiven van de dood,
tot in mijn handen neergezonken.

[613] OCEAAN

Het begon zacht te regenen bij u
voor heel de nacht.
Kou stroomde van 't balcon
de kamer in, die week uiteen.
5 Versteend en schuw
werden wij in elkanders wacht
dezelfde avondeeuwigheid.
Ik heb mij bij u neergevlid
als aan een oceaan.

[614] ARENDEN

Als ik aan u begin te denken,
hoe of het met u zijn moet volgens levens
onwederlegbare gegevens,
voel ik in mij de vogels zwenken,
5 want uwe verten vallen dicht.
Maar in de droom verheffen zich
arenden allerwege
en vliegen naar u weg.

[615] DRACHT

Er is een mensch in mij geweest,
en nu beweegt een doode zich
van strottenhoofd tot middenrif
en vindt een weg naar hiel en wreef;
5 stijgt in het ruggemerg omhoog;
hartkleppen laten uit en in
wat voortaan zonder ziel of zin
moet circuleeren in een boog
binnen het wezen dat ik ben,
10 als ik niet wederbaren kan
wat eenmaal buiten mij bewoog.
Dit is er de potentie van,
o lied, dat nimmer loog.

[616] HECHTING

De engelen hebben zich aan u gehecht
en gij zijt bijna onvindbaar meer.
De groote perspectieven van weleer
staan in mijn oogen, leeg en recht.
5 Blauwe zoeklichten van de ziel bij nacht
schuiven hun cirkel het geheugen door:
vleugels bewegen in het witte spoor;
overal is het vol van uw gezicht.

[617] ANJERS

Bloeiende anjelieren in de nacht
maken het donker vrouwelijk en diep.
Gij zijt tot uw beginsel teruggebracht.
Het is dezelfde, zeer verdunde macht,
5 waarmee gij eenmaal in mijn armen sliep.
Ik ken u nog als kamer en geslacht.

[618] VERVULLING

Het beste van voor jaren dringt vanavond tot mij door.
Al je gewone vragen vinden weer gehoor.
Regent het. Ja het regent. Goede nacht.
Laten we nu gaan slapen, zeg je zacht.
5 Wij luisteren en liggen. Wind beweegt het raam.
Blijf zoo maar liggen, zeg ik, en ik noem je naam.
Alles wat antwoord is gaat van mij uit.
Je wordt vervuld van de oneindigheid.

[619–620] PETERTJE

[619] KIEM

Ik ben van binnen kind,
naar buiten toe koralen,
die mijn begin herhalen:
1 tot de n-de repetent,
5 vermenigvuldiging in 't wild
omdat ik moet bepalen
hoever mijn moeder zich bevindt.

[620] EMBRYO

Ik kan nog niet geboren zijn.
De hemel zet zich in mijn voorhoofd voort,
een vlies, dat tot mijn groei behoort.
Mijn voeten dansen in de pijn,
5 die baren heet, zie hoe ik hang
aan snoeren, levenslang.
Een groot mariablauw
volmaakt mij binnen deze vrouw.

[621] KUS

Uw lippen stulpen
hun sterke schulpen
van geluk
tegen de schelpen
5 van mijn lippen
en de stippen
in uw oogen
worden hard.
Onbewogen,
10 onbenard,
staat het oog-
blik gebogen
uit het leven
als het doode,
15 adempauze,
tusschenpooze;
wordt het drooge
vuur gezogen
naar de wegen
20 van het hart.

Een zwarte fijne
regen daalt
uit uw blik,
die weer verdwaalt.

[622] PULLOVER

In je pullover staan
je borsten, proefgeboren,
dwingend, horizontaal
tegen het weefsel aan.
5 Ik voel een kleine kraal
bij elke top behooren.
Bevrediging van goed en huid
in hun vereeniging rondom
de jonge driehoekvorm,
10 die in mijn handen sluit.

[623] HERCULES SEGHERS

Dit is de winter doodstil in elkaar.
Wij zijn zonder beginsel. Ephemär
liggen de dorpen en de vijvers tegen
elkander op. Hercules Seghers.
5 De wegen knoedelen tot knotten haar.
De dag is dicht. Van deuren star en zwaar
hangen de hemelen gesloten. IJzer
paart zich aan ijzer als een liefdespaar.

[624] MICROBEN

De stad is overvol van uw microben.
Van alle zijden dringen op mij aan
woorden, die met u in betrekking staan:
sigarenmagazijn, abdijsiropen,

5 spekslagerij, Van Houten, levertraan.
Hoe zal eenmaal het raadsel zich ontknopen,
dat alle namen naar u uit doet gaan,
alsof gij in de dingen zijt gekropen.

10 Ik kan nog uren door de straten loopen:
de taal houdt u in 't alfabet bijeen
tegen reclamezuil en uithangborden.

De dooden spreken nimmer meer maar worden
artikelen, die wij in winkels koopen
voor 'n fluistering over de toonbank heen.

[625] RASPOETIN

Hij ligt met vrouwen in de bosschen te hoereeren.
Onder zijn handen wordt hun lichaam zóó volkomen
in 't ritueel der lusten opgenomen,
dat zij zich wanen in een tempel te verkeeren.

5 In Petersburg moeten de hooge heeren
den heil'gen moesjik boven zich gedogen:
hij heeft den csarewitsj genezen met zijn oogen.
Hij kan het kwade met zijn blik bezweren.

10 Vorst Joessoepof, muziek, dans, wijn en vrouwen.
Zeven bekers vergif en twintig kogels.
Gebonden wordt hij uit de Newa opgevischt.

Nóg maakte hij een arm vrij uit de touwen.
Zijn longen zijn met water volgezogen...
Dan is het lot van Tsaar en keizerrijk beslist.

[626] VESTDIJK

Hij heeft het vat der Danaïden eindelijk gevuld,
want zijn geduld was op. Hij heeft de tijd gekuld,
door deze dames dood te laten lopen...

5 Als schim teruggekeerd is er toen één geslopen
naar 't eind der tuin, waar 't ding te roesten lag
al zóóveel eeuwigheid, dat men een bodem zag.
Zij nam een emmer water, met een botte lach
gooide zij 't vaatje vol tot aan den rand
10 en zag zichzelf voor 't eerst binnen den wand
van 't element, dat haar had voortgedreven
door alle uren van haar bodemlooze leven.
En zei: ziezoo, die zaak is dus aan kant.
Ik ga mijn zusters halen om te spelen
in deze spiegel met de spiegelbeelden.

[627] SPINOZA

Diep in de deken van de tijd
ligt gij gebed, niets onderscheidt
u van de grond, die u omvat,
alsof gij nimmer lichaam had.

5 Volgens de wet van Lavoisier
doet gij op deze wijze mee
aan de bestendiging der stof,
die gij met denken overtrof.

10 Maar beide attributen Gods
doordringen nog elkander: trots
gaat gij door mijn geheugen heen
en nergens zijt gij hier van steen.

[628] MOZES

Herinnering, een groote hommel, gaat
stuifmeelbeladen, honigdoof,
over het koren in mijn hoofd.
Gij hebt het grond en land beloofd;
5 het is ontkiemd aan deze kant.

En de gedachte wordt bezwaard
met oud geluk – een volle schoof,
die rechtop in mijn lichaam staat.
Gij zult het nemen zonder graf.

[629] POTLOOD

Ik kwam een vrouw tegen van J. Bendien,
loopende in een legende.
Ik ben van dezelfde schemer misschien,
want zij ging door mij heen zonder op te zien;
5 zij vond met zichzelf geen verschil
en toen zij voorbij was kende
ik lichaam en ziel en bovendien
stonden we beiden in potlood stil.

[630]

Als vele microben op ruiten en ramen
dringen de woorden om mij te samen
van de levende taal, die zij eenmaal sprak.
Zij verleenen haar tijdelijk onderdak;
5 zij wordt in hun functie opgenomen,
zijnde zodoende haar eigen reclame,
die me een winkel doet binnen loopen,
waar ik haar op haar woord kan koopen,
omdat zij het eenmaal tegen mij sprak.

[631] VOGEL VAN WAANZIN

Vogel van waanzin in dit zenuwhuis
duikt in vervoering donkerheden binnen,
die zij heeft weten te beminnen,
maar vindt haar hand niet meer, wijkt uit
5 ten venster, waar onroerbaar zwart
de horizonnen liggen,
die zij heeft liefgehad –
maar vliegt zich in het glas te blinde
en legt zich neer in 't midden van de kluis,
10 waar ik begin te bidden:
geef nu een zacht vergif dit dier en 't huis,
o dood, uw laatste zuiverende winden.

[632] DIRECTEUR

Gij telt.
Ik noem.
En met één naam heb ik u in uw miljoenen geraakt.
Ik maak de wet. Ik beweeg mij sprongsgewijze.
5 De wet maakt u. Gij gaat ruggelings verder.
Er is tusschen ons een ondempbare diepte.
(Gezien van uw kant.)

Gij rangschikt.
Ik ben altijd weer mijn eigen winst.
10 (Die gij rangschikt.)
Ik ben mijn eigen verlies; het nulpunt, waarop gij
loert en roept: o moeder der getallen.
Maar als ik met kristallen
volschiet, staart gij en wendt u af.

Soms komen kinderen in de cel en spelen
gevangenisje, water en brood genoeg
om levenslang te zitten; als ik vraag
ook mee te doen, zeggen ze: da's een boef;
5 pas op! want hij vermoordt je en besteelt je!

Eén zit naar huis te schrijven: lieve pa en moe,
ik mag nu al, voorloopig evenwel
onder geleide, vuilnisvaten doen.
De groeten aan oom Piet en tante Nel.

10 De tweede weet bewakers om te koopen
met chocolade, van bezoek gekregen,
om 's morgens tusschen acht en hallef negen
op de luchtplaats een cigaret te rooken.

De derde gaat vanavond naar de kerk.
15 Hij krijgt een hokje waar hij juist in past
en dat van binnen vol met namen is gekrast
en vreeselijke woorden als: verrek.

De vierde begint in zichzelf te praten,
omdat hij gek wil worden in zijn hoofd.
20 Eens kijken of de dokter het gelooft,
dan kunnen we altijd nog weer verder praten.

De vijfde zal het voor vandaag verdommen.
Zeven cipieren slaan hem in 't cachot.
Daar bidt hij voor het eerst oprecht tot God
25 of toch de hoofdbewaker eindelijk wil komen.

De zesde is gevlucht, drie dorpen ver,
zonder voldoende rekening te houden
met Hilversum: de eerste avondster
vindt hem, bewaakt door twee politiehonden.

30 De zevende vouwt enveloppen voor het Rijk
en stuurt ze maar gelijk door aan den Koning,
om hem alvast zijn goede wil te toonen
in 't schrijven van requesten, zonder eind.

[634] SLAGVELD

De schemer valt als grond.
In Holland loopt een hond.
Een hond met lange tanden.
Er gaat door alle landen
5 een groote zwarte hond.

Wij liggen in het rond.
Niet langer van elkander.
Wat ons tesamen bond
stierf tusschen onze tanden.
10 De schemer valt als grond.

[472B] SYMBIOSE

Ik blijf aan u verbonden
met wind en cellulose.
De namen, die wij kozen
voor elkaars hart als rozen,
5 gaan er langzaam in onder.

Natuur en geest, vermalen,
planten zich in elkander voort
door einders en centralen,
langs vezels en metalen,
10 om nog te achterhalen,
bij de gratie van een woord,
momenten van ontmoeten,
die eenmaal zijn geweest,
op wandelende voeten,
15 eenheid van tijd en vleesch.

[635] QUANTITEIT

Gij ligt niet meer zoo dicht opeen.
De treinen rijden in u rond,
zonder dat het u wondt.
De dood heeft onvoldoende steen.
5 De steen heeft onvoldoende dood,
gij werd uzelve veel te groot,
gij werd uzelve veel te veel.
Wat gij aan enkelvoud bezat
kan ik nu tellen één voor één
10 lichtjaren om mij heen.

[636] TABLEAU MOURANT

Ik sta met u in scène.
Wij kunnen niet verdwijnen,
want één van ons is dood
en houdt den ander groot.
5 En de tooneelgordijnen
zijn eeuwig avondrood.
De zon is blijven schijnen.
De boomen worden hoog.
Hoe zouden wij bezwijmen
10 als één van ons bewoog.

[637] ONDERLINGE

Ik deel u met de dood
en duid u dubbel aan:
de vraag staat aan het antwoord bloot,
het weten aan de waan.

5 Het dubieuse van
dit onderling bezit
doet wensch en werkelijkheid
binnen elkaar bestaan.

[638] CONSTANCE

Een doelgehouden immerheid
zijt gij mij tegenwoordig,
los van verleden tijd;
geen heden onderhoorig;
5 geen toekomst toegewijd;
naar leven evenboortig
en tegelijkertijd
ten doode gelijksoortig.

[639] INTER EGO

Gij zijt uzelve voor
en even ver ten achter;
te boven en te na;
op 't spoor en weer te wachten;
5 loopende door elkaar.
Intermoleculair
neem ik uw werking waar,
gespannen als een snaar.

[640] WOEKER

De dagen hebben bladeren gekregen.
In mond en bloed hangt loover:
woeker buiten mij om,
en buiten deze regelen,
5 van leven, dat u overwon.

Nachten staan krom geheven over
het wit van nieuwe, vreemde bloemen,
waarmee ik u niet kan benoemen.

[641] LOCALISATIE

Mijn bloed krioelt van u.
Gij reageert op elke duw
met een ontkleuring van de huid,
alsof gij u verwijderdet
5 en koud wordt, maar naar binnen toe
blijft alles zalig, warm en moe.
Daar leven plaatsen van weleer
in ongekende wederkeer
en nemen oord en omtrek aan
10 alsof gij niet zijt heengegaan.

[642] TOPOGRAFIE

Waar hebt gij u opnieuw gehecht?
Op welke plaats in Nederland
manifesteert zich uw verstand,
denken, waarmee gij samenvlecht,
5 inhalende uw achterstand?
En is uw lachen weer ontbrand
aan lippen en de blonde vlecht
van uwe haren neer gelegd
rondom een hoofd met eene hand,
10 waarin uw hand reïncarneert
en gij de dood neutraliseert
tot overgang en achterland?

[643] JANUS

De dubbelzinnigheden,
die tusschen ons ontstaan,
omdat ik om moet gaan
met heden en verleden
5 binnen hetzelfde raam,
– het raam van uw verscheiden –
houden in mij tesaam
leven en overlijden,
ik zie naar beide zijden
10 uw voetstappen vergaan.

[644] STEENLIED

Woorden achterstevoren
zijn naar u onderweg:
om ze gewoon te hooren
zijn uwe ooren weg.
5 Zinnen binnenstebuiten,
want uw verstand is heen.
Lied om op u te stuiten:
steen tegen steen.

[645] VOLUME

Met u is toegenomen
het niet en ik bleef achter:
blinde volumewachter
der duizende atomen,
5 die u tesamen brachten
en die elkaar ontkomen
buiten denken en droomen,
waarin zij u betrachtten
met d'oude eigenmachten
10 waarover zij beschikten
toen gij in diepte en dikte,
lengte, breedte en hoogte
bestond voor mijn zintuigen,
die u naar binnen zogen.

[646] QUALITEIT

Hebt gij volgorde nog
van boven naar beneden,
van links naar rechts, alsmede
totaalgetal en samenhang?
5 Bleven de maten even lang,
die ik op u heb aangebracht?
Zijt gij uzelf de eerste nog
en eenige, of alreede
zevende, negende, ongeacht
10 welk ranggetal in reeksen,
die u vermeesterden, in 't zog
trokken der quantiteit... en toch
hield gij daarin het teeken,
dat u bewaart en duidt tot in
15 verste verandering?

[647] OORLOG

Raket en mitrailleur
spannen over mij heen.
Ik leun in deze bogen.
Met seconde en kogel
5 zijt gij in oerbestaan
van hetzelfde vermogen:
atoomkracht, die gebeurt
en door het leven scheurt.

[648] CAMERA OBSCURA

Steeds scherper en bekwamer,
naar wezen herontstaner,
ontwikkelt zich uw beeld
in de donkere kamer
5 mijner voorstelbaarheid.

Steeds vager en verdaner,
naar lichaam meer verganer,
wordt uw leven verdeeld
onder de cryptogamen
10 der praehistoriewereld.

[649] LANDSCHAP

Ik loop in schilderijen rond.
Plekken, ouder dan God,
liggen hier op den grond.
Geboorteplaatsen komen bloot;
5 een bodem, bijna uitgesleten,
waar ik het zand heb uitgebeten
met 't zoutzuur van mijn geest,
om terug te vinden wat gij zijt geweest.

[650] ENERGIE

Het vuur, waarin gij nu verkeert,
verwarmt mijn voeten, ik bezin
mij op het feit hoe onverteerd
gij nu geworden zijt tot in
5 uwe verkolingen, hoe on-
ophoudlijk deze reis begon
door de stofwisseling – en zal
kleiner dan een bekend getal
uw wezen zijn of groter dan
10 de som van alle, uw bestaan
is onuitwisbaar in de brand
der wereld, die de and're kant
van ademen is, de mensch
verlaat zichzelf tot aan zijn grens
15 en wordt zijn eigen energie,
zonder te weten wat of wie
hij voedsel werd en levensbron,
maar in dit zingen slaat gij om
en gij vergeestelijkt tot vorm,
20 die triompheert over de worm.

[651] DIASPORA

Al zijt gij in onnoembaarheid,
glanzende scharen van mijn wil
zijn uitgegaan om u te tellen:
een prevelen, niet te verstaan,
5 zal eenmaal samenvallen
met onze kennismaking
diep in de taal.

Dan treedt uw lichaam uit mijn som,
want alle moleculen
10 roep ik weerom
uit hun verstrooiing. Alle.

[652] VERZET

Vervallen van uzelve,
ligt gij in grafgewelven,
zonder persoonsbewijs,
in het egale grijs
5 dier ondergrondsche ruimen
uw vormen te verzuimen;
een illegaal verweer
tegen het machtig heir
der bovengrondsche krachten,
10 die u te vinden trachten;
een illegaal bestaan
tegen de wetten aan
der waarheid, die gij zijt
binnen het alphabet.

[653] OMSINGELING

Voorstellingen aangaande
het nog van u bestaande
verschemeren onderling.
Wat is er verder aan een ding
5 te onderkennen dan zijn gaande
en komende verandering
van plaats met evenzoo genaamde?
Maar desnietteenstaande
trek ik om u tesamen
10 in een al nauwer ring.

[654] AANSPRAAK

Doode, gij zijt verdeeld
tegen uw evenbeeld,
dat in mijn geheugen ligt.

5 Ik weet niet hoeveel gezicht
beantwoordt aan de vlek,
waarin ik u herontdek.

Ik weet niet hoeveel helft
nog behoort bij deze helft
van het geheel van eens.

10 Welke aansprakelijkheid
gij hebt op het harde feit,
dat ik u niet vergeet.

[655] TOTALISATOR

*(Want wij zien nu door eenen
spiegel in eene duistere rede,
maar alsdan zullen wij zien
aangezicht tot aangezicht;
1 Kor. 13 : 12a)*

Ontbonden in factoren
ligt gij naar korreltal
uzelve te behooren
totaal en overal.

5 Van achteren en voren,
opzij en in het rond
weet gij hoeveel gij vond
waarmee gij zijt geboren.

[656] AUTOGRAM

Die van het lichaam niet meer weet,
tenzij in ieder onderdeel
de rotaprint van het geheel
behouden blijft, een automaat
5 of autogram met evenveel
functie en vorm, wij weten niet
hoe diep gij u verliet,
merkteeken latend in het rond:
de zoete ijk van uwe mond
10 op alles waaruit gij bestond.
Hebt gij u goedendag gekust
en waarborgsom en statiegeld
gestort en wordt gij ingeruild,
wanneer de eigenaar u mist?

[657] PARADIJS

De witte boomen van het paradijs
klimmen achter elkander aan de ronde
horizon, die ze eenmaal heeft verslonden,
omhoog tot voor mijn voeten, ik vergrijs
5 voor deze plotselinge muur van ijs.
Geuren bewerken in mijn hart het wonder
waarmee vermoedens gloeien tot bewijs.
Dit is uw bloei, die mij heeft teruggevonden.

[658] WICHELROEDE

Gij hebt uzelve saamgesteld met dit,
wat om mij heen de wereld heet;
naald in een hooiberg, die ik vind
op ieder punt waar ik het lied
5 beginnen laat, gij hebt u niet
verborgen voor mijn oog en hand:
starende tast ik door den brand
der stof om u geheel en al
te isoleren van 't heelal.

[659] MIER

Het blauw, dat aan de hemel bleef,
nadat gij uit mijn oogen dreef,
bezit vliegtuig en vogel vast
en sterrenstroomen ingekrast;
5 netwerk van leven sluit mij in,
ik ben een mier en ren en ren
in deze groote bogen rond,
of ik nog iets van u hervond.

[660] AUREOOL

Mijn ziel is nergens naar gaan staan.
Ik ben geen ander ingegaan.
De poorten van het paradijs
staan open in het avondgrijs.
5 Het eerste licht uit mijn bestaan
houdt zich over mijn haren saam;
waaraan ik kenbaar wezen zal
tegenover mijn oergetal.

[661] DUEL

Waar steekt uw hart zijn laatste vlag?
In welke stilte stuit het sterven
van deze ingekrulde dag?
De avond heft zijn roode nerven
5 over de boschlucht op, uw bloed
staat van mijn bloed doorstreept – voorgoed.
Het donker komt over ons verven
met sterrenschroei en hemelroet.

[662] KRISTAL

Tusschen heuvelen van den tijd
ligt het verre water samen,
op het niveau der eeuwigheid,
in een windloos hemelvlak,
5 vreemd aan de aarde.

Vreemd aan het bloed. Een wit kristal,
helder en zich voortaan gelijk.

Nadat het wonderlijk ontsprong
ten bodem van het duister dal
10 van mijn begeeren,
ging het een snelle went'ling aan,
onder de donkere dans der maan,
met nacht en sterren
en toen het uur voltooide in den morgen
15 lagen de koude, gouden
scherven van het festijn tesaam.

Maar zij lag zonder bitterheid
in mijne arm en sprak:
nu weet ik wat er brak,
20 en schreide en hief te zingen aan:

Op het schip van nu en morgen
staan der ziele onbezorgde
schepelingen, die den tijd
in zich voelen overhellen
25 naar het uur, dat snel en diep
in het dansen om hen riep.

Want het water is waarachtig,
rustend in zijn middelpunt;
en der horizon indachtig,
30 die het zoet omhult.

[663] AFSCHIED

Nu het weer is bijeen gebracht:
een afscheid en een nacht
tot aan haar bronnen toe verkracht;
een teruggelopen donker in het licht;
5 uw lichaam teruggeslonken tot dit vederlicht
vaarwel, dat uit mijn armen zwicht;
een ster, die zich herstelt aan verre trans
– met welke wet in evenwicht? –
o strak en hel heelal, waarin zij was
10 het vrije vuur – donker en asch
waaien in mijn gezicht.

[664] REGISTRATIE

Wie van de droom geneest,
die hij de zijne wist,
voelt zich, nu er geen roep meer is
naar dat geweest,
5 wel overal vergist,
maar niet meer tot den dood bevreesd,
alsof hij iets voor eeuwig mist;
hij keert naar lied en text,
waartoe het nu verworpen is
10 en peinst en leest.

[665] HERDENKEN

O gij, die ik gedenk met zuiverheden,
waaruit de sterren en kristallen zijn gesneden,
gelijk uw lichaam mede.

5 Waarom is het niet bij elkaar gebleven?
Dan had ik het gedicht geschreven
dat in uw bloed stond door te breken,
dat met uw heengaan is gebroken,
omdat het nog niet in mij leefde;
ik heb het zegel van uw bloed niet durven breken.
10 Onuitgesprokenheden
staan in mijn mond ontstoken.

[666] AFVAL

Arnte, die over is:
uitstervende eenzaamheid,
afval van bitterheid,
berusting, die dit lied
5 zijn schamelheid verleent.
Ik ken de avond als voorheen
omwonden van een donker land,
maar ik ga er niet meer heen.
Wiens vuur tot aan het eind opbrandt
10 zit bij de asch alleen en weent
terwijl zijn droom de wegen gaat
door een helder, onverwoestbaar land,
glinsterend in de doode haard.

[667] DIEPGANG

Oude gevoelens in het donker vinden,
alleen bereikbaar met gesloten oogen,
en lichaam onbewogen,
opdat de ruimte niet zal hind'ren.

5 De uren glijden doof voorbij
langs blijdschappen, die zij niet weten;
het licht heeft het donker vergeten,
dat ligt in huis bij mij.

10 Dat stijgt als water – en het laat
oogen vanbinnen openslaan
in landschappen, vergaan, vergaan,
maar eigen, en het achterhaalt
een schaduw die er vlucht tot in
15 het verst verwijderdste, waarin
het overgaat in uw gelaat.

[668] CLAUDE MONET

Een weeke maan, bijna om uit te wisschen,
zooals Claude Monet ze schildert,
met wolken, niet meer overrompeld door het licht,
maar mauve en met de oogen dicht,
5 zoo zie ik je gezicht
en bij dit stille vergewissen
wordt tot eenzelfde vreê vermilderd
mijn lied, bleek en om uit te wisschen;
maar overal rondom waken uw wachten,
10 de zachte, onveranderlijke krachten
van uwe liefde, sluimerend intusschen.

[669] MARIA

Toen ik ingeslapen was
in zonneglas, in zonneglas,
waarvan de kamer was –
ongeboren in diamant
5 van glinstervliezen, ingekeken
door ongestoorde moederoogen –
heb ik haar lichaam weergezien:
een licht met het vermogen
te kunnen worden kind of ster
10 en nu ik me heb bewogen
moet er een droom geboren zijn
waarvoor een koning ligt gebogen.

[670] MARIA MAGDALENA

Mijn lichaam ligt bereid tot Paschen.
Ik keer met u de zoete zalen in
dier witte, laatste maanden.
5 O tuin der aarde, die ik nu bemin
meer dan mijn eigen ademhalen,
omdat mijn bloed er in verging.
O bruid, die na mijn hemelvaren
zal zingen in Jeruzalem.

[334B] VERKENNING

Gij zijt bijeen met bloem en wind;
een toestand, onbekend; ik wil
betrachten elk verschil,
dat zich nog tusschen ons bevindt,
5 over te nemen in het woord;
tot er in dit verlaten oord
niets anders is dan uw verlies
en deze winst, dat ik precies
de grenzen weet van mijn gemis.

[671] TRANCE

Gij gaaft het huis de stilte.
Aan de muur van uw afzijn
liggend, voel ik niet de kilte
noch de hardheid van de steen.
5 De elementen zâmen
zich tegen haar omhoog.
Het dondert voor de ramen.
De bliksem boogt.
En zon en sneeuw vergaan er
10 tot avond en tot asch.
De tijd wordt telkens later
dat ik was.
Van eeuwigheid beslapen
de kamer, waarin diep
15 onder de sluimer uwer name
wie hier om u insliep.

[672] DOODLIED

Bijeen te dichten, woord na woord,
het lied, waartoe gij nu behoort.

Beteekenissen, die zich strekken
ver buiten de gewestelijke

5 der aarde en die landen vinden,
waarom te weenen in den blinde

het lachen hier vergeten wordt
en bloed en bloem en bloei verdort.

10 Om in haar oogen aan te treffen
de spiegeling van dit beseffen,
die jubel wordt:

‘o landschap van het licht, ik sta
hier zingende bij de gena

15 van dit lichaam, waarin gij zijt
wuivende vlam en zaligheid,

waarin het lied wordt ingehaald,
dat met mijn lichaam is betaald’.

Is dit het lied en is zij dan
dat witte licht, die eene vlam,

20 dan zullen wij hetzelfde zijn
bij ’t breken van den schijn.

[673] DIAGNOSE

De dingen komen nu vertrouwlijk bij de sêrre:
de hond, de avond en de verre
horizon.
Ik wou dat ik nu kon
5 sterven;
of dat nog eens begon
leven;
dan viel dit wel aan scherven,
wat van de liefde is gebleven;
10 waarin alleen nog waanzin wonen kan.

[674] AARZELING

De wind heeft het leed vernield.
Nu is niets over
dan onbekend land,
waarover
5 regen, een nieuw gebied,
maar ik weet het niet,
ik weet niet,
ik dwaal aan den rand,
ongeloovig,
10 ongelovig.

[675] ARCEERING

Strepen van lente en maan aan het raam
van het bosch, waar de boomen de spijlen zijn.
Ik ben een grijze gevangene van
den tijd, geleund in het venster der maan.

5 Dit zwaargeketende landschap rust.
Ik glimlach en zie de sterren gaan.
Ik glimlach en zie mijn naam vergaan,
op eendere wijze uitgebluscht.

[676] KAFKA

Ik heb naar je gevraagd vannacht.
Huisseigenaren liepen
naar boven en die sliepen
deden hun deuren open
5 om door elkaar te loopen.
Ik ging een datum binnen,
die niet meer kon beginnen.
Vroeger en later stonden
bijeem met honderd ponden.
10 Zoo geurde ook je haar.
Alles woog even zwaar.
Tevoren droeg ik nimmer
zoo'n boordevolle emmer
toestand en commentaar.
15 Maar waar was je? Waar?

[677] SCHAKELBORD

Met geen heden gemengd,
kan ik u niet meer weten.
Gij zijt terstond vergeten,
zoodra ik aan u denk:
5 de stop is doorgesleten.
Alleen een draad van dood,
buiten de meter om,
levert nog clandestiene stroom,
langs zegeling en lood.

[678] EINSTEIN

Uw diepe voeten in de grond
maken mijn gang van gisteren.
Ik voel de aarde knisteren,
onder mijn schoenen terug gerold.
5 Wij zijn draaiing ten achter
en maken helling met de zon.
Bij elke voetstap krimpt de tijd
en trekt de ruimte krom.
Langzamerhand ontkom
10 ik aan de blinde oneindigheid,
met haar zuigende krachten,
voor uw beweging, die de wet
volgt van de relativiteit.

[679] 4E DIMENSIE

I

Er zijn geen data in uw dood.
Ik kan niet zeggen: hedennacht.
En overal is evengroot.
Want voor en achter schoven
5 ineen; onder en boven.
Gij kunt alleen nog engte
bezitten in de lengte,
waarmee ik op u wacht.

[680]

II

De lagen van uw huid
schuiven onder elkander uit.
Onophoudelijk glijdt
5 een vlak de tijd naar binnen,
dat mijn positie snijdt
en met de uwe samenstelt
tot er geen voor- of achteruit
meer is tusschen de dingen.

[681]

III

Ik overleef u met het doel
uwe gestalte tot mijn dood
in stand te houden, zielsgenoot,
in mijn gedachten en gevoel,
5 opdat gij ergens nog geheel
zult kunnen zijn, als nergens is
omvang in uw verlatenis,
voor uw gedeelten, die gij mist.

[682]

IV

Ik houd u dicht van binnen.
Gingend in mij beginnen,
nu er geen uitweg is,
deel tegen overdeel
5 elkander te doordringen
met evenveel ontvangen
en evenmin gemis.

[683]

V

O inhoud van uw zijn.
Kubieke macht om plaats te nemen,
die met u is verschenen
en die niet mind'ren kan,
5 hoewel ge niet kunt zijn.
De steenen
sluiten zich naadloos aan elkaar.
Waar woekert nog uw ruimte
van vrouwenhoofd met hangend haar,
10 de schouderbladen en de schuine
hellingen naar het middel toe;
liggingsgeluk en loopenspracht,
het staan op beenen en de kracht
te bukken naar uw schoen?

[684] TROMBOZE

De tijd hangt naar u toe
met slingers van papieren rozen,
die zijn gebleven in hun bloei.
Zij vormen in uw dood tromboze
5 en in mijn bloed chloroze
en ik ben moe
van deze groote pauze.

[685] TEGENWOORDIGHEID

De steenen merken u van deze straat.
Voor het verleden is het niet te laat
heden te zijn waarin gij gaat.
Een lijn van gelijktijdigheid
5 doet mij u vinden overdag.
Gij doet een boodschap in de stad
en keert terug t.z.t.
De lijn gaat door het bed bij nacht.

[686] VERREKIJKER

Hoe ver ligt in mijn hoofd uw beeld.
Centra van zien televiseeren
u van mij weg. Oog, dat u teelt...
Ik zal het trachten om te keeren.
5 Dan trek ik u uit alle sferen
weer naar mij toe en gij vergroot
uit al dit donker divergeeren
tot de gestalte voor uw dood.

[687] CONTINUÏTEIT

Gij gist in mij met ongestorvenheid.
Wie gij zonder uw dood had kunnen zijn
wil met zijn voortzetting tesamen zijn,
volgens de wet der continuïteit.

5 Aan beide zijden van de spa die splijt,
kronkelt de worm en weet zich zonder eind.
En de geamputeerde voelt nog pijn
in voet of hand die hem is afgezet.

10 Zoo ook beweegt zich langs dezelfde lijn
van onze zielen de saamhoorigheid,
stip en gedachtestreep ten spijt.

[688] FILM

Film over het graf.
Gij teekent er op af
met de verlatenissen,
die lichaam moeten missen.

5 Gij komt uzelf tekort.
Dit is het negatief,
waarop gij zichtbaar wordt:
een levend oppervlak,
waarin gij positief
10 ontbreekt, een helle vlek,
die door het donker trekt.

[689] CONSERVEN

Tijd, in het zand begraven,
ik zal u eenmaal leven;
eten van uw conserven.
Gij kunt niet meer bederven.
5 Gij zult mij eenmaal laven
met duurzaamheid in blik.
Ik ben achtergebleven
bij ieder oogenblik.

[690] PUNT

Het raam is dood aan deze kant.
Het heeft geen andere kant.
De wereld werd een wand,
waartegen ik beweeg,
5 een vlieg, een dunne veeg.

De muren komen op mij toe;
de zolder en de vloer:
plat parallelopipedum,
vertrapt lucifersdoosje en
10 de put van Edgar Allen Poe.

Gij nam dimensie met u mee
uit mijn bestaan. Ik ben alleen
het onveranderlijke punt,
waarop gij u verlaten kunt.

[691] GANZEBORD

Ik haal u in met achterstanden.
De dingen komen weer
als ballen in mijn handen.
Beurten gaan op en neer
5 van 'n spel met oude panden.
Wanneer ik u passeer,
moet ik opnieuw beginnen.

[692] CONVEXE

De rubber van uw leven rekt zich uit
ver buiten de opperhuid,
die eenmaal om uw lichaam sloot.
Gij zijt binnen en buiten kwijt.
5 De randen van 't heelal,
die nergens zijn en overal,
bekleeden u, o bruid.

[693] ZIJN

Uw zijn is toegenomen
met niets. Nu kunt gij komen
voor uw begin en achter
het eind van uw gedachten.
5 Overal breekt gij uit
uw inhoud, nergens stuit
iets tegen u aan,
waarmee gij zoudt bestaan.

[694] I³

Ontdaan van aanvang en vergaan,
moet gij mij tegenwoordig zijn;
val ik tesamen met uw lijn:
wij hebben twee punten gemeen:
5 geboorte en kennismaking.
Bij de derde aanraking,
die in het lichaam zich voltrok,
lig ik met u in 't zelfde vlak.
De vierde keer dat ik u vind
10 is bij mijn dood, dan zijn wij in 't
kubiek bijeen en nergens is
de een den ander een gemis.

[695] TIJDNOOD

De dingen hebben een naamgenoot
gekregen met uw dood;
een diepe deelgenoot
aan holte zonder hart,
5 aan volte zonder vat;
ruimte, die ramen mist;
schuim, dat tesamen sist.
Aan uwe buitenkant
ontbreekt de binnenkant
10 en andersom, gij zijt
met geen geheel op tijd;
waarmee gij levend was,
als ieder sprietje gras.
Zoo zinkt de zon in zee
15 en neemt het daglicht mee.
Ik sta met een gebaar
voor uw verdwijnen klaar.
Morgen is nog het meest
van uw vergaan bevreesd.
20 Ik kom in tijdnood met
mijn allerlaatste zet.

[696] POSITIE

Hel naar mij over als gij kunt.
Ik ben uw vaste punt.
Begin een lijn en ik zal weten,
uw ligging achter het vergeten.
5 Coördineer u tot de staat,
die elke ingang openlaat.
Verga niet verder zonder mij,
want dit gedeelte hoort er bij.

[697] SPIRAAL

De wind laat in mij leeg
de holte van uw dood;
die melodie verkreeg:
'ik raak al verder weg
5 en nauwelijks terug;
voortdurender ontbloot
en nimmermeer terecht;
steeds dieper uit het lood
van 't woord, dat mij nog aan u hecht;
10 u overal vooruit,
een cirkel, die niet sluit,
in ronding, op en af;
ik dans boven mijn graf,
een levende spiraal,
15 en zonder dat ik ademhaal'.

[698] o, *l*

Gij repeteert u als een breuk,
die niet kan komen tot de som
waartoe hij strekt, gij onderbreekt
uzelf in elk bereikte, om-
5 dat doodgaan nooit geheel geschiedt
tegenover het niet.

[699] NIRWANA

Waar gij nu zijt is anders niets
dan wat u onderscheidt van iets,
een eigendom, zonder bezit;
doelstelling zonder wit;
5 beginsel zonder pit.

Gij keerde in uzelve om
tot u geen mensch meer tegenkwam.
Het minste werd het meeste
tegen het nooit geweest.

[700] ACROBATE

Dan ben je bijna een bol.
Je brengt je hoofd in het hol
van je voeten en overal
ontmoet je het ronde heelal.

5 Lange strengen van wil
houden je lichaam stil
als een stalen veer, die staat
in zijn eigen overdaad

10 gebogen boven het punt
waar hij eindigt en begint;
moment van dood, in balans
met 's levens uiterste kans.

[701] OVERDOOD

De dood is om, gij buigt
tegen uw uitvaart in,
die tegen u getuigt;
een lange insnoering
5 door het eentonig heir,
tot het tesamen zijgt.

[702] CONCAVE

Liggend twee heilige heelallen in elkander,
hoor ik mijn hemel in uw hemel schallen,
voel ik mijn ronding in uw ronding ballen,
schuif ik bedachtzaam bolsegment
5 na bolsegment langs uwe klingen,
zonder in u te dringen;
wij hebben eender middelpunt.

[703] CARTOGRAFIE

Verten, die fluweel zoomden in onze harten,
voor het verlangen, om in te rusten,
totdat de tijden zouden ontbranden,
(maar onze lusten brandden naar binnen
5 terwijl wij wachtten en onze zinnen
bezaten ons zonder verraad, wij kusten
een verzuim in slaap en wij gerusten
gingen de weg in waar de resten
des levens blijven, de zeer gesusten)
10 – hebben het weder tot zich geroepen
en het afscheid is ons laatste bezit,
met de bezwering, biddend en wild:
teeken te laten in onze handen.

Verten, die fluweel zoomden binnen ons hart,
15 voor het verlangen om in te rusten,
werden tot continenten en kusten,
bereikbaar met een blik op de kaart.

[497B] TRINITEIT

God scherpt zijn wet op deze steen,
die mijn bestaan geworden is.
Maar Jezus Christus geeft ons visch
en droogt de tranen van geweën.

5 Heeft Eén van beiden zich vergist?
Wij zijn een duister fenomeen,
zoolang niet in ons leven rijst
het licht van den Heiligen Geest.

10 Heilige Geest kom in het vers,
waarin gij drieën, één voor één,
hetzelfde zijt en ik alleen
nog zingende van U verschil.

15 Heilige Geest vervul het vers
zóó gansch dat er geen vezel is
die niet van Uw belevenis
vibreert als van de liefde vleesch.

20 Moeder van Jezus is het vleesch.
Zuster van Christus is het vers.
Vader die in de hemelen zijt,
kome Uw koninkrijk.

[704] DAMASCUS

Er is geen baan voor uw beweging.
Nadat de ruimte bij u binnensloeg
naar alle hoeken en u ver genoeg
inkrimpen kon, dat geen omgeving,

5 waarin gij om uzelve heenging,
nog overbleef, geen opening of voeg,
die u misschien een meter overdroeg,
ligt gij gesteenigd in versteening.

Ik stond er bij in de realiteit,
10 uw mantel toegevouwen op mijn arm.
Maar later op den weg sloeg God alarm:

‘Ga naar Damascus. Daar wordt u gezegd
wat ge moet doen. Ga naar Damascus. Recht’.
Nu wacht ik op het woord dat u bevrijdt.

[705]

Gij ligt in craquelé verloren.
Deellijnen duizelen door u heen
en maken u tot meer dan een
en telkens minder dan te voren.

5 Binnen dit mozaïek bezworen,
gaat het gedeelde niet van een.
De breuken geven ook meteen
uw grondgetal om te behooren.

Want God is groot genoeg om geen
10 grenzen te hebben, waar gij buiten
zoudt vallen en een plaats bereiken,

die Hij niet zou kunnen bestrijken.
Gij moet met stukken in Hem sluiten,
maar Hij deelt u voorgoed door 1.

[706]

CODE

De levenskracht die gij eenmaal bezat
verdeelt zich nu over het a b c.
Ik combineer er sleutelwoorden mee
en open naar uw dood het zware slot.

5 Het is, in 't vers, de figuratie: God,
te vinden met de letters g-o-d,
in deze volgorde, maar niet per se,
ook andere formaties kunnen dat.

10 Iedere serie, elke schakeling,
uit welke taal genomen, is geschikt,
zoolang ze in de juiste spanning staat.

De dichter, onder 't schrijven, weegt en wikt,
op dood en leven een schermutseling,
totdat de deur eindelijk opengaat.

[707]

Ik vul met mijn gedachten
de tussenruimte op.
Ze zijn dezelfde stof.
5 Ge krijgt dagen en nachten
en menselijke krachten.
Misschien wandelt ge al,
een maanlichtwaterval
bewonderend en trekken
uw voeten verder, wekken
10 de wegen op naar God
en uw voormalig lot.

[708] AVONDMAAL

Dooiwater in de Mei
van Uwe liefde, o Heer,
wordt mij het strenge weer
der menschenmaatschappij.

5 Wien Gij Uw vrede zegt
is vijand vriend gelijk
binnen het koninkrijk,
door Uwen Zoon gesticht,

10 waarin wij allen zijn
van eender doen en staat,
nemende brood en wijn
voor Zijn Godlijk gelaat.

15 Beker en schotel gaan
van hand tot mond en hand.
Christus wordt voortgeplant
door Zijn gemeente heen.

20 Adam is hier, voordat
de appel bitter werd.
Die ons heeft liefgehad,
vervult vannacht de wet.

[709]

Jezus schreef met zijn vinger in het zand.
Hij bukte zich en schreef in 't zand, wij weten
niet wat hij schreef, hij was het zelf vergeten,
verzonken in de woorden van zijn hand.

5 De schriftgeleerden, die hem aan de tand
hadden gevoeld over een vrouw, van heete
hartstochten naar een andere man bezeten,
de schriftgeleerden stonden aan een kant.

10 En hij stond recht. De woorden lieten los
van hun figuur en brandden in de blos,
waarmee zij heenging, als een kind zoo licht.
Zoo geestelijk schreef Jezus zijn gedicht.

[710] CREATIE

Uit 'n overrompelende slaap ontwaakt
in de holen van de nacht.
De muren suizen. Spiegel die blaakt
van een geheimzinnig vuren op haar ziel.
5 Uit welk heelal? En met welk licht?
Wat wordt hier al uren verricht?
Er viel
iets uit de hoeken naar omlaag.
De kamer snikt, omdat er traag
10 en eindeloos iets uit haar glijdt,
dat zich genadeloos bevrijdt,
waarna de grauwe morgen daagt.

1946—1948

[711] DOORNROOSJE

Houthakkers, die zich in het bosch verklikken.
Slooten, die op hun bodem staan te roesten.
Je eigen in de hoogte hooren hoesten.
Een edelhert met plotselinge schrikken.

5 Spechten, als zachte mitrailleuren, tikken
tegen de honderd jaar in eikeknoesten.
Dat wij elkander tegenkomen moesten
was te voorzien met langgeworden blikken.

10 Hier is het uur. Op deze ronde plek
heeft het tusschen ons plaats, een vuur,
dat niet verglaast. De groene diepte drinkt.

Terwijl de stilte verder openspringt,
met boomen van verbazing opgewekt,
omklemmen wij het eeuwig avontuur.

[712]

Ik sta verslonden van het oogenblik.
Kortsluiting met de eeuwigheid
houdt u bijeen in tijd.

5 Met mijn bestaan bestendig ik
uw statica. Op elke plek
bevestigt gij uw feit.

Waarop ik samentrek. Gij zijt
in 't oog van God de blinde vlek,
boven mijn tegenwoordigheid.

10 Ik heb geen lot. Een woeste bloei
springt op achter mijn tred.
Nooit worden wij verleden tijd.
Zoolang ik mij met u bemoei
zijn dood en leven zonder wet.

[713] COMPLEMENTARITEIT

I

Gij wordt u nog alleen door mij gewaar,
nu alle dingen met u samenschoven
tot zware nullen, die elkander dooven
in eindelooze botsing op elkaar.

5 Ik ben in dit proces de makelaar
en mijn u af naar onderen en boven.
En voor de duur van een gedicht gelooven
woorden en waarheid zich uw eigenaar.

10 Dan krijgt ge uw oorspronkelijk getal,
omdat de eenheid tusschen u verschijnt,
met zijn geheel aan zijn, dat overal
zichzelve midden is, begin en eind;
een bel van lucht, die aan mijn lippen deint,
plotseling volgelopen van heelaal.

[714]

II

Uw deelen leven door, alleen verdween
hun onderling verschil, zoodat ontstond
eenheidsaspect, eendere achtergrond
kreeg uwe dood door deze regels heen.

5 Een groote vereenvoudiging verscheen
binnen het andre, dat gij aan u bond
met uw gemiddelde, het maakte rond
hemel en aarde, horizon en steen.

10 Gij kunt niet eindigen, want iedere morgen
draait gij uzelve glanzend tegemoet
en elke avond daalt gij in de sterren,

zonder dat zich uw oogen opensperren.
Er zijn geen vliezen noodig om te zorgen
voor de verbinding tusschen ziel en bloed.

[715]

III

De grond heeft droom gehouden waar gij ligt.
Beelden verdwijnen niet. Eenmaal gebonden
aan een substraat, dat ze heeft afgewonden,
zweeft het geziene over uw gezicht;

5 maakt het gehoorde in uw oor gerucht;
geuren verdringen zich voor neus en mond en
alle handdrukken die zij ondervonden
doen met een zelfde druk uw handen dicht.

10 Dit is gelijk aan slapen wat gij doet;
alleen maar uitgebreider en volstrekker:
de stof wisselt nu een proces directer:
de zuurstof brandt onmidlijk op uw bloed;
het kloppen van uw hart gaat door het hout,
dat al zijn kamers bij u binnenbouwt.

[716]

IV

Ik leef van binnen eender met u door.
Voor mijn gevoelens maakt het geen verschil
of geen orgaan u meer bereiken wil.
Ze zijn d'ervaring een ontmoeting voor.

5 Gij ligt in het gezicht en in 't gehoor.
Gij ligt me op de tong als een papil.
Ik voel u aan in elke zenuwtril.
Door elke reukcel loopt uw versche spoor.

10 Om u te ondervinden heeft de tijd
dood noodig, halt, moet hij discontinu
langs deze beeldverschijnselen verlopen;
ze abstraheeren van zijn eigen feit.

Want in de werkelijkheid verloren u
alle zintuigen; is er niets te hopen.

[717]

Gij hangt alleen met draden aan elkaar.
Binnen u bleef geen zwaarte over,
waarvan ge zoudt kunnen gelooven:
dit is mijn hart, dit is mijn hangend haar;

5 dit zijn mijn armen- en mijn borstenpaar;
beenen, die van geluk verdooven;
en voeten, van het stof bestoven
der wegen, die zij gingen naast elkaar.

De ruwe lijnen in dit fotogram
10 geven alleen de holten van de oogen,
waarin de wereldruimte ligt bedrogen;
de dunne flanken, waar de wind in kwam.
Flarden japon houden zich aan u vast,
alsof gij nog met schouders in hen past.

[718]

Ik raak de tijd in 't vore, toekomst is
hierdoor ten achter, het verleden
krijgt een teruggetrokken heden,
waarmee het iedere gebeurtenis

5 gaande doet blijven, ieder voorval is
bezig en alles wat wij deden
doet met dezelfde feiten mede
om te geschieden in geschiedenis.

Wat eenmaal plaats gehad heeft kan niet meer
10 ontkomen aan 't verbruikte kwantum tijd,
dat het gebonden houdt als water zuurstof.

Maar als de stroom van het gedicht haar vuurslag
door de verbinding slaat wordt gij bevrijd
van 't eeuwig onherroepelijk weleer.

[719] OPTIEK

De herfst wordt weer met boomen geel en rood;
bloedbosschen tegen blauwe luchten,
waarin de herten langzaam vluchten,
gestremd door het opaal dat hen vergroot.

5 Zóó naderbij staat alles met een stoot,
– in alle tuinen hangen vruchten –,
dat ik geen grenzen hoef te duchten
tusschen mijn rijpe droomen en uw dood.

10 Zonder verwondering zou ik u hier
zien loopen, nu mijn oogen glanzen
van een direct geluk, als bij een dier.

Om met u in dit afgerond kristal
samen te zijn, liggen mijn kansen
ver boven hun waarschijnlijkheidsgetal.

[720] PROTEÏNE

Achttien aminozuren waren
het eiwit, waarmee gij begon,
lees ik in deze lexicon.
Het doet me door de ruiten staren.

5 Tellen behoort bij uw verklaren
en de millioenen zwermen om
van de uiteengevallen som
uwer totale aantal jaren.

10 Groeiringen teekenen zich af
aan binnenkanten van de stof.

Meting en mogelijkheid bevatten
de eenheid om uw dood te schatten.

De statistieken loopen door.
Ik ben u graphisch op het spoor.

[721]

Koude noordzeeën zijn in mij ontstaan
en lange nieuwguineawolken rekken
hun leden uit en willen niet vertrekken,
zoo vast liggen ze in het blauw tot aan
5 amerika over de oceaan,
dat geen columbus meer hoeft te ontdekken.
Er zijn geen horizonnen op te wekken,
want ieder oord heeft zijn meridiaan.
Met binnenmeren tusschen rots en licht,
10 steil water, gepolijst en trotsch gesticht
op een plateau boven de tijd, dat bloot
schoof uit de zware gletscher van uw dood,
bitter gebied tegen het ijsmassief,
heb ik u in de zwarte spiegels lief.

[722]

RASTER

Ik ben voor u het laatste oponthoud,
raster, dat u verdeelt in vele
vierkanten, om u tot de heele
figuur te voegen, die u openvouwt.
5 In ieder vakje blijft gij even oud.
Ik kan afdrukken van u telen
zooveel ik wil en met u spelen
zoolang de tegenstand u samenhoudt.
De tijd staat stil. Gij duurt bij deze woorden.
10 Ik ga uw gansche leven met ze binnen.
Gij wordt geboren. Ieder feit heeft plaats
alsof het bij dit oogenblik behoorde,
zonder zich maar een oogwenk te bezinnen,
want de herinnering ligt buitengaats.

[723] WILLINK

De buitenmuren van uw dood verzezen
van morgen bij 't ontwaken voor de ramen.
De wijzers op de wekker liepen samen
boven de cijfers, die ik niet kon lezen.

5 En door mijn lichaam sloegen vreemde vreezen.
Ik keek de krant in: alle eigennamen
waren vergeten, in annonces kwamen
adressen voor, die nergens konden wezen.

10 Toen ik beneden vroeg, spraken de burenen:
alle huizen staan andersom, wij kunnen
niet telefoneeren. Het verkeer ligt stil.

Op straat gekomen hoorde ik het schuren
van steenen tegen steenen en de dunne
gil van een vrouw, die nog niet sterven wil.

[724] EXCENTRIEK

Krachtoverbrenging, sterkteleer, constructie,
behielden stelsel tusschen u en mij.
Ik blijf omgeven van een overzij,
die zich doet onderkennen bij conductie.

5 Wij staan voortdurend met elkaar in fluctie,
als eens op bed, in 't bosch en in de wei.
Dezelfde volzin trekt aan ons voorbij
in deze vlotgeworden interpunctie.

10 Verdwalen is tesamenkomen buiten
binnenbegrenzing, grootte gaat te niet
tegen zijn overschrijding, wij vergaan
om verder aan elkander te ontsluiten.
Wij zijn het tijdstip voor met een verschiet,
waarin geen ruimte om ons heen kan slaan.

[725] DEVALUATIE

Gij hebt hoeveelheid aangenomen,
waarbinnen het getal zijn kracht verliest.
Elke vermenigvuldiging bevest,
voor ze tot een product kan komen.

5 En geen quotiënt, dat uw atomen
bijeenhoudt, welke termen of het kiest.
De cijfers loopen door. Som overvliest
verschil. Teller en noemer stroomen
10 tegen elkander in. De beide helften
van het geheel zijn niet meer even groot.
Ieder totaal ontdoet zich van zijn vracht.

Grootste gemeene veelvoud van uzelve,
kleinste gemeene deeler van uw dood,
verheft geen exponent u tot een macht.

[726]

Nu regent het ook in uw nacht.
Wij weten niet aan welke druppels
het is gegeven om de stippels
te kussen, waarbinnen gij wacht

5 op de centripetale kracht,
die u zal wekken, tot gij huppelt
naar huis, omdat de regen druppelt;
een kind, dat om de regen lacht.

10 Wie zal het merken als er eentje
naar binnen glipt, die er niet was,
bij zooveel leven in het groot?

Wie zal het merken in de dood,
dat er iets minder aan gebeente
en stof ligt onder zooveel gras?

[727] DESCARTES

cogito ergo sum

Gij nam zelfstandigheden aan,
tegen uw eigen lichaam in;
doorbrak uzelve met begin
en liet het einde van u gaan;
5 verloren in zijn eigenwaan.
Met alle stof in wisseling,
zijt gij het onbekende ding,
dat altijd voor u had gestaan;
bereikte gij de buitenkant
10 der huid, die in u overging
tot waar gij zegt: ik denk, ik ben.
Nu staat gij voor uw eigen zin
met geen bewustzijn in verband,
dat zeggen kan: ik zie, ik ken.

[728] PERPETUUM MOBILE

De krachten, vrijgekomen met uw dood:
pols, hartslag, bloeddruk en convulsie,
behielden spanning en impulsie
in de contractie van het strakke woord,
5 dat zijn reflexen door het denken stoot,
opdat het zijn laatste conclusie
zal trekken over de emulsie,
waarmee gij aan de aarde toebehoort.
Rijmen bereiken uiterste omarming,
10 terwijl de logica de plexie
van dit labiele minimum forceert.
Bij deze wederzijdsche sectie
om 't absolute nulpunt der verarming,
wordt gij constant in verzen gefixeerd.

[729] BEKLEMRECHT

Al deze goederen in de doode hand:
karpet en lampekap, buffet en boeken,
ganglooper, tafellaken, schoorsteendoeken,
keukengerei, verlaten ledikant,

5 hielden na elke boedelscheiding stand.
Ik loop hier tusschen als een hond te zoeken.
Misschien vertoeft gij nog in een der hoeken,
want ieder pand wordt tot een onderpand.

10 De steden breiden uit, het net wordt dichter,
waarin uw huizing opgeteekend ligt
alsof er al een streep door is gehaald.

Maar onvervreemdbaar gaat het van de stichter
op eigenerfde; bij het veemgericht
van dit gedicht is het opnieuw bepaald.

[730] HAMELN

Gij zakt tot aan uw enkels in de steenen.
De gang van mijn verbeelding is te zwaar.
De metaphoren vallen uit elkaar,
voordat zij u de laatste steun verleen.

5 Maar al uw zusters loopen op hun teenen.
In alle spiegelruiten waait uw haar.
Ijler en dunner fluit de vogelaar,
die om de hoek der woorden is verschenen.

10 Hij lokt u langzaam over het trottoir
van deze stad naar huis, buiten de dood.
Hij voert u langs zooveel herkenningspunten:
de Overtoom, het Leidsche Plein, de Munt en
de Kalverstraat, dat ik u word gewaar,
winkelend bij Van Zanten & De Groot.

[731]

In deze sneeuw ben ik een tekening.
Een plaat, waarop ik langzaam levend ben.
Er is geen onderscheid tusschen de boom en mij
dan dat ik hier en daar bewegend ben.

5 Verzonken in het eindelooze wit,
dat om mij ligt geopend, ben ik dit.
Bevangen door de zelfde zuiverheid,
waar in de verte ook een kraai op zit.

[732] ADAM

Zoete vergiffenis in denneboomen
van nooit bedreven kwaad.
Het is hier donker als bij regen, ik verlaat
de groote weg om tot mijzelf te komen.

5 Hier hoef ik niet van het geluk te droomen,
omdat het voor mij staat
met open oogen, tot het al maar dieper gaat
het bosch in, langs fluweelen zoomen.

10 Het paradijs was zacht, omdat het lam
de leeuw omver kon stooten, toen zij speelden.
De dood lag nergens op de loer.

Ik raak verdwaald in 't donkerblauwe moer
en kan niet laten om mij te verbeelden
dat ik alleen ben op de wereld als Adam.

[733] DICHTKUNST

De dikke dronken zwermen van gevoelens
krijgen kristal, wanneer ze in de taal
op woorden samentrekken, die ze schaal
geven, zoodat ze tot geluk verkoelen.

5 De dichter weet het tijdstip te voorvoelen
waarop zich deze werking integraal
voltrekken zal, het woordmateriaal
wentelt in hem met een donker bedoelen.

10 Aan beide kanten worden kansen wakker.
Begrip en lust bewegen naar elkaar.
Hartstocht en rede komen in contact.

Het scala schokt. De symmetrie verstrakt.
Uit alle lijnen klimmen steile vlakken
rondom een nu gegeven evenaar.

[734] ZELFMOORDENAAR

Toen, in die nacht, kraaide de haan, er hing
een voorgevoel, dat morgen worden ging.

Een groene boel, zag ik door 't venster heen.
Een doodstil doel, dat nog te wachten scheen.

5 Mijn voorhoofd, koel, vel over been, aan 't glas
dacht, dat daar buiten iemand nog niet was,
of dat er iets gebeurd was, wat niet meer
hersteld kon worden zonder tegenweer.

10 Er stonden strepen in de lucht, zoo dreigend.
Het groene kwaad vertrok een ooglid, zwijgend.

Ik kreeg, als in mijn jeugd, uren geduld
met een geheim, dat nimmer werd onthuld,

maar met de doovenetels en het gras bedroefd
beneden in het midden van de nacht vertoeft.

15 De klokken hebben keer op keer een waarschuw.
Over mijn witte vingers loopt een haargruw.

Iemand, die ligt begraven, weet zooveel.
Ik grijp mijzelve langzaam bij de keel.

20 Mijn hals schiet als een stengel uit mijn rug,
nu ik hier bengel aan de buitenplug.

[735] OLIFANT

Gedicht, ik moet u baren in 't bestek
van eten, werken, slapen en ontwaken.
Ik weet niet hoe de anderen u maken
en of gij niet ontijdig zijt gewekt.

5 Maar als gij niet geboren wordt verzaken
plicht en emplooi hun toegewezen plek.
Ik kan niet meer in het gareel geraken
zoolang ge mij de afgrond over trekt.

10 Tiran en God, leer mij u op te schrijven
onder de oogen van mijn principaal,
op de w.c. of waar men u ook vindt.

Een olifant moet jaren zwanger blijven.
Leer mij de tijd te hebben, duizend maal.
Er staan toch negen maanden voor een kind?

[736] INFLATIE

Gij hebt de dingen doorgedeeld.
Alles is tweemaal; uit elkaar.
Het tellen wordt mij openbaar.
Ik word de doode beeldenaar
5 van het oorspronkelijke beeld,
dat ik mij uit u had geteeld,
op elk betaalmiddel gewaar.
Gij zijt voor immer uitgespeeld
aan iedereen, met huid en haar.

[737] KEGELSNEDE

Ik houd u in beraad.
Een stuk van uw gelaat
staat in mijn achterhoofd.
De wereld ligt gekloofd
5 met deze bijslag in
elke verandering.
Gij brengt uzelve aan
tegen de nieuwe maan.
Het donkere ovaal,
10 waarmee ik u bepaal,
komt door de muren heen,
overal waar ik ben;
schuift voor de volle zon;
o blinkend medaillon,
15 bleeke camee en wit
geldstuk dat ik bezit.

[738] KINDERANGST

Ik durfde niet omzien, doch wist dat het er was:
een witte heks voor het vensterglas.
Nachten genoeg, dat je haar niet ziet,
maar juist als je bang bent, zij je ziet.
5 Ik lig met mijn rug naar het raam, zij kan
niet zien wat ik denk, maar ik voel een vlam
steken van angst in mijn rug, o dat
iemand mijn mond openriep, want dat
een witte heks voor het venster danst,
10 achter de angst van mijn hart verschanst,
die mij met tintelend tarten verraadt
aan de maan, waarmee zij te lachen staat.

[739] HET WEER IS GOED

Ik dacht bij haar te vinden wat ik zocht.
Ik klopte op haar deur.
Ze liet me in. Ze zat alleen.
De lamp hing in een strakke schijn.
5 Ik dacht: hierbinnen zal het zijn.

En 't heeft een oogenblik geleefd.
Was hare hand niet witter dan het licht?
En stiller dan de stilte van
't vertrek, dat hield den adem in?
10 Maar het verwerd, en gaande-weg
kwam ze op me toe als iedereen.
Ze zei: we zullen wandelen, zeg.
Het weer is goed. De weg is recht.

[740] HERZELVING

Ik zie mij in de winkelruiten gaan.
Er is geen duidingsteeken meer
dat ik met hem heb uit te staan.
Ik groet u niet, vreemde mijnheer.
5 Maar nu ik op mijn kamer zit
dwingt hij mij naar de spiegel en
zien wij elkander zonder hem,
die 'k in de straten achterliet.

[741] DORP

Ik wandel op een ansichtkaart.
De huizen worden aangestaard,
achter hun lijm bewaard.

5 Gelegen onder een vernis,
dat van vervlogen jaren is,
blijft ieder ding zooals het is,

binnen een vlak horizontaal,
met geen andere verticaal
dan deze dikke patina.

10 Van morgenrood tot avondrood
staan wij aan scherpe schijnen bloot,
maar geen belichting brandt ons dood.

15 Wij glanzen de illusie terug
tot een spiegeling in de lucht.
Wij komen niet over de brug.

[742] LENTE

Het blauw is in de lente aan 't gebeuren
als bij een vrouw het zuiver openbaren
van haren maagdelijken staat.

5 Scherp ligt het wit aan de bevruchting bloot
van rood en goud, de dag hangt achterover
met oogen van een kind dat kan gelooven
in al de sterren en de warm geworden nacht.
De eeuwige verblinding is volbracht.

[743] WOESTIJN

Door eenzaamheden in woestijn herschepen,
ben ik mijn eigen kemel en oase.
Onder de sterren tusschen oost en west
lesch ik mijn dorst aan oorspronkelijk water.

[744] TWEE SONNETTEN VOOR SPANJE

I

De spoorbaan langs, onder het viaduct
tast hij de steenen af tot aan een spleet,
die hij nog van vandaag te zitten weet
en brengt de lading aan. Het is gelukt.

5 Dan staat hij voor een oogenblik gebukt
en wordt van binnen heet en koud en heet:
het is te laat, de ander heeft hem beet
en houdt zijn voorhoofd op den grond gedrukt.

10 De cel omspant hem in een harde stilte.
Ik krijg den kogel, denkt hij zonder angst.
Wat ik moest doen heb ik gedaan, omdat
het vaderland mij hiervoor noodig had.
De deur gaat open. In de ochtendkilte
is kort het schot, maar Spanje leve lang.

[745]

II

Trekt een cordon om het schiereiland heen
en laat geen goudfazanten meer ontsnappen,
Franco, die als een ekster staat te klappen
en voor diktator speelt, vang je meteen.

5 Geen laars blijft langer aan een nazibeen
om op het lichaam van een mensch te trappen.
Hoe zullen ze naar adem loopen happen,
wanneer ze zwoegen tusschen puin en steen,

10 dat wij hen laten ruimen, want wij bouwen
een nieuw Europa op, iedere stad
zal als een phoenix uit haar asch verrijzen.

Wij zullen ze aan onze kind'ren wijzen
en in de nachten fluist'ren tegen vrouwen
den naam van Rotterdam en Leningrad.

[746] VOOR SPANJE

I

Achter de Pyreneeën hurkt het beest.
Gevlucht over de Alpen uit Germanje,
vond het een schuilhoek in 't perfide Spanje,
doortrokken van de vele Philipsgeest.

5 Uit wraak en angst martelend om het meest
wie in zijn klauwen valt aan vel en franje,
staat in de keel van elk een bloedkastanje,
die daar zijn noodlot in de loop en leest.

10 Stalin waar zijt ge? Waar is Roosevelt?
Mannen van Albion, Amerikanen,
verlaat opnieuw kantoor, fabriek en veld.

Haalt voor den dag de opgevouwen vanen.
Weet dat voor geen van ons de vrijheid geldt,
als wij niet oogenblikkelijk toeslaan samen.

[747]

II

Goya, luguber zijn uw creaturen.
Gij bondt ze aan uw doeken, naar de wet
van de schoonheid, die het penseel bestuurde.
Zie het Iberië bevolken met

5 moordenaars van het noorden, die nog net
konden ontkomen aan de dioscuren;
Germaansche wolven, huilend met d'ongure
monsters van Barcelona en Madrid.

10 Tusschen de siërra's legeren de helden
van de guerrilla, hun gering getal
slinkt zienderoogen, nu de tijd verstrijkt.

Wanneer komen de groote grijze velden
vliegtuigen van de vrijheid met hun val-
schermtroepen helpen, voordat het bezwijkt?

[748]

Is Eelco Sötemann voor niets begonnen?
Dat kan niet meer; elf dagen duren lang.
Wat weten wij op onze leeftijd van
de tijd, gemeten aan de wiegezonnen,

5 die uit de zijde in zijn oogen stonden
met zooveel bloemen tot het niet meer kon
en hij ze toe deed over deze bron? –
Kleine cocon onder een blad gevonden...

10 Moeder van Eelco, laat het hoofd niet hangen.
Uw zoon is om u. Gij staat midden in
de rechte vlammen van zijn voortbestaan.

Vader, begin vandaag met zijn begin,
dat uit u in de wereld ligt ontvangen;
gij zijt met hem uit wandelen gegaan.

[749] DOODBEELD

Gij zijt geheel uiteen gegaan en liet
geen punt centraal, dat niet werd opgeheven.
Ik heb de lange stippellijn geschreven
van uw beëindiging tegen het niet.

5 Het is de verste kans die gij mij biedt
om u te volgen onder in het leven:
ieder verdwijnen aan mij door te geven
met elke nieuwe ster die weer verschiet.

10 De dood laat uw ontzielde plaatsen achter,
maar sterren vallen in de horizon
en snelle wenschen reiken voor mij uit.

Het is de oude afstand uit de nachten,
dat ik u in mijn armen nemen kon.
Dezelfde woordschema's hielden het uit.

[750] VERWILDERING

Steeds meer bij zich vandaan is aangevangen
uw voortbestaan, een stergewijze vlucht.
Reeksen bestanddeel, afgesnoerd, bevrucht,
zie ik als dril in voorjaarsloten hangen.

5 De sterrebeelden slaan hun witte slangen
tegen de nacht, krioelen doet de lucht
van kleine dieren in hun paringszucht.
Gij existeert met omgekeerd verlangen.

10 Hoe zal ik u nog volgen op uw tocht?
Gij hebt mij met uw onmacht overmocht
uzelf te blijven tegenover mij.

Tot aan uw onbekende overzij
ligt tusschen ons de generatie in
uwer voortdurende verwildering.

[751] AUSCHWITZ

De wind vertelt het zonder het te weten.
Er is geen zegsman of gehoor gebleven
die u vermonden. Gij zijt opgeheven.
Ik weet opnieuw, dat ik u ben vergeten.

5 Linten van lucht, in trilling weggedreven,
kwamen de woorden niet weerom, de feiten
konden geen taal behouden en versleten.
Ieder bewustzijn bracht zich om het leven.

10 Met geblindeerde treinen meegegeven,
grauwe wagon op dood spoor afgehaakt
ergens in vreemde oorden staat gij daar.

Krijtletters door mijn eigen hand geschreven
bestemmen u van buiten koud en klaar
voor deze plek, waar gij werd afgemaakt.

[752] PERMANENT WAVE

Gij staat uzelve af aan de omgeving
zonder over te blijven op de plaats
waar ik u vast wil leggen, inderhaast
met verzen, tot een durende beleving.

5 Zij komen in afzonderlijke zweving,
nu er geen tijd meer is die hen beslaat.
Woorden verwateren vóór uw gelaat
zich kan bestendigen aan hun bestreving.

10 De golven geven u gebroken weer.
De spiegels plooien zich voor uw verdwijnen.
Plaatijzer kruipt over de daken.

Rukwinden doen uw rokken haken;
maar in uw armen staat de dood te deinen
tusschen de open deuren naar 't weleer.

[753] BLOKKEERING

De circulatie van uw roerend goed
maakt mij van binnen tot kantoor.
Ik moet trefwoorden vinden voor
de daaglijks wisselende overvloed

5 waarmee uw lichaam bij mij staat te goed.
De verzen registreeren door-
loopend het saldo. Ik bevroor
al wat met u te maken hebben moet

10 in deze bank. De kluizen liggen vol
certificaten van uw wezen,
in welke bindingen het zich onttrok

aan de directe duiding; op de rol
van het register staat te lezen
de nominale waarde van het blok.

[754] KLERK

Het ruischt van morgenstond tegen mijn slaap.
Blessuren zang, beneden in de straat.
Wandelvereniging. Het is te laat
om mee te gaan. Vaarwel meisje en knaap.

5 Ik lig voor elke mogelijkheid te raap
in deze zondagochtend, die vergaat
langs wijzerplaten, waar geen tijd op staat,
zoo houdt de eeuwigheid mij voor de aap.

10 Noodzaak en uur hebben elkaar gemist.
Er gaat geen trein vandaag. Op het kantoor
komen de dagen zich een datum voor,
in alle stilte, waar niemand van wist;
want maandagmorgen, des te ongewender,
zien wij de zoete fout op de kalender.

[755] STATUS NASCENDI

De lauwe visschen van de warme morgen
suizen dooreen, de atmosfeer
houdt duizend lichamen verborgen
en geeft ze weer.

5 Geboorten liggen onbestorven
in nieuwe moeder neer
en worden iedere keer verworven,
zetten zich af en ik bezweer
volgende vormen met de zorgen
10 van een voorzichtig dier.

[756] STATUS MORENDI

Ik ken u niet dan in de naaste dood,
want uw verschijnen staat aan zooveel bloot,
dat het u doet verdwijnen in de schoot
der ijzermijnen van uw lot.
5 Gij kunt niet duren buiten dit.
Voordat gij ademen wordt,
heeft zich uw lichaam opgeschort.
Gij komt een mensch te kort.

Als ik bedenk, hoe het zou zijn
10 wanneer gij plotseling voor mij stond,
met onder uw voeten grond,
en voor uw oogen al het mijn
der wereld weer het uwe werd,

ontbreekt een onbekende wet
15 waarom het niet gebeurt.
Ik heb er alles op gezet.
Ik pas u op het heden toe,
dat tot uw wezen reduceert.
Uit elke samenstelling, hoe
20 heterogeen, gij resulteert.
Maar uwe oogen vallen toe,
zoodra ik me heb omgekeerd.

[757]

O minimum dat zonder menschen is
en vol van u alleen.
Naar deze kleine vensternis,
die van de wereldruimte de essence is,
5 leid ik u heen.

En gij zijt nimmer weggegaan.
Maxima verten krimpen saam
tot maan, die oog in oog komt staan
met dit aandachtig raam.

[758]

Nu zijn wij eindelijk bijeen
in de gebogen banen.
Duizendmaal ga ik langs u heen
of lopen wij tesamen;
5 kom ik u tegen en verdwijn
om u weer in te halen;
en vroeger was het eenderlei,
alleen op kleiner schalen.

[759]

Gij hebt u uit mij weggenomen.
Er is geen ruimte vrijgekomen.
Ik droom dezelfde droomen.
Gij zijt gestorven in uw leden,
5 maar deelt u aan mijn lichaam mede,
alsof gij niet zijt overleden.

[760]

Al sta ik in uw vleesch gaderd
en in uw hoofd gemarmerd
en in uw hart gehamerd,
uw oog met honderd, honderd
5 verwonderingen donkert
wanneer ik u benader.

[761] HOONTE

Vlak voor de ramen staat het boomtheater.
Insecten trekken strepen langs de ruit
en vlinders buit'len om elkanders buit.
Een dikke duif vliegt in de groene krater

5 van bladeren, een duiker onder water,
en komt er aan de andre kant weer uit.
Het leven, tegen dit decor gestuit,
wordt speeltoneel terwijl ik kijk en staat er.

10 Ik heb van de natuur nog nooit genoten
als hier op Hoonte in de Achterhoek.
Mariahoeve heet het hoge huis.

Hier krijgt het oogeblik voldoende grootte
en achtergrond, een eeuwig open doek
voor de verbeelding van het paradijs.

[762] AUTODROOM

Onder carbidlantarens,
in een ovaal verloren,
van avondstond omzoomd,
snorren miniaturen
5 automatieken rond.

Meisjes met open mond
roepen achter de sturen
de andere mechanieken,
waarin de poppen knikken.

10 Ik kan de kreet niet hooren,
door het geraas verdoofd.
Toeschouwers staan verchroomd
tegen elkaar gevrozen,
van aangezicht gekloofd.

15 En het gras schijnt legendarisch,
alsof, wat hier gebeurt, niet waar is.

[763] QUADRATUUR

Een hooge, harde loop over de steenen
heeft mij vanavond toegeschenen
haar gang te zijn, ik stormde naar
de deur: een leege straat, alleen
5 een been, dat om de hoek verdween.

Zoo zal het altijd wezen waar
ik woon: een eenzaam huis en gij
komt midden in de nacht voorbij
als van een afgelegd bezoek:
10 uw werkelijkheid, die gaande is,
– ik weet, dat ik mij niet vergis –,
maakt plotseling een rechte hoek,
het uur, waarop ik u vervloek:
ik hol de huizenblokken om:
15 hetzelfde been staat andersom
en lange stukken muur van steen
staan vierkant om mijn voeten heen.

[764] TREINNIMPH

Het leven ligt te bloeien aan haar wang.
In zoete welving steekt de kin naar buiten
om met een gleuf tegen haar lip te sluiten,
die met de bovenlip staat in ontvang
5 van kussen, die als koele winden fluiten.
Wat zijn haar beenen rank en recht en lang.
Knieën en enkels en de slanke kuiten
staan met het rokje strang en in bedwang.
Zijn wij in Amsterdam, vroeg ze tenslotte.
10 Ik stotterde. Ik kon geen antwoord geven.
Een ander was mij voor en kreeg haar blik.
Toch valt er met een dichter niet te spotten:
omdat hij alles al heeft opgeschreven
maakt hij zich achteraf niet dun of dik.

[765] DIEF

De kamer kraakt met kreten in het hout.
Langzame voeten schuiven langs de stoelen
en mijn gedicht verandert van bedoelen,
dat stond te rijmen op het woord vertrouwd.

5 Zijn vorige intenties worden oud,
want ik hoor handen op de tafel voelen.
Voor alle beelden, die tesamenspoelen,
verrijst dit eene, hard en heet en koud:

10 een dief in 't donker. – Ik beweeg mij niet.
Ik moet het aan de dichtkunst overlaten,
wat er het volgend oogenblik geschiedt;

een dief alleen zal niemand kunnen baten;
gevangen in het vers kan hij geen kwaad en
is hij de schrik der schoonheid die verschiet.

[766] DEMOCRAAT

In deze kamer ben ik eindelijk thuis.
Ik zal geen vers meer schrijven dat mijn leven
uiteen moet rukken om te zijn geschreven.
Ben ik een dichter, dan is 't per abuis.

5 Ik lees het nieuwe boek. De kachel suist.
Geertruida staat een overhemd te strijken.
Ik hoef maar van de bladzij op te kijken
om te beseffen welk geluk hier huist.

10 Zoo zal het door de jaren blijven duren.
We krijgen straks een kind en mijn pensioen
zal voor onze ouwe dag het zijne doen.

We hoeven niet voortijdig te verzuren.
Ook leven wij in vrede met de burenen.
De eene heet Van Brakel, de ander Griffioen.

[767] DRAAIDEUR

voor A.A.M. Stols

Nu gij niet meer afzonderlijk bestaat,
maar uw hoeveelheid in de doode sommen
van al het andere wordt opgenomen:
een rijk van nullen dat gij binnengaat;
5 totaliteit, die gij alleen verlaat
de keeren, dat ik van u lig te droomen,
om tot het oude onderscheid te komen:
een vrouw die voor en in de spiegel staat;
wandel ik slapend langs de winkelramen,
10 opdat zij u weerkaatsen in de straten,
doe ik de glazen toegang langzaam open,
of ge me achterop zoudt komen loopen,
en in de draaideur kijk ik achterom:
ik zie uw lippen zeggen: ja, ik kom.

[768] OVOÏDE

Ik ben een ei in 't midden van voorheen.
Een bril, die door mijn dooier ziet, bemerkt
de dikke slierten van begin, dat werkt.
De stilte staat met randen om mij heen.
5 De handen, die mij vinden, worden steen.
Binnen en buiten, wederzijds beperkt
langs de ovale schaal, zijn even sterk
en hebben met elkaar geen punt gemeen.
Ik kan niet breken, want er is geen stoot.
10 Ik kan niet sterven, want er is geen dood.
Gestadig gaan de bloedmillioenen rond,
schuimend van hart tot hart, van mond tot mond.
Columbus ligt te kraaien in zijn graf,
als kwam de ronde aarde op hem af.

[769] HET MEISJE EN DE TROM

Zij had een trom gevonden om te slaan.
Toen werd zij van metaal en kreeg haar handen
opnieuw van God oorspronkelijk in handen
om op de trommel met stokken te slaan.

5 Om met de trom op het tooneel te staan
achterovergebogen aan de banden
die haar verbonden met de bonzen van de
gespannen wanden van dit gromorgaan.

10 Haar oogen zijn gesloten, want zij voelt
het rythme door haar lichaam zegevieren,
een drift, die zich op de roffelen koelt.

Offer en overmacht slaan om en om.
Meisje en instrument paren als dieren;
het levend meisje en de doode trom.

[770] TOPAAS

voor A.A.M. Stols

Vazen van zondagmiddag, Stilteslot,
voorbij onze topazen wandeling;
langzame verte en herinnering,
die er doorheen komt als een open stad.

5 Mengsel van macht en onvermogen, dat
de werkelijkheid doorbreekt, een schuwe schim
met blauwe flanken in zijn volle klim.
Mijn leden loopen in een oliebad.

10 Ik zal het doel bereiken, nu het al
gedeeltelijk vandaag geworden is,
gisteren tegemoet, over mij heen.

Het is of God zich met de tijd vergist:
leven en dood schuiven een dag ineem,
die voortaan voor ons tweeën wezen zal.

[771] FOETUS

Dit is het leven, veilig en voldaan.
Binnen een vrouw ontstaan ze bij elkander:
twee oogen en twee ooren om den ander
of tegelijkertijd, een neus komt staan

5 tusschen de wangen en een mond vangt aan.
Het bloed, die donkre, ingebouwde brander,
houdt overal zijn uitloopers voorhanden,
om nieuw gebied te voegen aan lichaam.

10 Misvormde voetjes voelen nergens grond.
Stomphandjes stulpen hulpeloos naar buiten.
Het rompje is een klompje kindervleesch.

Maar vocht en vliezen van de moeder sluiten
het onvoltooide toe in deze geest,
dat er een mensch langzaam wordt afgerond.

[772] BRUIDEGOM

De weg is ochtenddicht. Mijn fiets rijdt snel
al maar hetzelfde grijs in. Achter mij
volgt een loodrechte muur van mist.
Bodem en berm worden alleen gegist.

5 Ik ben een donkre sleuf door deze versche
zalen van jong metaal, dat bruist
met zachte zeeën in mijn ooren, sleep
een diepe reep verrassing door die stille
bruidschat der morgen. Zie de bruidegom komt.

[773] VENDUTIE

Te huur. Hartkamer. Ongemeubileerd.
Inboedelveiling. Makelaar Mak van Waay.
Oude illusiekast. Bijzonder fraai.
Stilleven van Jan Sluyters. Gesigneerd.

5 Old Finish, dat in goede staat verkeert.
Een in zichzelf verzonken papegaai.
Een microscoop. Restanten Heerenbaai.
En wat u verder wordt gepresenteerd.

10 Kijkdagen elke dag op dit adres.
Genegen om te ruilen tegen zes
werkdagen en een zondag in de week.

Ouderdomsrente, een begrafenis
en nog een steen, waarop te lezen is:
hier liet de dood zichzelf in de steek.

[774] WINNETOU

O oude boek met zijn aparte geur.
Zoet en verzaligd uur,
dat ik u las en zat in suizen neer,
om ons tesaamgetrokken tot een muur...

5 Sinds braken de gebeurtenissen door
des levens en te loor
ging uw verhaal in het wereldrumoer.
En mijn geheugen wist uw woord niet meer.

10 Hier vinden wij elkaar eindelijk weer.
Gij hield dezelfde kleur.
De blanke toovercirkel van weleer
opent zich en ik sluit de deur.

Opnieuw begint het zoeken van het spoor.

[775] EXTEMPOREETJE

in vino veritas

Ik weet niet in welke richting ik lig.
De deuren staan achterstevoren.
Ik kan met mijn haren de hoogte hooren
en zien met mijn tweede gezicht.

5 Dit wordt op den duur toch weer een gedicht,
wanneer je het later door een
expert, die je nu niet mag storen,
laat beoordelen; zien wat hij zegt.

10 Lange loodlijnen lodderen
tegen de diagonaal
waar ik eenvoudig een streep door haal,

om niet langer te moeten modderen
in deze kubus, nu mijn gehoorbeentjes
rollen over mijn wentelteentjes.

[776] WERKSTER

voor ds Buskes

Zij kent de onderkant van kast en ledikant,
ruwhouten planken en vergeten kieren,
want zij behoort al kruipend tot de dieren,
die voortbewegen op hun voet en hand.

5 Zij heeft zichzelf aan de vloer verpand,
om deze voor de voeten te versieren
van dichters, predikanten, kruidenieren,
want er is onderscheid van rang en stand.

10 God zal haar eenmaal op Zijn bodem vinden,
gaande de gouden straten naar Zijn troon,
al slaande met de stoffer op het blik;

symbolen worden tot cymbalen in de
ure des doods – en zie, haar lot ten hoon,
zijn daar de dominee, de bakker en de frik.

367 1946–1948

[777] VEEWAGEN 1945

Hoe kwam ik weer in mijn dijen te staan?
Ik stond vastgeschroefd op mijn tenen.
Er drong een juffrouw tegen mij aan.
Het heeft bijna liefde geschenen.
5 Ik was er misschien nog op in gegaan,
doch mijn buik brak boven mijn benen.

Een heer zei tot een vreemde mijnheer:
mag ik u eventjes plagen.
En hij nam twee centimeter meer,
10 ten koste van de hele wagen.

Dat duurde drie dagen. De geest hing neer
in rafels, die rafels kregen.
Ik ging middendoor, maar het deed geen zeer,
want de anderen hielden het tegen.

15 Ik keek tussen kragen en achter in ogen
en zag het leven aan vel en vernis.
Wij voelden ons in elkander bedrogen
tot op het canvas, geen vlees en geen vis,
maar borende botten en ellebogen,
20 een massa, waarin de mens een logen
en stuk voor stuk ongelukkig is.
En de wielen joegen over de rails...

[778] ATOOMBOM

Vannacht was het noorden hier
en vroeg aan mij om kwartier.
Ik zei: mijn horloge is hard.
Maar neem gij een vierde part.

5 Het oosten kwam bij mij op
met de helft van de maan er op.
Ik keek naar de kazen om:
zij lagen nog vol en dom.

10 Het zuiden ook staat in huis
met zijn geboortebewijs.
De zonnewijzer belandt
niet in het derde kwadrant.

15 Het westen, terug van de reis,
brengt zandloper mee en zeis.
Ik hoor een schurend geluid
en buiten voortdurend gefluit.

20 Nu slaat de bom uit elkaar
de dingen, de dichter, de taal.
Een reflex in mijn vingers schrijft
dit af terwijl het verstijft.

[779] AMETHIST

Er komen zieke plekken in de boomen.
De avondzon verpluist in zachte mist.
Aardappelloof-rookwolken-amethist
staat als een steen, met neergezonken zoomen.

5 Ik zie een boer er in naar huis toe komen.
Hij is van aardewerk, zoo langzaam is 't
dat hij beweegt binnen de loome lijst,
die hem al wandelend houdt opgenomen.

De prent veroudert en valt uit elkaar.
10 De steenen weenen en verdwijnen tusschen
de watten, die daar hangen als een kussen
donzen grisaille groeisel. Hier en daar
steekt nog een pijn van licht over de vacht
uit de foedralen van de zware nacht.

[780] ECTOPLASMA

Wat uw materie heeft
contact met mij beleeft
in de metalen maan,
in de vergulde zon,
5 in 't zilver sterrespoor;
een glinsterend koïnoor,
dat aan mijn ogen kleeft;
hun wimperen verstijft.
Als voor de film gespeeld
10 staan beide blikken strak
tegen het glanzend vlak,
dat mij van u omgeeft;
een koepelglazen dak
waarin het licht verstuift,
15 dat langs mijn leden kruift.
Het ijzervijsel beeft,
waar ik als een magneet
wandel door uw vergaan.
Vegen en strepen staan
20 of gij wordt afgebeeld.

370 1946-1948

[781] HANGKAST

Kleren, die van u waren,
behielden mode en profiel
als om u uit te sparen,
hoewel gij samenviel.

5 Als ik de deuren open komt mij tegen
het ongeleefde, zoudende zijn gegaan
in winter, zomer, zon en regen
met deze tooi van uw bestaan,
o wezen, dat ik onderken,
10 maar dat zich niet laat wisselen
voor de illusie die ik bouw;
hier werd de tijd zichzelf te nauw.

Gij groeide van uzelve weg,
buiten centuur en sjaal
15 en alles wat ik van u zeg
blijft hangen als een voile.

[782] MAMRÉ

De wind staat in de eiken als een zee
van marmora, een harde mijmer bleef
sedert uw sterven over in de dreef
der hersenen, waar ik u denk aan twee.

5 Waar de memoiren zich van lieverlee
losmaken van de zin die ze beschreef
en het verstand ze doorlaat als een zeef,
te ruim geworden in zijn dwarsdoorsnee.

En buiten mij het andere verlies
10 uwer versnippering in de natuur,
spreiding waarin ik u niet volgen kan.
Hoofd en heelal bezinken op den duur.
Alsof een god door deze holten blies
ontstaat het vers en waait de boom er van.

[783] OVERJARIG

Geweken uit de wereld van vandaag,
houd ik u op met gisteren. Gedichten,
die zich met uw geschiedenis bevruchten,
telen hieruit een altijd jonger zaad

5 van woord, waaraan gij u vernieuwen laat,
zonder verbastering te moeten duchten.
Gij zijt uw eigen soort in de opzichten
waarmee gij in uw wortelstokken staat.

10 Overgebleven plant onder de grond,
komen uw bloemen telkens weer naar boven,
verschillend en dezelfde, jaar op jaar.

Bloei die zich aan de stengelstukken bond,
beneden mij in 't donker meegeschoven,
knopen zich dood en leven aan elkaar.

[784] SMARAGD

De avond ligt in flessengroen gesloten.
De dingen buigen langzaam van elkaar.
Het leven stolt tot koel-aparte moten.
Mijn ledematen worden van ivoor.

5 De zekerheid waarin ik sta gegoten
gaat niet in het omliggende teloor.
Een diepe weerstand houdt mij opgestoten,
waarmee ik aan mijzelve toebehoor.

10 Ik ben een harde, ronde esmeraud,
vervuld van licht, dat niet kan overlopen;
volkomen glad; volkomen enkelvoud.
Mijn innerlijk staat in mijn ogen open.

[785] REFLEXIE

Een naam van iemand die niet meer bestaat
blijft soms nog lang onder de mensen,
hoewel er niets meer is te wensen,
wat wederzien of werkelijkheid aangaat.

5 En de gedachten die hij achterlaat
verliezen hun reminiscenzen.
Maar ik bezit u in de lenzen
van dit volmaakt projectieapparaat.

10 De woorden draaien om hun as en brengen
u automatisch op de wereldwand,
waartegen gij onmiddellijk gaat leven.

Zonder zich met de tijd te moeten mengen
is hun betekenis intact gebleven.
God heeft een buiten- en een binnenkant.

[786] RISICO

Nacht, zult gij duren in de dag?
Dan hoef ik mij niet te verhuren
aan iedere vreemde oogopslag;
om 's avonds bij u terug te keren
5 een ander, die niet meer vermag
zich te hervinden in uw vacht.

Er zijn te veel ongueren
waaraan ik mij bezeren zag,
dan dat ik niet binnen uw muren
10 liever de kansen zou riskeren
van slag op slag
het bij mijzelve te bezuren
tot een volslagen nederdracht.

[787] CASTRUP

Grace Moore en Engel zijn nu samen as.
Ontsteek een vuur en dans een vrede
over de resten van de prins van Zweden,
die nog een uur geleden
5 met zijn gedachten bij het speelgoed was,
dat hij zijn kinderen in Holland kocht,
maar dat niet spelen mocht.

De engelen zingen tevreden
in glazen pijn en schrik:
10 het vallen naar beneden
duurt maar een ogenblik.

[788] SLOOT

Tussen de vissen staat uw heden in:
eeuwige schede van bevrediging.
Het water nam u in zijn lichaam op
als bloedverwant en samenloop,
5 met elke vinbeweging
wordt uw symbool beleving,
verdronken bol, geloken oog,
licht dat naar binnen boog.
Rietstengel door u heen.
10 Ik sta van top tot teen.

[789] RATH & DOODEHEEFVER

Op het behang van Rath & Doodeheefver
staan de figuren die gij hebt gekend:
een hart, een hand, een boomtak, bloesemend
en kinderschommels die naar voren zweven.

5 De randen, door de ratten aangevreten,
krullen aan de vier hoeken overend.
Oud en verschoten, in zichzelf frequent,
raakt het motief tegen de muur vergeten.

10 Maar deze beelden stonden in uw ogen
en deze ogen zijn uiteen gegaan.
Hoe hoog en ver werden de schommelbogen.

Het hart kreeg alle ruimte om te slaan.
De hand wees mij de wegen naar het leven.
De wereld bloeit. De dood is opgeheven.

[790] AFREIS

Dat het hier dag zal worden zonder mij...
Over een uur zit ik tussen de wielen
al de genegenheden te vernielen,
die bij mij staan te wachten aan weerszij.

5 De bomen ruisen eenzaam in de rij
buiten het raam; roze kastanjes vielen
vannacht in 't gras; de donkere profielen
van dingen in de morgen komen vrij.

10 Maar door mijn hoofd trekt langzaam al de reis,
die waanzin is: waar zou het anders zijn
dan in dit barnstenen, glaciale licht,
de bruine vroegte van een paradijs?

Ik maak mij klaar in trance en voor de schijn
sluit ik de voordeur en het landhek dicht.

Ik liep met Mok gelukkig op de brink
van Laren waar de zomerkermis krijste.
Wij wilden in de rutschbaan, maar ik was de wijste:
er zat toch immers ergens al een kink?

5 Ik zei: kijk liever door je bril hoe of het blinkt.
Hij keek geamuseerd naar omgevallen meisjes,
die lagen op de roltrap, bloot en wijdbeens,
van monstrueuze raderen omringd.

10 En blikken spiegels klaterden gelei,
waartegen dikke mannen moesten lopen.
Een jongedame stond mij om te kopen,
maar een geheime wenk waarschuwde mij.

15 Heilige tenten met gordijnen om
maakten de boeren dom, zij waren stil
aan 't overleggen met hun eigen wil
of een van hen naar binnen stappen kon.

20 Zweefmolens zwaaien open en weer dicht
hun rok van kralen en de schommelschuiten
voelen bij iedere bel hun bodem stuiten
tegen een rug die zich heeft opgericht.

Het hengelen naar flessen met een ring
is een heel ding voor kleine kinderen.
Hemel noch hel kan hen verhinderen
te vissen in die zware glinstering.

25 Het peloton staat voor de schiettent klaar
om alle poppen te executeren.
De eigenaar reikt rustig de geweren.
Hij lijmt de stukken wel weer aan elkaar.

30 Gruwelen op sterk water. Mensenvlees.
Vooral verloofden moeten er naar toe,
om eindelijk te weten wat en hoe.
Zie eens zo'n ding, fluisteren vrouwen hees.

35 Sla op de kop van jut, zijn hersens
krijzelen langs een liniaal omhoog,
waar ze uiteen slaan, driemaal, kort en droog
en zich verspreiden in het universum.

De cake-walk karnt de mensen, voet wordt knie
en knie wordt kin, het hoofd tolt in je borst.
Voordat de laatste glijvlucht je verlost
40 ben je God mag het weten wat of wie.

Later over de Hilversumse hei
naar huis toe lopend, beten door de nacht
de valse tanden van het geile licht
vale kwetsuren op de blauwe lei,
45 die ver over ons heen het Gooi in lag.
Ik weet niet meer wat Mok er nog van zei.

[792] WEERBERICHT

De wolken hangen in een net van licht
tegen het westen, koele dominanten,
die zich langzaam als grote dril voortplanten.
Een zaad trekt heel de witte hemel dicht.

5 Waarschijnlijk regen, zegt het weerbericht.
Zegen des Heren, van langs alle kanten
komend over de dieren en de planten
en waar gij met uw lichaam tussen ligt.

Ik ben het leven uw bestaan verschuldigd,
10 maar kreeg de elementen met mij mee.
De stenen dorsten naar verzadiging.

Nu gij u in de dood met ieder ding,
of ik het ben zo vrij vermenigvuldigt,
heb ik met God en alle mensen vree.

[793] EUCLIDES

Gij zijt aan het bestaande tegenstrijdig.
Buiging en ronding, om u heen gelegd,
eenmaal uw beeld te buiten, trokken recht
en maakten u aan alles evenwijdig.

5 Binnen die lijnen werd de tijd ontijdig
en schoof de ruimte uit uw lichaam weg.
Ieder begrip dat nog iets van u zegt,
krijgt doel te veel en middelen te weinig.

10 Ik kan u niet met Euclides beschrijven,
want de figuur waarmee gij congrueert
heeft punten nodig der oneindigheid.

Nochtans moet gij binnen de perken blijven
van het gedicht dat u verdisconteert
in de caesuur die ieder woord geleidt.

[794] VERZOENDAG

Het heilige gebeurt. Ik heb geraakt
grenzen van God en mens en dier.
Voorhangsel scheurt. Het heilige is hier.
Het heilige der heiligen ontwaakt.

5 Ik word geheel met u gelijk gemaakt.
Leven en dood staan niet meer op een kier.
De wanden draaien open van de vier
hemelgewesten. Gij zijt losgehaakt

10 van het papier, dat u gebonden hield
aan lettertekens, die tesamen stonden
om wat zij wisselend van u bevonden;

spel door zichzelf ritselend beziel
tot zoveel vuur, dat er geen vezel blijft
tussen wat is en wat er over schrijft.

[795] ONDERTROUW

Er is een sneeuw begonnen in de straat.
Ik voel hoe of het werkwoord overgaat
in zijn verleden tijd. De wil verdwijnt
om nog vandaag te zijn en zonder eind.

5 De stilte die buiten het huis bestaat,
geeft aan het lege hart hilde en baat.
Alles wat niet meer wezen kon omlijnt,
tot uw gestalte voor het raam verschijnt.

10 Ik had u eerder ook niet horen komen.
Dit is de deur. Een zoete stroom van kou
gaat u vooruit, terwijl gij binnentreedt.

Zolang ik het niet beter van u weet,
zijt gij weer met uzelve toegenomen
en staan wij tot elkaar in ondertrouw.

[796] BAN

Wanneer ik met u samenzat vergingen
alle omstandigheden die zich aan
mij in het leven hadden voorgedaan,
omdat zij niet naar binnen konden dringen.

5 De raamgordijnen met ivoren ringen
schoven vanboven op het hout tesaam,
zodat er zware plooiën kwamen staan
tussen ons en de overige dingen.

10 Lamp van geluk, wat is uw cirkel sterk.
Getrokken binnen ieder tafelvlak
waarvoor ik zit, houdt gij me in de ban

van het verleden, zonder dat ik merk
dat draad voor draad van de verbinding brak
en niemand in die kamer komen kan.

[797] SEXOÏDE

Ik ben een man geworden met twee lijven,
nl. dat van mij en van mijn vrouw.
Als ik het voor het zeggen hebben zou
moesten zij eeuwig bij elkander blijven
5 en buiten in de nacht de engel dauw;
moest ik het argloos kunnen nederschrijven...
Na enkele diepe schokken doet zich blauw
gelukkig licht bij haar naarbinnen drijven.
Sperma en sterren zilveren dooreen.
10 De hemel valt met vlagen door ons heen,
maar laat mij in mijn beenderen alleen.
Kind dat geboren wordt, ik ken u niet.
Wij zijn elkanders omgekeerd verschiet.
Tussen ons staan twee borsten van graniet.

[798] ROBOT

Ik ben het, boven aan mijn keel;
koker van kraakbeen en daar op
een halfbehaarde, benen knop
met kakementen en monddeel.
5 Wanneer ik een dichtregel kweel
stijgen kettingen in mij op;
tandraderen slaan in galop
en woorden worden haastig heel.
Buiten dit ogenblik bestaat
10 alleen de stilte naad voor naad.
Dekschilden pantseren mij in.
Op kogellagers draait de nek
conisch van plek tot plek.
Mijn kieren kijken boven in.

[799] BRUILOFT

Voor Miesje Bouhuys

Het is een bruiloft; allen bij elkaar.
Het ouderhuis zit vol nieuwe gezichten,
die tussen de van ouds bekende oplichten
als vreemde rozen in een rozelaar.

5 Een ogenblik verpozen bij 't altaar
de bruidegom en bruid om Gods gerichten
over te nemen, bijbel, ring en plichten
en dan is dit gedeelte kant en klaar.

10 Nu gaat de dans beginnen, wijn en zang
stromen elkaar voorbij in milde kelen,
vreugde verbreedt zich tot egaal geluk.

Familie duurt een mensenleven lang.
Door deze avond trekt het grote telen
waaraan wij zijn te danken, stuk voor stuk.

[800] VESTDIJK

Toen hij het boek geschreven had: *De Overnachting*,
moeten hem 's morgens bij 't ontwaken zijn verschenen
de liefelijke ogen van het kind.

5 Langs de limieten en door alle paradoxen
heeft het hem aangezien in stijgende verwachting,
of hij liever het vlees zou hebben dan de benen...
Nu staat hij nog om 't heil met dominees te boksen,
maar onderwijl glimlacht en knikt het kind.

[801] GROETEN UIT NEEDE

Er komen gouden randen langs de wegen.
De wereld wordt een kaart uit Canada.
De vogels gaan de vogels achterna.
Ik kwam vandaag een oude kennis tegen.

5 Wij deden beiden enigszins verlegen:
boven ons hoofd het blauw in gloria
en wij een stuk verouderd en weldra
niet meer te vinden over 's Heren wegen.

10 Er viel niet veel te zeggen, want de woorden
waren ook al op reis. Wij namen afscheid
en voelden ergens nog een laatste lafheid.

Toen bleef ik in mijn eigen vierkant over
en ging de ansicht binnen met de tover
in het verschiet van verre vreemde oorden.

[802] AANHALINGSTEKENS

'Ik ben geen lichaam meer.
Mijn ogen zijn een vergezicht,
mijn oren straatgerucht,
mijn handen tegenwind en -weer.

5 Mijn voeten zijn van het weleer
de afstand en de vlucht.
Hoe kom ik in het woord terecht,
bij alle willekeur

10 van weg en zintuig? Deel voor deel
ontviel ik mij als een teveel,
maar het geheel, waaruit ik wies,
heeft geen orgaan om dit verlies
te ondervinden: been en merg
werden tot boom en berg.'

[803] SPELLBOUND

Gij breekt tesamen als beschuit.
Van buitenom tot binnenin
storten de ruimten op u in
en leveren u uit.

5 Gij zijt overal buit
nu einde en begin
stuivertjewisselen
hetgeen u buitensluit.

Het is een vast gebod:
10 gij moet hem eeuwig zijn.
Het spel wordt voortgezet.
De deuren gaan op slot.

Kinderen in hun bed
dromen het zonder pijn,
15 dromen het zonder slot.

O wij, die schuldig zijn.
O kleine zoon van God.

[804] SLAGZIJ

In deze nacht was alles weer gewoon.
Tot mijn verbazing werd ik bij u wakker
en keek de kamer in, waar doodgewoon
de tafel stond gedekt om kwart voor achten.

5 Ik hoefde nog niet op te staan, ofschoon
de morgen al genoeg vernieuwde krachten
gereed had liggen om mij op te wachten
en op te nemen in zijn mantelzoom.

10 Waarom trekt alles aan uw huis voorbij
en word ik meegesleurd en raak verzonken –
als de azijnflacon zijn harde flonker

tegen het zoutvat stelt, het licht slagzij
maakt met het bed, een deur geopend staat
en gij naar binnen komt en met mij praat?

[805] MONOGRAM

Uw hoogspanning moet eindelijk aarde maken.
Wij kunnen in elkander overgaan.
Ik loop rechtop onder het witte laken,
dat in de hoek gemerkt is met uw naam.

5 Van kruin tot voetzool voel ik door mij slaan
de zekerheid van onbereikte zaken.
U met de vingertoppen aan te raken,
mijn handen zullen het eenmaal bestaan.

10 Dan leg ik u voorzichtig op het bed,
waar de vier hoeken van de wereld stonden
aan de vier einden van die grote sponde,
als wachters in de kamer uitgezet.
Het rode monogram vlak bij uw hoofd
wordt in het donker langzaam uitgedoofd.

[806] REINCULTUUR

Waar bleef van u het laatste om te zijn?
Aangrijpingspunt voor de gedachten,
opdat een wet u zou betrachten,
al was het dan voorlopig in het klein;

5 uw wezen overmeesteren, uw kern
bereiken en u iemand achten
om op een afspraak te verwachten;
of werden uw partikelen te fijn?

10 Werkhypothese aan uw komst besteed...
Ik heb laboratoria gereed.
In reïnculturen reageert gij wel.

Is het de schuld van deze dove uren
dat gij de krachten niet kunt overduren,
die in de kolven kloppen als een bel?

[807A] TRANSPLANTATIE

Gij hebt u uit mij weggenomen.
Er is geen ruimte vrij gekomen.
Ik droom dezelfde dromen.

5 Gij zijt verdwenen met uw leden,
maar deelt u aan mijn lichaam mede,
alsof geen dood is ingetreden.

 Al sta ik in uw vlees geaderd
 en in uw hoofd gemarmerd
 en in uw hart gehamerd,
10 uw oog met honderd, honderd
 verwonderingen donkert
 wanneer ik u benader.

 Liefste, de breuken helen.
 Het weefsel van uw leven
15 slaat om de aarde heen.

 Met diepe sterke stelen
 groeit gij door mijn gehelen
 en maakt ons homogeen.

[808] OCULAIR

Ik ben bij u gekomen, binnendoor.
De grote omweg ging voor ons verloren
langs de weilanden en het kantelend koren
op lenteweg van gras en karrespoor.

5 Het onbekommerd lopende teloor
 naar een verschiet met horizon en toren
 is nu een brillebeeld, achterstevoren,
 dat in het holle van de lens bevroor.

10 Over de breedte van een kijken ligt
 open wat jaren heeft om te bescijken
 randen van terugkeer naar het uitgangspunt.

 Een oogopslag doet alle afstand wijken,
 omdat het in de glazen staat gesticht,
 waar altijd weer de wandeling begint.

[809] ROLTRAP

Ik heb de sneeuw teruggevonden, laat
in de omgeving van je stadskwartier.
Blauwe voetstappen lopen langs de muur.
Het zijn die van mijzelf, nu gij bestaat.

5 Tegen de deur, die nog niet opengaat,
lees ik je letters op het wit glazuur
van tanden en oogappels: pedicuur,
notaris, arts, massage – maar dan slaat
10 de knip los door het touw waaraan je trekt.
De mat wordt zichtbaar en ik blik omhoog.
Je staat gebukt te kijken wie er is.
En alle treden tussen ons gestrekt,
met boven naar je toe een flauwe boog,
bereiken je of het een roltrap is.

[810] HALO

Gij brandt in mij uw eindeloosheid op.
Focus van sferen die geen omtrek halen,
ben ik hier over om u te bepalen,
te midden van uw halo deze stip.

5 De camera zegt onophoudelijk klip.
Dat is mijn hart en met miljoenen malen
druk ik u af in stenen en metalen,
letteren stichtend op mijn onderlip.
10 Donkere kamer van de dood, uw spleet
laat alle lijnen toe die haar behoren.
Vergeeten licht keert in mijn ogen weer.
Hoe verder weg hoe feller wordt de beet
in 't broomzuur uwer wand; de zilversporen
van een, die eenmaal met mij schaatsenreed.

{811} INCLINATIE

Ik sta hier te vergaan, terwijl de wegen
voorbijschieten tegen mijn voeten
voordat het vlak van het ontmoeten
nog in mijn lichaam helling heeft gekregen;

5 waarmee het lopen zou en niets gelegen
meer was aan deze plek van boete.
Doch hier alleen kan ik u groeten
de zijweg in die gij zijt opgestegen.

10 Ik zie u klimmen tegen wolken aan.
En onderwijl wentelt de aarde blind
met punt en al waarop ik mij bevind.

Maar dit verhindert niet dat bliksems staan
over u heen, een net dat u inspint
achter de maan en alle sterregrint.

[812] JEAN GIONO

Als ik Jean Giono lees krijgt het leven
opnieuw een plaats in mij, vol snelle vissen
schiet het lichaam, ik hoef niet te beslissen,
maar word aan de rivieren meegegeven.

5 Regen en zonneschijn zijn grote zeven
waar ik doorheen val en de waterlissen
slijpen hun zoete messen aan de vliezen
waarmee ik in de hoogte word geheven.

10 De zalmen staan gekruld tegen mijn rug.
Ik ben de grondeling van deze streek,
Languedoc, een eendekooi, die bleek

maanlicht bewaart onder de ronde brug
van lover, urenlang, tot aan de zee.
En alle apen klimmen met ons mee.

[813] LELIËN

Jeugdvoorvallen drijven als lijken boven.
Ik staar de gracht in van mijn eigen kwaad.
Hoe is het mogelijk, dat dit nog bestaat
en als een vegetatie ligt te stoven

5 in zon die uit mijn zenith is verschoven
naar deze plek en langzaam ondergaat.
Leliën van bederf, lachend gelaat,
waarin het leven niet meer kan geloven.

10 Over de stenen balustrade leunend
gaan mijn gedachten naar een oud weleer;
ben ik het kind, voor iedere daad gereed
en dat niet wist wat het spelend misdeed;
zich om geen god of ander goed bekreunend,
meester op zijn terrein en eigen heer.

[814] ROBOT

Ik ben een staande Friese klok,
met om het uur een klein krakeel
tegen de eeuwigheid te veel
en dan een lange, blauwe slok;

5 een stille beker, vol van niets,
die iemand in zijn handen neemt.
Mijn lippen branden koud en vreemd
tegen dit drinkend, volbloed iets;

10 een aan de muur gezette fiets.
De lege buizen van het frame
seismograferen door mij heen
het manifest geworden niets.

15 Ik kom de stoep op bij mevrouw
van Dorresteyn. Ik sta een uur
in haar spionnetje en gluur.
Zij gluurert naar mij, die ouwe vrouw.

Een vrijend paartje achterna.
Afluisteren tussen de struiken
de woordenschat die zij gebruiken.
20 Ik sla het wel in Koenen na.

De bomen van het park omhelzen.
Mij schuren tegen deze pelzen.
Danse vulcan-fibre op een plein,
waar de lantarenpalen zijn.

25 Ik ben de etalagepop
bij Brenninkmeyer, kijk niet op.
De etaleur is met mij bezig
en denkt beschaamd: wat ben ik vlezig.

Ik ga naar het museum toe.
30 Wie zich aan het bestaande meet
en overal weerhouden weet,
hij wordt het wisselspelen moe
van schijn en schaduw met zichzelf
en anderen, hij confronteert
35 zijn kunstgebit met wat verteert
binnen het donkere buikgewelf;
hij geeft de scheikunde gelijk:
het zet geen zoden aan de dijk.

En de conciërge zegt: welaan,
40 wat deed je ook in dat gedoe.
Ga hier maar bij het harnas staan.
Het harnas knikt me rustig toe.

Maar in de holte van 't vertrek
ontstaat opnieuw een nevelvlek –
45 Het is de zaklamp van de wachter.
Zijn stappen worden zacht en zachter.

[815] KINDERGRAF

Hier ligt het grafje, met de zoden glad.
Het is het sluitstuk na een kort ontwaken:
een meter aarde om gelijk te maken
wat voor een ogenblik verheffing had
5 tegen een moederarm, niet meer dan dat.
En beide armen langs het lichaam slaken
en denken, denken: waar moet ik geraken
met kinderstoel, commode, wieg en bad?
Ruimteverlies in rekening gebracht
10 voor doodkist, lijkkoets en gemeentegrond.
Mijn hart krimpt samen als ik overweeg
hoe alles om mij heen voldoening kreeg.
Ik loop met een paar volle borsten rond,
die men nu langzaam leeg te kolven tracht.

[816] HOORNIK

De gruwelen van Dachau hangen tegen
de planken van zijn denken, in de stad
glijen de tramrails in een open gat.
Op elke straathoek kan het zich bewegen
5 en poten hebben als een grote pad,
of heeft het plotseling getal gekregen:
rijen marcheren op hem aan, zodat
hij nauwelijks ontkomt door tussenstegen.
Ergens voor een boekhandel blijft hij staan
10 en leest verstrooid hoe al de boeken heten,
onderwijl peinzend: wereld, waar behoor ik?
Als hij zijn hoofd weer opheft om te gaan,
kijkt hij in ogen, die het antwoord weten:
daar binnen staat: Ex Tenebris, Ed. Hoornik.

[817] SPEL

Gij zijt niet langer individueel.
Een aantal stoffen dat tezamenhing
zodanig, dat het leven u beving
en gij kon zeggen: ik ben dit geheel,
5 verviel weer in zijn oude evenveel
van overal hetzelfde ronde ding.
Het feit alleen dat ik ze samenzing
maakt u weer voor een vers lang personeel.
Misschien sta ik al vol van de bacil,
10 die u doet woekeren door alles heen
en kan mijn stem enkel nog klinker zijn,
alsof er knickers rollen door mijn ziel;
waarmee ik met u in het spel verdwijn;
spel zonder speler in de zonneschijn.

[818] VERDEMEN

Er staat Verdemen, aan de spoorlijn van
Arnhem naar Utrecht komende, & Zonen.
Ik kan het u gemakkelijk aantonen:
links bovenaan, tegen een gevel an.
5 Ik weet van deze man niets anders dan
dat hij Verdemen heet en hij heeft Zonen;
en dat hij aan de spoorlijn is gaan wonen;
waar ieder zich van overtuigen kan.
Ik zou hem voor de aardigheid misschien
10 eens op kunnen gaan zoeken in zijn huis
en kijken wat hij in het leven doet.
Verdomme, als ik Verdemen niet ontmoet.
Het is van uit de trein een pas of tien.
Natuurlijk zit er ergens een abuis.

[819] ASBELT

Dingen die weggeworpen zijn, te oud
voor een bestemming, maken u compleet.
Het is omdat gij nu hetzelfde heet.
Het eind laat ieder lichaam even koud.

5 Een oude emmer, rommel, scherven, hout,
alles waartoe het leven zich versleet,
koolstronken, fietsband en een stuk vloerkleed:
een hond licht er z'n poot, een kat miauwt.

10 De vuilnishoop verspreidt een scherpe lucht
van as, ammoniak en peterselie.

Brandnetels groeien aan de rand, een lelie

heft zijn doodwitte bloem omhoog, een zucht
gaat door de zompen waar ik loop, het zakt
en veert terug met dodelijk gemak.

[820] ELCKERLYC

De dood deed ons uiteen.
Ik ben weer iedereen.

Mijn eigen variant
en domme winkelklant.

5 Het zoveelste portret
er tussenin gezet.

Vandaag, 19 Maart.
Helsinki op de kaart.

10 5th avenue, 2nd street.
Rijmwoord en arbeidslied.

Besproken plaats. Loket.
Annonce. Raambiljet.

Meervoud en mogelijkheid.
Voltooid verleden tijd.

15 Nu ben ik weer alleen
en gij zijt iedereen.

Tenzij ge mij begroet
aan 't eind van deze stoet,
en het er niet toe doet.

392 1946–1948

Ik ben het, boven aan mijn keel;
koker van kraakbeen en daar op
een halfbehaarde, benen kop
met kakementen en monddeel.

5 Wanneer ik een dichtregel kweel
stijgen kettingen in mij op;
tandraderen slaan in galop
en woorden worden haastig heel.

10 Buiten dit ogenblik bestaat
alleen de stilte, naad voor naad.
Dekschilden pantseren mij in.

Op kogellagers draait de nek
conisch van plek tot plek.
Mijn kieren kijken boven in.

15 Ik ben een staande, friese klok
met om het uur een klein krakeel
tegen de eeuwigheid te veel
en dan een lange, blauwe slok;

20 een stille beker, vol van niets,
die iemand in zijn handen neemt.
Mijn lippen branden koud en vreemd
tegen dit drinkend volbloed iets;

25 een aan de muur gezette fiets.
De lege buizen van het frame
seismograferen door mij heen
het manifest geworden niets.

30 Ik kom de stoep op bij mevrouw
van Dorresteyn. Ik sta een uur
in haar spionnetje en gluur.
Zij gluurt naar mij, die ouwe vrouw.

Een vriend paartje achterna.
Afluisteren tussen de struiken
de woordenschat die zij gebruiken.
Ik sla het wel in Koenen na.

35 De bomen van het park omhelzen.
Mij schuren tegen deze pelzen.

Danse vulcanfibre op een plein,
waar de lantarenpalen zijn.

Ik ben de etalagepop
40 bij Brenninkmeyer, kijk niet op;
de etaleur is met mij bezig
en denkt beschaamd: wat ben ik vlezig.

Ik ga naar het museum toe.
Wie zich aan het bestaande meet
45 en overal weerhouden weet,
hij wordt het wisselspelen moe

van schijn en schaduw met zichzelf
en anderen, hij confronteert
zijn kunstgebit met wat verteert
50 binnen het donkere buikgewelf;

hij geeft de scheikunde gelijk:
het zet geen zoden aan de dijk.

En de conciërge zegt: welaan,
wat deed je ook in dat gedoe.
55 Kom hier maar bij het harnas staan.
Het harnas knikt mij rustig toe.

Maar in de holte van 't vertrek
ontstaat opnieuw een nevelvlek –.
Het is de zaklamp van de wachter.
60 Zijn voetstap wordt zachter en zachter.

[822] DRONKEN NACHTLIEDJE

De huizen staan zo doodstil thuis.
Het is vannacht om hallef twee.
Als ik hier liggen ga, slaap ik meteen.

Maar ik ga niet liggen; ik ben niet thuis.
5 Daar staat de maan, en daar en daar;
en een en een is twee.

Ik loop door de straten als een muis.
O wee – daar was ik, geloof ik, thuis?
Kom mee, we gaan maar weer op reis
10 naar het café – en dán naar huis!

Door een chauffeur omver gereden
voor hij zijn woning had bereikt,
op zijn eigen leven uitgeleden,
wat glibberig bloed en slijk,
15 heeft hij met ogen dicht gezegd,
met een mond die vol stond van jenever:
laat mij met rust, het is niet erg;
ik ga terug naar De Twee Leeuwen.

1949—1953

[823] GOBELIN

Of ze vanuit een blauw gordijn begonnen,
zongen die morgen vogels voor het raam.
Tapijt, diep in een middeleeuw gesponnen,
nam weer natuur en wereldwording aan.

5 Maar heel het uur lag door de hand bedwongen,
die het in zijn patronen deed bestaan.
Tijdeloos klaterden de waterbronnen;
kweekte het licht een doodstil filigraan.

10 Zo is mij uwe tegenwoordigheid:
op het stramien van wat niet wederkeert
weven de feiten onzer liefde voort,
omdat het een bij 't andere behoort,
zoals het in de boeken wordt geleerd
over de wet der simultaniëiteit.

[824] PAND

Gij hoeft alleen maar bij mij terug te keren.
Alles is zo gebleven in de buurt:
de woning op de hoek nog niet verhuurd,
de straatlantaren is dezelfde scheve;

5 hetzelfde woord op de schutting geschreven,
verwachting die de geest met glans ommuurt;
het rijden van de tram dat duurt en duurt;
de vuilniswagen op gezette keren.

10 Ik doe een boodschap in het vol besef,
dat ik u straks weer in het pand aantref
om samen uit te gaan over een uur
en in de stad te eten bij Verschuur.

De schouwburg is laat uit. Wij lopen maar.
Iedereen slaapt. Ik houd de sleutel klaar.

[825] HUISZOEKING

Omdat ik in de wereld loop volstaan
de horizon, de landen en de wegen
alleen maar voorzover zij opengaan,
omdat uw rijk daarachter is gelegen.

5 Daarom klop ik bij alle deuren aan
en vraag of men zou willen overwegen
dat ik de zolder zie, de ladder en het raam,
waarlangs gij kon ontkomen naar de stegen.

10 Niet lang geleden hebt ge hier verwijld.
Ik merk het aan de mensen. Maak gewag.
Zij gaan naar binnen om te informeren.

Hoe zij zo gauw de bressen camoufleren
is iedereen een raadsel; als het mag,
vind ik geen enkele tralie doorgevild.

[826] PARHELIUM

De gouden morgen waast tot werkelijkheid.
Hier voor mijn voeten sta ik afgebeeld,
zo dun van leven, dat het weinig scheelt
of ik kan nog verwisselen en tijd

5 uitschakelen, voordat ik weer verslijt
aan deze schaduw, die mij mededeelt
aan heel de wereld, tot ik ben verspeeld
naar alle kanten en mijzelve kwijt.

10 Ogenblik van de dag, waarop het licht
nog dubbelzijdig en doorzichtig is,
zodat het lot aarzelt om in te gaan
bij het bekende beenderengewricht;

om weer vanouds het hart te laten slaan
en weer het hoofd doen gissen wat het is...

[827] MASCOTTE

Gij hebt uzelve in mij losgesteld
en kunt deelhebben aan de vogelvlucht.
De afstand naar het zuiden is geducht,
maar gij hebt alle steden opgeteld.

5 Gij kent van elke gorge het geweld
en van de dalen het kleinste gehucht.
Een reis is als je terug bent maar een zucht,
doch in uw adem nimmer uitverteld.

10 Dal van de Loup, de Var en de Tinée;
ingangen die ik open heb zien gaan...
Spin langs de draden der téléférique
klom ik uw duizel in tot bij de sneeuw
en gleed op ski's de lange witte baan
u tegemoet in suizende muziek.

[828] PLEXUS SOLARIS

Soms heeft de weg een ruimte die ik weet
uit baarmoederverblijf en celbestaan
binnen het sperma van een vroeger man,
die mij na hem op aarde komen deed.

5 Iets wat ik om het leven niet versleet
neemt dan voortdurende verrukking aan.
De verte stelt bij elke zon een maan,
bij elke vrouw een man die haar vergeet.

10 Aan kruispunten staan handwijzers gereed.
Ik ben naar u op weg, van u vandaan.
Een wit kasteel achter een oprijlaan
kan al het vaderhuis zijn dat zo heet.

15 Diep door een dal, omhoog in een bergspleet:
voor op de bumper houdt de kleine vaan
koers naar het einde, iedere douaan
sluit de slagbomen achter onze rit.

[829] VERCORS

't Massief gaat van elkander naar het hart
der korreling, der onverschenen wet,
die nog geen naam of noemer heeft gezet
onder de macht die ieder meten tart.

5 Schrik in de benen en het bloed benard,
zie ik de wanden wijken uit het bed
van het riviertje, dat meandert met
de muren, wier geweld het dartel tart.

10 Verkleind tot mier in deze majesteit,
kruipt onze auto langs de richels rond.
Een nagel kan ons hier verwijderen.
De afgrond gaapt in onverschilligheid.
Alleen een kijker ziet ons vorderen
op de corniche; dan knipt een tunnelmond.

[830] BLOEDWRAAK

Een zonneschimmel hangt in 't eikenbos,
die zich tussen de bomen door verplaatst.
Zij maakt de stammen wit en bovenaards
en ligt in blauwe gloor over het mos.

5 Het zou me niet verwonderen als plots
uw lijk gevonden werd, eens inderhaast
geborgen onder blad, 't donker inwaarts,
op doortocht naar het laatste oordeel Gods.

10 Engelen rotten op de grond of dansen
hoog en verdroogd tegen de kruinen aan.
Het is te laat om iets te ondernemen.

Er zweven geuren die naar liefde zwemen.
Ik ben omsingeld door de gouden lansen
der stilte, die mij naar het leven staan.

[831] ETS

De bomen waren tot een staalgravure
gebeten tijdens mijn afwezigheid.
Toen ik terugkwam stonden zij de tijd
tegen te houden en verscherpt te duren,
5 in droge naald gezet voor de azuren
avond, aftekenend hun takken wijd.
Daaronder lag het huis in veiligheid
en kon ik doorgaan met dezelfde uren
aan u besteed; zij bleven uitgespaard.
10 Ik had alleen de plaat binnen te treden;
de voordeur achter mij op slot te doen.
De kamers hielden u bijeenvergaard.
Er hing een geur lavendel, onversneden.
Een grijze braam besloeg de ruit als toen.

[832] FRUCTIDOR

De wereld wordt van binnen een meloen.
Een blauwe doezel uit den einder maakt
dat ieder schitteren zijn branden staakt
om ze in nevelen te niet te doen.
5 Weldadig is wat mijn gevoelens doen
met blik en reuk en van de mond de smaak
en wat met handen koel wordt aangeraakt.
Ik ga een najaar in van geel katoen.
Over de bomen heen en op het land
10 krijgt het een licht van zachte lampions,
onzichtbaar opgehangen boven ons.
Wij schijnen door tot op het witte dons
van de zaadlijsten waar de pitten brons
geheven staan tegen de klokhuiswand.

[833] NEVELHEIM

Er woonde liefde diep bij u in huis.
De jaren maken hoeken in een mens,
zodat hij eenmaal komt te staan ergens
op een van God verlaten wegenkruis,
5 waar hij geen richting weet. Hij is abuis.
Eenzaam en leeg, zonder enig agens,
bekruipt hem daar de fluisterende wens:
ik ga weer op mijn schreden terug naar huis.
10 Reeds hebben wind en regen uitgewist
het spoor dat kronkelde door stad en land
en staan de sterren anders dan voorheen.
Maar 's avonds op een landweg in de mist
verrijzen de kastelen aan de kant,
die hij herkent tot op de laatste steen.

[834] NABEELD

Bomen, die uit het beeld bestaan,
dat gij eenmaal hebt opgevangen,
zie ik nog van het vocht omhangen,
dat lag tegen uw wimpers aan.
5 Zo bleven ook de huizen staan
vol irisblauw geluksverlangen.
Overal komt een glimlicht hangen
op wat uw kijken kon beslaan.
10 De mensen gaan de straten door,
luifelend tussen uw oogleden
en pleinen staren in het rond.
De tramlijn trekt een rechte voor
binnen uw blik. Het blinkend heden
vindt diep in uw pupil zijn grond.

[835] PLASTIC

Gelakte aanblik uit de ramen.
Plastic, dat u betogen houdt
buiten mijn ogen, even oud
als toen wij bij elkander kwamen.

5 Sedert de stoffen zich verzamelen
tot uw synthetische behoud,
bekomt uw veelheid enkelvoud,
onder gecomprimeerde namen.

10 Opperhuid van het licht bedekt
de lympe van uw wezen,
tot witte schemers uitgerekt.

Ik kan u bijna lezen
onder het hoorn van deze dag.
De vraag of ik het weten mag.

[836] KATALISATOR

Voor hoop en vrees immuun in eendre mate
ga ik het donker tegen waar gij zijt;
katalisator om u wagenwijd
niet zonder dit bevestigen te laten

5 van ons bijeenzijn in grotere staten
dan in 't gestrekte raam van ruimte en tijd
bezwijken moest, nu zoveel eeuwigheid
naar binnen sloeg met een paar handgranaten,

10 dat de soldaten hun slagorde sluiten
als de commando's worden doorgegeven
om in de bressen naar u op te dringen.

Ik hoor ze achter deze regels zingen
van dood en liefde die zich gaan te buiten
aan een illusie sterker dan het leven.

[837] SNEEUWWITJE

Sneeuwitje ligt in glas gekist,
bij alle spiegels uitgewist
en opgegeven als vermist.

5 Omdat zij van de appel at,
de mooiste die zij ooit bezat,
ligt zij in dit gestolde bad.

De jager, die haar in het bos
ombrengen moest, liet haar weer los;
de jager met zijn vederdos.

10 Gifsnoer en haarkam konden niet
bewerken dat zij ons verliet;
de dwergen joegen door het riet.

15 Alleen een appel is te zoet,
dan dat een dwergenmond vermoedt
wat hier de dood Sneeuwitje doet.

Zij droegen haar tot op een berg.
Onderweg struikelde een dwerg
tegen de kist aan, zonder erg.

20 Zij ligt met hoge kleur totdat
de prins haar twee ijshanden vat,
diep met zijn armen in het nat.

Dan schiet de appel uit haar keel
en stroomt het bloed weer als fluweel
door lichaam's fonkelend juweel.

25 Hij zet haar voor zich op het paard.
Als zij hem in de ogen staart
ziet ze haar beeld daarin bewaard.

30 Nu gaat het in gestrekte draf.
Op vuurpantoffels danst voor straf
de boze koningin naar 't graf.

[838] RÖNTGEN

De maan heeft u vannacht bekend gemaakt.
Dunne lichtvloeden breken door u heen.
De volheid van het zoete vlees verzaakt
met kleed en al tot op het naakte been.

5 Skelet dat hangt en haast de aarde raakt;
wandelgewoonte in uw knie en teen;
oogkassen waar het holle hoofd mee waakt,
zo deint ge langzaam verder in het veen.

10 Toch tekent gij u af gelijk vanouds
en kan ik u herkennen aan de gang
die g'in uw lichaam altijd hebt gehad.

Lang blijf ik u nog volgen tot de dwang-
voorstelling overgaat en er iets koude
tegen mij aankomt. Mijn gezicht is nat.

[839] VROEGKERK

De sneeuw voedt het plafond met wit,
dat ook bij de oogappels zit
van de bezoekers.

5 Er is een rust van wet en wonder.
Tot boven toe en onder
de vloer langs in de verste hoeken
begeeft het licht zich als een hal.
Het spreken krijgt een blanke schal.
10 Wij zijn iets groter dan gewoonlijk,
want iedereen is zo persoonlijk,
dat hij zich aan de ander meet
en hem terstond vergeet
om op te gaan in het geheel,
waarmee hetzelfde evenveel
15 voldoende blijft voor elk,
die zit te wachten op de melk.

[840] MARÉCHAUSSÉE

De hanen kraaien onraad, simultaan.
Dieven tussen de boerderijen
horen diep in hun hart de vrije
middernachten op de dorpen slaan.

5 De doos staat open van gebouw en laan.
Melkwagens zijn al aan het rijden.
Hofhonden sluipen naderbij en
als het gebeuren moet, moet het gauw gaan.

10 In deze toestand was ons samenzijn
een uiterste aan bij elkander blijven.
Ik droeg u nog op tijd de struiken in.

's Middags verschenen in de blauwe zon
maréchaussée's en stonden op te schrijven
wat ik u niet meer toevertrouwen kon.

[841] KLOOSTERHOFJE VAN FRÉJUS

Hier kan de geest de stof direct bereiken.
Een vierkant valt voortdurend uit het licht
en zet zich om in zuilenevenwicht
met bogen die de ruimtevloed indijken.

5 Lichaam en ziel doen hier elkander blijken.
En duiven waaien alle ogen dicht,
die niet op u naar binnen zijn gericht,
die niet naar u als laatste doelwit kijken.

10 Koningen leunen tegen een pilaar
op hoeken van de tijd. Monniken lezen
in diepe nissen uit het bijbelboek.

Een vrouw kamt bij de bron het stenen haar.
Een paar cypressen staan omhoog gerezen.
Een schilder brengt het over op zijn doek.

[842] CHRYSOLIET

Bergwandbewoners met rotskiezelogen,
gezet in het porfier van hun gezicht,
kijken tot aan het einde van het licht,
dagreizen ver de wereld ingebogen.

5 Binnen hun bergen, groot en onbewogen,
doen zij hun wezen voor geen diepte dicht.
Vleugels vermoed ik in het evenwicht
waarmee zij klimmen naar het hemelhoge.

10 Wij houden stil en vragen naar de weg.
Onder de loupe van hun kristallen blik
staat onze auto als een raderdier.

Ik hoor heel in de verte wat ik zeg.
Ik ben een vreemdeling. Een vreugdeschrik
slaat door mij heen: hoe kwam ik ooit tot hier?

[843] JEANNE D'ARC

Die morgen, door het land van Jeanne d'Arc,
begon de weg te golven en de wagen
kreeg lange sprongen, om ons af te vragen
wat zich nog in de nevelen verstak

5 bij Domrémy. Een vege zon verbrak
de vage sluiers. Achter witte ragen
verscheen de maagd van Orleans. Wij zagen
haar rijden op een paard in rood schabrak.

10 Kuras, maliënkolder, helm en schild
verborgen haar jonkvrouwlijkheid. De stemmen,
die zij gehoord heeft, hebben het gewild.

Luchtspiegeling, waar wij langs snellen, mild
na zoveel eeuwen... Jonge zonnevlammen
verslinden het. De wereld ligt verstild.

[844] AVOND

Gij brandt in wolken op tegen het westen.
Het oosten staat in lood ten langen leste.
Ik op de grond ben een figuur zo klein,
dat ik er eigenlijk niet zou moeten zijn.

5 En dat was dan misschien nog maar het beste.
Maar dit heelal blijft zich op mij grondvesten,
draaiend met alle stelsels om mij heen.
En strak in stand gehouden wordt de schijn.

10 Want ik beweeg en langzaam komt de nacht.
De uitzichtloze einder is een norse
mondstreep geworden. Zie de maanschijf vorse
over het bos heen naar wie nog verwacht
te vinden in het hart van de natuur
wat verder weg is ieder volgend uur.

[845] METRONOOM

Gij hield uw doodgewicht en dode hoek.
Hoe ik ook bezig ben met vergelijken,
de lijnen moeten uit elkander wijken,
die naderen tot een gestrekte hoek.

5 Ik heb van 't licht gelezen in een boek,
dat het gaat buigen en u kan bestrijken
op afstanden die wij nog niet bereiken.
Gij zijt voor onze instrumenten zoek,

10 zolang ze uit materiaal bestaan,
waarvan de kleinste deeltjes trager gaan
dan zoveel km per seconde.

Maar door mijn hersens jagen de jachthonden
razender dan enig bekend atoom,
terwijl mijn hart tikt als een metronoom.

[846] VELODROOM

Vannacht sloeg in mijn hart
een oude klop weer los:
(alsof ik werd getart)

5 ik keek in het vertrek
waar ik niet kijken dorst
tot op dat ogenblik
en zag je niet direct
(de deur nog voor mijn borst).

10 Er lag een zwarte korst
pap voor jaren gemorst
en jij had je verdekt
opgesteld in een hoek,
die men pas werd gewaar
wanneer men helemaal daar

15 naar binnen toe gegaan
de deur had dichtgedaan.

Je was zo goed als zoek
achter een spinneweb.

20 Alleen je oog, een plek
glinster van glas, bewoog
in zachte wiebeling

of je niet stond maar hing
en mij daarmee bedroog.

25 Je zou nu zijn getrouwd
en wonen in een straat
met bel en brievenbus

en ergens in de stad
boodschappen doen misschien

30 of fietsen in het land
naar een familielid,
door iedereen gezien.

Wat werd er van de fiets
die met je mee versleet?

35 Zij roestte langzaam op,
een broos karkas, waar niets
meer aan verloren is

nu voor- en achteras,
bagagedrager, lamp,
40 spatborden, kettingkast,
pedaal, ventiel en bel

je niet weerspiegelen
bij elke zonneschamp

onder het suizend feest,
dat rijwiel is geweest.

[847] ERFVIJAND

Ik heb vannacht nog met hem afgerekend,
hoewel een stier hem doodgestoten heeft.
Alleen om mij heeft hij langer geleefd
dan nodig was, want hij stond opgetekend

5 en mijn onderbewustzijn werkt uitstekend
wat dergelijke noodzaken betreft.
Maar nooit heb ik zo duidelijk beseft
hoe ver een daad zijn laatste kans berekent.

10 Zijn vlees groeide tegen mijn handen in,
een dierlijk woekeren van oerbegin
en almacht tot ik hem vernietigd had.

En toen ik eenmaal in de kamer zat
stak hij een mes van buiten door de reten.
Mijn zuster zei: 't Is morgen. Hier is eten.'

[848A] VRIJGEZEL

Ik ben niet langer bang meer voor een ander.
Ik kijk hem fier in zijn verdommenis.
Zodra hij merkt waar 't om begonnen is
gaan onze blikken langzaam van elkander.

5 Of wordt hij pas mijn ware tegenstander:
lagen van spervuur, tot verstommen is
alles wat aan mij op te sommen is.
'Mijnheer De Visser'. 'Mijnheer Kolenbrander'.

10 Meisjes niet meer. En vrouwen kijken niet.
Alleen een enkele heeft kinderogen,
waardoor ik mij terstond bedriegen laat.

Of die zich later door mij voelt bedrogen,
wanneer het weer dezelfde kant opgaat.
Reden waarom er weinig overschiet.

[849] ZOEKPLAAT

Ik loop door uw gelaat van grond en land
in deze grote zoekplaat van het leven.
Op een afstand is het mij soms gegeven
u te ontdekken: met een harde kant

5 leunt dan uw voorhoofd aan de heuvelrand;
staan beide slapen tot een wolk geheven;
liggen uw lippen tegen de bosdreven
en steunt uw kin als van een sphinx in 't zand.

10 Ik ben te klein om naar u op te zien.
Gij kunt me niet tussen de korrels vinden.
Uw ogen staren hoog over mij heen.

Al volg ik met mijn vinger lijn voor lijn,
geen enkele die ons nog kan verbinden.
Gij zijt te wijd. Ik ben te dicht opeen.

[850] PASTORALE

De stille motten hangen om de lamp
en in de tuin groeien de bomen door.
Al wat gij aan lichaamlijkheid verloor
wordt voor mijn ogen avondstond en damp.

5 Een koe staat te herkauwen in zijn kamp
en schapen lopen in de dauw teloor.
De hond ligt voor het hondehok. Ik hoor
van paarden in hun stal het hoefgestamp.

10 Dit is het uur om naar u toe te gaan.
Ik zal mijn fiets oppompen en vertrekken.
Het is niet nodig dat ik iemand groet.

Ik kan me niet aan het gevoel onttrekken
dat het een afspraak geldt waar de zijlaan
met 'n flauwe boog de grote weg ontmoet.

[851] NACHTVLUCHT

Er zijn vannacht vogels overgegaan
waar 'k niet van wist dat hun geluid bestond:
op zilveren bosfluiten een goudmond,
bellen van arresleeën bij de maan.

5 Zeker en doelbewust snelden ze aan;
werd heel het huis plotseling ondergrond.
Een ogenblik was zonder levenswond
over zijn ganse lengte mijn bestaan.

10 Waar zullen ze nu zijn? De dag breekt aan
met vroege straten in een grijze stad.
Nieuw van gevoel ben ik achtergelaten.

Je moest er eigenlijk niet over praten,
maar 'k vraag mezelve af bij het opstaan
hoe lang het duren zal dat ik het had.

[852]

BALLADE VAN DE WINKELBEDIENDE

I

Er ligt een jongen in de lucht, languit,
recht op zijn rug. Hij houdt de armen strak
tegen het lichaam of het anders brak.
Boven zijn ogen schommelt de maanschuit.

5 Vrede des avonds die op hem afstuit,
zoals hij zweeft in het zondagse pak
waarin een modemagazijn hem stak.
Hij gaat geen meter voor- of achteruit.

10 Wij fietsen ver onder hem door naar huis,
steken het licht op en gaan zitten lezen.
Ik voel dat hij er altijd nog moet zijn:

eenzaam, onaards, verheven, dood en kuis.
Hij was winkelbediende in Terneuzen
bij P. de Gruyter of bij Albert Heijn.

[853]

II

‘Je moet hem niet verknoeien’, zei mijn vrouw.
‘Winkelbediende is te veel gezegd.
Laat staan De Gruyter. Die kan bij ’t gerecht
een klacht indienen wegens kwade trouw.’

5 Van de weeromstuit wees ik op zijn vrouw,
radeloos zoekend of hij nog terecht
zou kunnen komen. Men heeft al gedregd
en heel de luchtbescherming kwam in touw.

10 ‘Dan wil ik’, zei ze, ‘dat hij wordt gevonden;
dat je hem langzaam brengt waar hij behoort,
voorzichtig en slaapwandeland en wel.

Wanneer zijn vrouw dan terug is zal ze snel
de wekker zetten en vanaf die stonde
gaat weer het oude lieve leven voort.’

III

Zij eiste iets onmogelijks. Aan een beeld
kun je niet willekeurig doorborduren.
Het heeft al meer dan goed is te verduren
van alle associaties die het teelt.

5 Het had daareven maar een haar gescheeld
of hij stond weer voor jaren te verzuren
tussen de vijgen en de confituren,
bij eindeloze ponden uitgedeeld.

10 Wij keken buiten. Hij lag in het zoet
van myriaden sterren te verteren.
De nevelvlekken maakten hem melaats.

Melkwegen spoelden door hem heen, op 't laatst
konden wij hem niet langer observeren:
het firmament trilde ons tegemoet.

15 -----
Van de politie brengen ze zijn kleren,
vol mieren en door schimmels aangetast.
Hij was direct begraven, zwart als roet.

20 -----
'Hij staat zich in de spiegel al te scheren.
Zijn vrouw pakt boterhammen, inderhaast,
omdat hij 's Maandags vroeg beginnen moet.'

[855] CARTERING

Het witte van de kaart gaat voor ons open.
Een vage aardrijkskunde krijgt bestand.
Schaal 1 : 1 ontwikkelt zich het land
met zijn verkeersaders en spoorwegknopen.

5 Wij volgen wegennet en waterlopen;
zijn opgenomen in het ver verband
van tegenligger, toren en passant,
als stippen uit de horizon geslopen.

10 Diep onderweg over Europa heen
welven wij langzaam met de aarde mee.
Alles komt overal waar het moet zijn.

De cartograaf zoekt naar een pen zo fijn,
dat hij ons in kan vullen en daarmee
bij God niet doen ontbreken, een voor een.

[856] EQUINOX

De nacht is in de hond en in het huis.
Ik zit vol ebbenhout aan u te denken,
hoe de ivoren ballen elkaar krenken
met open klikken door de spreektrambuis.

5 Ik heb nog duizend dikte, zonder gruis,
voor onvoltooide lengte, nu de zinken
teelbodemen het verre donker drinken,
toddát de waters passen in de sluis.

10 Dan gaat de hoogte langzaam naar beneden
en dalen wij met trappen zonder treden
langs overlopen naar de buitendeur,

die openstaat op alle sterrebeelden,
waarin wij elkaars hemelen verdeelden
en geen verwisseling stelt ons teleur.

[857] HÉLICOPTÈRE

Uw stilte suizelt als een discus binnen
en blijft in dunne platen op het licht
geslepen hangen, wild van evenwicht,
vol sidderingen van gespannen linnen,

5 om 't Godsonmooglijke dat wil beginnen;
een in zijn vaart steken gebleven schicht,
geschoten uit de boog van het weerlicht;
een diepvis, staande met doodstille vinnen.

10 Gij kunt geen aarde maken door mij heen
omdat ik niet geleid, ik ben uw einde.
Tot in mijn voeten heb ik aan u deel.
Maar gij bemerkt het niet en blijft alleen.

Hélicoptère, die nergens meer kan landen
en in de hemel als een ding te veel.

[858] DROOMLOT

Je toonde me vannacht de kamers weer;
geheel dezelfde. 't Werd de eerste keer
dat ik ze zag van duizend malen meer.
Jij was toen nog mevrouw en ik meneer.

5 We stonden waar wij later zouden leven.
Er was nog niets over ons heen geweven.
Zo is het tussen ons een tijd gebleven
en daarna kwam je voornaam op een keer.

10 In deze doodslaap heb ik terug gekund
door andere adressen voor te geven
en weg te gaan eer ik ontwaken zou.

Dan was ik nu misschien handelsagent
of bij mijn vader op het dorp gebleven
en trouwde later een gewone vrouw.

15 Maar nu ik wakker ben is om het even
wat op die drempel wankelde en wou
en heeft het noodlot mij geen stap gegund.

[859] NOCTURNE

Doodovertroffen staan de nachtbomen
achter het raam, er is een streep maanlicht
tussen de wolken, verder alles dicht
tot in de kamer toe met duister en
5 zo onbewegelijk, alsof ik ben
verlaten van mijzelf, zonder gezicht
geen ledematen, tijdelijk ontwricht
de hartslag en de stroom der bloedvaten.
Misschien dat ik mij nimmermeer herken,
10 wanneer ik morgen opsta en het raam
open op nieuwe werelden, ik ben
bijna bij u, alleen de eigen stem
komt uit de verte ergens nog vandaan
en blijft het onderwyl belemmeren.

[860] HERALDIEK

Maan, ik verkoel met u, gij zijt
– stoel u in eeuwigheid –
de lang verglommen tijd
in d'ooghoek van de nacht.
5 Een vonkend voorgeslacht,
dat mij heeft voortgebracht,
verbleekt in uw blazen;
een goud geworden bloem.
Ik laat het dode doen
10 tegen het leven in
– weerstreven heeft geen zin
en wat is meer of min? –
aan ouderdom en naasting.
In uw blanke weerkaatsing
15 en zonder overhaasting,
for ever, everlasting
vergulden lied en lot
tot wereldgalm en God.

[861] RIVIÉRA

De helling schuift met bloemkastelen dicht.
Wegen die ik niet wist dat verder konden
hebben hun col de wolken in gevonden
naar deze zee waaraan het zuiden ligt.

5 Ik overstroom van louter vergezicht.
Tegen het Estérelle-gebergte rond
de blauwe baaien zich op kristalgronden.
Tot in Italië schijnt het zonlicht.

10 De auto klimt en daalt in de rotonde
en open galerijen van de lucht,
spiralen trekkend door het hemelhuis.

De lange vasteland-cadans ontbonden,
komt het reisbeeld tot staan onder zijn vlucht.
Wij stappen er in uit. De wereld ruist.

[862] AUTOCLAAF

Diep in de kelders van het onbekende
gaat een reuzin de muren in het rond,
groter naarmate zij geen uitweg vond;
de ruimte etend met haar lange tanden.

5 Waar zal zij door de gangen heen belanden? –
weer bij zichzelfe waar zij eenmaal stond.
Zij groeit, de tijd wordt vlees, een open wond
van 't schuren langs de rauw-cementen wanden.

10 Tegen elkander opgestaan en slaags
geest en materie, wil en werkelijkheid,
ben ik het slagveld van fatale machten,
die u elkaar betwisten in de nachten
en met dichte vizieren vechten 's daags;
een eeuwig onbeslecht gebleven strijd.

[863] APOSTROPHEN

Soms ben ik aan de apostrophen toe,
zoals ze ook verschijnen bij Dèr Mouw.
Wat hij te zeggen had staat aan een touw,
want elke waarheid werd bij hem een koe.

5 Hij wist zich door het hele parlez-vous
te dringen met zijn horens naar het blauw,
dat zonder woorden is en uit de vouw.
Zo ligt een vrouw languit en luistert hoe
haar minaar spreekt; het is haar wel te moe.
10 Zij kende immers wat er komen zou.
Het is volkomen wat zij horen wou.
Hij doet er niets aan af en niets aan toe.

[864] HISTOLOGIE

Ik hoor zingen in de wonderen daarbuiten.
Aangedaan bij het middelrif begint
mijn organisme er op aan te sluiten,
waardoor het vlees vibratie ondervindt.

5 De lymfhe-vaten stuwen wit en blind
haar dunne bloedwei naar de roze tuiten,
die met een vliesje op de wereld stuiten,
dat mijn gebeente met het al verbindt.

10 O vertebraten die het antwoord geven
op schal van holten tussen stof en geest,
interstellaire ruimte die u draagt
tot voor de openingen van mijn leven,
zoals het eenmaal werkelijk is geweest:
een mond waaraan een mond vervulling vraagt.

[865] ONTVOERING

Bevroren zomeravond uit de bus.
Het landgoed ligt alsof ik in een boek
gelezen heb dat de bewoner zoek
en later langzaam opgegeven is.

5 Diep in de kamers hangt een oude flits
van zilver voor de dieven. In een hoek
staat iets gedrochtelijks onder een doek.
Dan gaat het schuil, zodat ik mij vergis.

10 Lagunen licht waaronder bloedsteden.
Haffen vol koudgeworden dageinden.

De avond valt met een immense lus.
Ik rij achter de ruit der autobus.

Signalement dat meer en meer vergrijst.
Op last van de politie ingelijst.

[866] GEHENNA

Ik ben de zwakke plek in het heelal.
Het blinde lek, tijdens uw dood ontstaan,
doet het verslappen en naar binnen slaan,
waar ik mij verder ook bevinden zal.

5 Overal in het rond verrijst een wal,
wentelend met zijn helling op mij aan.
Onder mijn voeten voel ik de grond gaan.
Ik loop mij dood omdat ik anders val.

10 En kom geen stap vooruit. De sterren gaan
vrij en vanzelf hun voorgeschreven baan.

Winden en dieren trekken om mij heen.
Ik blijf in deze tredmolen alleen.

God wil een deuk verdrijven uit zijn bal,
waarbij ik wedloop met zijn vingertal.

[867] GRINT

Het grint in van mijn jeugd, de kiezelstenen.
Nalstig ben ik boven ze uit gegroeid
tot op de hoogte waar het niet meer boeit.
Men gaat er over naar iets anders henen

5 en staat een tijd te gapen op z'n tenen
hoe of het in de werelden krioelt.
Men laat zich neder, dodelijk vermoeid
en zie het zijn dezelfde kleine stenen.

10 Allerlei soorten liggen op mijn hand,
zeldzame kostbaarheden, hard en rond;
een weelde dichterbij dan ooit te voren,
maar ontoegankelijk. Dieper bevroren
kwijnen de kleuren en hun koude brandt
klevend tegen mijn schaamteloze mond.

[868] ZEEGEZICHT

Lange meerschuimstrepen trekken tegen mijn tong.
Ik word geknepen tussen zandschaamheuveld.
Zee lekt mijn voetzolen. De hoge teugels
van meeuw naar mij mensen hart en long.

5 Pal op mijn oorvliezen staat de gong
der wateren tot in deze versregels
en de wind legt zijn vochtige sluitzegels
over mijn mond heen tot een trom.

10 En een die ik nergens terugvinden kon,
loopt door mijn vingers en zenuwvezels
en gaat daarginds achter verre zeenevelds
als een visioen aan de horizon.

15 Dicht bij mijn oogappels, waar het strandkiezel
ligt te weerschitteren in de zon,
zie ik u breken in die brandspiegels.
Hard en honderd komt ge weerom.

[869] TANTALUS

De dag heeft in de verte aan u deel.
Zoek voor uzelve bij de ronde blinde
roep van de koekoek die het niet kan vinden,
verloren en behouden evenveel,

5 verbergen u de bossen van fluweel
en openbaren u de snelle hinden,
verschenen en verdwenen op de winden,
die golven als de wolven in 't struweel.

Gij duizelt langzaam tussen plaats en tijd,
10 nu ze afzonderlijk voor u bestaan.
Er is geen nieuwe afspraak meer te maken.
Ze zijn u samen en elkander kwijt
en blijven u op hun wijze genaken,
gelijk aanwezig, elke kant, altijd,
15 om in de oude toestand te geraken:
als situatie in u op te gaan;
trefpunt en stonde, bed en nieuwe maan,
zonde en zaligheid opnieuw gedaan,
God en de eeuwigheid ten overstaan.

[870] DÉJÀ-VU

Het zachte water, dat gezonken staat
in alle laagte, die het liggen laat
bij de witte kastelen langs de straat,
blinkt op als uit een droom. De auto gaat.

5 Afkomstig uit een boek is wat ik zie.
Tot werkelijkheid geworden fantasie
verandert in een dwingend déjà-vu.
Gij kunt u niet onttrekken aan het nu.

10 Wij rijden in ovale spiegels rond;
herkennen aan onszelf de achtergrond
en weten dat dit eenmaal ook bestond.

Dezelfde zijkanten komen en gaan.
Het hart is vol van 't oude amalgaam
waarmee wij tot elkander blijven staan.

[871A] BALLADE VAN DE GASFITTER

I

Gij hebt de huizen achterom bereikt.
Aan de voorgevels, tussen de gordijnen,
blijft ge doorlopend uit het niet verschijnen
wanneer ik langs kom en naar binnen kijk.

5 Al moet ge in 't voorbijgaan weer verdwijnen,
het volgend raam geeft me opnieuw gelijk.
Daar wonen ene Jansen en de zijnen,
alsof ge mij in deze naam ontwijkt.

10 Maar dat zegt niets. De deuren zijn geduldig;
hebben een bel, een brievenbus, een stoep.
De appelkoopman lokt u met zijn roep.
En valse sleutels zijn er menigvuldig.
Ook kan ik binnen komen, doodonschuldig
en tot uw dienst, gasfitter van beroep.

[872A]

II

Dan, op klaarlichte dag bij u aan 't werk,
vermomd als man van de gemeente, gaan
mijn ogen in het rond en zien u staan.
Tussen ons wordt een hoogfrequentie sterk.

5 De stoppen echter schijnen door te slaan.
De kamer heeft gelijkstroom, naar ik merk.
Het kan ook niet. Ik draai de schroeven aan.
Zolang ik mij tot deze taak beperk

10 blijven we voor elkaar incognito,
terwijl ik bezig ben, gebukt, geknield,
of op mijn buik naga wat er aan scheelt.
En al maar denken: het is beter zo.
Doodzwijgen, door een hamerslag vernield.
Doodstilte, die de hamerslagen heelt.

[873A]

III

Zal ik de woning onder water zetten?
Of gaten in de gasleiding slaan?
Ik zie de val, moet op de fittings letten
en maak de denkfout haastig ongedaan.

5 Dan zou er later in de kranten staan:
‘Door onbekende oorzaak vond een fitter
de dood door gasverstikking, in het aan-
grenzend gedeelte was hetzelfde bitter
lot aan de huiseigenares beschoren;
10 zij lag voorover met een hand naar voren,
welke een brief omklemde, die begon:
“Hoe groot de wereld is, ik kom weerom”.
Blijkbaar werd zij verrast tijdens het lezen
en kan van overspel geen sprake wezen’.

[874A]

IV

Eindelijk is het kleine lek gedicht.
Ik zoek de spullen langzaam bij elkaar.
Mijn benen zijn als buizen lood zo zwaar.
Zweetdruppels lopen over mijn gezicht.

5 Of ik iets bovenmenselijks verricht,
keer ik met een verklarend handgebaar
mij naar u om, maar gij zijt niet meer daar.
Er is alleen het late middaglicht.

10 Ik beur de bak gereedschap van de vloer
en til hem op mijn schouder. Door de gang
wekken mijn voetstappen een hol gezang.
De deur valt in het slot. Het straatrumoer
lijkt verder af. Er hangt een dikke mist.
Ik heb me dus voor deze keer vergist.

[875A]

v

Maar, als ik thuisgekomen, goed en wel
te eten zit, rinkelt de telefoon.
Ik pak de horen op en doodgewoon
klinkt aan de andere kant een nieuw bevel.

5 Het is de directeur. Zijn stem is schel,
met een verborgen, weke ondertoon.
'Ga morgen naar dezelfde straat, mijn zoon.
Je weet hoeveel belang ik in je stel'.

10 Geen ezel stoot zich tweemaal aan een steen.
Het beste was, ik bleef hier niet alleen,
maar nam vanavond vast in ogeschouw
het uit de grond verrezen flatgebouw
daartegenover, bij de nummerborden
zal het me dan vanzelf duidelijk worden.

[876A]

vi

Die nacht kwam ik alleen nog maar te weten,
dat de conciërge sliep. Hij was vermoeid
en had de nummers in zijn hoofd vergeten.
Het lag gekanteld op een arm. Geboeid

5 keek ik van buiten door het raam. Er woei
een zachte wind. Het ritselde een beetje
over de grond en vlakbij, godvergeten,
een levend mens, en die mij uit de knoei

10 zou hebben kunnen helpen, als het niet
zo eenzaam was geworden en te duister
dan dat ik hem mocht wekken met gefluister.
Hij zou het hoofd verliezen. Dat kon niet.
Dat kostte ook de directeur zijn kop.
Niemand hoorde me heengaan. Keek hij op?

[877A]

VII

Bij 't krieken van de dageraad op pad,
de slaap nog in de ogen, schijnen mij
het eerste uur de straten vogelvrij,
al heeft het einddoel ergens post gevat.

5 Een ongekend veilig gevoel is dat.
Iemand van de directie fietst voorbij.
Ik groet, doch hij kijkt nauwelijks opzij.
Zeker weer ruzie met zijn vrouw gehad.

10 Misschien vindt hij het enigszins verdacht,
dat hij me aantreft in gemeentewijken,
waar voor een fitter niets valt te bereiken.
Er woont een jong en roekeloos geslacht
bij ander licht. Ik ben gesignaleerd.
Daarom mijn schreden naar de stad gekeerd.

[878A]

VIII

Nu nader ik de laatste mogelijkheid.
Witte drukknoppen, fel in het gelid,
tarten als tanden in een vals gebit.
Mijn vingers voeren een verbeterd strijd.

5 Terwijl ik sta en op mijn nagels bijt,
springt onverwacht de deur los, een daghit
zet de asemmer buiten, zonder dit
had ik nimmer besloten, maar de tijd

10 is kort, ik vraag gejaagd waar het gat zit.
Zij wijst naar boven met een vage spot,
dat kan betekenen: je bent getikt,
– wat ik wel weet, waarom ik tot God bid –
de lift beweegt zich opwaarts naar het slot
van wat op aard geen fitter ooit gelukt.

[879A]

IX

Hoe hoger of ik stijg hoe groter wordt
de ruimte tussen u en mij, het leven
voelt zich door nikkel en door staal omgeven.
Het bouwsel komt geen nagelbout te kort.

5 Hier zit geen gas, God is het gat en stort
zijn diepten op mij uit om te beleven
aan een verwaten fitter hoe verheven
hijzelf bij iedere étage wordt.

10 Verdieping na verdieping valt omlaag.
Ik weet niet waar of wat ik moet beginnen.
Misschien schiet mij een laatste woord te binnen
als ik hem naar de eerste oorzaak vraag.
Het rode licht gaat aan. Ik moet er uit
en geef mij over aan zijn raadsbesluit.

[880]

X

Op elke drempel staat een flatbewoner
in rok, jacquet of in geklede jas
met een kwitantie klaar, ik kom van pas
en haal de huur op. Rekening aan toonder.

5 Maar iedereen verandert in een honer
als ik weer afdaal in de put van glas,
onder mijn arm de volle aktetas.
Een boon komt overal om zijn beloner.

10 Ik neem de kortste weg naar het kantoor.
De directeur persoonlijk laat me binnen
en onderwerpt mij aan een mild verhoor.
Ik hoef verder geen leugens te verzinnen.
Diep in zijn ogen is het of hij huilt.
Hij drukt mijn hand, vermant zich en meesmuilt.

[881A]

XI

Na jaar en dag hervinden wij de fitter
in 't ouwemannenhuis. Zijn haar is wit;
een kindse vent, die in een stratengids
namen te spellen zit, letter voor letter.

5 Tafel en bed heeft hij te delen met
postbode, wisselloper en loodgieter.
Hij krijgt gedurig op z'n sodemieter,
omdat hij altijd op het eten vit.

10 Er is tot aan zijn dood voor hem gezorgd.
Begrafenis- en ziekegelden lonen
de moeite om weldadigheid te tonen
en maken dat de vader hem niet wort.
Publieke werken gaf hem onderdak.
Hij mag beschikken over pruimtabak.

[882A]

XII

In 't eind sloten zijn ogen zich voorgoed.
De mond viel open, maar werd opgebonden.
Hij werd gemeten en geschikt bevonden
een doodkist op te vullen van zes voet.

5 En allen brachten hem een laatste groet:
Jansen, daghit en directeur, zij stonden
eendrachtig met die van de flat verbonden;
als ik in 't zwart, met stok en hoge hoed.

10 Aan 't graf hield verder iedereen zijn mond.
Men trad vooruit en schouwde kritisch hoe
de fitter langzaam wegzonk in de grond,
als om hem nog op fouten te betrappen,
nu hij zijn laatste gat had op te knappen.
Hij rust in God. De aarde dekt hem toe.

[871B] BALLADE VAN DE GASFITTER

I

Gij hebt de huizen achterom bereikt.
Aan de voorgevels, tussen de gordijnen,
blijft ge doorlopend uit het niet verschijnen
wanneer ik langs kom en naar binnen kijk.

5 Al moet ge in 't voorbijgaan weer verdwijnen,
het volgend raam geeft me opnieuw gelijk.
Daar wonen ene Jansen en de zijnen,
alsof ge mij in deze naam ontwijkt.

10 Maar dat zegt niets. De deuren zijn geduldig;
hebben een bel, een brievenbus, een stoep.
De appelkoopman lokt u met zijn roep.
En valse sleutels zijn er menigvuldig.
Ook kan ik binnen komen, doodonschuldig
en tot uw dienst, gasfitter van beroep.

[872B]

II

Dan, op klaarlichte dag bij u aan 't werk,
vermomd als man van de gemeente, gaan
mijn ogen in het rond en zien u staan.
Maar langzaam wordt de zoldering een zerk.

5 De muren zijn van aarde. Wij beslaan.
De kamer is verzadigd, naar ik merk.
Het kan ook niet. Ik draai de schroeven aan.
Zolang ik mij tot deze taak beperk

10 blijven we voor elkaar incognito,
terwijl ik bezig ben, gebukt, geknield,
of op mijn buik naga wat er aan scheelt.
En al maar denken: het is beter zo.
Doodzwijgen, door een hamerslag vernield.
Doodstilte, die de hamerslagen heelt.

[873B]

III

Zal ik de woning onder water zetten?
Of gaten in de gasgeleiding slaan?
Ik zie de val, moet op de fittings letten
en maak de denkfout haastig ongedaan.

5 Dan zou er later in de kranten staan:
'Door onbekende oorzaak vond een fitter,
bij de uitoefening van zijn bestaan,
de dood door gasverstikking. In het aan-
grenzend gedeelte was hetzelfde bitter
10 lot aan de huiseigenares beschoren.
Zij lag voorover met een hand naar voren,
welke een brief omklemde, die begon:
"Hoe groot de wereld is, ik kom weerom".
Blijkbaar werd zij verrast tijdens het lezen
15 en kan van overspel geen sprake wezen'.

[874B]

IV

Eindelijk is het kleine lek gedicht.
Ik zoek de spullen langzaam bij elkaar.
Mijn benen zijn als buizen lood zo zwaar.
Zweetdruppels lopen over mijn gezicht.

5 Of ik iets bovenmenselijks verricht,
keer ik met een verklarend handgebaar
mij naar u om, maar gij zijt niet meer daar.
Er is alleen het late middaglicht.

10 Ik beur de bak gereedschap van de vloer
en til hem op mijn schouder. Door de gang
wekken mijn voetstappen een hol gezang.
De deur valt in het slot. Het straatrumoer
lijkt verder af. Er hangt een dikke mist.
Ik heb me dus voor deze keer vergist.

[875B]

v

Maar als ik thuisgekomen, goed en wel
te eten zit, rinkelt de telefoon.
Ik pak de horen op en doodgewoon
klinkt aan de andere kant een nieuw bevel.

5 De directeur. Zijn stem is hard en schel,
met een verborgen, weke ondertoon.
'Ga morgen naar dezelfde straat, mijn zoon.
Je weet hoeveel belang ik in je stel'.

10 Geen ezel stoot zich tweemaal aan een steen.
Het beste was, ik bleef hier niet alleen,
maar nam vanavond vast in ogeschouw
het uit de grond gerezen flatgebouw
daartegenover. Bij de nummerborden
zal het me dan vanzelf duidelijk worden.

[876B]

vi

Die nacht kwam ik alleen nog maar te weten,
dat de conciërge sliep. Hij was vermoeid
en had de cijfers in zijn hoofd vergeten.
Het lag gekanteld op een arm. Geboeid

5 keek ik van buiten door het raam. Er woei
een zachte wind. Het ritselde een beetje
over de grond en vlakbij, plichtvergeten,
een levend mens, en die mij uit de knoei
zou hebben kunnen helpen, als het niet
10 zo eenzaam was geworden en te duister
dan dat ik hem mocht wekken met gefluister.
Hij zou het hoofd verliezen. Dat kon niet.
Dat kostte ook de directeur zijn kop.
Niemand hoorde me heengaan. Keek hij op?

[877B]

VII

Bij 't kriecken van de dageraad op pad,
de slaap nog in de ogen, schijnen mij
het eerste uur de straten vogelvrij,
al heeft het einddoel ergens post gevat.

5 Een ongekend veilig gevoel is dat.
Iemand van de directie fietst voorbij.
Ik groet, doch hij kijkt nauwelijks opzij.
Zeker weer ruzie met zijn vrouw gehad.

10 Misschien vindt hij het enigszins verdacht,
dat hij me aantreft in gemeentewijken,
waar voor een fitter niets valt te bereiken.
Er woont een jong en roekeloos geslacht
bij ander licht. Ik ben gesignaleerd.
Daarom mijn schreden naar de stad gekeerd.

[878B]

VIII

Nu nader ik de laatste mogelijkheid.
Witte drukknoppen, fel in het gelid,
tarten als tanden in een vals gebit.
Mijn vingers voeren een verbeterd strijd.

5 Terwijl ik sta en op mijn nagels bijt,
springt onverwacht de deur los. Een daghit
zet de asemmer buiten. Zonder dit
had ik nimmer besloten, maar de tijd

10 is kort. Ik vraag gejaagd waar het gat zit.
Zij wijst naar boven met een vage spot,
dat kan betekenen: je bent getikt.
Wat ik wel weet; zodat ik tot God bid.
De lift beweegt zich opwaarts naar het slot
van wat hem nog geen fitter heeft geflikt.

[879B]

IX

Hoe hoger of ik stijg hoe groter wordt
de ruimte tussen u en mij. Het leven
voelt zich door nikkel en door staal omgeven.
Het bouwsel komt geen klinknagel te kort.

5 Hier zit geen gas. God is het gat en stort
zijn diepten op mij uit om te beleven
aan een verwaten fitter hoe verheven
hijzelf bij iedere étage wordt.

10 Verdieping na verdieping valt omlaag.
Ik weet niet waar of wat ik moet beginnen.
Misschien schiet me een laatste woord te binnen
als ik hem naar de eerste oorzaak vraag.
Een schok gaat door mij heen. Ik moet er uit
en geef het over aan zijn raadsbesluit.

[883]

X

Van alle kamers gaan de deuren open.
Heren in rok, gesteven boord en das
roepen mij toe, of 'k een verschijning was:
je hoeft ons hier geen smoesjes te verkopen.

5 Ben ik daarvoor onder de grond gekropen?
Bij het afdalen in de put van glas
staat aan mijn voet een zak met vuile was.
Hoor hoe ze boven door elkander lopen.

10 In de omgeving hang ik nog wat rond.
Het werd intussen middag zie ik wel.
Scholen gaan uit. Het spitsuur is gekomen.
De kinderen, door moeders meegenomen,
vertellen. Fietsen bellen. Auto's snel-
len langs mij heen, of ik daar jaren stond.

[884]

XI

De gasfabrieken draaien op hun as.
Er moet een vacuum zijn ingeslopen.
Denk lezer, dat een bladzij vroeger pas
zijn oogmerk in het honderd zag verlopen,
5 zonder ook maar op iets te mogen hopen
en als een bange hond is afgedropen,
die uit de flitsen in uw ogen las,
wat de verwachting van een fitter was.

Ik neem de kortste weg naar het kantoor.
10 De directeur persoonlijk laat me binnen
en onderwerpt mij aan een mild verhoor.
Ik hoef verder geen leugens te verzinnen.
Diep in zijn bril wemelt het, of hij huilt.
Hij drukt mijn hand, vermant zich en meesmuilt.

[885]

XII

Het hoofdbestuur van 't christelijk vakverbond
roept alle gas- en waterfitters heden
in spoedvergadering bijeen, deelt mede
dat een van hen de reglementen schond
5 door met zijn instrumenten op te treden
op alle plaatsen waar hij zich bevond
en eist, nu 't hele lichaam heeft geleden,
belijdenis van schuld op deze grond.

Voor 't eerst in de historie van het vak
10 knielen de gas- en waterfitters neer,
zonder intussen naar een gat te zoeken;
tesamen solidair in alle hoeken.
Dan zegt de voorzitter: zondig niet meer.
En zij vertrekken, dood op hun gemak.

[881B]

XIII

Na jaar en dag hervinden wij de fitter
in 't ouwemannenhuis. Zijn haar is wit;
een kindse vent, die in een stratengids
namen te spellen zit, letter voor letter.

5 Tafel en bed heeft hij te delen met
postbode, wisseloper en loodgieter.
Hij krijgt gedurig op z'n sodemieter,
omdat hij altijd op het eten vit.

10 Er is tot aan zijn dood voor hem gezorgd.
Begrafenis- en ziekegelden lonen
de moeite om weldadigheid te tonen
en maken dat de vader hem niet worgt.
Publieke werken gaf hem onderdak.
Hij mag beschikken over pruimtabak.

[882B]

XIV

In 't eind sloten zijn ogen zich voorgoed.
De mond viel open, maar werd opgebonden.
Hij werd gemeten en geschikt bevonden
een doodkist op te vullen van zes voet.

5 En allen brachten hem een laatste groet:
Jansen, daghit en directeur, zij stonden
eendrachtig met die van de flat verbonden;
als ik in 't zwart, met stok en hoge hoed.

10 Aan 't graf hield verder iedereen zijn mond.
Men trad vooruit en schouwde kritisch hoe
de fitter langzaam wegzonk in de grond,
als om hem nog op fouten te betrappen,
nu hij zijn laatste gat had op te knappen.
Hij rust in God. De aarde dekt hem toe.

[886] VALUTA

De wegen liggen in een reis. Wij gaan.
De onrust van een dier om u te vinden,
doet mij weer voor de werkelijkheid verblinden
en geeft mij over aan de vaste waan,

5 dat niets van u geheel is doodgegaan;
dat gij u in het buitenland kon binden
aan een bureau en mij brochures zenden,
alleen maar door de rede misverstaan.

Harde valuta houdt uw lot in stand.
10 Ik krijg deviezen om u te bereiken,
doch moet terug zodra ik niets meer heb.

Hoewel ik dan nog brieven onderschep
en in de postkantoren sta te kijken,
op elke envelop ontbreekt uw hand.

[887] AJALON

De steendeuk zit nog in de vloer.
Sedert is het hier maan geweest
als in het dal van Ajalon.
5 Een kever kruipt zijn vlugge toer
van hoek naar hoek. Haar witte geest
staat in een lange nachtjapon
met blote voeten op het zeil
en wolken hangen voor het raam
gebeeldhouwd tegen het azuur.

10 Er ligt een omgekeerde teil
van zink op het zinken balcon.
Als ik er tegen tikken kon,
weerklonk het zingen van een vrouw
en waren wij opnieuw tesaam
15 in volle zon, van uur tot uur.
Maar nu is alles donkerblauw.
Ik heb geen toverstaf zo gauw.

[888] NECROLOGIE

De tranen over Gerard Temme zijn.
Hij was de joviaalste uit ons midden,
bracht beelden samen op een stadsterrein,
schilderde schoenen, liet figuren bidden
5 in glas in lood. Nu is hij dood en klein
en zonder ons. Wij hebben Gerard minder,
die op vergaderingen groot kon zijn:
leider, promotor, zoeker, samenbinder.
God werd van hem gemakkelijk de vinder.
10 En dat gezelschap zal voor eeuwig zijn.

[889] MYOPIE

Ik tref u nog alleen plaatselijk aan.
De bochten in de weg met struikgewas
lijnen u af maar ik bemerk het pas
bij het omzien, een eind van u vandaan.
5 Het kan ook zijn dat op een plein spontaan
uw voetstap klinkt met een bekende kras.
Als ik mijn ogen opsla gaat gij ras
verloren in een anders vol bestaan:
een vrouw doet boodschappen, doch in uw tijd.
10 Zij is bij deze bezigheid in strijd
met de waarnemingswetten. Als zij niet
verdwenen was en gij haar niet verliet
zou ik u naderen en vragen om
persoonsbewijs of ander eigendom.

[890] TRACÉ

Diep in de middag wordt het licht secuur.
Een griffel kan nog mijn geboorte schrijven
op het leisteengebergte van de Eifel
binnen de randen van een brilmontuur.

5 De kartelingen waar ik tegen tuur
zijn vreemde streken die constant verblijven
in het gezichtsveld als een verre twijfel
maar in 't geheugen schuiven op den duur.

10 Nooit was ik zo geheel en zo bijeen.
Het reizen gaat verbintenissen aan
met wat zich in de tijd verscholen houdt.
Ik ben toekomend en voorbij meteen.
En voel mij door de ogenblikken gaan
als eeuwigheid. God is mijn enkelvoud.

[891] KELDERGAT

Fluistering tussen ons in, grondwind
over de weg, tegen de buitenmuur.
Vindplaatsen van dood blad en oud papier
gaan stil te keer, alsof gij weer begint.

5 Krankzinnigheid, waaraan ik mij opwind
met zachte feesten tot in elke kier,
nadert, verwijdert zich, vat bijna vuur;
brand, die het dor gedachtehout verslindt.

10 Gij die ik met hetzelfde oog aanschouw
en de vanzelfheid waar 'k een overbuur
of boom mee ken, moet blijven in de kou;

kunt u niet van het ritselen ontdoen
en om het huis heen lopen naar de deur,
uw hand uitsteken en hem opendoen.

[892] EN ROUTE

Landstreken liggen als in mij vergeten.
Bestemmingen, misschien nog wel bereikt,
had ik de richting en het doel geweten,
passeren hemelsbreed en staan geijkt

5 in torenspits en aantal kilometers.
Ontstentenis van wat kon hebben heten
bestaansvervulling, lotsbedeling, blijkt
aan lege zijwegen. De wagen wijkt

10 geen haarbreed uit zijn koers. Wij rijden door,
raken verloren uit het oog en komen
waarschijnlijk in dit leven niet meer langs.

Wat doet een onbenut gebleven kans?
Even een zoet bevreemden, waargenomen
op buikvlieshoogte, of er iets bevroor.

[893] RECHERCHE

De wereld houdt met u bemoeienissen.
Het bodemonderzoek wordt voortgezet.
De hemel krijgt langzamerhand een net
van luchtvaartlijnen om u niet te missen.

5 En de historie zal zich niet vergissen.
Met elke vinger blijft er op gelet
tijdens het lezen en een streep gezet:
renvooi en fout die over u beslissen.

10 Als de gegevens bij elkander zijn
zullen geleerden zich daarover buigen
en u bewijzen uit het ongerijmde.

De lege plekken in het ondermijnde
materiaal komen op tafel en
een heer staat op om van u te getuigen.

[894] SILHOUET

De nachten doen u langzaam in elkaar,
totdat ik u op mijn netvliezen vang.
Ik zie u groeien op het maanbehang.
Gij komt weer met uw eigen lichaam klaar.

5 Het krijgt de oude omtrek. Kleed en haar
zijn nog dezelfde, even los en lang
als van de mode, voor uw dood in zwang.
Er is bij dit herleven geen gevaar.

10 De morgen kan geen vinger van u vinden,
al heeft de zon de kamer volgezet
met licht, dat u direct zou moeten binden
aan 't zelfde oog, volgens dezelfde wet.

Om u niet door de schijn te zien verslinden
hebt gij u tijdig in het niet gered.

[895] DAGGELDER

In een wijde vang van zomeravond
zit de boer op het aardappelveld.
Paars is 't alreeds met zijn kiel gesteld;
het gezicht in schaduw zwaar gehavend.

5 Met zijn handen in de aarde gravend,
wordt hij bij de kevers opgeteld.
In het handboek staat van hem vermeld:
heel een leven om den brode slavend.

10 Eindelijk komt hij langzaam overeind;
wankelt op de beide achterbenen
naar zijn vrouw en kinders, vaal en moe.

's Nachts opnieuw door glanzende Gods verblind,
vindt hij schatten gouds en edelstenen;
manden vol tot aan de morgen toe.

[896] CLAIR-OBSCUR

Donkere schilderijen van de nacht
hangen tentoongesteld buiten het raam.
Het licht is sterk onderverdeeld; spaarzaam
heldert een enkel eiland op in kracht.

5 Want zwarte vakken houden zwaar de wacht;
maken het doek voor 't evenwicht bekwaam
tussen mijn onbevangen gadeslaan
en d'eigen ingekeerde oppermacht.

Ieder detail voldoet aan wat ik denk.
10 Het kan marmer of onder water zijn,
een sein, de zee, een celkern in het groot.

Het is een raadselachtig oergeschenk;
vol van uw lichaam ergens in 't geheim,
waarvan een deel zich af en toe ontbloot.

[897] CONTRAPUNT

De bergen dalen bij mij in met treden,
die klimmen uit de diepte van uw dood.
Ik voel mijzelve middelevenreden
tussen wat aldoor nadert en ontvlood.

5 Het hoge komt dichtbij, het lage bloot.
Onder mijn voeten met de helling mede
verwisselen het heden en verleden
begane grond en blijven even groot.

Tegen de hemel ga ik door u heen,
10 word ik van u gesneden en besta
dank zij dit punt naar boven en beneden.
Begin en eind worden dezelfde steen.
Wij zijn alleen, terwijl ik niet verga
binnen uw alomtegenwoordigheden.

[898] GORGE DE LOUP

Omhoog tegen de bergwand aangebracht
ogen zonder gezicht en wolvensnoeten,
lege fossielennissen en de moeten
van een voorwereldlijk faunageslacht,

5 dat in zijn nagelaten vormen tracht
hier uit te monden en ons te ontmoeten,
maar vastgehecht zit aan de verre macht
van steen en tijdperk, beren en mammoeten.

10 Lucht van oud hooi met water aangelengd,
die mij de praehistorie naderbrengt.

Hier komen niet veel mensen. Even blind
als voor dat zij bestonden ligt de weg.

De woorden die ik tot mijzelf zeg
klinken voor 't eerst of God opnieuw begint.

[899] VERVALDAG

Het oud aroom dat om de dingen hing,
is langzaam van hun wezen afgegaan
sedert ge niet meer zijt voorbijgegaan,
zoals Saturnus wandelt in zijn ring.

5 Bij het verbreken van dezelfde kring
waarin de sterren reizen op hun baan
zijn mijn gedachten naakt komen te staan
in het portaal mijner bewustwording.

10 Ik moet de wereld in zonder respijt
en zou niet weten uw verblijf te noemen.
De woorden gaan vooruit en wenken mij.

Hier valt geen enkel feit meer te verbloemen.
Maar elke waarheid heeft zijn overzij.
Ik ben u aan de buitenkanten kwijt.

[900] SOUVENIR

Schip van brillanten voor de cap d'Antibes;
lust om te liggen in de blauwe nacht;
onder de kust, boven zijn eigen pracht,
waarop de spiegelingen het verhieven.

5 Langs de landzijde tot aan Nice de dracht
der paarden die de zachte verte klieven;
verkoren snoeren, naar hun vrij believen
dalend en rijzend over berg en schacht.

10 Dit is de côte d'azur, een flonkerhal.
De lange limousine in 't fluweel
wordt zelf een diamant bij dit geheel;
een broche tussen de gitten op het kleed
van zilver, dat de hoogte zich aanmeet
en reikt tegen der sterren goudgetal.

[901] NACHTPAUWOOG

Avond van schapevacht en pauwenogen.
Over mij heen de lauwe vleugelslag
der vogelen naar 't einde van de dag,
tot voor mijn voeten langzaam omgebogen;

5 terwijl zijn uren worden afgewogen
tegen wat gij met heel de tijd vermag,
verlopen sedert ik u niet meer zag
en aan mijn ondervinding was ontogen.

10 Dichter dan ooit is het geluk nabij.
Ik voel het in de armen en de benen
die meebewegen en ook aan het hoofd
wordt het met duizend wimpers uitgedoofd
en blijft het zwevend voor mij uit verschenen,
komt weer terug en is nog niet voorbij.

[902] CONJUGATIE

Je was niet langer doodgegaan vannacht,
heb ik gedroomd, maar verder blijven leven.
Wat niet kon zijn werd mij opeens gegeven
in een versnelde, zalige toedracht.

5 Als had ik op dat ogenblik gewacht
laat het mij u ten uiterste bestreven
om al dit plotselinge te beleven
in langzame verheffing tot zijn macht.

10 Nu heb ik weer voor dagen lang genoeg.
Het kan weer eenzaam worden en gewoon
en zonder wissel op de eeuwigheid.

De eenmaal toegevoegde ondertoon
doet mee aan het bestaan en ik vervoeg
de woorden in een onbepaalde tijd.

[903] ACOUSTIEK

Het luistert aan uw dood; ik luister mee.
Op alle wegen door u afgelegd
zijt gij over de hele wereld weg;
werd ieder dorp en elke stad gedwee.

5 In deze echo sta ik bij de zee
mijner verlatenheid; hoewel onthecht,
hebt gij mij eens uw lichaam toegezegd
en daarmee is dit gans heelal tevree.

10 De woorden zullen er genoeg van zijn
om onze oude afspraak waar te maken;
te klinken in de koren van refrein,
die overal uw oren moeten raken –
en tot mij weer te keren, een voor een,
wanneer ik zelf gehoor geworden ben.

[904] AUTISME

Morgens staan dood in huis, zonder begin.
Het opstaan is een kruis. Ik kleed mij aan
en blijf me zelf nauwlettend gadeslaan,
anders verval ik tot vertwijfeling.

5 Overgeleverd aan dwanghandeling,
moet ik het streng autisme ondergaan
elk manueel nauwkeurig na te gaan.
En de minuten hebben slot noch zin.

10 Terwijl ik u verzuim, die verder sterft,
geen kleed meer hebt, geen huid, geen ogenblik
om op u te betrekken zoals ik

en elk aangrijpingspunt of doelwit derft
waarmee de ziel zich aan het lichaam hecht
om te bestaan. En buiten lacht de specht.

[905] TELEX

Bomen die buiten zijn, een nacht vol blad
dat aan elkander grenst, houden u bij.
Gij kunt zo ver niet gaan of aan weerszij
verzellen u de stammen langs het pad.

5 En in de steden doen de huizen dat;
nemen u over van de laatste rij.
Water en wolk geleiden enerlei.
Al wat natuur is heeft u ingevat.

10 Wij volgen u over het wereldrond.
Ik krijg bericht uit onbekende streken,
dat daar van uw voorbijgaan is gebleken.

Het was te merken aan de morgenstond,
stiller dan ooit. Een bovengrondse lijn
doet van uw gangen op de hoogte zijn.

[906] CUMULI

Binnen de engelen, een wolk aaneen,
die altijd zonder einde is gebleven,
zijt gij nu opgenomen uit het leven.
Soms, aan de onderkant, bengelt een been.

5 Het zal cumuli zijn, over mij heen.
Dan heb ik dit natuurlijk niet geschreven.
Misschien ook wel. Ik werd er toe gedreven
omdat het zo aannemelijk verscheen.

10 Wat is de werkelijkheid zonder een beeld,
waarmee ze uit zichzelf treedt en krijgt
verbinding met bewustzijn en het wordt
iets anders dan het is, zonder tekort,
terwijl de tijd, die alle wonden heelt,
illusie en verlies tesamenrijgt.

[907] PLANIMETRIE

Uw aanzijnskromme heeft zich uitgerekt.
Rondte verliet uw dijen en uw wangen,
zonder het leven lachend te omprangen.
Uw lichaam ligt in plano uitgestrekt.

5 Waterpas houdt de steen u togedekt.
Uw oog verloor de bolvorm van verlangen.
Geen holte kan bevrediging ontvangen
binnen de rechte lijnen die gij trekt.

10 Gij zijt geheel te achterhalen met
planimetrie, de leer van 't platte vlak,
waarop gij nu in elke richting past.

Maar als ik een paar hoeken heb gezet
worden het wegen, staat de wereld strak
in perspectief, een diepte die u tast.

[908] WEERKUNDE

Gij hebt alleen gemiddelde gehouden.
Uw termen werden onberekenbaar.
Tussen mij en de absolute koude
schommelt gij heen en weer met hangend haar,

5 dat zich over het wit papier ontvouwde;
een net van isotherm en isobaar,
waarin gevangen bleven al de oude
data gelijk geluk van jaar op jaar.

10 Ik sla de kaarten op en volg het spoor
tussen de plaatsen van depressie door.
De Bilt weet u nauwkeurig te voorspellen
op basis van wat is geregistreerd.
Het schijnt een kwestie van meten en tellen
waar of gij in mijn leven wederkeert.

[909] TUINBEELD

Mijn leven tussen deze misten in –
bosrand en weide die hetzelfde blijven,
de zon, de maan, eendere dode schijven
achter mij om, bijna met tegenzin,

5 het licht verschoten en de ruit van tin –
mijn leven moet voor dit decor verstijven.
Vanbuiten gaat de hand zelfstandig schrijven
dat ik een stenen beeld aan 't worden ben.

10 Wanneer het aan de oppervlakte komt
houden mijn vingers op en staan gekromd
over het woord uitlopend op een streep.

Een tuinbeeld in een tijdperk naderhand
hurkt ongezien en urenlang in 't zand
en heeft genoeg aan deze lettergreep.

[910] GRAFWINKEL

Ik was vannacht weer toe aan uw bestaan,
waarin de dood nergens viel op te merken.
Bij de steenhouwer stonden de grafzerken
nog overeind zonder letters er aan.

5 En ook met die van u was niets gedaan;
een spiegelvlak, gereed om te bewerken,
zo beitelnieuw, dat hij bij alle kerken
zou kunnen liggen onder elke naam.

10 Ik heb niet meer geweten wie hem kocht.
Wij zagen ons een ogenblik weerkaatst,
maar liepen door, dieper het leven in.

Later, alleen, keerde ik terug en zocht
ergens vergeefs een verse opening;
geen steen was ogenschijnlijk van zijn plaats.

[911] ICHTHYOLOGIE

Er is in zee een coelacanth gevonden,
de missing link tussen twee vissen in.
De vinder weende van verwondering.
Onder zijn ogen lag voor 't eerst verbonden

5 de eeuwen onderbroken schakeling.
En allen die om deze vis heenstonden
voelden zich op dat ogenblik verslonden
door de millioenen jaren achter hen.

10 Rangorde tussen mens en hagedis
en van de hagedis diep in de stof,
verder dan onze instrumenten reiken.

Bij dit besef mogen wij doen alsof
de reeks naar boven toe hetzelfde is
en kunnen zo bij God op tafel kijken.

[912] BEGRAFENIS OP WESTDUIN

Twist met ons, twist met ons, twist niet met mate.

M. Nijhoff

Twijfelend bij een halte in de stad
vroeg ik een aanspreker de kortste weg.
Ik moet er ook naar toe, heeft hij gezegd.
De tuinman en de dood, heb ik gedacht.
5 Hij wist niet wie hij te begraven had.
De naam van Nijhoff had hem niets gezegd.
Ieder komt evengoed bij hem terecht.
Geen mens bestaat zonder zijn eigen vracht.
10 Doodbidders, vier aan vier, gaan voor de kist.
Een zwart quadraat schuift naar een dito gat.
En kleiner wordt het laatste ogenblik.
Ruimte en tijd kortsluiten op het pad.
Het touw gaat liggen met een losse knik,
wijn God niet eeuwig met zijn maaksel twist.

[913]

Ik loop in doodvacantie door den Haag.
Het uitgestalde wordt mijn eigendom.
De dorst naar u slaat op de wereld om
zonder dat ik de dingen overvraag.
5 Zij liggen daar geprijsd van hoog tot laag.
Niemand behoeft hun absolute som
meer te begroten. Ieder ding alom
vertegenwoordigt u tot op vandaag.
10 De winkeliers knikken bij mijn komst.
Wij overleggen in geheime hoeken,
rijk en gelijk aan wederzijds geluk.
De meisjes hebben het bijzonder druk
om alles in de dozen op te zoeken.
Hun ogen glanzen en de winkel gonst.

[914]

De ogen glanzen en de wangen gloeien.
Een zachte brand staat om de handen heen.
De klanten worden koningen meteen
en laten zich door allerhande boeien.

5 Een etaleur staat met een pop te stoeien
en waant zich met zijn eigen vrouw alleen.
Wij kunnen ons er kwalijk mee bemoeien.
De vreugde is vandaag aan elk gemeen.

10 Naar alle kanten gaan vitrines heen.
Staande als grote prisma's opgesteld
achter elkaar, verdichten zij het niet
tot op het voorwerp dat men liggen ziet.
Zij halen u naar hier met lichtgeweld
en variëren u voor iedereen.

[915]

De diepten van de warenhuizen in
ben ik op weg gegaan om u te vinden.
Ik laat mij door de menigte opwinden
tot zachte haast en voetenschuifelen.

5 De liften zoeven, breken open en
ontlasten zich. Tientallen dringen binnen.
Dicht op elkaar, bij 't stijgen, ondervinden
wij allen dat gevoel der vogelen.

10 Op de bovenverdieping weer uiteen,
tot zwevende zelfstandigheid verdund,
lopen wij kristallijnen paden af,

bijna bij engelen. Het is vergund
een blik te werpen in het massagraf,
leunend over de balustrade heen.

[916]

Stippen bewegen in een oertoestand.
De mensen gisten om u op te brengen
met vitusdansen. Hogepriesters plengen
de rode wijn, steken offers in brand.

5 Kikker en krokodil klimmen aan land.
Winkeldieveggen, zakkenrollers mengen
zich in 't gedrang. Aan lange navelstrengen
speelt jong en oud patertje langs de kant.

10 Namen weerklinken door een microfoon.
Mijnheer Van Dam bevindt zich in de massa.
Elk ogenblik kunt gij er onder zijn.

Dan zal ik mij vervoegen bij de cassa
en naar u informeren voor de schijn
en aan de juffrouw zeggen waar ik woon.

[917]

Soms, in een etalage, komt gij voor,
tussen geslachtgenoten opgesteld,
bekleed met nieuwe kleren en vermeldt
het kaartje op uw borst de prijs waarvoor.

5 Dan weet ik weer hoeveel ik u behoer.
Het enige wat in mijn leven geldt
wordt binnen op de toonbank neergeteld.
Wij gaan er samen voor een uur vandoor.

10 's Avonds na zessen is de winkelruit
van binnen manshoog met een doek bespannen.
Gij komt er met uw ogen bovenuit.

Vale personen maken zich gereed
de boze geesten bij u uit te bannen,
opdat geen pop zich met een man vergeet.

[918]

De stilte staat geschilderd in de straat
om drie uur in de nanacht. Op de fiets
nadert de eerste conducteur en iets
waarschuwt aanhoudend met een wit gelaat.

5 Hij ziet het niet. Ik weet niet of het baat
om hem tegen te houden. Er is niets
dat zo hardnekkig is als deze fiets,
waarmee een man weer naar zijn werk toe gaat.

10 Hij gaat zijn gang. Straks, na een klein verdriet,
zal ik tussen ander ontwaken in,
de eerste tram de bocht om horen komen.

Hij had op 't voorbalcon niet kunnen dromen
van deze lange nachtelijke schim,
die langzaam afneemt en de ramp ontvliedt.

[919] KERSTMIS

Klokken haalden mij uit de slaap vandaan.
Kerstmis over den Haag om middernacht.
Hij, die ik altijd weer te wezen placht
trok uit mij weg en kwam alleen te staan.

5 Ik keek tegen mijn eigen leven aan,
alsof een ander het had doorgebracht.
Een lege helderheid betrok de wacht
tussen mij en het opgeschoven raam.

10 De stad verstomde. Mijn verbeelding ging
over de torens heen naar Bethlehem.
2000 jaren her is daar een kind

zojuist geboren en de moeder windt
het in een doek. De ezel en de man
kijken verlegen toe. De engel zingt.

[920] GEMEENTEREINIGING

De kelder van de morgen ingedaald,
zet ik eerste voetstappen op de straat.
Er is met gisteren geen rode draad.
Gij hebt me bij de deur niet afgehaald.

5 Tussen ons bleef niet anders meer bepaald
dan wat de melkboer met zijn klanten praat
en de verkeersagent passeren laat.
Ik ben door 't oog gekropen van een naald.
Hetgeen ik had moet worden afbetaald.

10 De heren van den Haag zijn onderweg.
Voorzien van handschoenen en aktetas
zwermen zij uit, bezetten zij de stad,

om ongedaan te maken wat ik zeg
en uit te wissen wat er gaande was.
15 Voor elke woning staat een vuilnisvat.

[921]

De blikken van voorbijgangers braveren.
Doen of ik iemand ben bij elke stap.
Zoals ik deed als knaap en voor de grap
om mij daarmee allure aan te leren.

5 Doen of ik niemand ben en zo riskeren
te zweven tussen schouderklop en trap
tussen verlakkerij en achterklap,
maar altijd dupe van de hoge heren.

10 Voor obers en portiers ben ik het bangst.
Een klein vergrijp tegen de etikette
moet ik bekopen met een blik die kwetst.

Ook al beweeg ik me op 't allernetst,
ze blijven uit de verte op mij letten.
Het cind waaraan zij trekken is het langst.

[922] INNEMÉE

Ze worden hier begraven met een haast
alsof de dood hen op de hielen zit.
En wat een buitenman het meest verbaast
is dat de stoet bijna geen staart bezit;

5 natuurlijk weer een ver familielid
waarmee men even naar de groeve raast
om gauw terug te wezen van de rit,
want ieder blijft zichzelf het allernaast.

10 Bij ons luiden ze urenlang de klok.
Een kind beseft wat te gebeuren staat.
Men schaaft zich achter 't lijk in diepe stilte.

En lang daarna hangt in het dorp een kilte,
die iemand door de schouderbladen gaat;
als het herstellen van een zware schok.

[923] ZIEKEN

Soms denk ik dat het niet meer om u gaat
en loop u in mijzelve kwijt te raken.
Maar in de muren vallen grote gaten;
verderf-engel die niemand overslaat.

5 Een doorkijk in een straat is een visgraat.
Grondroosters vreten weg. De voeten haken.
Groen zien de brievenbussen en naamplaten,
waarop geen letter meer te lezen staat.

10 Dood overal; skelet van stad die sterft,
omdat het leven overbodig wordt
zonder uw tred tegen de gevels aan.

Wanneer uw beeld van binnen uit bederft,
moeten mijn verzen als een huis vergaan
waarvan de zolder in de kelder stort.

[924] NACHTWAKER

Hij gaat geagiteerd portieken in
en doet iets aan de deuren wat niet mag;
steekt telkens over met een vreemd gezag;
een zigzag in de leegte zonder zin.

5 Hij schijnt een man te zijn van overdag,
maar altijd met de nacht er tussen in.
Doodzijde van het leven legt beslag
op deze nameloze zonderling;

10 handlanger van zichzelf en dubbelganger
als dr Jekyll of een rattenvanger.

Verloren in systemen van de spin,
weeft hij zijn web en spint zich verder in.

De grote val staat in de steden open.
Geen sterveling kan door de draden lopen.

[925] SCHUDDERGEEST

Verre verlichte pompen van de shell
lijken een slachtgelegenheid bij nacht;
bloedbruiloft in het klein, gestolde schal
binnen de stilte van de stratenschacht.

5 Het zijn tinnen soldaatjes uit een spel.
Vlak naast elkander staan zij pal op wacht
voor speelgoedhuizen. Bomen worden zacht
papier-maché. Ik voel mij in de val.

10 Het infraphile bloedbelopen oog
van Philipslampen loert uit winkelkasten.
Politie als een decimeter nadert.

Terwijl het leven door mijn lichaam adert
loop ik op luiken naar de weg te tasten.
Mijn benen zijn van hout en veel te hoog.

[926] LEICA

De middag maakt een blauwdruk van de stad.
Langs witte lijnen wordt ze doorgelicht.
Vensterkozijnen schuiven in 't gezicht.
Mijn lege leica-ogen filmen dat;

5 tot gij verschijnt, de flanken afgeplat,
uw ogen constant op de lens gericht.
Wij doen ze voor elkander niet meer dicht
nu d'een geheel de andere omvat.

10 Het blauw staat in de avond doorgesteend
van sterren die dezelfde hoeken maken.
Gij zijt vereeuwigd in dezelfde ruiten
van overdag. Zij blijven u omsluiten,
hoe ijl ze in het eindeloze haken;
een glinstering die u bestaan verleent.

[927] PASSAGE

Den Haag, stad, boordevol Bordewijk
en van Couperus overal een vleug
op Scheveningen aan, de villawijk
die kwijnt en zich Eline Vere heugt.

5 Maar in de binnenstad staan ze te kijk,
deurwaardershuizen met de harde deugd
van Katadreuffe die zijn doel bereikt.
Ik drink twee werelden in ene teug.

10 Den Haag, je tikt er tegen en het zingt.
In de passage krijgt de klank een hoog
weergalmen en omlaag een fluistering
tussen de voeten over het graniet;
rode hartkamer die in elleboog
met drie uitmondingen de stad geniet.

[928] BAEDEKER

Terwijl de auto langs de wegen snelt,
kijk ik de dalen in, tegen de bergen aan
en merk niet anders meer van uw bestaan
dan hoogte, diepte en natuurgeweld.

5 Zo was het vroeger ook met ons gesteld.
Vlak bij uw mond en ogen vingen aan,
de stenen vergezichten van de maan
en open hemelen, gelijk voormeld.

10 Reizen verenigt. Het heelal is dood,
behalve dat het uit elkander dijt
en mij met nieuwe afstanden omringt
en God zijn oude grenzen overschrijdt.
Wat hier is wordt naar alle zijden groot,
al is het in het lege dat het dringt.

[929] TOPOGRAFIE

Met glas en lak en nikkel afgedekt,
kijken mijn opel-ogen in het rond.
De wereld heeft nergens een open wond,
zover mijn blik lange ovalen trekt.

5 Landschappen worden langzaam opgewekt,
krijgen reliëf, staan scherp op de voorgrond,
blijven ten achter en zijn avondstond
wanneer wij stoppen bij de lichte plek

10 van het hotel, een eiland in de nacht.
Diep in de slaap verschijnen boom en beek,
brokstukken van de weg, maar stil gezet

en zeer vergroot, iemands geboortestreek,
waaraan hij elders nooit meer had gedacht,
om nog op tijd te komen voor daarnet.

[930A] DEÏSME

De mens is voor een tijd een plaats van God.
Als je die som aftrekt van iedereen,
blijft er een kerkhof over met een steen,
waaronder ligt die was gekomen tot

5 deze voleinding, dit abrupte slot.
Maar God gaat verder, strijkt over hem heen
in zijn miljoenen. God is nooit alleen,
want hij bestaat uit levensoverschot.

10 Wij zijn voor hem een vol benzinevat,
dat hij leeg achterlaat en zonder spijt.

Sedert hij voortbeweegt en zich verspreidt
gingen wij dood en liggen langs het pad.

Als niet de herder Jezus Christus kwam
om ons te vinden als verloren lam.

[931] RORSCHACH

Misschien zal ik nog sporen van u vinden
achter in Engeland of vlak bij huis.
Wij weten niet precies waar het doodgruis
zich met bestaande stoffen kan verbinden,

5 noch onder welke breedte de beminde
zich gelden laat. Ik moet tot elke prijs
vrij blijven voor de eerstvolgende reis
en leef bij het bekende in den blinde.

10 Eens doemt een vreemd gebergte voor mij op
met ketenen die ik kan tekenen,
de toegangswegen naar de hoogste top,
de ligging van het dal waar gij vertoeft;
een dubbelvouw naast het geblekene;
een Rorschach-test die geen uitleg behoeft.

[932] COMPTABILITEIT

Blauwe toornruit, waar 'k u dood in sla.
Witte maanschuit, wild u achterna.

Goudgalon, onder de avond uit.
Groene dieren kruipen achteruit.

5 Levenloosheid van het proefstation.
Opgetelde, afgetrokken som.

Zwarte nacht met nauwelijks een spleet,
die de wereld omkeert en vergeet.

10 Op zijn handen komt de dood voorbij
aan de kamer, een kristallen ei,

met de lamp, de boeken en het brood,
waar gij levend zijt en levensgroot.

[933A] STENOGRAFIE

Nu gij geen ander lichaam hebben kunt
dan punt voor punt verwijderend van wat
ik eenmaal in mijn armen heb gehad,
waarmee gij u ten einde toe verdunt,

5 wordt mij het stationnaire woord misgund
over uw toestand. Alles wat ik had
aan overzicht veroudert op het blad.
Ik volg u stenografisch, stuntelend

10 en streep u door of laat u staan en scheid
u van het vorige in streng beleid,
want onverbiddelijk vergaat de tijd

en groter wordt de wereld om mij heen
te inventariseren, steen voor steen,
want niets in de natuur liet u alleen.

[934] AURORA

Het land gaat liggen in het blauw vandaag.
Op u na is de morgen zonder dood.
En met u zou hij even wijd en groot
gekomen zijn over de rozenhaag.

5 Daaronder zijt gij aanwezig in de waag,
waarmee de nieuwe dag zich weer ontsloot
aan het verlorene en blijven rood
de rozen en de velden blauw omlaag.

10 De verte wemelt van uw mogelijkheid.
Met kleine grijze vonken door elkander
sluit u de ruimte aldoor in en uit.

Er kan daarbij niets anders wezen dan er
overal gaande is. Het licht verblindt
u nog te veel alvorens ik u vind.

[935] NOSTALGIE

Eindpunten op het land hebben de tijd.
In 't stadje waar ik slaap klinkt mannenzang
van een vereniging, nog aan de gang
met oefeningen; telkens uitgebreid,

5 van het begin af aan hernomen, sluit
de melodie u verder in en kan
gedurig komen tot uw volle omvang,
maar loopt weer op de oude stilte uit.

10 Ik hoor niets meer. De mannen zijn naar huis.
Ze worden door hun vrouwen opgewacht,
krijgen koffie en gaan met ze naar bed.

Provinciewind maakt in de bronzen nacht
een laatste resonantie tot geruis.
Gefluister bij het oor heeft ingezet.

[936] VILLÉGIATUUR

Een dorpsstraat in de middag, wezenloos.
Bij alle stoepen is hetzelfde dood
wat zich tegen de gevels op vergroot
en aan de gang schijnt al een hele poos
5 in ieder huis, een lege blokkedoos,
waar niemand woont, die iemand eenmaal sloot,
nadat hij zich tevoren had ontbloot
– zijn lichaam werd hem plotseling te groot –
en in de velden vluchtte voor altoos.
10 Over het wegdek zit een lange scheur
van de notaris naar de pastorie.
De burgemeester is een bolleboos,
want hij bezweert het dagelijks gezeur.
Het meisje van de secretaris, Toos,
15 loopt met haar mandje in de pas van drie.

[937] TUINARCHITECT

Hij kent zijn bomen al na zestig jaar
als hij ze plant of legt een appelpit.
Dan wonen andre mensen waar hij zit
te meten met een indirect gebaar.
5 Hij maakt nu vast hun wandelingen klaar;
een in de tijd vooruitgeschoven lid
van 't leven, strevend naar een ver doelwit,
alleen voor deze ogen openbaar.
10 De ruimte in zijn hand voldoet aan God
die, toevend aan de border van vandaag,
zichzelf onledig houdt, in de natuur
de schepping door te zetten op den duur
met nieuwe creaturen, laag op laag;
loodrecht gebonden aan het eigen lot.

1953-1962

[938] MANIA RELIGIOSA

Zeven agenten hebben hem besprongen.
Hij gooide melkbussen over het huis,
vol veertig liter elk. Het was niet pluis
in deze bovenkamer. Cellen drongen

5 te veel opeen. Hij voelde zich gedwongen
de orde te herstellen door de sluis
der kracht open te zetten. Per abuis
smeet hij de bussen zo hoog dat zij zongen.

10 Hij had een meisje, maar het ging niet door,
zodat zijn leven tot een bus bevroor.
En bijbelteksten lagen op de loer:
de hoer van Babylon, de goede werken.
God heeft ze hedenmiddag kunnen merken.
Daarvoor is hij tenslotte ook een boer.

[939] BROOD EN STENEN

't Woord heeft het eerste en het laatste woord.
Daartussen liggen daden te bederven,
planten zich reeksen generaties voort,
wier eigenschappen ik moest overerven.

5 Ik ga met geen gebeurtenis accoord
die niet in mij het jawoord kan verwerven
om voor te leven of om voor te sterven.
De kleine vissen gaan weer over boord.

10 Een brood is brood en stenen zijn van steen.
Hij die het ene weggeeft voor het ander
zal hongeren, hard worden en vergaan.

Maar beide zijn dezelfde offerande:
een kind een hinkelsteen, volkeren graan.
En elke derde hond loopt met een been.

[940A] BUITENGOED

In de verblijven buiten, in de zalen
van zomerdag, tussen de boomgehelen,
egale ruimte waar de stammen rijzen,
zijn in mij over eerste lotsbewijzen,
5 voel ik een vrede nederdalen
van vele duiven, stuiven op hun stelen
bloemen het zaad, onderverdelen
de takken zich tot schemergrijze
zachtzinnigheden, achterhalen
10 holten in mij het homogene
begin met u. Gij kunt er in herrijzen
tot op uw wankelende benen
en wandelen daarhenen
langs kilometerpalen,
15 de vogels horen kwelen
en uit mijn oog verdwalen.

[941] RISICO

I

Nacht, laat mij over aan de dag.
'k Heb het in donker te verduren
met nederlaag op nederlaag
het eigen wezen toegebracht
5 totdat de morgen daagt
en moet het voor mijzelf bezuren.
Nacht, laat mij over aan de dag
en liever avonturen
bij anderen te verkeren
10 in 'n vreemde, die niet meer vermag
te zijn die hij verwacht.
Ik zit tussen twee vuren.
Nacht, laat mij over aan de dag.

[942]

II

Dag, laat mij over aan de nacht.
Bij daglicht moet ik mij verhuren
aan veler oogopslag
en ben een ander dan ik dacht,
5 om 's avonds weer te keren
een wezen, door zichzelf veracht.
Dag, laat mij over aan de nacht
en liever hier de kans riskeren
in eigen hinderlaag
10 te vallen slag op slag
en zo betalen het gelag.
Ik zit tussen twee vuren.
Dag, laat mij over aan de nacht.

[943]

HALLUCINATIE

De schemer tekent u ten voeten uit.
Namiddag liet u binnen en begon
het grote sleepnet van de horizon
samen te trekken voor de vensterruit.
5 Te midden van het grijs, donkere buit,
die niet meer aan de ban ontkomen kon,
wandelt gij heen en weer op het gazon,
beslissing nemend zonder vast besluit.
De avond is nog lang genoeg en groot.
10 Evenveel massa als in werkelijkheid
bestaat uit u, op dezelfde manier
en laat de deuren open van de tijd.
De afstand tussen ons is maar een kier,
ter elfder uur, die nooit helemaal sloot.

[944] SYMPATHICUS

Soms wil het voortbestaan, een oud geluk,
bij avond als het waait en ik alleen
nog opgebleven ben. Een beeld van steen
treedt met mijn leven overlansg uiteen
5 en hij verlaat het huis nadrukkelijk.

Ik heb geen inhoud een moment. Wind rukt
om deze vrijplaats. Dan trekt het voorheen
door de sympathicus in merg en been
en merktekent het muur en meubelstuk.

10 Mijn ogen vestigen zich op de kruk
der kamerdeur, die te bewegen scheen.
Laat het snel gaan. Zou het een wonder zijn
wanneer je binnenkwam per ongeluk?

15 Terwijl de warme gronden van weleer
over de vloer schuiven, zie ik ons weer
lopen in nieuwe kleren, vroom en strak.

De winkel staat nog in mijn daagse pak.
Ik trek het langzaam uit en ga naar bed,
waarbij ik rustig op de voordeur let.

[945] TIJDBARRIÈRE

De avond heeft een achtergrond van groen
zo oud en zo veraf, om in te lijven
de tijd van u, die dan niet hoeft te blijven
voorgoed verleden, maar zich voor zal doen

5 in dit oneindig heden en bedrijven
– zijnde tegenwoordige tijd van toen –
weleer en nu over dezelfde schijven
tot gij de stip zijt op de horizon.

10 Ik kan het door een glas misschien aanschouwen
wat boven de gezichtseinder gebeurt
aan ondernemen en naar binnen bouwen
zonder dat mijn gevoel door midden scheurt,
als mijn vermoeden overgaat in schrik
en ik weersta het dubbel ogenblik.

[946] FLASH-BACK

Ik hoor de treinen weer als vroeger fluiten;
lokvogels van geluk uit verre jeugd.
En voel het schrijnen om de wrange vreugd
dat alles nog hetzelfde is daar buiten.

5 Naar binnen toe gaat zich de wereld sluiten
op deze kooi van overzicht en deugd.
Alsof de tijd zich mijner echo heugt
komt hij met grote vleugels voor de ruiten.

10 Wat heeft een mens gewonnen in het leven,
terugziend op hetgeen hij achterliet?
Goed of verkeerd, hij moet het overgeven.

Het wordt een hard massief dat hem verstiet
en voor zich uit drijft naar de andere muur,
die nadert onweerhoudbaar, ieder uur.

[947A] STENOSE

Er komen lege stukken in mij staan,
waarover ik niets meer te zeggen heb;
alsof ik langzaam plaatselijk verlep
en in m'n eigen bijzijn moet vergaan.

5 Verbindingsbuizen sluiten met een klep,
die aan de buitenkant werd dichtgedaan.
Waar ik het licht niet langer onderschep
breken de dagen nog bij toeval aan.

10 Vooral bij het betreden of verlaten
der kamers, op de trap, in het portaal
trekt een gevoel van anonimiteit
naar het bewustzijn en ik sta een tijd
in tussendeuren voor geheime gaten.
Momentenlang is er geen overhaal.

[948] RISICO

Nacht, laat mij over aan de dag.
'k Heb het in donker te verduren
met nederlaag op nederlaag
het eigen wezen toegebracht
5 totdat de morgen daagt
en moet het voor mijzelf bezuren.
Nacht, laat mij over aan de dag
en liever avonturen
bij anderen te verkeren
10 in 'n vreemde, die niet meer vermag
te zijn die hij verwacht.
Ik zit tussen twee vuren.
Nacht, laat mij over aan de dag.
Dag, laat mij over aan de nacht.
15 Bij daglicht moet ik mij verhuren
aan veler oogopslag
en ben een ander dan ik dacht,
om 's avonds weer te keren
een wezen, door zichzelf veracht.
20 Dag, laat mij over aan de nacht
en liever hier de kans riskeren
in eigen hinderlaag
te vallen slag op slag
en zo betalen het gelag.
25 Ik zit tussen twee vuren.
Dag, laat mij over aan de nacht.

[949] 10 MEI

I

Als op de 10e Mei moeders en meisjes gaan
naar 't heldenkerkhof op een duin bij Bloemendaal,
moet het een algemene dag zijn van gedenken.
Die zal de Landsvorstin haar onderdanen schenken.

5 Al brak reactie zich met nieuw geweld ruim baan
en lonkte weer van ver 't aloude kapitaal,
nog zouden wij de armen in de aarde krenken,
mocht niet een dag van rouw zijn rijkdom overdenken.

10 Want wie zijn leven gaf voor anderen in nood,
hem komt het laatste toe wat tijd- en lotgenoten
op kunnen brengen als de schuld der dankbaarheid:

een handvol bloemen en een woord te rechter tijd,
gezwegen van de traan in eenzaamheid vergoten
op bed of bij het breken van het dagelijks brood.

[950]

II

De collaborateurs, de snorkers van vandaag,
al lang weer aan de macht, op jacht naar geld en goed,
zouden uit winstbejag die dag van goed en bloed
het liefst verdonkeremanen, kregen zij hun zin.

5 Nooit ging de tijd tegen het volksgeweten in.
En wat het buitenland moest zeggen als het zag
dat ere dierf en geen saluut verwierf de stoet
soldaten die in onze grond begraven lag?

10 Die rusten in Margraten, op de Grebbeberg,
getroffen door stengun of handgranaten,
hebben hun deel aan deze nationale dag:

halfstok boven hun stof de Nederlandse vlag,
'dat in de wereld wij de vrouwen niet vergaten,
gefolterd om hun doden op de Holterberg.

[951] WANDELING MET TANTE

Als ik met tante op de weg loop is het net
alsof er iets in scène wordt gezet.

Wij gaan de kamer uit, maar bij de buitendeur
aarzelt ze uit instinct en krijgt een kleur.

5 Ze heeft een hart van goud, boordevol kleine spelden,
die zich doorlopend op mijn lichaam melden.

Ze zegt: Napoleon, dat was nog eens een held
en slaat mij een kwartiertje uit het veld.

10 Tot ik haar troef met Kenau Simons Hasselaar.
Dan krimpt het vrouwtje verder in elkaar.

Ze reikt, met hoed en al, nauwelijks tot mijn schouders
en spreekt daarom zo dierbaar van mijn ouders.

Ik zou haar in een bos kunnen verdonkeremanen
tussen de balken van twee zonnebanen.

15 Waar het moest wezen of zij nimmer had bestaan.
Zo weinig ruimte kan een mens beslaan.

Ze werd heelhuids in 't rijk der elfen opgenomen
en hoorde voortaan bij de kwade dromen.

20 Alleen op weg naar huis kraaide misschien een haan.
Maar dat had dan Napoleon gedaan.

[952] TERRA INCOGNITA

Gij staat aan elke plaats in mij voldongen.
Ik ben u blijven volgen op de voet.
Niets wat ons van elkander raken doet
dan tijdsverloop, tot ommezien bedwongen.

5 Ik heb mij zo ver aan u opgedrongen,
dat gij onwillekeurig mee gaan moet.
Over hoogvlakten en voorbij landtongen
werd gij uw eigen kronkelende stoet.

10 Een karavaan trekt om de aarde heen
en krijgt haar wegen op de wereldkaart,
diep in het lege nog een stippelijfn.

Schimmen en evenbeelden lichten na,
door reizigers tot raadselen verklaard
en overlevering van lieverlee.

[953A] AD INTERIM

Wereld na u gebleven, dag en nacht;
dezelfde mensen nog; willen niet dood.
Leven houdt stand. Kinderen worden groot.
En elke lente heeft zijn oude pracht.

5 Het denken, al die tijd op u bedacht,
stond aan geen tegenstrijdigheden bloot.
Hoewel ik deuren opendeed en sloot
heb ik er geen gevoelens doorgebracht.

10 Ik kan een brief ontvangen en vertrek.
Een oproep door de radio volstaat.
Een advertentie plaatsen is genoeg.

Alles wacht af of zich bij mij vervoegt
degene, die aanwijzingen verstrekt
die leiden tot volledig resultaat.

[954] LUCIFER

*naar een schilderij van
Johannes Franciscus*

Uit God gevallen onheil, eenmaal hoog
en onlosmakelijk met hem verbonden;
toen afgestoten en zijn weg gevonden
pal naar omlaag, langs een verlaten boog.

5 De aarde, die het naar beneden zoog,
naderde snel; het heeft zich diep omwonden
met wat de armen samennemen konden
aan flarden licht, waarop het nog bewoog.

10 Tegen een telefoonpaal aan de straat
terechtgekomen, ogen wijd uiteen;
embryonaal het lichaam, van de schrik;
een hoorn gevormd, het laatste ogenblik.
De veevoederfabriek, iets verder, laat
het wrak van plastic met zichzelf alleen.

[955] NOVEMBER

De nederige dagen van November
zijn weer gekomen, grijze als een emmer;

tevreden met het licht dat minderde
op de gezichten van de kinderen.

5 De wereld heeft derde dimensie over.
Stakerig staan de bomen zonder lover.

Door iedereen van ver te onderkennen,
moeten wij aan het nieuwe platvlak wennen

10 en lopen hoog voorbij de kale heg.
De fietsen rijden groot over de weg.

Verwintering gaat zienderogen door.
De eerste kouwe handen komen voor.

Geslachte varkens hangen te besterven;
ontnuchteren de paarse boerenerven.

15 De protestantse dagen van November
wijken een stuk uiteen op de kalender;

weduwen, terend op een schraal pensioen;
gemeentewoningen, die weinig doen;

20 een rij weesjongens met gelijke trekken;
in 't lege land opengeblevven hekken.

Toon van November knalt het jagersschot.
Verder en verder valt een deur in 't slot.

Eerlijke kerken houden voor 't gewas
dankstonden achter dun, armoedig glas.

25 Alles wordt enkeling. Een eigen graf
wacht op het kerkhof zijn bewoner af.

Huizen verwijderen zich van elkaar.
Wij kijken in de gaten van het jaar.

[956A] AQUARIUM

Goudvissen, een phalanx van schijn,
louteren als lover
onder de waterlijn;
kabouterend om een hoek,
5 schokschouderend op zoek.
Gezeten aan hun middelloodlijn
komen zij toegeschoven
in al het ondersteboven
van kamer en raamkozijn.
10 Tegen de zwaartekracht in
randen zij bovenin
even het droge aan,
alsof van hun uit gezien
en met ons oog bovendien
15 buren aan 't bekvechten slaan.
Maar beide realiteiten
zullen elkaar niet bijten.
God scheidde water en land
en stapte voor 't eerst aan land.
20 Het spiegelbeeld kwam tot stand.
Jezus liep over het water,
maar dat was terug en later;
een spooksel, dachten ze, staat er.
Wij zijn hier niet aan het strand.
25 Wij zijn hier bij de interne
vraagstukken van de moderne
hydrodynamische wetten,
die het ons voorlopig beletten.
De watervracht naar omhoog
30 en de evenwichtelleboog
grondvesten iedere vis
waar hij toevallig is.

Met minder kan hij niet toe
en meer wordt hij nimmer moe
35 diepzinnig te verplaatsen
in een voorzichtig haasten;
een vrijheer onbetwist,
als hij niet beter wist;
de staart met zachte zwenking
40 aanhoudend in bedenking.
O vis waarmee het bezig is
wat ik niet heb: verheffenis
op eigen kracht en zinken
door drempels van verdrinken;
45 symbool van God de Zoon
om ons verdiende loon.
Er is daar nooit iets te horen
onder die heldere toren.
Al dreunen straaljagers over,
50 zij vallen nimmer voorover,
beveiligd binnen hun tover.
Aan één stuk door verkiezen
zij vlak voor hun neus precieze
punten aan doofstom glas,
55 kauwende op hun kiezen
of water wittebrood was;
scheelogend langs het niets;
zichzelf het enige iets;
om plotseling, zonder reden,
60 te vluchten uit het heden
terug naar het verleden,
weg door het weerstandloze
en doen de namiddag blozen;
het weerlichten van de geest
65 waarvan je in Genesis leest.

[848B] KAÏN

Hij is niet langer bang meer voor een ander
en kijkt hem recht in zijn verdommenis.
Als deze merkt waar 't om begonnen is,
wijken hun blikken langzaam uit elkander.

5 Of treft hij pas zijn ware tegenstander:
lagen van spervuur, tot verglommen is
alles wat aan hem op te sommen is.
'Mijnheer De Visser.' 'Mijnheer Kolenbrander.'

10 Meisjes niet meer. En vrouwen kijken niet.
Alleen een enkele heeft kinderoogen,
waarmee hij zich terstond bedriegen laat.

Of die zich later door hem voelt bedrogen,
wanneer het weer dezelfde kant opgaat.
Reden waarom er weinig overschiet.

15 Hij woont, door een Ausweis gedekt van God,
vlak bij het paradijs, in het land Nod.

[957] LONGITUDE

Bekend geraakt bij honderdduizend man,
ben ik voor evenveel met u verminderd;
ofschoon het van de andere kant niet hindert,
omdat aan u geen einde komen kan.

5 Hoe verder ik verdeel, hoe meer versplinterd
ik u bezit, die vast en diaphaan
de fijne korrels blijft te boven gaan
waarmee gij door mijn situatie zindert.

10 Des te vager gij wordt in het verleden,
zoveel te scherper zich de plek aftekent
waar het bewustzijn altijd op u rekent.

Zoveel te zeldzamer in mijn gedachten,
des te vanzelfver komt gij overnachten
en strekt de droom zich uit onder het heden.

[958] CATACLYSME

Gij gaat in alle delen bij u dood.
De hele wereld staat van u vergroot.
Zo vol is uw geheel en absoluut,
zo uitgesloten word ik per minuut,

5 dat ik tenslotte op mijzelf stoot,
overgeleverd aan de hongersnood,
die door de woorden heen naar buiten woedt
en bij mijn mond het leeg heelal ontmoet.

Ik kan niet eten en verzadigen;
10 alleen krachtmeten en beschadigen;
verminderen tegen uw meerderheid.

Stap voor stap wijk ik terug en breidt
het areaal zich uit onzer verschuiving:
instorten, overstromen, zandverstuiving.

[959] GRAVURE

Een hemel uit de tijd der romantiek,
waarin het westen kalme wolken bouwt
boven een ondergaande zon van goud
en op de voorgrond landelijk publiek:

5 boeren, sinds Floris V met een riek;
jager en hond, verstard in 't kreupelhout;
vrouwtje, strompelend naar de rand, stokoud;
jongen en meisje tegen elkaar, minziek.

Dit is te zien op mijn 50e jaar
10 buiten het raam, onwerkelijk en waar.

Binnen de dode hoek van mijn verlangen
valt er vandaag niet veel mee aan te vangen.

Eigenlijk hoort het aan de muur te hangen
in de salon bij een bejaard echtpaar.

[960] EBENHAËZER

Verdronken Zaterdagavond bij ons thuis.
Mistvoeten liepen sluipend langs de schuur.
Er was geen ander dan hetzelfde uur,
de blauwe boerderij een dichte kluis.

5 Daar woonden wij bijeen met man en muis.
Door koestalaampjes viel een richel vuur
uit goudlampen op deel, eeuwig van duur
en stil van lijnkoeken en hooi in huis.

10 Mijn vader celebreerde er de mis:
de koeien voeren, plechtig bij de koppen;
een schim met schaduw boven in de nokken.
De koeientongen krulden als een vis.

Godsdienst hing zwaar tegen de hanebalken.
Zijn aderen beginnen te verkalken.

[961] KOMAF

Vertoeven in familie voor een keer.
Wij zitten om de tafel bij elkaar.
Hetzelfde woordgebruik en handgebaar
komen nog op dezelfde dingen neer.

5 Ik moet voorzichtig zijn of ben al weer
van vroeger en voortdurend in gevaar
dupe te worden van de evenaar
die alles afweegt op een vast weleer.

10 Ik wil niet meer. Het heeft te lang geduurd.
De wereld schoof zich tussen toen en nu.
Zo luchtig mogelijk ga ik vertrekken.

Om niet voortijdig argwaan op te wekken
zeg ik in 't dode idioom aju
en fiets hermetisch door de strenge buurt.

[962] LITTEKEN

Engelien Hartveld-bos. Eerste symptomen
van sexualiteit. Litteken later.

Na vijftig jaar speelt ongestoord een sater
dezelfde spelletjes onder de bomen.

5 Het meisje groot geworden in mijn droom en
zwaar van de liefde, licht als onder water.
Vanmorgen de uiteindelijke kater,
waaraan ik vroeger nooit ben toegekomen.

10 Mogelijk is de echte nog in leven,
niet te herkennen uit die schoolmiddagen
dat de natuur moeite aan ons verspilde

en loopt zich wederkerig af te vragen
waar ondergetekende zou zijn gebleven,
die deze nacht haar jeugdverlangen stilde.

[963] STATION

Ik voelde me bezoedeld in zijwegen
en vroeg de weg aan kinderen. Zij wezen
en noemden namen, die ik had gelezen
in oude kranten; keken schuw-verlegen,
5 alsof ze me wantrouwden. Ik moest wezen
bij 'n school, maar alles was al bos. We kregen
een meisje op de fiets. Zij liet zich deze
kwestie uitleggen, bloosde toegenegen
en stapte op. Ik kwam houtwagens tegen
10 en zag de wereld openstaan, genezen.
Gevelde bomen lagen aan de kant
klaar voor de meubelindustrie van 't land.
Onder mijn eigen naam en zonder vrezen
15 heb ik die middag op een bank gelegen
en ben vertrokken van een klein station,
dat niet in mijn geheugen blijven kon.

[964] FAIT ACCOMPLI

De avond krijgt metaal om zich te sluiten.
Gij kunt niet meer naar binnen of naar buiten.
Ik zie het stipje van de reiger stuiten.
Dit is het uur van de grote besluiten
5 en om het leven op u uit te buiten.

Onder de wolken ligt een witte kier.
Bijna een oog dat slaapt voor zijn plezier.
Het licht verlegt zijn grenzen al tot hier.
Mijn schaduw is een lange populier.
10 De hemelkoepel wordt van pakpapier.
Nog houden wij elkander in 't vizier.

Over de heide, door de ijle mist,
rinkelt de nacht aan kettingen omlaag
en gaat het deksel van de wereld dicht.

15 Tussen ons is vandaag alles beslist.
Morgen verschijnt Bert Bakker uit Den Haag.
Vannacht rijdt Eddy Hoornik naar Maastricht.

[965–966] TWEE BERGEN

[965A] TABOR

Weilanden hebben avond. 't Is het uur
dat aan de dauw behoort, al uren lang.
Heilige geesten liggen in het lang
even boven de grond, van zweven puur
5 en afgerond, vol innerlijke duur;
met elke volgende in samenhang
door een vallei waar ik het vee zien kan,
een torenspits, verdronken bos en schuur.

10 De sterren staan tussen ons ingezakt.
We vinden bij de hemel onderdak;
verzamelen elkaar van alle zijden.

Er is een cosmisches, onbegrensd verblijden.
Ik kom weer bij m'n eigen oorsprong aan
en nam u uit het andere vandaan.

[966A] NEBO

Verstillen met de avondauto's, ver
naar andre dorpen en de kamer leeg
van lichaam voelen worden, elke keer
dieper betrokken bij wat na u zweeg,

5 sinds gij de ruimte tot uw woning kreeg,
die ik moet vullen om u telkens weer
te ondervinden in de oude sfeer.
Ik breng u bijna woordeloos te weeg.

10 Naarmate mijn gedachten u bereiken,
raken de nachten uit hun hechte voegen
en komt een ijlte in mijn ogen staan.

Verbouwereerd zie ik de sterren prijken
boven een land, overbekend van vroeger
en wil zonder verwijl naar binnen gaan.

[967] DRAAIBOEK

Uit verre aanvang met u,
het lichaam gebleven geluk,
komen tot heden toe,
hartkloppend stuk voor stuk,
5 strips herbelevingen aan
en ik voel een bundel zoeklicht
door mijn huidige bloed heengaan
naar dit oud ogenblik,
dat uit zijn lood wil slaan.

10 Een vergeten vuur breekt baan
in vlijmende jubelschrik.
Het komt er misschien nog op aan
bij deze ontsteking, dat ik,
ondanks afstand en ouderdom,
15 mij met u kan blijven verstaan
achter de feiten om.

Doch misschien is het maar een tic
van 't geheugen, een beeldroman.

[968A] DEPERSONALISATIE

Het schijnt verleden week in Amersfoort.
Een middag voor een ander; van opzij.
De zakenlui. De wereld zonder mij.
Een bakkersjongen in de Koppelpoort.

5 Het zet zich binnen stadsgezichten voort.
Bijna de dood; aan mijn leven voorbij.
Zo zal het zijn als ik hier niet meer rij.
Dan heeft de afzender het laatste woord.

10 Letters figuurtjes op de winkelruiten.
Mijn naam en ik gescheiden van elkaar.
Er zit al speling tussen hier en nu.

Agenten wenken dat ik moet besluiten.
Vrachtwagens met inboedel ronken zwaar.
Ik stuur u nog vanavond het reçu.

[848c] KAÏN

Hij is niet langer bang meer voor een ander
en kijkt hem recht in zijn verdommenis.
Vaak, of het nergens om begonnen is,
dwalen de blikken dan weer van elkander.

5 Maar soms treft hij zijn ware tegenstander:
lagen van spervuur, tot verstommen is
alles wat aan hem op te sommen is.
Meneer De Visser. Meneer Kolenbrander.

10 Wat vrouwen aangaat, deze kijken niet.
Alleen een enkele heeft poppenogen,
waardoor hij zich terstond bedriegen laat;
die echter langs hem heen zien, onbewogen,
naar een geluk dat voor geen mens bestaat.
Reden waarom er weinig overschiet.

15 Hij woont, door een Ausweis gedekt van God,
vlak bij het paradijs, in het land Nod;
bekent zijn huisvrouw, volgens het gebod;
wint Henoeh; (niet, die wandelde met God
terug naar Eden, engelen ten spot;
20 dat komt nog) bouwt een stad rondom zijn lot.
In hoge ouderdom gaat hij kapot.
Voor God en iedereen een batig slot.

[969] KROONDOMEIN

Grootgrondbezit heeft u veilig gesteld.
Beschermd natuurschoon doet u voortbestaan.
Ook in de meest verafgelegen laan
gebeurt geen daad van schennis of geweld.

5 Wel wordt er soms een bosperceel geveld
en planten ze weer jonge bomen aan.
Maar dat is dan op hoog bevel gedaan
en aan de heidemaatschappij gemeld.

10 Afrastering, brandsingels en een wal
van eikenhakhout lopen dagen lang
concentrisch om de eigendommen heen.

Borden verboden toegang weren streng
verkeerde elementen, opdat geen
verbastering zich bij u voordoen zal.

[970] FOLKLORE

Indachtig herkomst en geboorterecht,
loop ik nieuwsgierig langs de groene hagen,
waar eenmaal onze wandelingen lagen.
Wat is hier toen in moedertaal gezegd,

5 dat zich nog altijd met de streek vervlecht
en zijn gebruiken heeft? Een welbehagen
doet mij naar de bekende wegen vragen.
Toponymie houdt alles oud en echt.

10 Kleine gehuchten lieten u in leven,
achterkanten van dorpen, binnenwegen
en boerderijen met een naam op 't hek.

Folklore zal behoedzaam overwegen
hoe of de woorden in uw tongval zweven
en wat bleef klinken in het dialect.

[971] DRYADE

Ik heb de linde heilig doen verklaren,
die 'k in de verte voor een vrouw aanzie.
Op een afstand is hij het bovendien:
de stam een lichaam, klederen de blaren.

5 Kon ik het juiste ogenblik uitsparen
van de verandering, dan zou ik zien
hoe zij terugtrekt in haar effigie
en dat fotograferen en bewaren.

10 Daarvan een film opnemen, het proces
was dan omkeerbaar, ik kon eigenmachtig
bedoelde phase zoveel snelheid geven,
dat zij opeens de boom voorbij ging leven,
de schijn ontsnapte en onzer indachtig
mij tegemoetliep uit die blinde bres.

[965B] TABOR

Weilanden hebben avond. 't Is het uur
dat aan de dauw behoort, al uren lang.
Heilige geesten liggen in het lang
even boven de grond, van zweven puur
5 en afgerond, vol innerlijke duur.

Een dieptewerking, die ik meeontvang
op het balkon, tegen het groot azuur,
blijft in het panorama aan de gang;
houdt het omhoog, met mij in samenhang
10 en brengt de aarde op een lager plan;
een blauw laken, waar ik nog vee zien kan,
een torenspits, verdronken bos en schuur.

De sterren staan tussen ons ingezakt.
We vinden bij de hemel onderdak;
15 verzamelen elkaar van de vier zijden.

Er is een cosmisch, onbegrensd verblijden.
Ik kom weer bij m'n eigen oorsprong aan
en nam u uit het andere vandaan.

[972] JACHTOPZIENER

Ik kwam vandaag de jachtopziener tegen
en vroeg hem naar de stand van het roodwild.
Hij draaide er om heen en trok verlegen
met een schoenpunt figuren in het grint.

5 Ik was hem sinds zijn aanstelling genegen
en hij mij wederkerig goedgezind.
Waarom werd ik opeens geheel ontsteld,
of hij al jaren iets had doodgezwegen?

10 Er is er altijd één meer dan ik tel,
zei hij bezorgd en keek me in de ogen.
Waanzin en waarheid lagen in de zijne
voortdurend voor elkander te verschijnen.
De bomen stonden naar ons toegebogen.
Toen klonk ginds op het huis de etensbel.

[973] DIANA

Tijdens de middagpauze inderhaast
oververteld met wind en zaligspreken,
gaat ons gesprek de stilte ruggespreken,
buigen de struiken op het eerste teken,
5 leven de lovers, fluisteren de beken,
tot plotseling de waldhoorn wederkaatst.
Dan moet de haas zijn boodschap onderbreken;
luistert het zwijn, secondenlang verbaasd.

10 Terwijl ik sliep of het een doodsslaap was
woedde een tekenfilm: Diana joeg
over het doek achter de meute aan.
Maar voor de honden uit rende het gras;
groeide reusachtig om het huis. Ik sloeg
mijn ogen op en zag de huisknecht staan.

[974] HUISKNECHT

Meneer al wakker?, vraagt hij opgeruimd.
Dienstvaardiger dan ooit komt hij getreden
tot bij mijn stoel, met zijn bestaan tevreden
en heden wel bijzonder goed geluimd.

5 Hij heeft z'n leven lang geen dag verzuimd,
denk ik verwonderd, is op tijd beneden,
wijdt zich geregeld aan zijn bezigheden,
verschijnt op iemands wenken en verdwijnt.

10 Hij moet van alles op de hoogte zijn.
De muren hebben oren. Nog vandaag
zal ik me met de tuinbaas occuperen.

Het personeel is aan het samenzweren
en lokt me langzaam in een hinderlaag;
zaak, de omstandigheden voor te zijn.

[975A] TUINBEELD

Zoëven, zegt hij, starend in 't verschiet,
heeft zich iets eigenaardigs afgespeeld.
Het tuinbeeld nl. dat u plaats liet,
omdat het voor uw dwaalbegrippen scheelt -
5 in 'n onbewaakt moment zag ik het niet.
Hetzelfde ogenblik werd aangebeld.
Ik ben terstond naar de voordeur gesneld,
hoewel een stem van binnen het ontried,
alsof u riep, heb ik me nog verbeeld.

10 Bij 't opendoen was er geen mens te zien.
De zon scheen onnatuurlijk op 't gazon.
Nooit stond een dode mij zo voor de geest.

15 Later keek ik door 't raam in de salon:
het oude uitzicht op de vrouw van steen
had zich hersteld; – natuurlijk niks geweest.

[976] TUINBAAS

De tuinbaas, met zijn valse bakkebaarden
en roodgeverfde konen, dribbelt rond
tussen de kassen en de kouwe grond;
een bolhoed op zoals vroeger mijn vader.

5 Als ik hem spreken wil doet hij bedaarder
dan nodig is. Waarschijnlijk ruikt hij lont.
We lopen samen op. Ik hou m'n mond,
machtig in mijn gevoel van eigenwaarde.

10 Dan grijp ik onverwacht met beide handen
de bakkebaarden; schud hem heen en weer.
Ze zitten vast. Hij bijt zich op de tanden
en lacht zowaar. Hij roept: schei uit meneer.

Ik draai mij om en laat hem bij de bloemen,
die hij zo goed in het latijn kan noemen.

[977] RENTMEESTER

Duistere cijfers in zijn brilleglazen,
kijkt de rentmeester op vanuit zijn boeken
wanneer ik binnenkom. Hij zit te zoeken
naar 'n deficit, verloren in de mazen

5 van het ruitjespapier; de oude phrase.
Ik moest hem eigenlijk meteen opdoeken,
denk ik, maar kan me niet verkloeken,
nu ook mijn hersenen opnieuw verdwazen.

10 Wij buigen over oude rekeningen
en controleren uitkomsten. Zij kloppen.
Tenslotte volgt het totaal-generaal.

Tekort springt in het oog. Verzekeringen,
elkaar gegeven, helpen niet. Wij stoppen
de stukken weg; maken proces-verbaal.

[978]

VERSLAGGEVER

In 't oude koetshuis is het feest begonnen.
Ondergeschikten zijn niet meer te kennen.
Heren in rok, dames in baljaponnen,
ze moeten even aan elkander wennen.

5

Houtvesters in manchester doen de ronde.

Boswachters, koddebeiers, polderjongens
dansen met keukenmeiden, pachtboerinnen.
Staatsbosbeheer heeft zich niet laten kennen
en uit zijn midden waarnemers gezonden.

10

Het tuinbeeld staat op tafel voor de gijn.
De heer van allen zit mee aan de dis.
Hij heeft geen schuld aan de geschiedenis.

15

Mijn vingertoppen zijn met inkt besmeurd.
Voordat er weer iets ongewoons gebeurt
nemen wij afscheid en de laatste trein.

[979]

BEAU LIEU

Bij een zondagnamiddagwandeling
liep ik de buitenplaatsen in te kijken.
Achter droomramen leefden daar de rijken,
verdrongen met hun meubels en gezin.

5

De weeldemeisjes misten het orgaan,
onraad te speuren over de bloemperken.
Ik stond een tijd voor prachtige hekwerken.
Er viel me verder niets bijzonders in.

10

Een merel nam een loopje op 't gazon.
De lijsterbessen hingen zwaar en rood.
Waarom, dacht ik, ben ik niet ook vergroot
in deze fotoglans, diepe ondoed
vol afgewogen plans, open en bloot;
een toverspreuk nochtans. Maar de illusie
15 vervloog in rook. Ik kwam tot de conclusie
hoe makkelijk men hier brandstichten kon;
inbreken langs de pijpen naar 't balkon.

[980] RESERVAAT

Ik heb u in de bossen teruggebracht,
wild van de dood uit mijn gedicht vandaan;
hoorde het helder tienminutenslaan
der vinken. Duiven driekwartierden zacht
5 en chlorophyll. Sindsdien houd ik de wacht.
Roestige roep van een fazantehaan
is af en toe het sein van uw bestaan,
terwijl de specht er tussendoor spotlacht.
In wijde cirkels trekt de eeuwigheid.
10 Woudhonger waakt. Het landschap laat u open;
misschien eenmaal een mens na zoveel tijd,
de stenen stadia opnieuw doorlopen.
Het middelpunt, onder mijn pen, verplaatst
zich altijd ongemerkt en op het laatst.

[981] ZWEVENDE CLAIM

Ge zijt bij stroken in de mist betrokken.
Een dunne wereld tussen u en mij
heeft verderop zijn vage overzij,
met staten waar het donker is gebroken
5 tot schijngebouwen, los van makelij,
en lichte neteldoeken tunnels lokken.
Ik fiets een eind voorzichtig naderbij
en stuit bij trillend schrikdraad op een wei,
rechthoekig door een elzenheg omtrokken.
10 Zo vrij komt dus een woning na de dood,
dat men een kamerruimte aan kan treffen
ver buiten de oorspronkelijke muren
onder de blote hemel, en de effen
herinnering ziet voor het oog verpuren.
15 Het sterrendak weerspiegelt in de sloot.

[965C] TABOR

Weilanden hebben avond. 't Is het uur
dat aan de dauw behoort, al urenlang.
Heilige geesten liggen in het lang
even boven de grond, van zweven puur
5 en afgerond; substantiële duur,
stereoscopisch onder sterk bedwang.

De dieptewerking, die ik mee ontvang
op het balkon, tegen het star azuur,
blijft in het cosmorama aan de gang;
10 houdt het omhoog met mij in samenhang
en brengt de aarde op een lager plan:
gestrekt laken, waar ik nog vee zien kan,
een torenspits, verzonken bos en schuur.

De sterren staan tussen ons in gezakt.
15 We vinden bij de hemel onderdak.
Er is hier plaats en tijd genoeg voor beiden.

Verheerlijking begint zich af te scheiden;
formeert een wolk van lichte duizelsteen
en laat ons bovenwerkelijk bijeen.

[975B] TUINBEELD

Zoëven, zegt hij, starend in 't verschiet,
heeft zich iets eigenaardigs afgespeeld.
Het tuinbeeld nl. dat u plaatsen liet,
omdat het voor uw dwaalbegrippen scheelt
5 (waarmee je ons nu lang genoeg verveelt),
vanuit uw slaapvertrek zag ik het niet.
Ik schoot een bok: daar staat het immers niet.
Hetzelfde ogenblik werd aangebeld.
Een vrome wens heeft me parten gespeeld.
10 Ik ben direct naar beneden gesnel,
hoewel een stem van binnen het ontried,
net of u riep, heb ik me nog verbeeld.

Bij 't opendoen was er geen mens te zien.
(Daar ben je dan ook huisknecht voor misschien.)
15 De zon scheen onnatuurlijk op 't gazon.
Nooit stond een dode mij zo voor de geest.

Later keek ik achter, in de salon:
het klare uitzicht op de vrouw van steen
had zich hersteld; natuurlijk niks geweest.

[982] DWINGELO

In het nooit, dat nog komt, zie ik u weer.
Blauwe absentie houdt het weten wakker
en doet october tot een lens verstrakken.
De dagen hebben haast geen wolken meer.
5 Cassiopeia en de grote beer
laten bij nacht hun witte tekens knakken
om op het onbestaande in te hakken.
't Zevengesternte gaat zachtjes te keer.

Afwachten is 't consigne; luisteren.
10 In Dwingelo hoor je het fluisteren
der leegte in de radiotelescoop.

Daar lopen ook uw trillingen te hoop.
Verschijnen grafisch op een stuk papier.
Misschien niet ongelijk aan deze hier.

[983] AANSTALTE

Buiten valt zijdeachtig licht naar binnen.
Een ding is met u gaande in de nacht.
't Kan zijn een rompbeweging, bij het zacht
u op een aangelegenheid bezinnen,

5 welker tenuitvoerlegging wil beginnen;
een speldeknop die in het donker wacht
tussen het stiltestof, om tijd te winnen,
of ik bereids hetzelfde overdacht.

10 De kruinen van de bomen waaien mild.
Een zee gaat door me heen van zekerheid.
De vensters krijgen ogen in het grijze.

Te zijn begoocheld maakt geen onderscheid
met wat ik vroeger ook niet kon bewijzen.
Voormorgen staat in voornemen gehuld.

[984] REIKWIJDTE

Ik kan u blijven herontdekken
aan steeds verdere nevelvlekken.

De hersencellen zijn getrouw
in hun perceptieweefgetouw.

5 Helioscopen wentelen tegen
gedachtenissen allerwegen
en ik noteer het nieuwe woord
dat bij hun oud bestaan behoort.

10 Coördinaten beeld en feit
verlenen u bereikbaarheid.

In deze passer van mijn leven
zijt ge op tijd en plaats gebleven.

In de gekromde morgen
– kou staat met appelwangen
en heraldieke welpen
tegen mijn nachtlichaam;
5 de vroegte houdt verborgen
vogelenzang,
op punt van overstelpen –
probeer ik, slapelaar,
in waakzaamheid gevangen,
10 weerstanden op te heffen,
onder een preveldwang;
maatregelen te treffen,
dit ongebeelde, ronde,
nog aan de nul gebonden,
15 van linkerkanten volle
en bijna zessenklaar,
achter mijn droom gevonden,
gedurende het stollen
dragen over de gang
20 andere kamers in;
't al-enige en zware,
tijdens het woordbedaren;
tegen het licht bekijken
of trosvormingen blijken:
25 dan heeft de proef geen zin.
De dag kan niet beginnen.
Randen omringen u.
Ge hebt geen kernschaduw
of breukteken van binnen.
30 Ik zie het raam beslaan.
De zon gaat buiten aan.
De levenskier staat aan.

[986] POTENTIEEL

Hoe ook de schikgodinnen u onthemen,
ik blijf u abstraheren als voorheen,
krachtens het standpunt dat ik in moet nemen
tegen het standpunt in van iedereen,
5 dat gij, hoewel alles veranderd scheen,
dezelfde zijt, dat ge niet kunt verkleinen
binnen de eenmaal vastgestelde lijnen,
waaruit alleen de achtergrond verdween.
Over de hongervlakte van de tijd
10 roteert de ruimte om een oud profijt.
Uw koudefronten naderen vannacht.
De ijzel buiten laat zijn spelden vallen.
Diep in het huis waken de priemgetallen
en heeft het fundament zijn dommekracht.

[987] ANACONDA

Elke zaterdag stuurt de Boazbank
het weekbericht. Ik vergelijk aandelen
met wisselkoersen, grootboek en de vele
pandbrieven, niet-aflosbaar, ondershands;
5 de agio van dollar, pond en franc;
stockdividend, à pari te verdelen.
Schatkistpromessen kunnen wel iets velen
bij zware schommelingen buitenslands.
Activa liggen in u opgehoopt.
10 Staffelmethoden leveren u uit.
Rente op rente kan ik me verrijken.
Percentsgewijs moeten uw schatten blijken,
zolang de premiëning niet verloopt
en Wall Street met vaste stemming sluit.

[988] MAKELAAR

Aan de morgen is nauwelijks begonnen.
Voetstappen buitenshuis weerklinken licht.
Verzen, gedeeltelijk in hun coconnen,
zoeken aangrijpingspunt en tegenwicht.

5 De meester gaat al met een nieuw gezicht
het raam voorbij. Hij heeft het overwonnen,
wat hier nog voor de helft ligt ingesponnen.
Melkslijter en besteller doen hun plicht.

10 Gedicht en dag schommelen om elkander
en beide willen dat ik mee verander.
Ik heb geen tijd of woord meer te verliezen
bij deze wedijver en pak m'n biezen;
hol naar de halte. Op het hoofdkantoor
tik ik het vers tussen de regels door.

[989] CROSS-COUNTRY

Dwalend onweidelijk door bos en beemd,
kruiselings op de aangelegde paden,
kom ik u in de hemelsbreedte nader,
maar blijf u altijd een armlengte vreemd.

5 Boomstammen blijken dan zo dicht vereend,
dat ze een muur vormen. Gij slaat het gade
tussen de cryptogamen en nachtschade,
hebbend een handgebaar, om mij te raden
de laatste stap te zetten, onversteend,
10 alsof het aan een sprookje werd ontleend.

Gij staat onder een hoog beschermheerschap.
De dennenaalden dempen 't houtgeknep.
Ik hoor u heengaan, bijna voor de grap.

15 Meidoorn en kamperfoelie geuren zoet
bij drinkplaatsen, waar ik uw mond ontmoet.

Aan gene zijde van het avondlicht
steekt uit een gleuf een stuk van uw gezicht.

20 Er staat een pyramide opgericht
aan deze zijde, in zijn doodgewicht;
die so wie so tot omkeren verplicht.
En onbezoldigd gaan de bossen dicht.

500 1953-1962

[990] HECATE

Een witte nevel hangt boven het veld.
't Sylphidenheir is met u heengesneld.
De viersprong onderweg kijkt recht vooruit
en neemt van boom tot boom een kort besluit.

5 Nu Hecate zich daar heeft opgesteld,
ben ik de ongewijde voor wie geldt
wat op de paddestoelen staat vermeld.
Met zwarte runen wijst een woord me uit,
waarbij 't getal de kilometers duidt
10 van de bancirkelslag in de natuur.
De bossen worden overal taboe.

Ik overweeg, haar in het geestenuur
't offer te brengen van een wild konijn.
Misschien zal de godin ons gunstig zijn
15 en komt ge van vier kanten op me toe.

[991] TRIVIA

Heilige Hecate, daar ben ik dus
en leg een pluimstaart voor uw beeltenis.
Myxomatose joeg hem in de lus.
Wilddierverij, speciaal tegen Kerstmis,
5 tot jachtopzieners grote ergernis.

Al werd hij tweemaal achtereen gestroopt
en de intrige gordiaans geknoopt,
het is geen kat die men in zakken koopt,
omdat de wisseldaalder toch verloopt.

10 Eet smakelijk en bijt niet op uw tong.
Ik dans tot uw vermaak de zevensprong.

Hef dan de fakkel namens Artemis.
Die kon helaas onmogelijk; had les
van de mythische jager Orion.
15 De sterrehond zit op de horizon.

Ik zag u staan in d'encyclopedie,
heilige Hecate, gij alle drie.
Geef me de vijf. En wel bekome het u.

20 Het is nu volle maan. Hemel en hel
plus onderwereld wachten uw bevel.

Maak niet de hele santenkraam te schand
bij d'onbekende God in Griekenland.

[992] ONLAND

In 't onland stond een hert zo groot als God.
Men kon ook zeggen klein als duimelot.
Tussen zijn horens flikkerde een kruis.
Het sprak, en ik werd minder dan een muis:

5 Geen jager ooit spandeert aan mij een schot,
want ik zit kogelvrij in het komplot.
Hoe meer je op me schiet, des te meer kruis
er in mij opschiet. Lever het bewijs.

10 Ik legde aan. Maar uit de struiken trad
de heilige Hubertus die daar zat.
Hij schreeuwde lachend: Zonde van je kruit.
De jacht is niet meer open. Weg die spuit.

Ik zette het geweer tegen een boom;
een achterlader, nog van mijn oudoom.

[993] HOREB

We zijn er bij gaan zitten op het mos
en deden alle twee de schoenen los.
Er klonken een paar woorden over 't weer,
die snel verzwonden in de atmosfeer.

5 Onder het kreupelhout verschoot een vos.
Ik zag de bomen niet meer door het bos.
Het hert sprong naar ons toe, licht als een veer,
en legde zich voor St. Hubertus neer.

10 Hij zei: Aanbidden wij op deze plek.
En ook het dier boog daar de ranke nek.

Belijden wij. En we beleden schuld,
getroffen door Gods kinderkatapult.

Geef Gode eer. Wijd open mond en bek,
hebben we daar staan zingen als een gek.

[994] WATERSNOOD

Beelden van Zadkine stonden moeders daar
babies boven de springvloed uit te beuren.
Zonen zagen hun vaders medesleuren
– wat wordt een ouder in je handen zwaar;
5 de schuren van de boerderijen scheuren.
Ratten en mensen klommen door elkaar.
Een kind zat om haar stenen pop te zeuren
en was het ogenbliklijk zelf nog maar.

Het water steeg tegen het vee omhoog.
10 De koppen groeiden van geluid en dood.
Het wurgde zich; de balg ondersteboven.
Kippen vlogen als sneeuw de golven over.

Padvinders vonden later, vals en droog,
katten in bomen; een portret, een brood.

[995] CHAUFFEUR

Het tweede meisje gaat met de chauffeur.
In gala stelt de kerel niet teleur.
Gezeten als een god onder de goôn
achter het stuurrad, legt hij zijn geboôn
5 met richtingwijzers op aan het verkeer
naar eigen souvereine willekeur,
verheven boven noodlot en malheur.

Zonder livrei een bleke souteneur,
valt-ie bij de omgeving uit de toon.
10 Mozes in burger. Doet mij te gewoon.
Wat weet ik eigenlijk van zo'n sinjeur
dan uit de advertentie: Net persoon,
PvdA, EHBO – ? Niet meer.

Drees en trawanten zorgen voor pensioen.
15 Daar moeten ook de mijnen het mee doen.
Hoe kom je anders rond met goed fatsoen?

Al stam ik af van Jan van Schaffelaar,
ik kan hoog springen of laag springen, maar
de fiscus vreet me op met huid en haar.

[996] TWEEDE MEISJE

Het tweede meisje gaat met de chauffeur.
Het nihil obstat gaf de schutspatroom.
Haar wangen kleuren als een bellefleur.
Zij ruikt naar kruizemunt en duizendschoon.
5 Vaak, bij het uitbetalen van het loon,
staan ze te stoeien in de tussendeur.

Zij trouwen straks in alle eer en deugd.
Dat doet een dominee uit 't dorpje hier.
Versierde zwepen, rijtuig en koetsier,
10 daar heeft ze zich van jongs af op verheugd.

De Godspenning heeft haar geluk gebracht.
't Jus primae noctis is niet meer van kracht.
A la bonne heure. Ik ben geen dertiger.

En voor een bastaard staan de borden er.
15 Daarom wens ik ze samen veel plezier
onder het alziend oog en goede nacht.

[997] SLUITREDE

Vannacht liep ik nog eens tegen u aan;
hetgeen een doodenkele keer gebeurt.
Deze premissen, die op schildwacht staan,
zelfstandig op hun basis weergekeerd,
5 hebben het achteraf geverifieerd.

Zinsnede, aan de waarheid toegedaan,
dat wij als bloemen waren opgefleurd
en niet meer uit elkander zijn gegaan,
ontving zijn onafhankelijk bestaan;
10 infinitief, in u verdisconteerd.

Het vliegtuig schrijft onhoorbaar langs de lucht
abstracte tekeningen. Condensgas
komt er met spanningslijnen bij te pas.
Daartussen slaat het rose op de vlucht:
15 oneindigheid in spinneweb gevangen;
een bruidssluier over u heen gehangen.

505 1953-1962

[998] HYADE

Een stoet van aanbeeldwolken brengt de stille
middag tot macht. Het norske dennenbos
gaat over stag. Het maakt zich nog niet los;
zou evenzeer de andere kant op willen.

5 Wind wervelt. Adem stokt. Hefbomen tillen
u uit onwrikbaarheden, hoos en hars.
Gij staat op eigen benen na te trillen.
De vijver kantelt in zijn schommeldoos
en heeft u vrijgelaten voor altoos.

10 Figuur in de gezichtslaan wordt een streep,
de spijlen van het inrijhek gelijk.

Een auto stopt. Gij lift. Vaarwel. Uw hand
duidelijk als een dubbeltje op z'n kant.

15 Vaarwel en au revoir voor deze keer,
die God u geeft, mompelt de oude heer.

[966B] NEBO

Morendo met de goederentreinen ver
achter de bergen en het landgoed meer
onteigend voelen worden, elke keer
definitiever aan het wanbeheer
5 onttrokken door het rijk; de wildbaan leeg.
Landmeters in d'oranjerie. Ik kreeg
wegwerkers in het poortgebouw; en zweeg.
Ik breng u met geen woorden meer te weeg.

10 Naarmate mijn gedachten u vermalen,
breken de nachten uit hun lange spleten
en komt een ijlte in mijn ogen staan.

Verbouwereerd zie ik de sterren stralen
op landen van belofte, ongemeten,
en wil zonder verwijl naar binnen gaan.

[999] REFRACTIE

Complementair is het de vaste som
van toen het eenmaal tussen ons begon,
die mij bepaalt in wisselende vorm,
tegenover de veelheid polynorm.

5 Kleiner en groter lijken aan de vis,
waarmee het onder water idem is;
verloren en gevonden op de gis;
luchtspiegeling boven de reizigers.

10 Eerste kwartier, de voorkant van de maan,
nam het doorlopend schijngestalte aan.

Zich door de middelstof bestendigen;
verinnigen en veruitwendigen,

en zo hetzelfde blijven met u mee,
ondanks de dagelijkse dwarsdoorsnee.

[1000] THEATER

Gij kunt op een toneel naar voren treden
en doen alsof. Er zijn zo lang het duurt
planken geschoven pal tegen het heden.
Felle schijnwerper houdt u vast en vuurt

5 aan tot prestatie van uzelf. Gij stuurt
het diamanten oog naar boven en beneden
de ganse zaal door, waar ik zit gemuurd
met onbekenden uit de wereldsteden.

10 Ik heb voor vier gulden een plaats gehuurd
en kan twee uur aan ons alleen besteden,
dood en vereeuwigd door u aangetrokken
tot in de nok de rijen ledepoppen,
engelenbak waar ze onkenbaar proppen.

15 Avond aan avond is het uitverkocht.
Een derde heeft mijn plek al opgezocht.

Wie zou het zijn, heb ik nog wel gedacht,
die na de voorstelling werd opgewacht
bij de artisteningang, middernacht?

507 1953-1962

[1001] ROCHADE

De dag schiet vol aparte ogenblikken
uit uren bij u doorgebracht. De tijd
kan u alleen aan mijn opwachting kwijt
en penetreert het heden met valstrikken;

5 gaat op een zijdeur van de ruimte tikken,
die 'k door de perspectief niet onderscheid,
om zich uw stip opnieuw te onderschikken
zodra ge aan het licht gekomen zijt.

10 De modehuizen staan wagenwijd open
en ook de kerken kunt ge binnenlopen.

Precisieseen interveniëren
wanneer de dode punten u passeren.

Politie geeft een stopsignaal; beduidt.
De zebrastrepen schaken u vooruit.

[1002] ZONNELEEN

Het najaarsgoud is uitgebroken tegen
het hemelblauw. Een middeleeuw begint.
Ik ga te paard over de bronzen wegen
en denk dat ik u eenmaal wedervind.

5 Gestoken in het harnas en gezind
tot kruistocht, met de pauselijke zegen,
is mij aan huis en hof niets meer gelegen;
rij ik door deze stilte van een kind.

10 Voor hen die achterblijven werd ik al
initiaal. 's Winters zullen ze lezen
over ridders, getreden in het krijt.

Ik echter, onder het vergrootglas tijd,
ben uit de dode letter opgerezzen.
Het dorre blad krijgt een metalen schal.

[1003] MICROCOPIE

Er is naar u geen vingerwijzing meer
dan door mij heen. Gij meet u af aan mijn
belevenissen, langs de rechte lijn
die ons verbinden bleef uit het weleer,
5 al wordt een meter in uw richting klein,
door Einstein voor het eerst geconstateerd.

De nadering van dame of meneer
op de momenten dat ik juist verschijn,
valt waar te nemen tegen het gordijn
10 gehangen in de breedte van 't verkeer.
De heer beweert er nog te moeten zijn.
De dame zet haar koffers even neer.

Gebeurtenissen krijgen bas-relief
aan openbare wegen. De stations
15 communiceren in drukke perrons
extatisch voor de goudpet van de chef.

Hoofdconducteurs met rooie banden om
sluiten de deuren. Fluiten. Het is om.
Buiten de kap trekken de spoorrails krom.

[1004] ROLLEND MATERIEEL

Reizende op u aan ben ik per trein.
Komen en gaan hebben elkaar gevonden.
Ik word door ijzer met het doel verbonden
en de beweegreden moet daar al zijn.

5 Zodoende kan ik voor het raampje mijn
aandacht bepalen bij het grote wonder
der vele schijnbewegingen, waarzonder
ik trouwens nimmer zou vertrokken zijn.

10 Woonsteden balanceren om een spil,
die zich verzet waarheen mijn oog het wil.

Seinwachtershuisjes dobbelen voorbij;
de teerling van de spoorwegmaatschappij.

Tegen de horizon schuiven de bossen
alvast naar voren om u in te lossen.

[1005] OREADE

Een oreade, bergen, die ik ken,
bevindt zich in uw binnenste van goud.
Gisteren reed ik in het Zwarte Woud
met voorgevoelens door de nevelen.

5 Dan opende zich Zwitserland, lag oud
een zilverveld over uw kegelen
de ongenaakbaarheid te zegelen
van wie ge voor mij opgesloten houdt.

10 De weg verdwijnt achter een kartelrand
en stippelt nog aan uw benedenkant.
Langs onder moet ik wezen: via hollen
voorvaderbeenderen, schatten gestolen,
de draak verslaan met harde hyperbolen,
15 en trappen op tot bij uw zwaartepunt;
indien de elfenkoning het vergunt.

[1006] ULTRA MONTES

Ik rijd weer aan de voet van het heelal
en kan u aan de bovenkant bereiken.
Als een forel tegen de waterval
springen de haarspeldbochten uit het dal.
5 Hand over hand moeten de hoogten wijken.
Een speelgoedwereld ligt ons na te kijken
tot het verglimt. De kronkels worden smal.
Wij rollen op het platform als een bal.

10 Hard staat de tijd met grote stiltemonden
het eind aan het beginsel te verkonden.
Wezens van lucht reidansen in graniet
en omgekeerd; stof die de geest ontbiedt
en andersom. Blindstenen vogels zweven
15 over mijn haar; uit de zondvloed gebleven
en landen niet. Onder handhoge hemel
gaat door het naaldenoog dezelfde kemel.

[1007] ISOTOPEN

Kettingreacties hebben u gespleten.
Uw plaats en trekken weg uit mijn gemoed.
Wat overblijft, een onbestemde moet,
heeft daar van de geboorte af gezeten.

5 Vacantieganger, vreemdeling op heden,
zwerf ik door Afrika en maak het goed
schrijf ik naar huis, waar niemand iets vermoedt.
In de praktijk is iemand gauw vergeten.

't Voornaamste is mijzelf hier kwijt te raken;
10 in de woestijn me eindelijk uitbraken;
een ander worden, van zijn vlees en bloed,
pas, portefeuille, pak, horloge, hoed,
stropdas, bretels, lakschoenen, ondergoed,
15 en zand er over; tot ik voor zijn zaken
een witte stad bereik en zonder wraken
u in de hal van het hotel begroet.

[1008] HUISBEWAARDER

De huisbewaarder van het hol kasteel
– de adel zit op flatjes in de stad
zolang de staat zich aan hun bloed bezat,
het blauwe, dat ik rechtens met ze deel –

5 de huisbewaarder hokt voor evenveel
als mol in 't souterrain. Boven hem staat
de doem van zestig kamers. Grauw en geel
beschimmelt in de hal het tafereel
'de wilde jacht' waarover ik het had.

10 's Nachts daalt een vrouwenschim de trappen neer,
bekijkt nauwkeurig ieder onderdeel
en lost volledig op in het geheel.
Onder de hoezen giegelt meubilair.
Ik hoor een jachthoorn achter het paneel.
15 Het is een haan die kraait; een haan van keel.

Spookhuizen staan langs stille weteringen,
hun dode ogen binnenwaarts gekeerd;
tot conferentieoord gedegradeerd
voor volksdans en wereldverbeteringen.

20 Had ik het mijne toch bijtijds verkocht
en in Amerika m'n heil gezocht.

[1009] MON TRÉSOR

De groene duiventil voor 'Mon trésor',
op hoge palen in het land gezet
– sinds jaren door geen duiven meer bezet –
wandelt nog laat, als niemand op hem let,
5 de rijksweg uit. Zijn poten stoten schor
tegen de straatstenen. Hij gaat naar Cor,
de nieuwe bouwkeet, waar een wegennet
wordt aangelegd; verkneukelt zich van pret.
De lampen gaan al uit, dat zit wel snor.
10 Over een uurtje geeft-ie 'm van jet.

't Is anders elke keer een hele sjour
tot aan de stadsrand. Hij vertraagt zijn tred
en loert in bovenhuizen door het hor.
Vrouwen verrijzen naakt uit hun corset;
15 staan voor de spiegel: dubbel opgelet.
Over zijn bast schittert een blauw fosfor.
Inklimming is verboden bij de wet.
Diep in zijn corpus resoneert een knor.
Affijn, de meesten zijn hem ook te vet.
20 Dan moet het maar weer in de kou met Cor
tussen de steigerpalen, zonder bed.

Zij paren tot de morgen hen verrast.
Hout zit op hout, ijzer aan ijzer vast.
Een plank schiet los, die uit zijn naden barst.
25 Carpe noctem, het koste wat het kost.

envoi

Vroege dienstmeisjes fietsen al naar 't werk.
Hij denkt: weer als de bliksem op mijn post,
voordat Baron van Beukelaar het merkt;
want die is binnen met de dageraad.
30 De Barones weet van de prins geen kwaad.

[1010–1013] BALLADE VAN DE TIJD

[1010] MEMORANDUM

Punt waar de nacht zijn rooster opendoet:
een put met roet en kabbelende slijken.
Maar u regel na regel weer bereiken,
als treden van een ladder voor mijn voet.

5 Onder het klimmen naar de bodem kijken,
hoe zich de spiegel in het donker spoedt.
Me langs de stenen wand voelen ontwijken.
Staan op de rand vol nieuwe overmoed.

10 Het zonlicht binnen de zoveelste keer,
heb ik vandaag een andere datum voor,
in een dagboek geschreven en vergeten.

Nergens te achterhalen in 't weleer,
ga ik tussen de middag bij u eten,
gewoon een heer die komt van zijn kantoor.

[1011] TÊTE À TÊTE

Bij het weerzien valt niets aan je te merken
van misverstand. Wij gaan de kamer in.
Elk ander feit houdt zijn voetstappen in.
Dan sluiten zich de deuren als grafzerken.

5 Je was, voordat ik kwam, aan het handwerken.
Er ligt van een pullover het begin.
Je houdt het stuk omhoog onder je kin.
Of het er, dacht ik, op begint te lijken?

10 De burens tegenover knikken ons
vriendelijk toe. Wij, van gedreven brons,
zitten aan tafel, druk gesticulerend,
het ene woord het andere proberend.

Het dia-positieve cirkelt juist
tegen de wijzerplaat. De leiding suist.

[1012] DIES IRAE

Zo gauw ik weg moet is het niet meer goed.
De maaltijd brokkelt af, muren ontwrichten
tot in hun wortels en mij staat te duchten,
dat ik de tijd van Pontiac ontmoet.

5 Gedaantes trekken voort, een lange stoet;
het stempel van de dood op hun gezichten.
Uit hoge megafoons klinken berichten
waar elk zijn meervoud achterlaten moet.

10 Vijfurgevoel, een soort examenvrees,
maakt in het huis onderafkoeling gaande;
een paralyse onze stemmen hees.
Het oordeel groeit en wij bevroren staande.

Diep in de bouwput steunt nog het beschot
primordiaal op centimeters God.

[1013] 0.00

Het groot horloge is al in de straat.
Rechtstandig op een auto aangebracht,
schuift het vooruit en vult de hele schacht;
convexe cijfers op zijn bol gelaat.

5 De afgod lacht. Uurwerken leven zacht
in vestzakken, aan polsen en gewaad;
aan gevels, tegen torens, in de maat
met deze vader die ze onderbracht.

10 Hij drukt de menigte voorzichtig plat,
bang als hij is zijn kinderen te kneuzen.
De mensen moeten in het schema passen.

Mogen zij ook op snipperdagen vlassen
om in andermans woning rond te neuzen:
op alle uren rijdt hij door de stad.

[1014] DRIELUIKJE VOOR JANY

I

Leeuw van oud licht onder de fabeldieren,
zit hij zijn goud verjaringsfeest te vieren.
Wat zouden uur en feit. Ver over zee
houdt een gevleugelde hem in de kieren.

II

Ik liep met een collega achter hem.
Hij taalde niet naar ons. 't Elysium
lag voor hem uit. Over de lage duinen
zagen en wenkten de gebroeders hem.

III

God, die in één van zijn gedichten zei:
... nu blijven / zij beiden weer bij mij,
zal eenmaal zeggen: daar is Roland Holst.
Vindt hij het hier niet op z'n allervolst?

[604B] PAPYROLINE

Zij stond voor een krant, waar ik nog bij kon
in de droom met mijn hand, en een zucht van vrijdom
slaakte haar mond tegen mijn mond,
toen ik hem wegnam, voor zij het vond.
5 Is zij gestorven? Is dit een grond
om te geloven de dingen uit boeken:
hoe onze geliefden lopen te zoeken
en het papier van hun dood verlaten,
om ons te vinden in avondstraten,
10 waar nog opnieuw van de trein wordt gehaald,
het bijeenzijn als vorige keren bepaald
door een liefdebrand, zo overreëel,
dat ik mijn eigen belevens heel
scherp in drukletters voor me zie staan,
15 bewijsstuk al, met naam en toenaam;
op het andere lichaam terugvertaald
tot braille, als de ogen zijn dichtgedaan;
en bij het ontwaken terstond het woord
de plaats inneemt die het toebehoort.

[807B] TRANSPLANTATIE

De tijd staat met u afgenomen.
Er is geen ruimte vrijgekomen.
Ik droom dezelfde dromen.

5 Uw lichaam kwam buiten het heden,
maar deelt zich aan het mijne mede
als een moment geleden.

10 Want ik ben door uw vlees geaderd
en op uw tong verzadigd;
binnen uw hoofd gemarmerd
en in uw hart gehamerd;

over uw huid met honderd, honderd
vindplaatsen uitgezonderd;
tegen uw oor gekamerd
en bij uw oog verzameld;

15 tussen de sterren neergeschreven,
die boven ons verbleven.
Het weefsel van uw leven
slaat om de aarde heen.

20 Langs diepe, sterke stelen
herstelt zich het gehele
en houdt ons homogeen.

De hechtingen vergelen.
Hetgeen had kunnen delen
vlecht ons weer ondereen.

25 En aan de luchtkastelen,
waarmee de wolken spelen,
ontbreekt geen steen.

[1015] CRITISCHE MASSA

Omhelzing in het zwart bij het passeren.
Een onderons voor alle twee te snel.
Mijn hoed hopeloos weg. De hemel schel,
waartegen schuin de straat aan het omkeren.

5 Wij nochtans bij elkander persisteren
op staande voeten, als een vast bevel.
De eeuwigheid gedreven in de knel
van nu of nooit, zonder ons te verteren.

10 Omdat ik u in feite pas ontdek
wanneer het bovenstaande zich voltrekt,
moet het een toeval blijven alles samen,
(Ik liep hier toch. De rest is ja en amen.)
dat ik u in de massa niet direct
15 verslijten ging voor een wildvreemde dame,
die verder wandelt en geen spier vertrekt.

[848D] FALL-OUT

Kaïn, vervloekt na broedermoord, terstond
van de aardbodem, van de grond verdreven,
die hem de vrucht des velds niet meer wou geven,
Kaïn was bang dat doodsloeg wie hem vond.
5 Hij riep het uit: mijn zonden zijn te groot.

Maar God stelde een teken, dat geen hond
hem aan zou raken op straffe van zeven
keren vervloekt te worden, een verbond
om in 't verborgen verder mee te leven.

10 Hij woont, door een Ausweis gedekt van God,
onder het paradijs, in het land Nod.
Bekent zijn huisvrouw volgens het gebod.
Wint Henoeh. (Niet die wandelde met God
z'n eigen dood voorbij, cherubs ten spot.
15 Dat was een neef. Van hem stamt Christus af,
die voor ons stierf en oprees uit het graf.)

Hij bouwt Henoeh, een stad, rondom zijn lot.
Uit deze linie komt het orgel voort
en worden voor het eerst harpen gehoord;
20 reuzen gezien; mannen van naam, Nimrod.
Totdat de zondvloed zich erover stort.
Babel en Ninevé. De spraak verwart.

[930B] DEÏSME

De mens is voor een tijd een plaats van God.
Houdt geen gelijktken nog iets bijeen,
dan wordt hij afgeschreven op een steen.
De overeenkomst lijkt te lopen tot
5 deze voleinding, dit abrupte slot.

Want God gaat verder, zwenkend van hem heen
in zijn miljoenen. God is nooit alleen.
Voor gene kwam een ander weer aan bod.

10 Wij zijn voor hem een vol benzinevat,
dat hij leeg achterlaat. Hij moet het kwijt,
al de afval, met zijn wezen in strijd.

Sinds hij zich van de schepping onderscheidt,
gingen wij dood en liggen langs het pad,
15 wanneer niet Christus, koopman in oudroest,
ons juist in zo'n conditie vinden moest;
alsof hij met de Vader had gesmoesd.

[933B] STENOGRAFIE

Nu gij geen ander wezen hebben kunt
dan tegenover mij aan tafel zat
zich punt voor punt verwijderend, zodat
gij door de muur tot op een waas verdunt,
5 is mij het stationnaire woord misgund
omtrent uw toestand. Alles wat ik had
aan definitie brokkelt op het blad.

10 Om adequaat te blijven, hic et nunc,
volg ik u stenografisch in het klad
en rekt het teken zich reikhalzend uit
bij deze wedloop tussen taal en tijd.

Eens trekt de letter in het eindgedicht
zijn laatste vrije ophaal om u dicht.

[940B] BUITENGOED

Denkend aan mijn bezitting, aan de zalen
van zomerdag, midden de boomgehelen,
harige ruimte waar de stammen rijzen
in alle eeuw – a.s. kroongetuigen
5 van het plaatsgrijpen – en de sappen stijgen
bij elke tel... onderverdelen
de takken zich tot schemergrijze
stenen verwulfsel, achterhalen
omheiningen het homogene
10 van ons begin. Gij kunt er in herrijzen
tot op uw wankelende benen
en wandelen daarhenen;
neerzitten in priëlen,
de vogels horen kwelen
15 en uit het oog verdwalen
langs kilometerpalen.

[947B] STENOSE

Er komen lege stukken in mij staan
binnen 's levens decorverwisseling.
Zoals de lampen worden uitgedaan
in een lokaal, na een vergadering.
5 Buiten hoor ik nog wel de ander aan,
maar ben gelijk m'n eigen sterveling;
met in de rug het vreemde ruimteding,
dat nu zijn ogen naar me op kan slaan.
Vooraf bij het betreden of verlaten
10 der kamers, op de trap, in het portaal
trekt een gevoel van anonimiteit
door mijn vermogens en ik sta een tijd
in tussendeuren voor geheime gaten.
Momentenlang is er geen overhaal.

[953B] AD INTERIM

Tekenen aan uw wand glijden voorbij;
dezelfde mensen nog, op een afstand.
Het leven rekt zich. Kinderen hand aan hand
rijgen uw leegte door de jongste mei.

5 Denken aan u verliep in zand en heij;
tochten in de omgeving onderhand.
Postduiven zijn gelost, schepen verbrand.
De oudste hypothesen komen vrij.

10 Ik kan een brief ontvangen en vertrek.
Een oproep door de radio volstaat.
Een advertentie plaatsen is genoeg.

Stel het geval dat zich bij mij vervoegt
degene, die inlichtingen verstrekt,
die leiden tot volledig resultaat.

[956B] AQUARIUM

In het aquarium
bewaren vissen de schijn
zo pas geschapen te zijn;
kabouterend om een hoek,
5 schokschouderend op zoek.
Gezeten aan hun middelloodlijn
komen zij toegeschoven
in al het ondersteboven
van kamer en raamkozijn.
10 Tegen de zwaartekracht in
randen zij bovenin
even het droge aan,
alsof, van daar uit gezien
en met ons oog bovendien,
15 buren aan 't bekvechten slaan.
Doch beide realiteiten
zullen elkaar niet bijten.
God scheidde water en land
en stapte voor 't eerst aan land.
20 Het spiegelbeeld kwam tot stand.
Jezus liep over het water
op een scheepje af, eeuwen later;
een spooksel, dachten ze, staat er.
Simon Petrus riep in de storm:
25 Heer, indien gij het zijt,
beveel dat ik tot u kom.
De wonderen zijn de wereld niet uit,
want het ging een paar stappen goed.
Maar toen ontzong hem deloed.
30 Hij zakte als lood omlaag,
greep Jezus hem niet bij de kraag.
We zijn hier niet aan het strand.
We zijn hier bij de interne
vraagstukken van de moderne
35 hydrodynamische wetten,
die het ons voorlopig beletten.
Dan komt het wel in de krant.
De watervracht naar omhoog
en de evenwichtelleboog

40 grondvesten iedere vis
waar deze toevallig is.
Met minder kan hij niet toe
en meer wordt hij nimmer moe
diepzinnig te verplaatsen
45 in een voorzichtig haasten;
een vrijheer onbetwist,
als hij niet beter wist;
de staart met zachte zwenking
aanhoudend in bedenking.
50 O vis waarmee het bezig is
wat ik niet heb: verheffenis
op eigen kracht en zinken
door drempels van verdrinken;
symbool van God de Zoon
55 om ons verdiende loon.
Door een zondvloed eenmaal gespaard,
voelen vissen zich onbezwaard.
Al dreunen straaljagers over,
zij worden geen duimbreed verschoven,
60 beveiligd binnen hun tover.
Aan één stuk door verkiezen
zij vlak voor hun neus precieze
punten aan doofstom glas,
kauwende op hun kiezen
65 of water wittebrood was;
scheelogend langs het niets;
zichzelf het enig iets;
om plotseling, zonder reden,
te vluchten uit het heden
70 terug naar het verleden,
weg door het weerstandloze
en doen de namiddag blozen;
het weerlichten van de geest
waarvan je in Genesis leest.

[968B] DEPERSONALISATIE

Het schijnt verleden week te Amersfoort.
Een middag voor een ander; van opzij.
De zakenlui. Gewinkel zonder mij.
Het zet zich binnen stadsgezichten voort.

5 Een bakkersjongen in de Koppelpoort.
Iets aan de hand, is hij van de partij
en brengt een tweede bakkersjongen voort,
het fietsje echter in de kiem gesmoord.
Zo zal het zijn als ik hier niet meer rij.
10 Belichtingstijd. De klik wordt nooit gehoord.

Woorden buiten het mondeling op ruiten.
Mijn naam en ik gescheiden van elkaar.
Er zit al speling tussen hier en nu.

15 Agenten wenken dat ik moet besluiten.
Vrachtwagens met inboedel ronken zwaar.
Ik stuur u nog vanavond het reçu.

Onder de laag van het verhuurde,
in het oorspronkelijk gemuurde,
knip ik de lichten aan. Het pand
doemt voor mij op, naar alle kanten
5 intact; het toegewezen quantum
huisvesting van destijds,
zoals het uitgemeten stond
volgens de leggers bij 't kadaster:
eigendom, particuliere grond.
10 Van het plafond valt een stuk pleister
en het behang krult op. De beits
aan radio en tafelvlak
vertoont de wasem mijner hand,
het vloertapijt een dameshak,
15 krassen de kachelglans;
de politoer schemertoestand
tussen weefselstructuur en geest.
Deurknoppen werden sleets,
drempel en sleutelgat aftands.
20 Gangmatten rafelen nog steeds
bij deze stage vitusdans.
Mijn elleboog leunt in de muur.
Vingers bespelen richelstof.
Knieschijven liggen voor het vuur
25 of het de afgoden betrof.
Stoelkussens hielden vast
bekken en schouderkast.
Hoog op de tenen gaat een spoor
tussen de kamerdingen door.
30 Tegen het raam een pluis gevonden,
zojuist per luchtpost afgezonden.
Een blad zit omgevouwen waar
je bent gebleven in een boek.
Toen kwam er onverwacht bezoek.
35 Daar houdt zich de romanheld klaar
en zal ingrijpen aan het eind.
Over de rustbank mijn profiel
van achterhoofd tot hiel;
-ik, zo duidelijk omlijnd,
40 dat hij alleen hoeft op te staan
en naar de slaapvertrekken gaan
om u te vragen of het licht
uit kan, de antichambre dicht.

Onder de laag van het verhuurde,
in het oorspronkelijk gemuurde,
knip ik de lichten aan. Het pand
tekent zich af, naar alle kanten
5 intact; het toegewezen quantum
huisvesting van destijds,
zoals het uitgemeten stond
binnen de leggers bij 't kadaster;
een strook particuliere grond.
10 Van het plafond valt een stuk pleister,
eens in de zoveel jaar. De beits
aan radio en tafelvlak
vertoont de wasem mijner hand,
het vloertapijt een dameshak,
15 krassen de kachelglans;
de politoer schemertoestand
tussen weefselstructuur en geest.
Handvatten zijn ontvleesd,
drempel en sleutelgat aftands.
20 Gangmatten rafelen nog steeds
bij deze starre vitusdans.
Mijn elleboog leunt in de muur.
Vingers bespelen richelstof.
Knieschijven liggen voor het vuur
25 of het de afgoden betrof.
Stoelkussens hielden vast
bekken en schouderkast.
Oogappel dwaalt. Een vliegtuig ronkt
boven het theeservies, dat vonkt.
30 Hoog op de tenen gaat een spoor
tussen de kamerdingen door.
Glasachtig lichaam, okselpaar
dobberen op de serrerruit.
Verhemelte en alfabet
35 roteren om elkaar.
Roodgloeiend oor steekt uit de brief;
het wederhoor, de vocatief.
Keelholte, als bij toverslag,
vol telefoon en jongste dag.
40 Tegen de deur een pluis gevonden,

zojuist per luchtpost afgezonden;
het eerste ruimteonderzoek.
Een blad zit omgevouwen waar
je bent in het gesloten boek.
45 Daar houden zich de helden klaar
voor de beslissing aan het eind.
Over de rustbank mijn profiel
van achterhoofd tot hiel;
min-ik, zo duidelijk omlijnd,
50 dat hij alleen hoeft op te staan
en naar de slaapvertrekken gaan
om u te vragen of het licht
uit kan, de antichambre dicht.

Appendix A

[1]

^treindood ^bioscoopdood

- (1) zij stonden op hetzelfde grondgebied.
(2) [xxx] onder[?] [xx] de grond lag als voorheen
(3) O woord en dood[?] in deze stand bijeen. [of: daad]

[2]

1 De dag is als een lei, dof en gewoon
2
3 het vastgestelde uur
4 dat met u te maken heeft

[3]

1 windstrepen Bloed { vaten
 | vinnen } liggen in de lucht,
 | nerven |
2 gloeiende anthraciet
3 een grot

[4] KERSTENGEL

1 Zij was nog { lichaam } , maar een engel hing
2 al in haar vormen, rafelde het kleed
3 tot witte geest en gaas, van binnenuit
4 versleet
4/5 Haar vlees werd ingenomen blij verbaasd
5 bij C&A
6 door wat met
7

[5]

1 Koren staat rechtop in het land gegrift
2 uit de trein donker
3 } Voorzomer heeft geen naam. April is {
April is nog te huur }

[6]

(1) Plunderend raast de wind { voorbij het raam }
de tuinen door }
het raam voorbij }
(2)
(3) { dingen komen bij anderen terecht }
komt bij anderen terecht }
dingen van niets, wat ik niet heb gezegd }
(4) wordt door de { burens } anders uitgelegd
massa }

[7]

(1) { Bij nacht }
{ Des nachts } komen de vuilnismannen vegen.

(2) De ratten van de grote stad verschijnen.

(3)

(4) { rolluiken voor de juwelierszaken }
{ ^speelgoedwinkels }
{ [verplaatst naar r. (7)?] }

(4/5)

(5) Witte agenten stonden nog op wacht:

(6) { Haile Selassies met hun } { dracht } { verlegen }
{ lange [Haile Selassies] } { pak }

(7) De juwelierszaak enz.?

[8]

(1) { { God heeft u } { elke } { dag } }
{ { Gij wordt met } { alle } } { voor mij vervroegd }
{ Gij hebt u dagelijks }

(2)

(3)

(4) de voorjaarslanden liggen omgeploegd

(4/5)

(5) gezwoegd

[9]

- (1) In Juni heeft het groen de oppermacht;
(2) een opium rondom het huis, te drinken
(3) bij het balcon, en als $\left. \begin{array}{l} \text{de} \\ \text{een} \end{array} \right\}$ vogel zinken
(4) in zijn afgrond en van dezelfde vracht
(4/5)
(5) die door de bladeren wordt voortgebracht
(6) $\left. \begin{array}{l} \text{en opgelicht} \\ \text{omhoog [gelicht]} \end{array} \right\}$ zodat de bomen blinken
(7) $\left. \begin{array}{l} \text{tot in hun} \\ \text{tot in hun krochten wortelt de nacht} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{binnenste} \\ \text{[binnen]zijde} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{waar nacht} \\ \text{waar een [nacht]} \end{array} \right\} \left. \right\}$
(8) slinken
(8/9)
(9) De bomen hebben $\left. \begin{array}{l} \text{u bij licht onthouden} \\ \text{uw} \end{array} \right\}$
(10) $\left. \begin{array}{l} \text{en} \\ \text{ze} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{laten} \\ \text{[l]ie[ten]} \end{array} \right\}$ het tussen elkaar verouden
(11) tot

[10]

- 1 Nest van het niets boven de bosrand
2 onder de nachtrichel

[11]

- 1 Al wat nu waait is Januariwind
2 wij blijven tijd ontvangen

[12]

1 { Verzinken } in { harmonicamuziek }
 { [Verz]o[nken] } { elektronische [muziek] }
2 zee van hetzelfde dat uw wezen was:
3 wind in het bos, een wei met golvend gras,
4 vogels over het huis op snelle wiek
4/5
5 zonder te breken identiek
6 met wat ik in uw grijze ogen las:
7 's levens vervulling
8 symboliek

[13]

1 De naden der natuur komen weer bloot

[14]

1 { Het bos is in het vers teruggegroeid }
 { Het bos is met het verslichaam vergroeid. }
2 { Ik ben met beide evenveel gemoeid }
 { Letters en takken haken in elkaar }
3 Natuur en geest { worden elkaar gewaar }
 { staan voor elkander klaar }

[15]

1 { Onder de vloeipapieren van het licht }
 { op de parketvloer van de beukenlaan }
 { op het parket }
 { onder het rode vloeipapieren licht }
2 krijg ik een brief, het volgende bericht:

[16]

BOELHUIS

- 1 Deurwaarder en afslager zijn gereed.
2 Onder de hamer komen $\left. \begin{array}{l} \text{spiegel} \\ \text{kussen} \end{array} \right\}$ kasten
3 en eikenhouten huisraad bij de vleet.
4 Het hele voorplein wemelt van de gasten;
5 de buitenwereld die terstond vergeet.
5/(6)
(6) Op een verhoging zitten stille klerken
(7) elk bod in koopmansboeken te noteren

[17]

- 1 $\left. \begin{array}{l} \text{Ik laat de avond} \\ \text{De avond voelt zich} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{in u} \\ \text{met u} \\ \text{bij [u]} \end{array} \right\}$ overstaan
2 $\left. \begin{array}{l} \text{crediet} \\ \text{voorschot} \end{array} \right\}$ voor later als het zover is
3 dat ik de vroegere verbintenis
4 continueren kan

[18]

- 1 Het huis $\left. \begin{array}{l} \text{draagt} \\ \text{heeft} \end{array} \right\}$ weer een roos achter het oor

[19]

- 1 $\left. \begin{array}{l} \text{De wolken staan verjaard} \\ \text{Wolken verjaren} \end{array} \right\}$ in het toneel

[20]

1 De stilte staat geheiningd } door u heen }
2 een gordel } in het land }
3 met ijzerwinkels }

[21]

1 Diep } vat } van } honig }
} met } } } de herinnering
} honigvat van }

[22]

1 De zon hangt } portretten } aan } de } bomen }
} in } } } stammen }
} [} aan } de } bomen }] [portretten] }
} in } } } stammen }

[23]

1 De holle vaten van het najaar klinken
2 midden } in Juli al }
} in het gewone }

[24]

1 Ik loop weer vol met mos en ander kruid
2 van binnen bloementuin, van buiten licht
3 huid

[25]

1 Mijn eerste weemoed heb ik daar geroken
2 maar kwam er later overheen (heb ik gedacht)

[26]

1 Het huis $\left\{ \begin{array}{l} \text{staat} \\ \text{stond} \\ \text{rijst} \end{array} \right\}$ voor mij uit zijn jaartal op
2 Ik $\left\{ \begin{array}{l} \text{heb} \\ \text{had} \end{array} \right\}$ deel aan de ouderdom der stenen

[27]

1 Dichtgemetseld in mist zijn de vogezen
2 de blauwe voorportalen van het zuiden

[28]

- 1 Dauw legt om het huis de ganse nacht.
2 Blanco { verstomming } buitenaf { draagt } lichte
3 { blokkade } { bouwt }
4 rotondes langs het raam, waar uw gezichten
4/5 tevoorschijn drommen uit de witte schacht
5 De tegenwereld in stelling gebracht.
6 Pupillen, die hun cirkels op mij richten
7 en mij bezaaien met een zee van
8 impulsen, in formatie overdacht,
8/9 die ik moet steken in de taalmachine
9 om binnen 't etmaal { jawoorden } te krijgen,
10 { ja of nee }
11 waar anders een congres een jaar op zit.
11/12 Terwijl koralen zich tot ketens rijgen,
12 parel/? ik in mijn haemoglobine.
13 Het laken is een kaart van holerith.
14
(15) ^ { schuift } zijn poolgebieden
{ legt }
(16) ^ { tot in } het raam, { schuift } uw fotografieën
{ onder } { brengt }
(17) ^constant { naar binnen } op de koude tast
{ ter wereld }
(18) ^ { over de tafel } en de boekenkast
{ langs de gordijnen }

[33]

1 Kiezel en kosmos hebben u gemeen
2 ijler wordt uw grondstof om mij heen
3 te inventariseren

[34]

1 { 'k Verlies u geen moment meer uit het oog {
Ik mag u niet meer uit het oog verliezen }

[35]

1 De zaterdag staat nog helemaal open

[36]

1 Gij, uit gedichten opgebouwd, vertelde
2 ze persoons en uit de re hand
3 hoe het verliep bij mijn afwezigheid
4 achterstand

[37]

1 De wereld over mijn jeugd gaat weer dicht
2 Huizen { herkr^{ij}e } gen { hun eigendomsrecht
hebben }
3 { Ze staan weer in de eigen tuin en regen }
4 { en [Ze staan weer in de] dons [en regen] }
met toebehoren

[43]

1 Dun glas tussen de bomen uitgespannen
2 het water opgehoogd, mannen als bruidegommen
3 staan in de dorpen

[44]

1 De stille muren van de mist verrijzen
2 loodrecht op korte afstand } van } de hoeve
3 op kousenvoeten } om }

[45]

1 De haringvrouw was vriendelijk vandaag
2 De fietsemaker had een aantal woorden
3 buiten het strikte aanbod en de vraag.
4 Of wisten zij te goed hoe of het hoorde?
4/5
5 Het klonk in elk geval niet afgezaagd
6 en zonk in mijn geheugen met akkoorden
7 die ik hierbij weer op te halen waag
8 { Misschien dat er een heilstaat achter }
9 { Of er misschien een heilstaat } gloorde.
10 { [Of] dat er [misschien een heilstaat] }
8/9 { Dan lekt er wel iets uit, wat anders geen }
9 { gebeurde door de regen, }
10 { kans krijgt }
10 { gelegenheid vindt }

Appendix B

[1] DE DUIDELIJKE DR OF GEHARREWAR MET ZEYDJE

Mej. Ida Gerhardt schreef gedichten
over revieren van ons vaderland
en Dr Van der Zeyde in de krant:
die Achterberg is een bijzonder dichter.

5 Dat schreef ze om haar Ida op te richten,
die lag te bijten in het oeverzand.
Maar de commissies hebben geen verstand
en kunnen enkel misverstanden stichten.

10 Over niveau's gesproken: deze zijn
gelijk, zoo zegt het oude chagerijn.
Hoornik en Aafjes moesten wijzer wezen:

in plaats van op caféterrassen
hun laatste guldens te verbrassen,
liever een vers van Ida Gerhardt lezen.

Alfabetisch register van titels en beginregels

A

- Aan de morgen is nauwelijks begonnen* 500
<Aan den dood> 108
<Aan den regen> 90
Aan handen ingeschapen, 150
Aan het roer dien avond stond het hart 33
Aanhalingstekens 382
Aanspraak 305
Aanstalte 497
<Aanval> 175
<Aanwezigheid> 83
Aarde 131
Aardrijkskunde 233
Aarzeling 315
Accomodatie 135
Achter de Pyreneeën burkt het beest 353
<Achter den dood> 109
Achter den dood verschanst 109
<Achter het einde> 49
Achter hooge boomen kwam een 25
Achtergebleven 48
Achternamiddag leeg en uitgelooft 76
Achttien aminozuren waren 339
Acoustiek 446
Acrobate 326
Ad interim 475, 522
Adam 345
Afreis 375
<Afscheid> (*Het was een avond in de winter – vuur*) 33
Afscheid (*Ik zie baar klein geworden schreden in de verte*;) 47
Afscheid (*Nu het weer is bijeen gebracht*;) 309
Afspraak (*De zomeravond en de dood zijn in de kamer*) 284
Afspraak (*Nu de lantarens aangaan in de schemer*;) 186
<Afvaart> 33
Afval 310
Ajalon 438
Al deze goederen in de doode hand: 344

Al deze zachtheid in mijn avondbed 57
Al sta ik in uw vleesch geaderd 359
Al wat nu waait is Januariwind 534
Al zijt gij in onnoembaarheid, 303
 Albast 277
Alle deurknoppen 208
 <Alleen> 84
Alles zinkt van mij af, ik draag geen wereld meer 89
Als ik aan u begin te denken, 286
Als ik de draden onderzocht, 275
Als ik de naald zet op het eboniet, 235
Als ik Jean Giono lees krijgt het leven 387
Als ik met tante op de weg loop is het net 474
Als op de 10e Mei moeders en meisjes gaan 473
Als 't opendubben van de tulpen, 15
Als vele microben op ruiten en ramen 293
Alsof ik nimmer bij u sliep, 137
 Altijd maar door... 11
 Aluminium 264
 <Ambacht> 101
Ambacht achter oogleden 101
 Ambtman 194
 Amethist 370
 Anaconda 499
 Angriff 175
 Anjers 287
 Anti-materie 526, 527
 Apostrophen 421
 Aquarium 478, 523
Aquarium van licht 270
 <Arbeidsvermogen van beweging> 209
 Arbeidsvermogen van plaats 265
 Arceering 316
 Arenden 286
Arnte, die over is: 310
 Asbelt 392
 Asbest 277
 <Asyl> 201, 213, 214, 294
 <Asyl I> 220
 <Asyl II> 214
 <Asyl III> 229
 <Asyl IV> 233

Atoombom 369
 Aureool 307
 Aurora 462
 Auschwitz 355
 Autisme 447
 Autoclaaf 420
 Autodroom 360
 <Autografie> 449
 Autogram 306
 Avond (*Duldig staan in avondgrijsen*) 6
 Avond (*Gij brandt in wolken op tegen het westen*) 410
 Avond (*Het licht pulpt op de boomen*) 16
 Avond van schapevacht en pauwenogen 445
 Avondbemel, toegegrendelde geheimen 76
 Avondkerk 5
 Avondmaal 331

B

Baaierd 187
 Baarmoeder 280
 Backward 255
 Baedeker 459
 Bakeliet 279
 Balans 177
 Ballade van de gasfitter I 425, 431
 Ballade van de gasfitter II 425, 431
 Ballade van de gasfitter III 426, 432
 Ballade van de gasfitter IV 426, 432
 Ballade van de gasfitter V 427, 433
 Ballade van de gasfitter VI 427, 433
 Ballade van de gasfitter VII 428, 434
 Ballade van de gasfitter VIII 428, 434
 Ballade van de gasfitter IX 429, 435
 Ballade van de gasfitter X (*Op elke drempel staat een flatbewoner*) 429
 Ballade van de gasfitter X (*In alle kamers gaan de deuren open*) 435
 Ballade van de gasfitter XI (*De gasfabrieken draaien op hun as*) 436
 Ballade van de gasfitter XI (*Na jaar en dag hervinden wij de fitter*) 430
 Ballade van de gasfitter XII (*Het hoofdbestuur van 't christelijk vakverbond*) 436
 Ballade van de gasfitter XII (*In 't eind sloten zijn ogen zich roorgoed*) 430
 Ballade van de gasfitter XIII 437
 Ballade van de gasfitter XIV 437
 Ballade van de tijd 514, 515

Ballade van de winkelbediende I 415
 Ballade van de winkelbediende II 415
 Ballade van de winkelbediende III 416
 Ban 379
 Bazalt 281
 Beau lieu 493
 Bede 133
Beelden van Zadkine stonden moeders daar 504
 Begrafenis op Westduin 451
 Bekeering (*God scherpt zijn wet op deze steen,*) 233
 <Bekeering> (*Gij hebt het hoog geheim doorbroken, Heere Jezus,*) 233
 <Bekeering I> 233
 <Bekeering II> 233
Bekend geraakt bij honderdduizend man, 480
 Beklemrecht 344
 <Belijdenis> 65
 <Bendien> 293
Benjamin Franklin-hoofd. Braamzwarte oogen 193
Bergwandbewoners met rotskiezelogen, 409
 'Beumer & Co.' 124
 <Bevrediging> 55
Bevroren zomeravond uit de bus 422
 <Bezinning> (*De dingen zijn nu zoo dichtbij dat ik*) 86
 Bezinning (*Heen zijn, vers worden en verblijven*) 118
Binnen de engelen, een wolk aaneen, 448
Binnen het stugge duister van den dood 116
Binnen u, o lied, kan het niet hinderen, 213
 Binnenhuisarchitectuur 173
 Blauw 276
Blauwe toornruit, waar 'k u dood in sla 461
 Bloed 100
Bloed, drinkplaats van engelen en binden 100
 <Bloedgehalte> 208
 Bloedwraak 402
 Bloei (*En het gras lispelt naast het gras*) 258
 <Bloei> (*Ik bloei van binnen met de dood tot bloem,*) 84
 Bloei (*Vogels blijven ontwaken*) 145
Bloeiende anjelieren in de nacht 287
 Bloem 269
 Bloemen 100
Bloemen, waarin wij bloeien zonder bodem, 100
 Blokkeering 356

Blijf in mijn oogen, die u zien, gelooven 116
 Boelhuis 536
 Bolero van Ravel 121
 Bolwerk 126
Bomen die buiten zijn, een nacht vol blad 447
Bomen, die uit het beeld bestaan, 404
Bomen [stonden] het water in te spoken 543
Borsten rijzen als sterren in 261
Boven dit eindeloos moeras: 121
 <Branding> 221
 Brei 277
 <Bron> 211
 Brons 268
 <Brood en spelen> 467
 Brood en stenen 467
Bruid van den dood, gij zijt geschonken 248
 Bruidegom 365
 Bruidslid 248
 Bruiloft 381
 Bruiloftslid 149
Buiten valt zijdeachtig licht naar binnen 497
 Buitengoed 468, 521
 Burcht 267
Bij een zondagnamiddagwandeling 493
Bij het verlaten luisteren naar radio beneden mij 59
Bij het weerzien valt niets aan je te merken 514
[Bij nacht] komen de vuilnismannen vegen 533
Bij perioden was hij demon en weer dichter 87
Bij 't kriecken van de dageraad op pad, 428, 434
Bijeen te dichten, woord na woord, 314
 <Bijenkorf> 453

C

Camera Obscura 302
 Cartering 417
 Cartografie 327
 Castrup 374
 Cataclysm 481
 Cel 201
 Cellophaan 270
 Celluloid 280
 <Centrifuge> 209

Chanson triste 205
Chaos 142
Chauffeur 504
<Cherubijn> 245
Chrysoliet 409
Cirkel 123
Citroenen uitzicht in de gele tram 242
Clair-obscur 443
Claude Monet 311
Close-up 254
Code 330
Code civile 243
<Cogito ergo sum> 343
Columbus I 172
Columbus II 172
Complementair is het de vaste som 507
Complementariteit I 336
Complementariteit II 336
Complementariteit III 337
Complementariteit IV 337
Comptabiliteit 461
Concave 327
Conjugatie 446
Conserven 322
Constante 298
Contact 123
Continuïteit 321
Contract 120
Contrapunt 443
Convexe 323
Corrosie 253
Creatie 332
Crêpe 278
Critische massa 518
Cross-country 500
Cumuli 448

D

Daar in de blauwe lucht 8
Daemon 244
Dag, laat mij over aan de nacht 469
Dagboek 295

Daggelder 442
 <Daimon> 244
 Damascus 329
Dan ben je bijna een bol 326
Dan, op klaarlichte dag bij u aan 't werk, 425, 431
 <Danaïde> 221
 Danaïde van Rodin 221
 Dans (*De blanke vloeren van den morgen drijven*) 249
 Dans (*Ik blijf u binnen mij bereiken*) 144
Dat het hier dag zal worden zonder mij... 375
Dat nimmermeer de dag ontvonke: 286
 Dauw 19
Dauw legert om het huis de ganse nacht 539
De aarde draait met uw graf om haar as 123
De armen hangen als lianen neer 193
De avond heeft een achtergrond van groen 470
De avond houdt de lauwe vlag 48
De avond krijgt metaal om zich te sluiten 484
De avond laat zich met mij in 169
De avond ligt in flessengroen gesloten 372
De avond overmant uw dood 217
De avond valt grondzwart onder de sterren, 58
De avonden gaan in u neer 161
De bergen dalen bij mij in met treden, 443
De bevende binnenkomst 221
De binnenzoomen van den dood 206
De blanke vloeren van den morgen drijven 249
De blikken van voorbijgangers braveren 455
De bloemen van uw leven bloeien nog 269
De bomen waren tot een staalgravure 403
 De bruid zingt 74
De buitenmuren van uw dood verrezzen 341
De circulatie van uw roerend goed 356
De collaborateurs, de snorkers van vandaag, 473
De dag heeft in de verte aan u deel 424
De dag is als een lei, dof en gewoon 531
De dag is buiten u begonnen 205
De dag schiet vol aparte ogenblikken 508
De dagen gaan uit u verloren, 172
De dagen hebben bladeren gekregen 299
De deur had geen geluid gegeven; 178
 De dichter is een koe 99

De diepten van de warenhuizen in 452
De dikke dronken zwermen van gevoelen 346
De dingen hebben een naamgenoot 324
De dingen komen nu vertrouwlijk bij de sérre: 315
De dingen zijn nu zoo dichtbij dat ik 86
De donkere morgenregens 106
De dood brandt u uiteen 220
De dood deed ons uiteen 392
De dood is om, gij buigt 326
De dood laat geen gedicht meer toe 107
De dood schokt zijn kristallen in mij vast 256
De doode regen heeft de plaatsen aangetast, 56
De doove wind staat om de blinde muren 40
De droeve dag nog nauw geboren 9
De dubbelzinnigheden, 300
De duidelijke dr of Geharrewar met Zeydje 547
De engelen hebben zich aan u gehecht 287
De gang naar 't graf is zoo langzaam, 11
De gasfabrieken draaien op hun as 436
De gek en de spiegel 97
De gouden morgen waast tot werkelijkheid 400
De groene duiventil voor 'Mon trésor', 513
De grond heeft droom gebouden waar gij ligt 337
De gruwelen van Dachau hangen tegen 390
De hanen kraaien onraad, simultaan 408
De haringvrouw was vriendelijk vandaag 544
De helling schuift met bloemkastelen dicht 420
De hemelen houden mijn gelaat geloken, 54
De herfst wordt weer met boomen geel en rood; 339
De holle vaten van het najaar klinken 537
De bonden in mijn hoofd 223
De huisbewaarder van het hol kasteel 512
De huizen staan zo doodstil thuis 395
De huizen staan zoo doodstil thuis 64
De kamer kraakt met kreten in het hout 362
De kelder van de morgen ingedaald, 455
De kerken ochtend bouwt 280
De klok regeert de kamer 34
De klok verbeft en daalt 243
De kondepunten van uw dood 232
De krachten, vrijgekomen met uw dood: 343
De lagen van uw huid 318

De lauwe visschen van de warme morgen 357
De lente en de dood gaan saam 30
De levenskracht die gij eenmaal bezat 330
De liefde 13
De Liefde komt mij ingebouden nader 12
De maan heeft u vannacht bekend gemaakt 407
De maan heeft u vannacht bestraald 187
De maan houdt u omhoog 279
De mantel dood is om mij heen 120
De mens is voor een tijd een plaats van God 460, 520
De middag maakt een blauwdruk van de stad 458
De morgen heeft vaste onderdeelen 211
De morgenmerel gorgelt 241
De morgens stonden hecht 145
De nacht doet nog geen oogen dicht 267
De nacht is in de hond en in het huis 417
De nacht liet het verlies in droom genezen 132
De nacht wordt transparant als een septembermiddag 91
De nachten doen u langzaam in elkaar, 442
De naden der natuur komen weer bloot 535
De nederige dagen van November 477
De ogen glanzten en de wangen gloeien 452
De oogen, uitgezien, zijn hard en bitter 89
De radio-engelen zingen 283
De regen deelt het donker hart 29
De reiger 8
De rubber van uw leven rekt zich uit 323
De ruilverkaveling [heeft] aangevangen 541
De ruimte, die u verliet, 212
De schemer tekent u ten voeten uit 469
De schemer valt als grond 296
 <De slag> 32
 <De slaper en de dood> 38
De sneeuw daalt in uw schedel neer: 281
De sneeuw voedt het plafond met wit, 407
De spoorbaan langs, onder het viaduct 352
De stad 97
De stad is overvol van uw microben 291
De stad staart in de stad 97
De steendeuk zit nog in de vloer 438
De steenen merken u van deze straat 320
De stille motten hangen om de lamp 414

De stille muren van de mist verrijzen 544
De stilte staat gebeiningd [door u heen] 537
De stilte staat geschilderd in de straat 454
De stormen nemen toe, de avond 48
De straten doen zich voor, 192
De straten zwierven met het sneeuwen mede, 46
De strenge grenzen van den dood 246
De torens hadden een stilheid bereikt 50
De tranen over Gerard Temme zijn 439
De tuinbaas, met zijn valse bakkebaarden 492
De tijd hangt naar u toe 320
De tijd staat met u afgenomen 517
De tijd vouwt u naar binnen 279
De verdronkenen (Hun hoofden hebben zij bijeengelegd) 73
De verdronkenen (Misschien zijn ze niet meer voorgoed verdronken,) 159
De verlaten reiziger 9
De verlaten reiziger 9
De verloren zoon 69
de 4 is vierkant manlijk 231
De vliegende Hollander 192
De vroegte van mijn leven, die ik wedervind 78
De vruchten in de hof hadden zich stil bezonnen 77
De wateromval bruist 241
De weg is ochtenddicht. Mijn fiets rijdt snel 365
De wegen liggen in een reis. Wij gaan 438
De wereld houdt met u bemoeienissen 441
De wereld is vergaan 34
De wereld over mijn jeugd gaat weer dicht 542
De wereld wordt van binnen een meloen 403
<De wil der wegen> 51
De wind en haar kleeren lagen nog saam 49
De wind heeft het leed vernield 315
De wind heeft zich verkoren 197
De wind in de winterhagen 169
De wind is deze nacht weer lang, 257
De wind laat in mij leeg 325
De wind laat in zichzelf binnen 119
De wind lacht... 7
De wind staat in de eiken als een zee 371
De wind vertelt het zonder het te weten 355
De wind waait, wijd 7
De witte boomen van het paradijs 306

De witte tocht 41
De wolken hangen in een net van licht 377
[De wolken staan verjaard] in het toneel 536
De woorden, die ik nodig heb 261
De wijlen dat zij het verkoos 111
De zaterdag staat nog belevaam open 542
De zomeravond en de dood zijn in de kamer 284
De zomerwind vervekt u uit het niet, 280
De zomerwijn klimt in de beken en de boomen, 78
De zon hangt [portretten aan de bomen] 537
 De zwijgende rivier 11
 December 166
Deez' klok, die tijden mat in kleine meting, 14
 Deïsme 460, 520
 Déjà-vu 424
 Delphi 184
 Democraat 362
Den Haag, stad, boordevol Bordewijk 458
Den rooien loozer van mijn zaad 19
Denkend aan mijn bezitting, aan de zalen 521
 <Densiteit> 210
 <Deoïde> 330
 Depersonalisatie 486, 525
Des morgens kruipt een beest van vrees 110
 Descartes 343
 <Deur> 225
Deurwaarder en afslager zijn gereed 536
 Devaluatie 342
Deze menschen hebben een rust bereikt, 67
 <Deze morgen...> 110
Deze nachtregeleu zijn voor u, 59
 Diagnose 315
 Dialoog 142
 Diana 490
 Diaspora 303
Dicht bij de dingen die u kennen 159
 Dichter 141
Dichtgemetseld in mist zijn de vogezen 538
 Dichtkunst 346
Die kalmte sloeg mijn oogen dicht 52
Die morgen, door het land van Jeanne d'Arc, 409
Die nacht kwam ik alleen nog maar te weten, 427, 433

Die van het lichaam niet meer weet, 306
 Dief 362
Dien avond kwam ik later dan gewoonlijk 170
Dien dooden zomeravond aan het raam, 74
Dien nacht stonden machines in het donker 90
Diep in de deken van de tijd 292
Diep in de kelders van het onbekende 420
Diep in de middag wordt het licht secuur 440
Diep [vat van honig] de herinnering 537
 Diepgang 311
 Dies irae 515
Dingen die weggeworpen zijn, te oud 392
 Directeur (*Gij telt*) 294
 <Directeur> (*Vanmorgen heb ik hem zien fietsen door de lanen*) 239
 Distantie 250
 Distillatie 250
Dit is de idylle van het nichtje op bezoek: 79
Dit is de ruimte rond 242
Dit is de winter doodstil in elkaar 290
Dit is het blinkend lopen 51
Dit is het leven, veilig en voldaan 365
Dit is het verst gegevene van u: 132
Dit is uw aarde: 131
Dit van u afgestroopt heelal 281
Dit wordt niet meer door u gehoord: 117
Dit zijn de berfsten met de lange grassen 258
 <Dodenherdenking I> 473
 <Dodenherdenking II> 473
 Don Quichot 174
Donker op donker lig ik opgetast 76
Donkere schilderijen van de nacht 443
 Dood 12
Dood in, dood uit verspil ik u 191
Dood, in mijn donker drijven 163
 Dood paard 196
 Doodbeeld 354
 Doodbloei 122
Doode, gij zijt verdeeld 305
Doode, ik ben bedorven 170
Doode, van lichaamswege 181
 <Doodendans> 107
 <Doodenwacht> 56

Doodlied (*Bijeen te dichtten, woord na woord*) 314
 Doodlied (*Lied van den dood*) 136
Doodovertroffen staan de nachtbomen 419
 Dooi 186
Dooiwater in de Mei 331
Door de kieren van de morgendeuren 187
Door een chauffeur omver gereden 64
Door eenzaamheden in woestijn berschepen, 351
 Doornroosje 335
Doozen van voor uw dood 236
 Dorp (*De wateromval bruist*) 241
 Dorp (*Ik wandel op een ansichtkaart*) 351
 Dossier 266
 Draaiboek 485
 Draaideur 363
 Dracht 287
 Drieluikje voor Jany 516
 <Drievoudig verbond> 26
 Dronken nachtliedje 64, 395
 <Droom> 109
 <Droomballade> 53
 <Droomgebruik> 218
 <Droomgericht> 34
 Droomlot 418
 Droomschuim 195
Droomschuim was deze nacht 195
 Druïde 185
 Dryade 489
 <Du vieux Doelen> 455
 Dualis 285
 Duel 307
Duistere cijfers in zijn brilleglazen, 492
Duldig staan in avondgrijsen 6
Dun glas tussen de bomen uitgespannen 544
 Duur 148
Dwalend onweidelijk door bos en beemd, 500
 Dwingelo 496

E

Ebenhaëzer 482
 Ectoplasma 370
 <Eelco> 354

Een brakke droom vannacht: je nichtje had omstandig 147
Een bijna blind verleefd gedacht 119
Een, die zichzelf niet meer bezit, 217
Een doelgebouden immerheid 298
Een dorpsstraat in de middag, wezenloos 463
Een engel, die de aarde niet meer ziet, 223
Een gele achterstand van licht 185
Een gloed, die rozerood 278
Een hemel uit de tijd der romantiek, 481
Een hooge, harde loop over de steenen 361
Een kamer in de maan 268
Een kou die mij herinnert dat ik niet zal sterven, 60
Een lichaam, blind van slaap, 236
Een lichaam door geen lied te deren 260
Een lichaam, liggend in de najaren 69
Een mist om te bezitten, 276
Een naam van iemand die niet meer bestaat 373
Een nieuwe stof is uit uw dood ontstaan, 250
Een oreade, bergen, die ik ken, 510
Een oud en donker schilderij 49
Een schuine muur van sneeuwen 50
Een stoet van aanbeeldwolken brengt de stille 506
 1³ 323
Een uitgeput geheim 126
Een vereenzelviging van taal en dood 182
Een weke maan, bijna om uit te wisschen, 311
Een witte nevel hangt boven het veld 501
Een zoet ontsteld zijn dagelijks, 189
Een zonnenschimmel hangt in 't eikenbos, 402
Eenbeden van den dood 175
Eens stond uw adem in mij stil 35
 <Eenzaamheid> (O ruiten mijner eenzaamheid) 46
 <Eenzaamheid> (Weenen is even eenzaam) 36
Eeuwigbeden van mond en schoot 116
 <Eeuwigheid> 60
 <Eigen zee> 213
 <Eigenaar> 227
 Eigendom 247
 Eigening 246
 <Eiland der ziel I> 35
 <Eiland der ziel II> 35
 <Einde> 63

Eindelijk is het kleine lek gedicht 426, 432
 Eindmoraine 253
Eindpunten op het land hebben de tijd 462
 <Eine kleine Nachtmusik> 66
 Einstein 317
 Elckerlyc 392
 <Electrolyse> 338
Elke zaterdag stuurt de Boazbank 499
 Elpenbeen 268
 Email 276
 Embryo (*Ik kan nog niet geboren zijn*) 288
 Embryo (*Onder den morgen liggen wij bijeen*) 216
 Embryo (*Oorsprong, die ik bereik*) 228
 Embryo I 244
 Embryo II 245
 Embryo III 245
 Emmaüs 229
En de blaren brengen bij tusschenpoozen 57
En het gras lispelt naast het gras 258
 <En Jezus schreef in 't zand> 331
 En route 441
En zoo ik mij nog vergis, 139
 Energie 303
 <Engel> 223
Engel van aluminium, 264
Engelien Hartveld-bos. Eerste symptomen 483
 Equinox 417
Er hangt in mij een vleermuis van geduld, 147
Er is een mensch in mij geweest, 287
Er is een sneeuw begonnen in de straat 379
Er is een wenschen, dat ik kus met mijn gedachten: 78
Er is geen baan voor uw beweging 329
Er is geen plaats om over u te weenen, 177
Er is geen wederkeer uit dit gedicht, 242
Er is in zee een coelacanth gevonden, 450
Er is naar u geen vingervijzing meer 509
Er komen gouden randen langs de wegen 382
Er komen lege stukken in mij staan 521
Er komen lege stukken in mij staan, 471
Er komen zieke plekken in de boomen 370
Er liggen parels in uw huis 247
Er ligt een jongen in de lucht, languit, 415

Er ligt in de zon een vrouw te lachen 28
Er staat Verdemen, aan de spoorlijn van 391
Er trilt een snaar 12
Er waren vaste kernen in uw huis 219, 252
Er woonde liefde diep bij u in huis 404
Er wordt om mij geroepen: 205
Er zijn geen data in uw dood 318
Er zijn stille strijden in mij ontstaan 41
Er zijn vannacht vogels overgegaan 414
Erbarmelijk geboren, 238
 Erfdeel 181
 Erfvijand 412
Ergens moeten uw handen nog bezig zijn 261
 <Erker> 358
 Étalage 236
 Ets 403
 Euclides 378
Evenwijdig aan deze schreden 114
 Excentriek 341
 Exil 191
 Extemporeetje 367
Ezelkarke; 't jonkske 'ho!' roept, 13
 Ezelke 13

F

Fait accompli 484
 Fall-out 519
 Fantoom 131
 Fata morgana 137
 Fatum 188
 Film 321
Film over het graf 321
 Flash-back 471
Fluistering tussen ons in, grondwind 440
 Foetus 365
 Folklore 488
Formule in den morgenstond, 185
 Fotografie 235
 <Fotogram> 338
 Foxtrott 237
 Franciscus 183
 Fructidor 403

G

- <Galeries modernes> 452
 <Gang> 114
 Ganzebord 322
Ge zijt bij stroken in de mist betrokken 494
 <Gebed> 170
 Gebed aan de schrijfmachine 190
 Gebed aan de stof 168
 Gebed aan God 170
 Gebed aan het vuur 168
Gebogen over haar zorggebied, 143
 Gedaante 153
Gedicht, ik moet u baren in 't bestek 348
 Geduld 147
Geef mij te eten van uw brood; 160
Geen dood ontstaat in het getal, 251
 <Geest> (*Blijf in mijn oogen, die u zien, gelooven*) 116
 Geest (*De wind laat in zichzelf binnen*) 119
 <Geheel den dag...> 42
Geheel den dag hebt gij mij gaande gehouden, 42
 Gehenna 422
 <Gekwetst...> 66
Gekwetst in de onuitspreekbaarheden, 66
 Gelaat 261
Geladen uit den dood 161
Gelakte aanblik uit de ramen 405
 <Geloof> 55
Geluiden dooven in geluiden 67
 <Geluk> 111
 Gemeentereiniging 455
 <Geologie> 233
 <Gerard den Brabander> 210
 <Gerzon> 452
 Gevecht 187
Geweken uit de wereld van vandaag, 372
Gezegend zij het brood 183
 <Gezicht> 58
 <Glas> 224
 Glazenwasscher 241
 Globe 243
 Gobelin 399
[God heeft u elke dag] voor mij vervroegd 533

God in den hemel, beesten van menschen 234
God scherpt zijn wet op deze steen, 233, 328
God zal hem eindeloos goedgunstig blijven, 219
 Golf 152
 Gorge de Loup 444
Goudvissen, een phalanx van schijn, 478
Goya, luguber zijn uw creaturen 353
 Graalridder 101
Grace Moore en Engel zijn nu samen as 374
 Graf 197
 Graflegging van een oud vriend 100
 Graftschrift (*Laat mij dit oversterven*) 97
 Graftschrift (*Van dood in dood gegaan, totdat hij stierf*) 104
 Grafwinkel 450
 Gramofoon 235
Graniet en gneis glimmen in u, 281
Gras... en voorbij het grazen 99
 Gravure 481
 Grint 423
 Groen 275
 Groeten uit Neede 382
Grootgrondbezit heeft u veilig gesteld 488
 Gruis 252
 Gummi 281
Gij brandt in mij uw eindeloosheid op 386
Gij brandt in wolken op tegen het westen 410
Gij breekt tesamen als beschuit 383
Gij die ik heb gekozen buiten deze 69
 Gij die mij voert... 69
Gij diept de dood in het verborgen uit, 149
Gij dringt door alles heen: 226
Gij gaaft het huis de stilte 313
Gij gaat in alle delen bij u dood 481
Gij gaf uw leven in mijn hand: 182
Gij gist in mij met ongestorvenheid 321
Gij hangt alleen met draden aan elkaar 338
Gij hebt alleen gemiddelde gehouden 449
Gij hebt de dingen doorgedeeld 348
Gij hebt de huizen achterom bereikt 425, 431
Gij hebt een voorsprong in het niet 255
Gij hebt het hoog geheim doorbroken, Heere Jezus, 233
Gij hebt hoeveelheid aangenomen, 342

Gij hebt mij nagelaten 152
Gij hebt u uit mij weggenomen 359, 385
Gij hebt uw kussen koel gemaakt 218
Gij hebt uzelve in mij losgesteld 401
Gij hebt uzelve saamgesteld met dit, 306
Gij hield uw doodgewicht en dode hoek 410
Gij hoeft alleen maar bij mij terug te keren 399
Gij kunt mijn naam doen schrappen uit de burgerlijke stand 243
Gij kunt op een toneel naar voren treden 507
Gij kunt u nimmer overgeven 285
Gij laat mij tot de steenen toe 197
Gij licht in mijn gebeugen op 179
Gij ligt in craquelé verloren 329
Gij ligt niet meer zoo dicht opeen 297
Gij loopt nu snel uiteen: 254
Gij nam zelfstandigheden aan, 343
Gij repeteert u als een breuk, 325
Gij staat aan elke plaats in mij voldongen 475
Gij staat uzelve af aan de omgeving 356
Gij stondt met een hoog hopen 33
Gij telt 294
Gij, uit gedichten opgebouwd, vertelde 542
Gij viel in korrelen uiteen, 253
Gij waart mij nauwelijks nabij 36
Gij wist, dat ik niet anders was, 65
Gij wordt u nog alleen door mij gewaar, 336
Gij zakt tot aan uw enkels in de steenen 344
Gij zijt aan het bestaande tegenstrijdig 378
Gij zijt aan mij gebonden met het al 265
Gij zijt bijeen met bloem en wind; 313
Gij zijt bij mij den nacht, den dag, den nacht 83
Gij zijt den grond gelijk gemaakt 118
Gij zijt geheel uiteen gegaan en liet 354
Gij zijt in kou geklonken; 191
Gij zijt met zooveel schemer heengegaan, 35
Gij zijt niet gangbaar meer, 279
Gij zijt niet langer individueel 391
Gij zijt uzelve voor 298
Gij zijt voorgoed verloren 129
Gij zijt weer toegevoegd 229

H

- Haar afzijn 13
Hallucinatie 469
Halo 386
Hameln 344
Handen 261
Hangkast 371
Heb ik mijn hoofd nog in mijn hand, 201
Hebt gij volgorde nog 301
Hecate 501
Hechting 287
Hedennacht heb ik bij je verwijld 235
<Heelal> 53
Heen zijn, vers worden en verblijven 118
Heilige Hecate, daar ben ik dus 502
Heimwee 184
Hel naar mij over als gij kunt 324
Hélicoptère 418
Henry Rousseau 102
Heraldiek 419
<Herboren> 50
Herculaneum 185
Hercules Seghers 290
Herdenken 310
<Herfst> (*Eeuwigheden van mond en schoot*) 116
Herfst (Roestbruin wordt deze berfst) 227
Herfstgedachte 9
<Herinnering> 56
Herinnering, een groote hommel, gaat 293
Herinnering en dood 217
Herinnert gij u nog het zoete uiten 260
Hermetisch huis 210
<Herschepping> 34
<Hersenschim> 220
Hersenschors 281
Herzelving 350
Het ademlooze 128
Het begon zacht te regenen bij u 286
Het beste glas staat in het volgende café, 210
Het beste van voor jaren dringt vanavond tot mij door 288
Het blauw, dat aan de hemel bleef, 307
Het blauw is in de lente aan 't gebeuren 351

Het blauw van deze maand kan u bereiken, 276
Het blinde komen 105
[Het bos is in het vers teruggegroeid] 535
Het bosch drijft op een hooge zee van dauw 19
Het donker, dat u dekt, 212, 250
Het eiland der ziel I 35
Het eiland der ziel II 35
Het fluisterbosch 207
 <Het gericht> 34
Het grint in van mijn jeugd, de kiezelstenen 423
Het groot horloge is al in de straat 515
Het heilige gebeurt. Ik heb geraakt 378
Het hoofdbestuur van 't christelijk vakverbond 436
Het huis [draagt] weer een roos achter het oor 536
 <Het huis is leeg> 106
Het huis is leeg, uit het hooren 106
Het huis [staat] voor mij uit zijn jaartal op 538
Het hunkerings hoogrood 16
Het is de morgen nog van ommekeer 543
Het is dezelfde December 166
Het is een bruiloft; allen bij elkaar 381
Het is een nacht van huid 282
Het is misschien niet meer te zeggen, 188
Het is op deze aarde allerwege 154
Het is van zynen heer, al wat hem is gegeven 87
Het is Zondagavond in Avereest 213
Het land gaat liggen in het blauw vandaag 462
 <Het land wordt ingekort...> 66
Het land wordt ingekort op dood en dierbaarbeden; 66
Het late, late winterpark 21
Het leger 48
Het leven ligt te bloeien aan haar wang 361
Het leven loopt in dromen dood 38
Het leven zegt: ga met me mee, 142
Het licht is uit u weggegaan, 153
Het licht pulpt op de boomen, 16
Het lied om doodswil 45
Het luistert aan uw dood; ik luister mee 446
Het meisje en de trom 364
Het meisje en de tijd 240
Het najaarsgoud is uitgebroken tegen 508
Het namelooze... 72

Het nameloze, doelverlatene van dit: 72
 Het onweer 95
Het open raam, de lente die ik drink, 259
Het oud aroom dat om de dingen hing, 444
Het raam is dood aan deze kant 322
Het ruischt van morgenstond tegen mijn slaap 357
 <Het schilderij> 49
 Het schooiertje 14
 Het schuldig lied 52
Het schijnt verleden week in Amersfoort 486
Het schijnt verleden week te Amersfoort 525
Het spel, dat kranke zinnen spelen, 44
Het tweede meisje gaat met de chauffeur 504, 505
 <Het vuur> 52
Het vuur, waarin gij nu verkeert, 303
Het ware beter, dat ik voor hem was gestorven, 171
Het was een avond in de winter – vuur 33
Het was een nacht die in mij overwoei 30
Het was vannacht een vrouw, ik wist niet wie, 284
 Het weer is goed 350
Het witte van de kaart gaat voor ons open 417
Het wordt mijn laatste, grootste avontuur: 82
Het zachte water, dat gezonken staat 424
 Heul 201
Hevig hart van lampen in kristallen keelen, 68
Hier is het nog aanwezig, 71
Hier kan de geest de stof direct bereiken 408
Hier ligt het grafje, met de zoden glad 390
 Histologie 421
Hoe hoger of ik stijg hoe groter wordt 429, 435
Hoe keer ik zoo in uw geheimnis weer? 47
Hoe kwam ik weer in mijn dijen te staan? 368
Hoe ook de schikgodinnen u onthemen, 499
Hoe ver ligt in mijn hoofd uw beeld 320
Hoe zal nu in het huis de stilte zijn 239
Hoe zijn mij ingevallen, 152
Hoe zijt gij vergaan, o lieveling, 39
Hoeken met huisgeheimen 124
Hoofd werd verlangens edelste existenz 78
 Hoonte 360
 <Hoop> 57
 Hoorbaarheid 255

Hoornik 390
 Horeb 503
Houthakkers, die zich in het bosch verkelikken 335
 Houtsnede 167
 <HTM> 454
 Huid 279
 Huis 127
Huis, ik bewoon u nog 127
 <Huis. Ode> 140
 Huisbewaarder 512
 Huisknecht 491
Huisteederte der morgen, 133
 Huiszoeking 400
Huizen waar ik woon gaan onder, 244
Hulsel, van licht ontladen, 150
 Hulshorst 71
Hulshorst, als vergeten ijzer 71
Hun hoofden hebben zij bijeengelegd 73
 H.v.B. 128
Hij die het spoor verloren is 262
Hij gaat geagiteerd portieken in 457
Hij heeft het vat der Danaïden eindelijk gevuld, 292
Hij is ineens van hout 196
Hij is niet langer bang meer voor een ander 480, 487
Hij kent zijn bomen al na zestig jaar 463
Hij laat zichzelf leunen in het licht 241
Hij legt het spantouw om de pooten van het beest 92
Hij ligt met vrouwen in de bosschen te hoereeren 291
 Hyade 506

1

Ichthyologie 450
 <Identiteit> 400
Iedre winter blinder, 20
Ik ben al lang Napoleon geweest, 227
Ik ben allang Napoleon geweest 248
Ik ben alleen met lied en wind, 84
Ik ben bij u gekomen, binnendoor 385
Ik ben de dunne zijde om uw huid 259
Ik ben de zwakke plek in het heelal 422
Ik ben een ei in 't midden van voorheen 363
Ik ben een man geworden met twee lijven, 380

Ik ben een staande Friese klok, 388
Ik ben gaan zoeken naar het laatste woord 184
'Ik ben geen lichaam meer 382
Ik ben geheel terug gekeerd 50
Ik ben haast heelemaal dood; 254
Ik ben het bitter overschot, 131
Ik ben het, boven aan mijn keel; 380, 393
Ik ben niet langer bang meer voor een ander 413
Ik ben uw richting in den dood 266
Ik ben van binnen kind, 288
Ik ben van zooveel glas, 224
Ik ben vannacht doortrokken van uw leven 246
Ik ben voor u het laatste oponthoud, 340
Ik beproefde u op bloed en nacht 44
Ik bloei van binnen met de dood tot bloem, 84
Ik blijf aan u verbonden 296
Ik blijf met u verbonden 222
Ik blijf u binnen mij bereiken 115, 144
Ik blijf u met dit leven overtreffen: 196
Ik dacht bij haar te vinden wat ik zocht 350
Ik deel u met de dood 298
Ik denk aan u 60
Ik draal ter deure van mijn eigen duister huis 24
Ik droomde dat zij bij mij zat en met mijn handen speelde 89
Ik durfde niet omzien, doch wist dat het er was: 349
Ik en de straten 18
Ik ga de morgenkamer in: 179
Ik ga iedere morgen ten gronde 214
Ik ga naar de stations waar de atomen zweven 83
Ik haal u in met achterstanden 322
Ik had met u terug willen gaan 27
Ik hang mijn jas op aan de kapstok naast de deur 186
Ik heb de grond onthouden waar wij waren; 75
Ik heb de linde heilig doen verklaren, 489
Ik heb de sneeuw teruggevonden, laat 386
Ik heb geen ander bloed dan dit, 186
Ik heb geen naam tusschen u noodig en mijn eer 79
Ik heb mijn lichaam dubbel lief 207
Ik heb mijn lichaam prijs gegeven, 74
Ik heb mijzelve met mijzelve waargenomen 97
Ik heb naar je gevraagd vannacht 316
Ik heb u in de bossen teruggebracht, 494

Ik heb vannacht met u gewandeld 256
Ik heb vannacht nog met hem afgerekend, 412
Ik herkende u uren er na 39
Ik hoor de treinen weer als vroeger fluiten; 471
Ik hoor zingen in de wonderen daarbuiten 421
Ik houd u dicht van binnen 319
Ik houd u in beraad 349
Ik kan alleen woorden ontmoeten, u niet meer 223
Ik kan de morgens enkel in, 153
Ik kan met deze grovere organen 226
Ik kan niet denken aan de doodgewonde 215
Ik kan nog niet geboren zijn 288
Ik kan u blijven herontdekken 497
Ik kan uw hart vernemen 150
Ik ken u niet dan in de naaste dood, 358
Ik kwam een vrouw tegen van J. Bendien, 293
Ik kwam vandaag de jachttopziener tegen 490
[Ik laat de avond in u] overstaan 536
Ik laat de avond sterven 224
Ik leef bij dezen als het vuur: 52
Ik leef van binnen eender met u door 337
Ik liep met Mok gelukkig op de brink 376
Ik lig aan u te denken in de dood 263
Ik lig in weerdood, buiten regent het 146
Ik loop door uw gelaat van grond en land 413
Ik loop in doodvacantie door den Haag 451
Ik loop in schilderijen rond 302
Ik loop weer vol met mos en ander kruid 538
Ik moet de doode sporen volgen 204
Ik overleef u met het doel 318
Ik raak de tijd in 't vore, toekomst is 338
Ik rijd weer aan de voet van het heelal 510
Ik schrik wanneer mijn naam weerklinkt, 220
Ik sprak alleen tegen uw mond 209
Ik sta hier te vergaan, terwijl de wegen 387
Ik sta met u in scène 297
Ik sta verslonden van het oogenblik 335
Ik toef in schemer aan de randen van uw oord, 160
Ik tref u nog alleen plaatselijk aan 439
Ik voelde me bezoodeld in zijwegen 483
Ik vul met mijn gedachten 330
Ik wandel op een ansichtkaart 351

Ik was vannacht weer toe aan uw bestaan, 450
Ik ween... 14
Ik weet haar naam niet meer; die is verloren 77
Ik weet niet in welke richting ik lig 367
Ik weet wel dat ik u niet weervinden zal 45
Ik wil met haar begraven worden in één graf 88
Ik wil met wat mij is geworden, 130
 <Ik wist niet...> 96
Ik wist niet dat hij al sprak in de taal van den dood 96
Ik woonde weer vannacht 268
Ik word teruggevoerd in eenen vroegsten staat: 69
Ik zal een kamer in de wereld zoeken, 173
Ik zal u naderen door de riolen 264
Ik zat met moeder aan de haard, zij breide 70
Ik zie haar klein geworden schreden in de verte; 47
Ik zie mij in de winkelruiten gaan 350
Illusie (Dit zijn de herfststelen met de lange grassen) 258
Illusie (Liefste, de wissels van het hopen,) 156
In al je straten staan mijn schreden stil 256
In de gekromde morgen 498
In de verblijven buiten, in de zalen 468
In de zon is de dood begonnen, 65
In den hoogen feestvlug, 20
In den hoogen zomer 15
In den mond van den morgen 249
In den najaarshoek van den omtrek 184
In den regen 72
In deze kamer ben ik eindelijk thuis 362
In deze morgen van Augustus 269
In deze morgen zonder schuld 110
In deze nacht laat ik u niet meer los 91
In deze nacht was alles weer gewoon 383
In deze schemerhuis 18
In deze sneeuw ben ik een teekening 345
In deze zuivere duisternis, 80
In dit bitter heldere, de dood, 122
In dit doodzieke lentebegin, 37
In dit huis van bewaring 128
In een wijde vang van zomeravond 442
In het aquarium 523
In het nooit, dat nog komt, zie ik u weer 496
In hoc vincit I 162

In hoc vincit II 162
 In hoc vincit III 163
 In hoc vincit IV 163
In je pullover staan 290
In Juni heeft het groen de oppermacht; 534
In mijn geheugenoverzichten 266
 In profundis 122
In stilten die versteen 156
In 't eind sloten zijn ogen zich voorgoed 430, 437
In 't kerkje gaan de kronen aan 5
In 't onland stond een hert zo groot als God 503
In 't oude koetshuis is het feest begonnen 493
 In uw bloed 63
In uw bloed moet nog het weten stroomen, 63
In uw zoet zijn van haar en oogen 129
In welk dorp zijt gij verdronken, 88
In welk riool ben ik terecht gekomen 214
In mijn verloren ligt de avondstond 229
 Inclination 387
Indachtig herkomst en geboorterecht, 488
 Indicht 242
 Inflatie 348
Inktzwart loover loopt over grijze paden 211
 Innemée 456
 <Instrument> 90
 <Inteelt> 90
 Inter ego 298
 Intermédiaire 285
Is Felco Sötemann voor niets begonnen? 354
 Isotopen 511

J

<Jacht> 223
Jacht op de vonk der verzen en een vrouw: 79
 Jachtopziener 490
 Jan Toorop 104
 Janus 300
Je hebt je van mij losgemaakt 270
Je lag half over een muur 225, 237
'Je moet hem niet verknoeien', zei mijn vrouw 415
Je toonde me vannacht de kamers weer; 418
Je was niet langer doodgegaan vannacht, 446

Jean Giono 387
Jeanne d'Arc 409
Jericho 134
Jeugdvoorvallen drijven als lijken boven 388
Jezus schreef met zijn vinger in het zand 331
Job 151
Joseph Schmidt 152

K

'k *Ben thans vertrouwd met 't water van den Rijn,* 11
['k *Verlies u geen moment meer uit het oog*] 542
'k *Weet hoe haar oogen zullen zijn* 257
'k *Zal haar gaan zeggen* 13
'k *Zal haar gaan zeggen...* 13
Kafka 316
Kaïn (*Hij is niet langer bang meer voor een ander*) 480, 487
Kaïn (*Wind, waarom streel je dit lichaam nog?*) 136
Kaïn, vervloekt na broedermoord, terstond 519
Kamer 262
<Kandinsky I> 232
<Kandinsky II> 212
<Kandinsky III> 228
<Kastrup> 374
Katalisator 405
Kegelsnede 349
Keldergat 440
Kerk 280
<Kerker> 105
Kerkhof 177
Kermesse d'été 376
Kerstengel 532
Kerstmis 454
Kettingreacties hebben u gespleten 511
Kiem 288
Kiezel en kosmos hebben u gemeen 542
Kind 127
Kinderangst 349
Kindergraf 390
Klankbord 283
Klankleer 252
Kleed 259
kleine kabbalistiek voor kinderen 231

Kleine Ode aan het Water 55
Kleren, die van u waren, 371
 Klerk 357
 Klok 243
Klokken haalden mij uit de slaap vandaan 454
 Kloosterhofje van Fréjus 408
 Komaf 482
 Koorts 230
Koorts weekt u los 226, 230
Koren staat rechtop in het land gegriift 532
 Kosmos 151
 <Kou> 89
Koude is tusschen ons 233
Koude noordzeeën zijn in mij ontstaan 340
 Kraakbeen 270
Krachtverbrenging, sterkeleer, constructie, 341
 Kristal 308
 Kroondomein 488
Kunt gij uzelve controleren? 278
 Kus 289
 <Kwatrijnen> 114, 243, 244
 <Kwatrijnen I> 75
 <Kwatrijnen II> 75
 <Kwatrijnen III> 75
 <Kwatrijnen IV> 76
 <Kwatrijnen V> 76
 <Kwatrijnen VI> 76
 <Kwatrijnen VII> 76
 <Kwatrijnen VIII> 77
 <Kwatrijnen IX> 77
 <Kwatrijnen X> 77
 <Kwatrijnen XI> 77
 <Kwatrijnen XII> 78
 <Kwatrijnen XIII> 78
 <Kwatrijnen XIV> 78
 <Kwatrijnen XV> 78
 <Kwatrijnen XVI> 79

L

Laat dit, omdat ik eenzaam ben, 72
 Laat ik u langzaam... 98
Laat ik u langzaam, ongeweld- 98

Laat in mijn leven van haar over, Heer, 170
 Laat mij... 98
Laat mij aan u ontstaan, 270
Laat mij dit oversterven 97
Laat mij u tot een lied herleiden, 98
 Lage flux 543
Lamp van den vrede uwer handen, 180
Land, ik bonger naar u 208
 Landschap 302
Landstreken liggen als in mij vergeten 441
Lange meerschuimstrepen trekken tegen mijn tong 423
Langs de gewesten van het zijn 189
Langs de nachtkim 192
 Lasscher 251
 Leegte 250
Leegte, die liggen bleef, 250
Leeuw van oud licht onder de fabeldieren, 516
Leg uw ge-'weten' bij mij aan 165
 Leica 458
 Leliën 388
 Lente 351
 <Lente I> (*Het is op deze aarde allerwege*) 154
 Lente I (*Naar een ontbloeien buiten,*) 154
 Lente II (*Het is op deze aarde allerwege*) 154
 <Lente II> (*Naar een ontbloeien buiten,*) 154
 Lente III 155
 <Lente en Dood> 30
 <Leven> 91
 <Liberty> 453
 Lichaam 180
Lichaam, ik ben met u alleen, 120
Lichamen komen roze open 68
 <Licht> 33
 <Lichtslag> 219
Lied van den dood, 136
 Liedje 8
 <Liefde> 103
 Liefde I 139
 Liefde II 139
Liefde, ik blijf u loven 103, 139
 Liefde's macht 12
Liefste, de wissels van het hopen, 156

Liefste, zoover ik u verlies 177
 <Liezen en regenbogen> 222
Liggend twee heilige beelallen in elkander, 327
 Liggende onder een boom 57
 Linoleum 275
 Lithosfeer 276
 Litteken 483
 Localisatie 299
 <Longa palus> 462, 463, 471, 474, 482, 483
 Longitude 480
Loopende over de dood te denken 57
 Luchtaanval 204
 <Luchtslag> 217
 Lucifer 476
Lijnen, ik laat u niet meer los, 104

M

Maan, ik verkoel met u, gij zijt 419
Maar als ik thuisgekomen, goed en wel 433
Maar, als ik thuisgekomen, goed en wel 427
Maar ik heb eenmaal geloofd 55
Machine, die het lied bevat, 190
 <Majesteit> 260
 Makelaar 500
 Mamré 371
 Mania religiosa 467
 Manifest 160
 Mantel 268
 Maréchaussée 408
 Maria 312
 Maria Magdalena 312
 Marsman I 171
 Marsman II 171
 Marsman III 171
 Mascotte 401
 Medium 142
 <Medusa> 214
 Meel 265
Meisje, hoe zwaar zoenen uw lippen 24
Mej. Ida Gerhardt schreef gedichten 547
Melaatsch van een bemoeienis, 178
 <Melkknecht> 92

Membraan 196
 Memento mori 14
 Memorandum 514
 Memphis 204
Meneer al wakker?, vraagt hij opgeruimd 491
 Merel 241
Met bladeren gebouwd tot op den grond 102
Met de sextant van mijn gevoel, 282
 Met dit gedicht... 96
Met dit gedicht vervalt het vorige 96
Met geen beden gemengd, 317
Met glas en lak en nikkel afgedekt, 459
Met het onweer heb ik u thuis getroffen 95
Met leven toegerust voor beiden, 164
Met lippen van asbest 277
Met u is toegenomen 301
 Metronoom 410
 Microben 291
 <Microben (variant)> 293
 Microscopie 509
 Middernacht 67
 Mier 307
 <Mimicry> 224
 <Minister> 294
 Misgeboorte 102
 <Misschien...> 31
Misschien dat eens de parelvischers van Bizet hem vinden, 171
Misschien dat ge nog aanwezig zijt 31
Misschien heeft u een heer gegroet 247
Misschien ligt uw lichaam weer bij mij 58
Misschien staat in mijn naam alleen de dood 85
Misschien zal ik nog sporen van u vinden 460
Misschien zijn ze niet meer voorgoed verdronken, 159
Mocht deze winteravond zijnen toon behouden 195
 Moeder I 70
 Moeder II 70
 Mon trésor 513
 Monade 169
 <Mond> 209
 Monogram 384
 Monomaan 190
 Moordballade 53

Morendo 256
Morendo met de goederentreinen ver 506
Morgen. De stad ontstaat 245
Morgen, en het onthutste kraaien van de banen, 76
Morgen van zijde en zonder vrees, 228
 Morgenmist 71
Morgens staan dood in huis, zonder begin 447
 <Mozaïek> 329
 Mozes 293
 Muur 237
 <Muziek> 207
Muziek van sneeuw in winterkinkboorn dezer stad 77
Mij wordt in dit doodonderdeel 162
Mijn bloed krioelt van u 299
Mijn buikweek brein zoekt de verzengde 277
Mijn dromen staan in scharen voor de ramen 40
Mijn eerste weemoed heb ik daar geroken 538
Mijn geest gaat met een bonzend hart 53
Mijn hand strijkt over uw deur 225
Mijn heldre scherpte spant, 21
Mijn hoofd ligt in een holte van muziek 207
Mijn leven tussen deze misten in – 449
Mijn lichaam ligt bereid tot Paschen 312
Mijn liefdevogel vliegt zo nauw 21
Mijn meisje met de koninklijke beenen, 17
Mijn moeder is een grijze Vrijdagmorgen; 70
 Mijn moeder sterft 205
Mijn regen, 227
Mijn ziel is nergens naar gaan staan 307
Mijne gedachten zijn gebleven 42
 Myopie 439

N

Na jaar en dag hervinden wij de fitter 430, 437
Naar een ontbloeien buiten, 154
 Nabeeld 404
 Nacht 120
Nacht, laat mij over aan de dag 468, 472
Nacht, zult gij duren in de dag? 373
 Nachtmerric 178
 Nachtpauwoog 445
 Nachtlucht 414

Nachtwaker 457
Nachtwind en ritseling 206
 <Nacht-woorden> 59
 Nadood 138
 Narcissus 207
 Nazomer 179
 Nebo 485, 506
 Necrologie 439
 Negatief I 150
 Negatief II 150
 Negatief III 150
Nest van het niets boven de bosrand 534
 Nevelheim 404
Nevelkamer van Wilson is 543
 Niemandsland 117
Niet de gekapte non ben ik, 23
Niets dan mijn eenzaam zelfbelevén, 22
 Nirwana 326
 Nocturne 419
Nooit was de dood een naakter man 38
 <Noordeinde> 451
 Nostalgie 462
 November 477
Novemberland van lood, de herfstman gaat 541
Nu de lantarens aangaan in de schemer, 186
Nu gij bij mij ontbreekt 128
Nu gij geen ander lichaam hebben kunt 461
Nu gij geen ander wezen hebben kunt 520
Nu gij niet meer afzonderlijk bestaat, 363
Nu gij u weer verbindt 209
Nu gij zijt overleden, 174
Nu heen te gaan met een lied in mijn mond, 52
Nu het einde zich nog bezint, 85
Nu het weer is bijeen gebracht: 309
 Nu ik... 71
Nu ik het samenzijn beleef 125
 <Nu ik hier loop...> 63
Nu ik hier loop, ik weet het niet waarom, 63
Nu ik hier nog herhaal, herhaal als regen 188
Nu ik mijn weg alleen weer ga 71
Nu ik nogeens van u verschil, 155
Nu ik u nader zonder tusschenstof 210

Nu ik zoo zuiver thuis ben met mijzelf 96
Nu is het tijd om naar uw hart te reizen 85
Nu mijn leven verlopen moet: 87
Nu nader ik de laatste mogelijkheid 428, 434
Nu regent het ook in uw nacht 342
Nu strijdt het hart zijn laatste slag 32
Nu waaien de nooit te weten, 43
Nu zich uit mij verwijderen 134
Nu zijn wij eindelijk bijeen 359
 o, x 325
 o.oo 515
 N.V. 266
 Nijhoff 219

o

O blinde mol, die moeite 239
O dit eenzellig binnenvaren van het lied 77
O donkere, woeste ruiten voor den dood 75
O groote dorst naar duisternis en nacht; 46
O gij, die ik gedenk met zuiverheden, 310
O gij die ik had omgebracht 53
O inhoud van uw zijn 319
O minimum dat zonder menschen is 358
O molecul bijzonder, 168
O oude boek met zijn aparte geur 366
O ruiten mijner eenzaamheid 46
O wind die mij onwetend houdt 88
O zielsterreur in deze huizen 215
O zonne-minnig kind, 13
 Oceaen 286
 Oculair 385
 Ode 140
Of ze vanuit een blauw gordijn begonnen, 399
 <Offerande> 116
 Olifant 348
Om aan u toe te blijven 255
Om de zielsverrassing te hervinden, 172
 Om een donker lichaam 68
Om het bloed dat in haar parelt, 126
Om te vergaan 108
Omdat het niet ontwaken kan 83
Omdat ik in de wereld loop volstaan 400

Ombelzing in het zwart bij het passeren 518
Omhoog tegen de bergwand aangebracht 444
 Omsingeling 304
Onangstig kon ik bij je in de kamer 201
Onder carbiddlantarens, 360
Onder de laag van het verhuurde, 526, 527
Onder de lamp vond ik uw handen terug; 267
[Onder de vloepapieren van het licht] 535
Onder den morgen liggen wij bijeen 216
Onder het net der sterren 243
 <Onderdeelen> 211
 Onderlinge 298
 Ondertrouw 379
 <Onderweg> 51
 <Onheil> 341
 Onland 503
 Onmacht 129
Onmetelijke uren rijen tusschen 13
 Onrust 47
Ontbonden in factoren 305
 <Ontbijt> 214
Ontdaan van aanvang en vergaan, 323
 Onteigening 153
 Ontlading 267
Ontleeningen aan duisternis, 138
Ontroeringen uit dit beelal, 285
 Ontslag 192
 Ontslapen 191
Ontsta als mond en oogen, 131
Ontstoken van een licht, 135
Ontvang den vlam des Heeren: 165
 Ontvoering 422
Ontvouw het witte kleed, 100
 <Ontwaken> (*Des morgens kruipt een beest van vrees*) 110
 <Ontwaken> (*Misschien ligt uw lichaam weer bij mij*) 58
 Ontworden 121
Oogen, die in mij rusten, 214
 Oogst 286
 Oorlog 302
Oorsprong, die ik bereik, 228
op [dienstreis] onder in de gloed der lanen 540
Op elke drempel staat een flatbewoner 429

Op het behang van Rath & Doodebeefver 375
Op uw opnieuw bewegen wacht 56
Open schulpen uw beenen 22
 Openbaring 179
 Oppervlaktespanning 263
 Opstanding (*De wind heeft zich verkoren*) 197
 Opstanding (*Sneeuw in de nacht gekomen, heeft vanmorgen*) 180
 Optiek 339
 Oreade 510
 Orpheus 246
 Osmose 188
Oude gevoelens in het donker vinden, 311
Over de dood verging het lied 31
 <Over de Jabbok> 105
Over de jachtvelden van den dood 190
Over dit land alleen 22
 Over een leven... 98
Over een leven, weerstandloos, 98
Over zijn strenge cirkels heengebogen 203
 Overdood 326
 Overgave 39
 Overjarig 372
 Overspel 148
 <Overstorven> 107
 Ovoïde 363

P

Pand 399
 Papier 282
 Papyroline 516
 Paradijs 306
 Parhelium 400
 Paschen 169
 Passage 458
 Pastiches I 193
 Pastiches II 193
 Pastiches III 193
 Pastorale 414
 <Paviljoen> 80
 Permanent wave 356
 Perpetuum mobile 343
 Petertje 288

Pharao 130
 Pinksteren 165
Plaatsen, waar ik nooit meer aan dacht, 188
 Planimetrie 448
 Plastic 405
 Plateel 242
 Plexus solaris 401
Plunderend raast de wind [voorbij het raam] 532
 Poeder 279
Poëtisch bloeisel: 148
 Positie 324
 Potentieel 499
 Potlood 293
 <Principaal> 294
 Projectie 135
 Proteïne 339
 Psychiater 165
 Pullover 290
 Punt 322
Punt waar de nacht zijn rooster opendoet: 514

Q

Quadratuur 361
 Qualiteit 301
 Quantiteit 297

R

<Radium> 226
Raket en mitrailleur 302
 Raspoetin 291
 Raster 340
 Rath & Doodeheefver 375
 <Reagens> 213
 Recherche 441
 Recreatie 498
Red Marsman, die in Frankrijk woont, o God 171
 Reflex 132
 Reflexie 373
 Refractie 507
 <Regen> (*De regen deelt het donker hart*) 29
 Regen (*'t Begon al vroeg;*) 6

Regen, haar lichaam heeft geen schuld, want ik was zonder 90
 <Regendroppels> 342
 Registratie 309
 <Reglement> 229
 Reikwijdte 497
 Reimerswaal 217
 Reïncarnatie I 182
 Reïncarnatie II 182
 Reïncultuur 384
Reizende op u aan ben ik per trein 509
 Reiziger 'doet' Golgotha I 113
 Reiziger 'doet' Golgotha II 113
 Reiziger 'doet' Golgotha III 115
 Remplacant 144
 Rentmeester 492
 Requiem 129
 <Research> 441
 Reservaat 494
 <Resurrectio> 32
 Retraite 176
 Retrograde 255
 Retrospectie 188
 <Rhythme> 135
 Rina Ketty 263
 <Riool> 214
 Risico (*Nacht, laat mij over aan de dag*) 472
 Risico (*Nacht, zult gij duren in de dag?*) 373
 Risico I 468
 Risico II 469
 Riviéra 420
 Robot (*Ik ben het, boven aan mijn keel;*) 380, 393
 Robot (*Ik ben een staande Friese klok,*) 388
 Rochade 508
 Roep 155
Roestbruin wordt deze herfst 227
 Rok 271
Rokken, waarin gij hebt geloopt, 202
 Rollend materieel 509
 Roltrap 386
Rome. – Het anker valt. Wij varen thuis 115
 Rondeau 254
 Röntgen 407

Rood 269
Roofochten in het niet 174
 Rook 269
Rook van uw wezen, 269
 Rorschach 460
 Rouw 176
 Rytme 135

s

Samengang 48
Samengesteld met dood 213
 Schaatsenrijder 203
 Schakelbord 317
Scheeve schuift het rietsel heen, 24
Schip van brillanten voor de cap d'Antibes; 445
 <Schrik> 220
 Schuddegeest 457
 Schijnwerper 149
 Sexoïde 380
 Sextant 282
 <Sferoïde> 218
 Silhouet 442
 <Slaap> (*Al deze zachtheid in mijn avondbed*) 57
Slaap (Uw doodgedeelte blindt) 149
 <Slaapkamer> 91
 Slaapliedje 179
 Slaapliedje I 257
 Slaapliedje II 257
 Slaapwandeling 256
 Slagveld 296
 Slagzij 383
Slanke cherubim, 245
 Sloot 374
 <Slootkant> 374
 Sluitrede 505
 Smaragd 372
 Smart 134
Smart, ik ontzeg 134
Sneeuw (De straten zwierven met het sneeuwen mede,) 46

<Sneeuw> (*Een schuine muur van sneeuwen*) 50
 <Sneeuw> (*In deze sneeuw ben ik een teekening*) 345
 Sneeuw (*Toen sneeuw openbrak de oogen,*) 143
Sneeuw in de nacht gekomen, heeft vanmorgen 180
 <Sneeuwgang> 41
 Sneeuwvitje 406
Sneeuwvitje ligt in glas gekist, 406
Sneeuwvitte vlinder van den dood, 175
 Soldaat 215
Sombere sparren, wij zijn gedood 268
 Somnambule 146
Soms als de weg het wil zijn wij 51
Soms ben ik aan de apostrophen toe, 421
Soms denk ik dat het niet meer om u gaat 456
Soms heeft de weg een ruimte die ik weet 401
Soms, in een etalage, komt gij voor, 453
Soms komen kinderen in de cel en spelen 295
Soms wil het voortbestaan, een oud geluk, 470
Soms zijt ge in mij teruggekeerd 56
 Souvenir 445
 Souverein 259
 Spel 391
 Spellbound 383
 Sphinx 174
 Spiegeling 189
 Spinoza 292
 Spinrag 259
 Spiraal 325
 Spirogeet 264
 <Spreekuur> 234
 Sprookje 238
Staar in mij zonder sterren, 218
 Stad 247
 Standbeeld 236
Star, zonder blikbewegen, 12
 Station 483
 Status morendi 358
 Status nascendi 357
 · Status quo · 335
Steeds meer bij zich vandaan is aangevangen 355
Steeds scherper en bekwamer, 302
 Steekvlam 161

Steen 278
 Steenlied 300
 Stem 117
 Stenografie 461, 520
 Stenose 471, 521
Sterke formaties luchtstrijdkrachten 204
 Sterren 181
 <Sterrenhoos> 98
 <Stil oogenblik> 50
Stil zit zij over uren beengebogen; 54
Stippen bewegen in een oertoestand 453
 Stof (*Alsof ik nimmer bij u sliep,*) 137
 <Stof> (*O molecuul bijzonder,*) 168
Stonden, in mij gestorven, 260
 <Streekbelang> 488
Strepen van lente en maan aan het raam 316
 <Stroomgebied> 260
 <Strophen I> 22
 <Strophen II> 25
 <Strophen III> 25
 <Stuifmeel> 229
Stuk laten liggen wat niet is te beelen, 84
 <Suicide> 347
 Surplus 102
Surplus van liefde, waar moet gij nu heen? 102
 <Syllaben> 207
 Symbiose 296
 Sympathicus 470

T

't Begon al vroeg; 6
't Brekend oog op 't licht Jeruzalem geslagen 5
't Geklik-klak van de machines 8
't Leege huis 10
't Massief gaat van elkander naar het hart 402
't Wonder 5
't Woord heeft het eerste en het laatste woord 467
 Taal 234
 Tableau mourant 297
 Tabor 484, 489, 495
 Tantalus 424
Te huur. Hartkamer. Ongemeubileerd 366

Te sterven, liggende aan U 23
Tegen het klankbord van de nacht 283
Tegen het zijn ontstoken 146
Tegenover het liedgeheim 149
Tegenwoordigheid (De steenen merken u van deze straat) 320
<Tegenwoordigheid> (Soms zijt ge in mij teruggekeerd) 56
Tekenen aan uw wand glijden voorbij; 522
 Tekort 131
 Telefoon 251
 Telefunken 283
 Telex 447
<Teling> 216
 Tendresse 133
 Ter Braak 230
Ter braak geboren 230
<Teraardebestelling> 451
<Terminus> 462
 Terra incognita 475
<Terreur> 215
<Terreur I> 353
<Terreur II> 352
<Terreur III> 353
<Terreur IV> 352
Terwijl de auto langs de wegen snelt, 459
Terwijl het regent tusschen u en mij 218
Terwijl hij onder den vleugel sliep 66
Terwijl we het niet laten blijken 127
 Tête à tête 514
 Theater 507
 Thebe 164
 10 Mei I 473
 10 Mei II 473
 To be or not to be 132
 Tochten... 67
Tochten die met mijn bloed beginnen 67
 Todesraum 248
Toen, dat de dood het won van mij 28
Toen gij uw armen om mij sloeg 133
Toen haar gestalte zich in mij herstelde 58
Toen heb ik – 't was op Cyprus – in de krant gelezen: 113
Toen hij het boek geschreven had: De Overnachting, 381
Toen hij zich op zijn knieën neerliet bij het kind 141

Toen hij zoo smal was dat de dood het niet meer wist 55
Toen ik haar voorlas van de kleine Muck, 238
Toen ik het einde bad bereikt 105
Toen ik ingeslapen was 312
Toen, in die nacht, kraaide de haan, er hing 347
Toen sneeuw openbrak de oogen, 143
Toen stond in uw laatste naam rondom 32
 Topaas 364
 Topografie (*Waar hebt gij u opnieuw gebecht?*) 299
 Topografie (*Met glas en lak en nikkel afgedekt,*) 459
 Totalisator 305
 Tracé 440
 Trance 313
 <Transmissie> 67
 <Transparant> 91
 Transplantatie 385, 517
 Treincoupé 67
 Treinnymph 361
Trekt een cordon om het schiereiland heen 352
 Triniteit 328
 Trivia 502
 Tromboze 320
 <Trompet> 212
Tuin van herfstdag bij haar thuis 82
 Tuinarchitect 463
 Tuinbaas 492
 Tuinbeeld (*Mijn leven tussen deze misten in –*) 449
 Tuinbeeld (*Zoëven, zegt hij, starend in 't verschiet,*) 491, 496
Tusschen de doorgordijnen bleven 252
 <Tusschen de duisternissen> 98
Tusschen de engelen en klieren 219
Tusschen deez' zinnende accoorden 259
Tusschen heuvelen van den tijd 308
 <Tusschen twee eeuwigheden> 105
Tussen de vissen staat uw heden in: 374
 Twee bergen 484, 485
 Twee sonnetten voor Spanje I 352
 Twee sonnetten voor Spanje II 352
 <Tweede afscheid> 45
 Tweede meisje 505
 <Tweeheid> 202
 <Tweeklank> 217

Twijfelend bij een halte in de stad 451
Tijd, in het zand begraven, 322
Tijd, laat dit toe: 240
Tijdbarrière 470
Tijdens de middagpauze inderhaast 490
Tijdnoed 324
<Typiste> 245

U

Uit de Middeleeuwen van Ary Prins 215
Uit de trompet 212
Uit God gevallen onheil, eenmaal hoog 476
Uit het versteend gebeuren 122
Uit leegte's hinderlagen 137
Uit mij wordt opgeborgen, 101
Uit 'n overrompelende slaap ontwaakt 332
Uit verre aanvang met u, 485
<Uiteindelijk> 359
<Uitwendigheid> 208
Ultra montes 510
Uren van sneeuw zaterdagmorgen vol 543
Uw aanzijnskromme heeft zich uitgerekt 448
Uw deelen leven door, alleen verdween 336
Uw diepe voeten in de grond 317
Uw dood herhaalt zich in mijn hart 135
Uw dood is in mij opgenomen 189
Uw dood waait in mij aan en uit; 162
Uw doodgeeelte blindt 149
Uw hand, die als een vrouw zich gaf, 121
Uw hoogspanning moet eindelijk aarde maken 384
Uw hulk voer zonder vracht 20
Uw leden strekken zich in boomen 209
Uw lichaam lag voltooid van nacht: 146
Uw lippen stulpen 289
Uw lijf was zoo lang met bloemen omwonden 41
Uw middelpunten vloten heen 253
Uw mond, over mijn mond gepast, 277
Uw stilte suizelt als een discus binnen 418
Uw zijn is toegenomen 323

- <Vaarwel> 75
Vaarwel, wereld, dit is de woestijn 75
 <Vacuum> 210
 Valuta 438
 Vampier 178
Van alle kamers gaan de deuren open 435
Van dood in dood gegaan, totdat hij stierf 104
Van haar verlies volmaakt 190
Van het meisje van zestien jaar 125
Van licht genoeg 176
Van poëzie bezeten, 102
Van voor dat ik u kende 117
Vanmorgen heb ik hem zien fietsen door de lanen 239
Vannacht, den droom, liggend onder een tafel, 109
Vannacht ging je verhouding met mij aan 228
Vannacht is het zoo stil geworden, 181
Vannacht is zij de weg weer uitgekomen 541
Vannacht liep ik nog eens tegen u aan; 505
Vannacht sloeg in mijn hart 411
Vannacht was het noorden hier 369
Vannacht werd je gestalte 208
Vannacht zijn ze weer begonnen, 211
Vanuit een lente achter glas 148
Vanuit het oord 123
Vazen van zondagmiddag. Stilteslot, 364
 Veewagen 1945 368
 Velodroom 411
 Vendutie 366
 Venster 260
Ver in de zee verging een stem 37
Ver kermisgerucht waait weenensweemoed 14
Ver van hier, daar slaapt mijn vader 14
 <Verbeiden> 54
 Verbond 189
 Vercors 402
 Verdemen 391
Verdronken Zaterdagavond bij ons thuis 482
Vergeestlijkt staan de [lariksen] 543
 Vergif 147
 <Vergroving> 226
 <Verhouding> 228

Verkenning 313
 <Verloren> 106
Verloren eigendom. Ter dood veroordeeld leven 229
Verre verlichte pompen van de shell 457
 Verrekijker 320
 Verrijzing 249
 <Verschijning> 218
 Verslaggever 493
 Versteening 156
Verstillen met de avondauto's, ver 485
Verten, die fluweel zoomden in onze barten, 327
Vertoeven in familie voor een keer 482
 Vervaldag 444
Vervallen van uzelve, 304
 Vervulling 288
 Verwildering 355
 <Verzen aan een gestorvene> 67, 84, 209, 266, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 318, 320, 321, 324, 326
 Verzet 304
Verzinken in harmonicamuziek 535
 Verzoendag 378
Vestdijk (Hij heeft het vat der Danaïden eindelijk gevuld,) 292
Vestdijk (Toen hij het boek geschreven had: De Overnachting,) 381
 <Vestdijk I> 292
 <Vestdijk II> 381
 <4 Mei I> 473
 <4 Mei II> 473
 4e Dimensie I 318
 4e Dimensie II 318
 4e Dimensie III 318
 4e Dimensie IV 319
 4e Dimensie V 319
 Villégiatuur 463
 Vilt 282
 Vincent 114
 Visioen 161
Volak voor de ramen staat het boomtheater 360
 Vlinder 175
 Vogel van waanzin 294
Vogel van waanzin in dit zenuwhuis 294
Vogels blijven ontwaken 145
Vol van avonddauw en donker 81

Volk en Vaderland 208
 Volmacht 284
 <Voltooing> 52
 Volume 301
 <Volvoering> 206
Voor één uur leven in haar terug: 144
Voor hoop en vrees immuun in eendre mate 405
 Voor Spanje I 353
 Voor Spanje II 353
Voorstellingen aangaande 304
Voorwerpen, in mijn lied 140
Vrienden verbitteren het vuur; 151
 Vroegkerk 407
Vrome vuur, breng in mij over 168
 <Vrouw> (*Ik beproefde u op bloed en nacht*) 44
 Vrouw (*Stil zit zij over uren heengebogen;*) 54
 Vrouw (*Uw lichaam lag voltooid van nacht:*) 146
 Vrucht 145
 Vrijgezel 413
 Vuurtoren 68

w

<Waaien> 43
 Waanzin 189
Waar bleef van u het laatste om te zijn? 384
Waar gij nu zijt is anders niets 326
Waar gij uw oogen over sloot, 142
Waar hebt gij u opnieuw gebecht? 299
Waar steekt uw hart zijn laatste vlag? 307
 Waarheid 170
Waarmee gij lichaam had, 276
Waarom ga ik uw dood te buiten 255
Waarom werd zij zo zacht, 258
 <Wacht> 159
 Wacht 160
 <Wacht I> 159
 <Wacht II> 160
 Wachtende 46
 Wachtwoord 143
 Wandeling 206
 Wandeling met tante 474
Wandluis van God. Gebraden spek-gezicht 193

Wanneer de herfst zal komen moet ik rijp zijn voor de dood 179
Wanneer ik bij u ben gebracht, 63
Wanneer ik met u samenzat vergingen 379
Want aan de aarde staan de geuren 47
Want deze kamer is uw zuster 262
 <Wassende breedte> 459
Wat is dit een zoete verbintenis, 26
Wat moest die stad, 54
Wat nimmer vers geworden was 206
Wat nimmermeer begint 155
Wat nooit meer adembalen zal, 142
Wat uw materie heeft 370
Wat van geheim ging in geheim, 135
Wat van uw lichaam bleef voorhanden: 90
 Watermolen 215
 Watersnood 504
 Watertoren 242
 <Waterval> 241
We zijn er bij gaan zitten op het mos 503
 <Wedergeboorte> 26
 Wederkeer (*Een bijna blind verleefd gedacht*) 119
 Wederkeer (*Hoe keer ik zoo in uw geheimnis weer?*) 47
 <Wederkomst> 60
Weemoed omdat de dood het weet, 81
Weenen is even eenzaam 36
Weenen omdat zeilen zoo verrukt 86
 Weerbericht 377
 Weerdood 146
 Weerkunde 449
Weilanden hebben avond. 't Is het uur 484, 489, 495
 Welkom 186
Welvende vrouw, uit steen gebeven, 221
Wereld na u gebleven, dag en nacht; 475
 Werkster 367
Wezen buiten de wet 125
 Wichelroede 306
 <Wie ik nu nog zal worden...> 112
Wie ik nu nog zal worden 112
Wie ik verder zal worden 108
Wie van de droom geneest, 309
Wie zóó vermoeid zijn leden nederlegt 75
 Wil 258

Willink 341
 <Wind> 88
Wind, van gestorvenheden vol, 176
Wind van wol aan de ramen, 265
Wind, waarom streel je dit lichaam nog? 136
 Windmorgen 136
Windmorgen, gij beweegt in mij 136
windstrepen Bloed[vaten] liggen in de lucht, 531
 Winnetou 366
 Winteravond 195
Witte sneeuw, ik ben u schuldig 167
 Wodan 190
 Woeker 299
 Woestijn 351
 <Woestijnstad> 54
Woord (Gij zijt den grond gelijk gemaakt) 118
 <Woord> (*Ik kan alleen woorden ontmoeten, u niet meer*) 223
 Woord en Dood 261
Woordbreuken autogenisch lasschen, 251
Woorden achterstevoren 300
 <Woorden, ontwaak!> 96
Woordenbloesel: 114
Wij die in de zon gezongen 29
 Wij moeten slapen 99
Wij moeten slapen en ook deze nacht ontwijken: 99
Wij stonden huid aan huid 222, 244
Wij zijn als beeldhouwwerk bijeen 278
Wij zijn volslagen idioten 80

IJ

<IJsmassief> 340
 <IJzer> 290

Z

Zal dan uw liefde groter wezen dan mijn vrees? 25
Zal ik de woning onder water zetten? 426, 432
Ze hebben Hem, zonder zich af te vragen, 113
Ze lachte traag, haar lach weende beneden 48
Ze worden hier begraven met een baast 456
 Zeegezicht 423
 <Zeiltocht> 86

Zeitlupe 256
 Zelfmoordenaar 347
 Zestien 270
 <Zestien I> (*Laat mij aan u ontstaan,*) 270
 Zestien I (*Wezen buiten de wet*) 125
 Zestien II (*Van het meisje van zestien jaar*) 125
 <Zestien II> (*Wezen buiten de wet*) 125
 Zestien III (*Nu ik het samenzijn beleef*) 125
 <Zestien III> (*Van het meisje van zestien jaar*) 125
 <Zestien IV> (*Nu ik het samenzijn beleef*) 125
 Zestien IV (*Om het bloed dat in haar parelt,*) 126
 <Zestien V> (*Om het bloed dat in haar parelt,*) 126
 Zeven agenten hebben hem besprongen 467
 <Zeven reisgedichten> 438, 440, 441, 443, 444, 459
 Zieken 456
 <Ziekenhuis> 216
 Ziekenhuis. *Wiekenzuis* 216
 <Zinnespel> 44
Zo gauw ik weg moet is het niet meer goed 515
 Zoekplaat 413
Zoet als het bloed is deze foxtrott 237
Zoete vergiffenis in denneboomen 345
Zoëven, zegt hij, starend in 't verschiet, 491, 496
 Zog 278
Zomer. Een groen vergeten 275
 Zomeravond 74
 Zomermorgen 15
 <Zondag> 213
 Zonneleen 508
Zoo heeft het bloed door u gestroomd: 263
Zoo staat de regen als een raam 55
Zoo zingt een mond, die eenmaal riep 45
Zooals het water smaakt des nachts, 107
Zoolang er morgens zullen zijn, 151
 <Zuur> 211
 <Zwaar en verschaald...> 43
Zwaar en verschaald ligt het avondjaar 43
 <Zwarte lente> 65
 Zwerper 170
 Zwevende claim 494
Zij die bijna aan het bloed raakten 27
Zij, die hun liefde tot haar einde gingen, 26

Zij draait de wekker knarsend op 10
Zij eiste iets onmogelijks. Aan een beeld 416
Zij ging van mij vandaan 25
Zij had een heup, waar ik niet omheen kon 282
Zij had een trom gevonden om te slaan 364
Zij hebben zich God- en versvergeten 194
Zij heeft altijd naast mij geloopt 280
Zij heeft zich zonder iets te zeggen 163
Zij kent de onderkant van kast en ledikant, 367
Zij nam zich aan haar lichaam voor 271
Zij slaapt, zoals een beel jong kindje slaapt 91
Zij stond voor een krant, waar ik nog bij kon 516
[zij stonden op hetzelfde grondgebied] 531
Zij was nog [lichaam], maar een engel hing 532
Zij zullen alles doen, haar te verdonkeremen 89
 <Zijde> 228
 Zijn 323
Zijn zonnen schroeiden zoó genadeloos: 114

..... 12

Gedetailleerde inhoudsopgave

1924–1930 3

[1]	't Wonder	5
[2]	Avondkerk	5
[3]	Avond	6
[4]	Regen	6
[5]	De wind licht...	7
[6]	De reiger	8
[7]	Liedje	8
[8]	De verlaten reiziger	9
[9]	Herfstgedachte	9
[10]	't Leege huis	10
[11]	De zwijgende rivier	11
[12]	Altijd maar door...	11
[13]	Dood	12
[14]	12
[15]	Liefde's macht	12
[16]	'k Zal haar gaan zeggen...	13
[17]	Haar afzijn	13
[18]	De liefde	13
[19]	Ezelke	13
[20]	Het schooiertje	14
[21]	Ik ween...	14
[22]	Memento mori	14
[23]	<i>Als 't opendubben van de tulpen,</i>	15
[24]	Zomermorgen	15
[25]	Avond	16
[26]	<i>Het bunkerings hoogrood</i>	16
[27]	<i>Mijn meisje met de koninklijke beenen,</i>	17
[28]	<i>Ik en de straten</i>	18
[29]	<i>In deze schemerhuis</i>	18
[30]	Dauw	19
[31]	<i>Den rooien loozer van mijn zaad</i>	19
[32]	<i>In den boogen feestvlag,</i>	20
[33]	<i>Uw bulk voer zonder vracht</i>	20
[34]	<i>Iedre winter blinder,</i>	20
[35]	<i>Mijn liefdevogel vliegt zoo nauw</i>	21
[36]	<i>Het late, late winterpark</i>	21

[37]	<i>Mijn heldre scherpte spant,</i>	21
[38]	<i>Niets dan mijn eenzaam zelfbelevén,</i>	22
[39]	<i>Open schulpen uw beenen</i>	22
[40]	<i>Over dit land alleen</i>	22
[41]	<i>Te sterven, liggende aan U</i>	23
[42]	<i>Niet de gekapte non ben ik,</i>	23
[43]	<i>Scheeve schuift het rietsel heen,</i>	24
[44]	<i>Meisje, hoe zwaar zoenen uw lippen</i>	24
[45]	<i>Ik draal ter deure van mijn eigen duister huis</i>	24
[46]	<i>Zij ging van mij vandaan</i>	25
[47]	<i>Achter hooge boomen kwam een</i>	25
[48]	<i>Zal dan uw liefde grooter wezen dan mijn vrees?</i>	25
[49]	<i>Wat is dit een zoete verbintenis,</i>	26
[50]	<i>Zij, die hun liefde tot haar einde gingen,</i>	26
[51]	<i>Ik had met u terug willen gaan</i>	27
[52]	<i>Zij die bijna aan het bloed raakten</i>	27
[53]	<i>Er ligt in de zon een vrouw te lachen</i>	28
[54]	<i>Toen, dat de dood het won van mij</i>	28
[55]	<i>De regen deelt het donker hart</i>	29
[56]	<i>Wij die in de zon gezongen</i>	29
[57]	<i>De lente en de dood gaan saam</i>	30
[58]	<i>Het was een nacht die in mij overwoei</i>	30
[59]	<i>Over de dood verging het lied</i>	31
[60]	<i>Misschien dat ge nog aanwezig zijt</i>	31
[61]	<i>Nu strijdt het hart zijn laatste slag</i>	32
[62]	<i>Toen stond in uw laatste naam rondom</i>	32
[63]	<i>Gij stondt met een hoog hopen</i>	33
[64]	<i>Het was een avond in de winter – vuur</i>	33
[65]	<i>Aan het roer dien avond stond het hart</i>	33
[66]	<i>De klok regeert de kamer</i>	34
[67]	<i>De wereld is vergaan</i>	34
[68]	<i>Het eiland der ziel I</i>	35
[69]	<i>Het eiland der ziel II</i>	35
[70]	<i>Gij waart mij nauwelijks nabij</i>	36
[71]	<i>Weenen is even eenzaam</i>	36
[72]	<i>In dit doodzieke lentebegin,</i>	37
[73]	<i>Ver in de zee verging een stem</i>	37
[74]	<i>Nooit was de dood een naakter man</i>	38
[75]	<i>Het leven loopt in droomen dood</i>	38
[76]	<i>Overgave</i>	39
[77]	<i>Ik herkende u uren er na</i>	39
[78]	<i>De doove wind staat om de blinde muren</i>	40

[79]	<i>Mijn droomen staan in scharen voor de ramen</i>	40
[80]	<i>Uw lijf was zoo lang met bloemen omwonden</i>	41
[81]	De witte tocht	41
[82]	<i>Mijne gedachten zijn gebleven</i>	42
[83]	<i>Geheel den dag hebt gij mij gaande gehouden,</i>	42
[84]	<i>Nu waaien de nooit te weten,</i>	43
[85]	<i>Zwaar en verschaald ligt het avondjaar</i>	43
[86]	<i>Het spel, dat kranke zinnen spelen,</i>	44
[87]	<i>Ik beproefde u op bloed en nacht</i>	44
[88]	<i>Ik weet wel dat ik u niet weervinden zal</i>	45
[89]	Het lied om doodswil	45
[90]	<i>O ruiten mijner eenzaamheid</i>	46
[91]	Wachtende	46
[92]	Sneeuw	46
[93]	Wederkeer	47
[94]	Afscheid	47
[95]	Onrust	47
[96]	Het leger	48
[97]	Achtergebleven	48
[98]	Samengang	48
[99]	<i>Een oud en donker schilderij</i>	49
[100]	<i>De wind en haar kleeren lagen nog saam</i>	49
[101]	<i>De torens hadden een stilheid bereikt</i>	50
[102]	<i>Ik ben geheel terug gekeerd</i>	50
[103]	<i>Een schuine muur van sneeuwen</i>	50
[104]	<i>Dit is het blinkend loopen</i>	51
[105]	<i>Soms als de weg het wil zijn wij</i>	51
[106]	<i>Die kalmte sloeg mijn oogen dicht</i>	52
[107]	Het schuldig lied	52
[108]	<i>Ik leef bij dezen als het vuur:</i>	52
[109]	<i>Mijn geest gaat met een bonzend hart</i>	53
[110]	Moordballade	53
[111]	<i>Wat moest die stad,</i>	54
[112]	<i>De bemelen houden mijn gelaat geloken,</i>	54
[113]	Vrouw	54
[114]	<i>Maar ik heb eenmaal geloofd</i>	55
[115]	<i>Toen hij zoo smal was dat de dood het niet meer wist</i>	55
[116]	Kleine Ode aan het Water	55
[117]	<i>Soms zijt ge in mij teruggekeerd</i>	56
[118]	<i>De doode regen heeft de plaats en aangetast,</i>	56
[119]	<i>Op uw opnieuw bewegen wacht</i>	56
[120]	<i>Loopende over de dood te denken</i>	57

[121]	Liggende onder een boom	57
[122]	<i>Al deze zachtheid in mijn avondbed</i>	57
[123]	<i>Misschien ligt uw lichaam weer bij mij</i>	58
[124]	<i>De avond valt grondzwart onder de sterren,</i>	58
[125]	<i>Toen haar gestalte zich in mij herstelde</i>	58
[126]	<i>Bij het verlaten luisteren naar radio beneden mij</i>	59
[127]	<i>Deze nachtregele zijn voor u,</i>	59
[128]	<i>Ik denk aan u</i>	60
[129]	<i>Een kou die mij herinnert dat ik niet zal sterven,</i>	60

1931-1936 61

[130]	In uw bloed	63
[131]	<i>Nu ik hier loop, ik weet het niet waarom,</i>	63
[132]	<i>Wanneer ik bij u ben gebracht,</i>	63
[133]	Dronken nachtliedje	64
[134]	<i>Door een chauffeur omver gereden</i>	64
[135]	<i>In de zon is de dood begonnen,</i>	65
[136]	<i>Gij wist, dat ik niet anders was,</i>	65
[137]	<i>Terwijl hij onder den vleugel sliep</i>	66
[138]	<i>Het land wordt ingekort op dood en dierbaarheden;</i>	66
[139]	<i>Gekwetst in de onuitspreekbaarheden,</i>	66
[140]	Treincoupé	67
[141]	Tochten...	67
[142]	Middernacht	67
[143]	Vuurtoren	68
[144]	Om een donker lichaam	68
[145]	Gij die mij voert...	69
[146]	<i>Een lichaam, liggend in de najaren</i>	69
[147]	De verloren zoon	69
[148]	Moeder I	70
[149]	Moeder II	70
[150]	Nu ik...	71
[151]	Hulshorst	71
[152]	Morgenmist	71
[153]	In den regen	72
[154]	Het namelooze...	72
[155]	De verdronkenen	73
[156]	Zomeravond	74
[157]	De bruid zingt	74
[158]	<i>Vaarwel, wereld, dit is de woestijn</i>	75
[159]	<i>O donkere, woeste ruiten voor den dood</i>	75
[160]	<i>Wie zóó vermoeid zijn leden nederlegt</i>	75

[161]	<i>Ik heb de grond onthouden waar wij waren;</i> 75
[162]	<i>Achternamiddag leeg en uitgeleegd</i> 76
[163]	<i>Donker op donker lig ik opgetast</i> 76
[164]	<i>Avondbemel, toegegrendelde gebeimen</i> 76
[165]	<i>Morgen, en het onthutste kraaien van de banen,</i> 76
[166]	<i>Ik weet haar naam niet meer; die is verloren</i> 77
[167]	<i>O dit eenzelvig binnenvaren van het lied</i> 77
[168]	<i>Muziek van sneeuw in winterkinkhoorn dezer stad</i> 77
[169]	<i>De vruchten in de hof hadden zich stil bezonnen</i> 77
[170]	<i>De zomerwijn klimt in de beken en de boomen,</i> 78
[171]	<i>Hoofd werd verlangens edelste existenz</i> 78
[172]	<i>De vroegte van mijn leven, die ik wedervind</i> 78
[173]	<i>Er is een wenschen, dat ik kus met mijn gedachten:</i> 78
[174]	<i>Jacht op de vonk der verzen en een vrouw:</i> 79
[175]	<i>Ik heb geen naam tusschen u noodig en mijn eer</i> 79
[176]	<i>Dit is de idylle van het nichtje op bezoek:</i> 79
[177]	<i>Wij zijn volslagen idioten</i> 80
[178]	<i>In deze zuivere duisternis,</i> 80
[179]	<i>Vol van avonddauw en donker</i> 81
[180]	<i>Weemoed omdat de dood het weet,</i> 81
[181]	<i>Het wordt mijn laatste, grootste avontuur:</i> 82
[182]	<i>Tuin van herfstdag bij haar thuis</i> 82
[183]	<i>Omdat het niet ontwaken kan</i> 83
[184]	<i>Gij zijt bij mij den nacht, den dag, den nacht</i> 83
[185]	<i>Ik ga naar de stations waar de atomen zweven</i> 83
[186]	<i>Stuk laten liggen wat niet is te heelen,</i> 84
[187]	<i>Ik bloei van binnen met de dood tot bloem,</i> 84
[188]	<i>Ik ben alleen met lied en wind,</i> 84
[189]	<i>Misschien staat in mijn naam alleen de dood</i> 85
[190]	<i>Nu het einde zich nog bezint,</i> 85
[191]	<i>Nu is het tijd om naar uw hart te reizen</i> 85
[192]	<i>De dingen zijn nu zoo dichtbij dat ik</i> 86
[193]	<i>Weenen omdat zeilen zoo verrukt</i> 86
[194]	<i>Nu mijn leven verlopen moet:</i> 87
[195]	<i>Het is van zijnen heer, al wat hem is gegeven</i> 87
[196]	<i>Bij perioden was bij demon en weer dichter</i> 87
[197]	<i>In welk dorp zijt gij verdronken,</i> 88
[198]	<i>O wind die mij onwetend houdt</i> 88
[199]	<i>Ik wil met haar begraven worden in één graf</i> 88
[200]	<i>Zij zullen alles doen, haar te verdonkeremanen</i> 89
[201]	<i>Ik droomde dat zij bij mij zat en met mijn handen speelde</i> 89
[202]	<i>De oogen, uitgezien, zijn hard en bitter</i> 89

[203]	<i>Alles zinkt van mij af, ik draag geen wereld meer</i>	89
[204]	<i>Dien nacht stonden machines in het donker</i>	90
[205]	<i>Wat van uw lichaam bleef voorhanden:</i>	90
[206]	<i>Regen, haar lichaam heeft geen schuld, want ik was zonder</i>	90
[207]	<i>Zij slaapt, zoals een heel jong kindje slaapt</i>	91
[208]	<i>De nacht wordt transparant als een septembermiddag</i>	91
[209]	<i>In deze nacht laat ik u niet meer los</i>	91
[210]	<i>Hij legt het spantouw om de pooten van het beest</i>	92

1937-1939 93

[211]	Het onweer	95
[212]	Met dit gedicht...	96
[213]	<i>Nu ik zo zuiver thuis ben met mijzelf</i>	96
[214]	<i>Ik wist niet dat hij al sprak in de taal van den dood</i>	96
[215]	De stad	97
[216]	De gek en de spiegel	97
[217]	Grafschrift	97
[218]	Over een leven...	98
[219]	Laat mij...	98
[220]	Laat ik u langzaam...	98
[221]	Wij moeten slapen	99
[222]	De dichter is een koe	99
[223]	Bloemen	100
[224]	Graflegging van een oud vriend	100
[225]	Bloed	100
[226]	Graalridder	101
[227]	<i>Ambacht achter oogleden</i>	101
[228]	Misgeboorte	102
[229]	Surplus	102
[230]	Henry Rousseau	102
[231]	<i>Liefde, ik blijf u loven</i>	103
[232]	Jan Toorop	104
[233]	Grafschrift	104
[234]	<i>Het blinde komen</i>	105
[235]	<i>Toen ik het einde had bereikt</i>	105
[236]	<i>De donkere morgenregens</i>	106
[237]	<i>Het huis is leeg, uit het hooren</i>	106
[238]	<i>Zoals het water smaakt des nachts,</i>	107
[239]	<i>De dood laat geen gedicht meer toe</i>	107
[240A]	<i>Wie ik verder zal worden</i>	108
[241]	<i>Om te vergaan</i>	108
[242]	<i>Vannacht, den droom, liggend onder een tafel,</i>	109

[243]	<i>Achter den dood verschanst</i>	109
[244]	<i>In deze morgen zonder schuld</i>	110
[245]	<i>Des morgens kruipt een beest van vrees</i>	110
[246]	<i>De wijlen dat zij het verkoos</i>	111
[240B]	<i>Wie ik nu nog zal worden</i>	112
[247]	Reiziger 'doet' Golgotha I	113
[248]	Reiziger 'doet' Golgotha II	113
[249]	<i>Evenwijdig aan deze schreden</i>	114
[250A]	<i>Woordenbloei:</i>	114
[251]	Vincent	114
[252]	Reiziger 'doet' Golgotha III	115
[253A]	<i>Ik blijf u binnen mij bereiken</i>	115
[254]	<i>Eeuwigheden van mond en schoot</i>	116
[255]	<i>Blijf in mijn oogen, die u zien, gelooven</i>	116
[256]	<i>Binnen het stugge duister van den dood</i>	116
[257]	Niemandslan	117
[258]	Stem	117
[259]	Woord	118
[260]	Bezinning	118
[261]	Geest	119
[262]	Wederkeer	119
[263]	Nacht	120
[264]	Contract	120
[265]	Bolero van Ravel	121
[266]	Ontworden	121
[267]	Doodbloei	122
[268]	In profundis	122
[269]	Cirkel	123
[270]	Contact	123
[271]	'Beumer & Co.'	124
[272]	Zestien I	125
[273]	Zestien II	125
[274]	Zestien III	125
[275]	Zestien IV	126
[276]	Bolwerk	126
[277]	Kind	127
[278]	Huis	127
[279]	H.v.B.	128
[280]	Het ademlooze	128
[281]	Requiem	129
[282]	Onmacht	129
[283]	Pharao	130

[284]	Fantoom 131
[285]	Tekort 131
[286]	Aarde 131
[287]	To be or not to be 132
[288]	Reflex 132
[289]	Bede 133
[290]	Tendresse 133
[291]	Jericho 134
[292]	Smart 134
[293]	Projectie 135
[294]	Rytme 135
[295]	Accomodatie 135
[296]	Doodlied 136
[297]	Windmorgen 136
[298]	Kaïn 136
[299]	Stof 137
[300]	Fata morgana 137
[301]	Nadood 138
[302]	Liefde I 139
[303]	Liefde II 139
[304]	Ode 140
[305]	Dichter 141
[306]	Dialog 142
[307]	Medium 142
[308]	Chaos 142
[309]	Wachtwoord 143
[310]	Sneeuw 143
[311]	Remplacant 144
[253B]	Dans 144
[312]	Vrucht 145
[313]	Bloei 145
[314]	Weerdood 146
[315]	Somnambule 146
[316]	Vrouw 146
[317]	Geduld 147
[318]	Vergif 147
[250B]	Overspel 148
[319]	Duur 148
[320]	Schijnwerper 149
[321]	Slaap 149
[322]	Bruiloftslied 149
[323]	Negatief I 150

[324]	Negatief II	150
[325]	Negatief III	150
[326]	Kosmos	151
[327]	Job	151
[328]	Golf	152
[329]	Joseph Schmidt	152
[330]	Onteigening	153
[331]	Gedaante	153
[332]	Lente I	154
[333]	Lente II	154
[334A]	Lente III	155
[335]	Roep	155
[336]	Versteening	156
[337]	Illusie	156
1940–1941		157
[338]	<i>Dicht bij de dingen die u kennen</i>	159
[339]	De verdronkenen	159
[340]	Manifest	160
[341]	Wacht	160
[342]	Visioen	161
[343]	Steekvlam	161
[344]	In hoc vincit I	162
[345]	In hoc vincit II	162
[346]	In hoc vincit III	163
[347]	In hoc vincit IV	163
[348]	Thebe	164
[349]	Pinksteren	165
[350]	Psychiater	165
[351]	December	166
[352]	Houtsnede	167
[353]	Gebed aan de stof	168
[354]	Gebed aan het vuur	168
[355]	Paschen	169
[356]	Monade	169
[357]	Gebed aan God	170
[358]	Waarheid	170
[359]	Zwerver	170
[360]	Marsman I	171
[361]	Marsman II	171
[362]	Marsman III	171
[363]	Columbus I	172

[364]	Columbus II	172
[365]	Binnenhuisarchitectuur	173
[366]	Sphinx	174
[367]	Don Quichot	174
[368]	Angriff	175
[369]	Vlinder	175
[370]	Retraite	176
[371]	Rouw	176
[372]	Kerkhof	177
[373]	Balans	177
[374]	Vampier	178
[375]	Nachtmerrie	178
[376]	Slaapliedje	179
[377]	Nazomer	179
[378]	Openbaring	179
[379]	Opstanding	180
[380]	Lichaam	180
[381]	Erfdeel	181
[382]	Sterren	181
[383]	Reïncarnatie I	182
[384]	Reïncarnatie II	182
[385]	Franciscus	183
[386]	Heimwee	184
[387]	Delphi	184
[388]	Druïde	185
[389]	Herculaneum	185
[390]	Afspraak	186
[391]	Welkom	186
[392]	Dooi	186
[393]	Baaierd	187
[394]	Gevecht	187
[395]	Fatum	188
[396]	Retrospectie	188
[397]	Osmose	188
[398]	Verbond	189
[399]	Spiegeling	189
[400]	Waaizin	189
[401]	Monomaan	190
[402]	Gebed aan de schrijfmachine	190
[403]	Wodan	190
[404]	Exil	191
[405]	Ontslapen	191

[406]	De vliegende Hollander	192
[407]	Ontslag	192
[408]	Pastiches I	193
[409]	Pastiches II	193
[410]	Pastiches III	193
[411]	Ambtman	194
[412]	Droomschuim	195
[413]	Winteravond	195
[414]	Dood paard	196
[415]	Membraan	196
[416]	Graf	197
[417]	Opstanding	197
1941-1945 199		
[418]	Heul	201
[419]	Cel	201
[420]	<i>Rokken, waarin gij hebt geloopt,</i>	202
[421]	Schaatsenrijder	203
[422]	Luchtaanval	204
[423]	Memphis	204
[424]	Mijn moeder sterft	205
[425]	Chanson triste	205
[426]	Wandeling	206
[427]	<i>Nachtwind en ritseling</i>	206
[428]	<i>De binnenzoomen van den dood</i>	206
[429]	<i>Het fluisterbosch</i>	207
[430]	Narcissus	207
[431]	<i>Mijn hoofd ligt in een holte van muziek</i>	207
[432]	<i>Alle deurknoppen</i>	208
[433]	<i>Vannacht werd je gestalte</i>	208
[434]	Volk en Vaderland	208
[435]	<i>Ik sprak alleen tegen uw mond</i>	209
[436]	<i>Nu gij u weer verbindt</i>	209
[437]	<i>Uw leden strekken zich in boomen</i>	209
[438]	<i>Nu ik u nader zonder tusschenstof</i>	210
[439]	<i>Hermetisch huis</i>	210
[440]	<i>Het beste glas staat in het volgende café,</i>	210
[441]	<i>De morgen heeft vaste onderdeelen</i>	211
[442]	<i>Inktzwart loover loopt over grijze paden</i>	211
[443]	<i>Vannacht zijn ze weer begonnen,</i>	211
[444]	<i>Uit de trompet</i>	212
[445]	<i>De ruimte, die u verliet</i>	212

[446]	<i>Het donker, dat u dekt,</i>	212
[447]	<i>Binnen u, o lied, kan het niet hinderen,</i>	213
[448]	<i>Samengesteld met dood</i>	213
[449]	<i>Het is Zondagavond in Avereest</i>	213
[450]	<i>Ik ga iedere morgen ten gronde</i>	214
[451]	<i>Oogen, die in mij rusten,</i>	214
[452]	<i>In welk riool ben ik terecht gekomen</i>	214
[453]	<i>Watermolen</i>	215
[454]	<i>O zielsterreur in deze huizen</i>	215
[455]	<i>Soldaat</i>	215
[456]	<i>Ziekenhuis. Wiekenzuis</i>	216
[457]	<i>Embryo</i>	216
[458]	<i>De avond overmant uw dood</i>	217
[459]	<i>Reimerswaal</i>	217
[460]	<i>Herinnering en dood</i>	217
[461]	<i>Staar in mij zonder sterren,</i>	218
[462]	<i>Terwijl het regent tusschen u en mij</i>	218
[463]	<i>Gij hebt uw kussen koel gemaakt</i>	218
[464]	<i>Er waren vaste kernen in uw huis</i>	219
[465]	<i>Nijhoff</i>	219
[466]	<i>Tusschen de engelen en klieren</i>	219
[467]	<i>Ik schrik wanneer mijn naam weerklinkt,</i>	220
[468]	<i>De dood brandt u uiteen</i>	220
[469]	<i>De bevende binnenkomst</i>	221
[470]	<i>Danaïde van Rodin</i>	221
[471A]	<i>Wij stonden huid aan huid</i>	222
[472A]	<i>Ik blijf met u verbonden</i>	222
[473]	<i>De honden in mijn hoofd</i>	223
[474]	<i>Ik kan alleen woorden ontmoeten, u niet meer</i>	223
[475]	<i>Een engel, die de aarde niet meer ziet,</i>	223
[476]	<i>Ik laat de avond sterven</i>	224
[477]	<i>Ik ben van zooveel glas,</i>	224
[478A]	<i>Je lag half over een muur</i>	225
[479]	<i>Mijn hand strijkt over uw deur</i>	225
[480]	<i>Ik kan met deze grovere organen</i>	226
[481]	<i>Gij dringt door alles heen:</i>	226
[482]	<i>Koorts weekt u los</i>	226
[483]	<i>Mijn regen,</i>	227
[484]	<i>Herfst</i>	227
[485A]	<i>Ik ben al lang Napoleon geweest,</i>	227
[486]	<i>Morgen van zijde en zonder vrees,</i>	228
[487]	<i>Embryo</i>	228

[488]	<i>Vannacht ging je verbinding met mij aan</i> 228
[489]	Emmaüs 229
[490]	<i>Verloren eigendom. Ter dood veroordeeld leven</i> 229
[491]	<i>Gij zijt weer toegevoegd</i> 229
[492]	Ter Braak 230
[493]	Koorts 230
[494]	kleine kabbalistiek voor kinderen 231
[495]	<i>De koudepunten van uw dood</i> 232
[496]	<i>Gij hebt het hoog geheim doorbroken, Heere Jezus,</i> 233
[497A]	Bekeering 233
[498]	Aardrijkskunde 233
[499]	Taal 234
[500]	Fotografie 235
[501]	Gramofoon 235
[502]	Standbeeld 236
[503]	Étalage 236
[504]	Foxtrott 237
[478B]	Muur 237
[505]	Sprookje 238
[506]	<i>Erbarmelijk geboren,</i> 238
[507]	<i>O blinde mol, die moeite</i> 239
[508]	<i>Vanmorgen heb ik hem zien fietsen door de lanen</i> 239
[509]	<i>Hoe zal nu in het huis de stilte zijn</i> 239
[510]	Het meisje en de tijd 240
[511]	Glazenwasscher 241
[512]	Dorp 241
[513]	Merel 241
[514]	Plateel 242
[515]	Indicht 242
[516]	Watertoren 242
[517]	Globe 243
[518]	Klok 243
[519]	Code civile 243
[520]	Daemon 244
[471B]	Embryo I 244
[521]	Embryo II 245
[522]	Embryo III 245
[523]	Orpheus 246
[524]	Eigening 246
[525]	Stad 247
[526]	Eigendom 247
[485B]	Todesraum 248

[527]	Bruidslied	248
[528]	Dans	249
[529]	Verrijzing	249
[530]	Distantie	250
[531]	Leegte	250
[532]	Distillatie	250
[533]	Telefoon	251
[534]	Lasscher	251
[535]	Klankleer	252
[536]	Gruis	252
[537]	Corrosie	253
[538]	Eindmoraine	253
[539]	Close-up	254
[540]	Rondeau	254
[541]	Hoorbaarheid	255
[542]	Retrograde	255
[543]	Backward	255
[544]	Zeitlupe	256
[545]	Morendo	256
[546]	Slaapwandeling	256
[547]	Slaapliedje I	257
[548]	Slaapliedje II	257
[549]	Wil	258
[550]	Bloei	258
[551]	Illusie	258
[552]	Kleed	259
[553]	Spinrag	259
[554]	Souverein	259
[555]	<i>Een lichaam door geen lied te deren</i>	260
[556]	Venster	260
[557]	<i>Herinnert gij u nog het zoete uiten</i>	260
[558]	Woord en Dood	261
[559]	Gelaat	261
[560]	Handen	261
[561]	Kamer	262
[562]	<i>Hij die het spoor verloren is</i>	262
[563]	Oppervlaktespanning	263
[564]	Rina Ketty	263
[565]	Spirogeet	264
[566]	Aluminium	264
[567]	Meel	265
[568]	Arbeidsvermogen van plaats	265

[569]	N.V.	266
[570]	Dossier	266
[571]	Burcht	267
[572]	Ontlading	267
[573]	Mantel	268
[574]	Elpenbeen	268
[575]	Brons	268
[576]	Rook	269
[577]	Rood	269
[578]	Bloem	269
[579]	Cellophaan	270
[580]	Zestien	270
[581]	Kraakbeen	270
[582]	Rok	271

1945-1946 273

[583]	Linoleum	275
[584]	Groen	275
[585]	Blauw	276
[586]	Lithosfeer	276
[587]	Email	276
[588]	Brei	277
[589]	Asbest	277
[590]	Albast	277
[591]	Crêpe	278
[592]	Steen	278
[593]	Zog	278
[594]	Poeder	279
[595]	Huid	279
[596]	Bakeliet	279
[597]	Baarmoeder	280
[598]	Celluloid	280
[599]	Kerk	280
[600]	Bazalt	281
[601]	Hersenschors	281
[602]	Gummi	281
[603]	Vilt	282
[604A]	Papier	282
[605]	Sextant	282
[606]	Telefunken	283
[607]	Klankbord	283
[608]	Afspraak	284

[609]	Volmacht 284
[610]	Intermédiaire 285
[611]	Dualis 285
[612]	Oogst 286
[613]	Oceaan 286
[614]	Arenden 286
[615]	Dracht 287
[616]	Hechting 287
[617]	Anjers 287
[618]	Vervulling 288
[619–620]	Petertje 288
[619]	Kiem 288
[620]	Embryo 288
[621]	Kus 289
[622]	Pullover 290
[623]	Hercules Seghers 290
[624]	Microben 291
[625]	Raspoetin 291
[626]	Vestdijk 292
[627]	Spinoza 292
[628]	Mozes 293
[629]	Potlood 293
[630]	<i>Als vele microben op ruiten en ramen</i> 293
[631]	Vogel van waanzin 294
[632]	Directeur 294
[633]	Dagboek 295
[634]	Slagveld 296
[472B]	Symbiose 296
[635]	Quantiteit 297
[636]	Tableau mourant 297
[637]	Onderlinge 298
[638]	Constante 298
[639]	Inter ego 298
[640]	Woeker 299
[641]	Localisatie 299
[642]	Topografie 299
[643]	Janus 300
[644]	Steenlied 300
[645]	Volume 301
[646]	Qualiteit 301
[647]	Oorlog 302
[648]	Camera Obscura 302

[649]	Landschap 302
[650]	Energie 303
[651]	Diaspora 303
[652]	Verzet 304
[653]	Omsingeling 304
[654]	Aanspraak 305
[655]	Totalisator 305
[656]	Autogram 306
[657]	Paradijs 306
[658]	Wichelroede 306
[659]	Mier 307
[660]	Aureool 307
[661]	Duel 307
[662]	Kristal 308
[663]	Afscheid 309
[664]	Registratie 309
[665]	Herdenken 310
[666]	Afval 310
[667]	Diepgang 311
[668]	Claude Monet 311
[669]	Maria 312
[670]	Maria Magdalena 312
[334B]	Verkenning 313
[671]	Trance 313
[672]	Doodlied 314
[673]	Diagnose 315
[674]	Aarzeling 315
[675]	Arceering 316
[676]	Kafka 316
[677]	Schakelbord 317
[678]	Einstein 317
[679]	4e Dimensie I 318
[680]	4e Dimensie II 318
[681]	4e Dimensie III 318
[682]	4e Dimensie IV 319
[683]	4e Dimensie V 319
[684]	Tromboze 320
[685]	Tegenwoordigheid 320
[686]	Verrekijker 320
[687]	Continuïteit 321
[688]	Film 321
[689]	Conserven 322

[690]	Punt 322
[691]	Ganzebord 322
[692]	Convexe 323
[693]	Zijn 323
[694]	i^3 323
[695]	Tijdnood 324
[696]	Positie 324
[697]	Spiraal 325
[698]	o, λ 325
[699]	Nirwana 326
[700]	Acrobate 326
[701]	Overdood 326
[702]	Concave 327
[703]	Cartografie 327
[497B]	Triniteit 328
[704]	Damascus 329
[705]	<i>Gij ligt in craquelé verloren</i> 329
[706]	Code 330
[707]	<i>Ik vul met mijn gedachten</i> 330
[708]	Avondmaal 331
[709]	<i>Jezus schreef met zijn vinger in het zand</i> 331
[710]	Creatie 332

1946–1948 333

[711]	Doornroosje 335
[712]	<i>Ik sta verslonden van het oogenblik</i> 335
[713]	Complementariteit I 336
[714]	Complementariteit II 336
[715]	Complementariteit III 337
[716]	Complementariteit IV 337
[717]	<i>Gij hangt alleen met draden aan elkaar</i> 338
[718]	<i>Ik raak de tijd in 't vore, toekomst is</i> 338
[719]	Optiek 339
[720]	Proteïne 339
[721]	<i>Koude noordzeeën zijn in mij ontstaan</i> 340
[722]	Raster 340
[723]	Willink 341
[724]	Excentriek 341
[725]	Devaluatie 342
[726]	<i>Nu regent het ook in uw nacht</i> 342
[727]	Descartes 343
[728]	Perpetuum mobile 343

[729]	Beklemrecht 344
[730]	Hameln 344
[731]	<i>In deze sneeuw ben ik een teekening</i> 345
[732]	Adam 345
[733]	Dichtkunst 346
[734]	Zelfmoordenaar 347
[735]	Olifant 348
[736]	Inflatie 348
[737]	Kegelsnede 349
[738]	Kinderangst 349
[739]	Het weer is goed 350
[740]	Herzelving 350
[741]	Dorp 351
[742]	Lente 351
[743]	Woestijn 351
[744]	Twee sonnetten voor Spanje I 352
[745]	Twee sonnetten voor Spanje II 352
[746]	Voor Spanje I 353
[747]	Voor Spanje II 353
[748]	<i>Is Eelco Sötemann voor niets begonnen?</i> 354
[749]	Doodbeeld 354
[750]	Verwildering 355
[751]	Auschwitz 355
[752]	Permanent wave 356
[753]	Blokkeering 356
[754]	Klerk 357
[755]	Status nascendi 357
[756]	Status morendi 358
[757]	<i>O minimum dat zonder mensen is</i> 358
[758]	<i>Nu zijn wij eindelijk bijeen</i> 359
[759]	<i>Gij hebt u uit mij weggenomen</i> 359
[760]	<i>Al sta ik in uw vleesch geaderd</i> 359
[761]	Hoonte 360
[762]	Autodroom 360
[763]	Quadratuur 361
[764]	Treinnymph 361
[765]	Dief 362
[766]	Democraat 362
[767]	Draaideur 363
[768]	Ovoïde 363
[769]	Het meisje en de trom 364
[770]	Topaas 364

[771]	Foetus 365
[772]	Bruidegom 365
[773]	Vendutie 366
[774]	Winnetou 366
[775]	Extemporeetje 367
[776]	Werkster 367
[777]	Veewagen 1945 368
[778]	Atoombom 369
[779]	Amethist 370
[780]	Ectoplasma 370
[781]	Hangkast 371
[782]	Mamré 371
[783]	Overjarig 372
[784]	Smaragd 372
[785]	Reflexie 373
[786]	Risico 373
[787]	Castrup 374
[788]	Sloot 374
[789]	Rath & Doodeheefver 375
[790]	Afreis 375
[791]	Kermesse d'été 376
[792]	Weerbericht 377
[793]	Euclides 378
[794]	Verzoendag 378
[795]	Ondertrouw 379
[796]	Ban 379
[797]	Sexoïde 380
[798]	Robot 380
[799]	Bruiloft 381
[800]	Vestdijk 381
[801]	Groeten uit Neede 382
[802]	Aanhalingstekens 382
[803]	Spellbound 383
[804]	Slagzij 383
[805]	Monogram 384
[806]	Reincultuur 384
[807A]	Transplantatie 385
[808]	Oculair 385
[809]	Roltrap 386
[810]	Halo 386
[811]	Inclinatie 387
[812]	Jean Giono 387

[813]	Leliën	388
[814]	Robot	388
[815]	Kindergraf	390
[816]	Hoornik	390
[817]	Spel	391
[818]	Verdemen	391
[819]	Asbelt	392
[820]	Elckerlyc	392
[821]	Robot	393
[822]	Dronken nachtliedje	395
1949-1953 397		
[823]	Gobelin	399
[824]	Pand	399
[825]	Huiszoeking	400
[826]	Parhelium	400
[827]	Mascotte	401
[828]	Plexus solaris	401
[829]	Vercors	402
[830]	Bloedwraak	402
[831]	Ets	403
[832]	Fructidor	403
[833]	Nevelheim	404
[834]	Nabeeld	404
[835]	Plastic	405
[836]	Katalisator	405
[837]	Sneeuwvitje	406
[838]	Röntgen	407
[839]	Vroegkerk	407
[840]	Maréchaussée	408
[841]	Kloosterhofje van Fréjus	408
[842]	Chrysoliet	409
[843]	Jeanne d'Arc	409
[844]	Avond	410
[845]	Metronoom	410
[846]	Velodroom	411
[847]	Erfvijand	412
[848A]	Vrijgezel	413
[849]	Zoekplaat	413
[850]	Pastorale	414
[851]	Nachtvlucht	414
[852]	Ballade van de winkelbediende I	415

[853]	Ballade van de winkelbediende II	415
[854]	Ballade van de winkelbediende III	416
[855]	Cartering	417
[856]	Equinox	417
[857]	Hélicoptère	418
[858]	Droomlot	418
[859]	Nocturne	419
[860]	Heraldiek	419
[861]	Riviéra	420
[862]	Autoclaaf	420
[863]	Apostrophen	421
[864]	Histologie	421
[865]	Ontvoering	422
[866]	Gehenna	422
[867]	Grint	423
[868]	Zeegezicht	423
[869]	Tantalus	424
[870]	Déjà-vu	424
[871A]	Ballade van de gasfitter I	425
[872A]	Ballade van de gasfitter II	425
[873A]	Ballade van de gasfitter III	426
[874A]	Ballade van de gasfitter IV	426
[875A]	Ballade van de gasfitter V	427
[876A]	Ballade van de gasfitter VI	427
[877A]	Ballade van de gasfitter VII	428
[878A]	Ballade van de gasfitter VIII	428
[879A]	Ballade van de gasfitter IX	429
[880]	Ballade van de gasfitter X	429
[881A]	Ballade van de gasfitter XI	430
[882A]	Ballade van de gasfitter XII	430
[871B]	Ballade van de gasfitter I	431
[872B]	Ballade van de gasfitter II	431
[873B]	Ballade van de gasfitter III	432
[874B]	Ballade van de gasfitter IV	432
[875B]	Ballade van de gasfitter V	433
[876B]	Ballade van de gasfitter VI	433
[877B]	Ballade van de gasfitter VII	434
[878B]	Ballade van de gasfitter VIII	434
[879B]	Ballade van de gasfitter IX	435
[883]	Ballade van de gasfitter X	435
[884]	Ballade van de gasfitter XI	436
[885]	Ballade van de gasfitter XII	436

[881B]	Ballade van de gasfitter XIII	437
[882B]	Ballade van de gasfitter XIV	437
[886]	Valuta	438
[887]	Ajalon	438
[888]	Necrologie	439
[889]	Myopie	439
[890]	Tracé	440
[891]	Keldergat	440
[892]	En route	441
[893]	Recherche	441
[894]	Silhouet	442
[895]	Daggelder	442
[896]	Clair-obscur	443
[897]	Contrapunt	443
[898]	Gorge de Loup	444
[899]	Vervaldag	444
[900]	Souvenir	445
[901]	Nachtpauwoog	445
[902]	Conjugatie	446
[903]	Acoustiek	446
[904]	Autisme	447
[905]	Telex	447
[906]	Cumuli	448
[907]	Planimetrie	448
[908]	Weerkunde	449
[909]	Tuinbeeld	449
[910]	Grafwinkel	450
[911]	Ichthyologie	450
[912]	Begravenis op Westduin	451
[913]	<i>Ik loop in doodvacantie door den Haag</i>	451
[914]	<i>De ogen glanzen en de wangen gloeien</i>	452
[915]	<i>De diepten van de warenhuizen in</i>	452
[916]	<i>Stippen bewegen in een oertoestand</i>	453
[917]	<i>Soms, in een etalage, komt gij voor,</i>	453
[918]	<i>De stilte staat geschilderd in de straat</i>	454
[919]	Kerstmis	454
[920]	Gemeentereiniging	455
[921]	<i>De blikken van voorbijgangers braveren</i>	455
[922]	Inneméc	456
[923]	Zieken	456
[924]	Nachtwaker	457
[925]	Schuddegeest	457

[926]	Leica 458
[927]	Passage 458
[928]	Baedeker 459
[929]	Topografie 459
[930A]	Deïsme 460
[931]	Rorschach 460
[932]	Comptabiliteit 461
[933A]	Stenografie 461
[934]	Aurora 462
[935]	Nostalgie 462
[936]	Villégiatuur 463
[937]	Tuinarchitect 463

1953–1962 465

[938]	Mania religiosa 467
[939]	Brood en stenen 467
[940A]	Buitengoed 468
[941]	Risico I 468
[942]	Risico II 469
[943]	Hallucinatie 469
[944]	Sympathicus 470
[945]	Tijdbarrière 470
[946]	Flash-back 471
[947A]	Stenose 471
[948]	Risico 472
[949]	10 Mei I 473
[950]	10 Mei II 473
[951]	Wandeling met tante 474
[952]	Terra incognita 475
[953A]	Ad interim 475
[954]	Lucifer 476
[955]	November 477
[956A]	Aquarium 478
[848B]	Kaïn 480
[957]	Longitude 480
[958]	Cataclysm 481
[959]	Gravure 481
[960]	Ebenhaëzer 482
[961]	Komaf 482
[962]	Litteken 483
[963]	Station 483
[964]	Fait accompli 484

[965–966]	Twee bergen 484
[965A]	Tabor 484
[966A]	Nebo 485
[967]	Draaiboek 485
[968A]	Depersonalisatie 486
[848C]	Kaïn 487
[969]	Kroondomein 488
[970]	Folklore 488
[971]	Dryade 489
[965B]	Tabor 489
[972]	Jachtopziener 490
[973]	Diana 490
[974]	Huisknecht 491
[975A]	Tuinbeeld 491
[976]	Tuinbaas 492
[977]	Rentmeester 492
[978]	Verslaggever 493
[979]	Beau lieu 493
[980]	Reservaat 494
[981]	Zwevende claim 494
[965C]	Tabor 495
[975B]	Tuinbeeld 496
[982]	Dwingelo 496
[983]	Aanstalte 497
[984]	Reikwijdte 497
[985]	Recreatie 498
[986]	Potentieel 499
[987]	Anaconda 499
[988]	Makelaar 500
[989]	Cross-country 500
[990]	Hecate 501
[991]	Trivia 502
[992]	Onland 503
[993]	Horeb 503
[994]	Watersnood 504
[995]	Chauffeur 504
[996]	Tweede meisje 505
[997]	Sluitrede 505
[998]	Hyade 506
[966B]	Nebo 506
[999]	Refractie 507
[1000]	Theater 507

[1001]	Rochade	508
[1002]	Zonneleen	508
[1003]	Microcopie	509
[1004]	Rollend materieel	509
[1005]	Oreade	510
[1006]	Ultra montes	510
[1007]	Isotopen	511
[1008]	Huisbewaarder	512
[1009]	Mon trésor	513
[1010–1013]	Ballade van de tijd	514
[1010]	Memorandum	514
[1011]	Tête à tête	514
[1012]	Dies irae	515
[1013]	o.o.o	515
[1014]	Drieluikje voor Jany	516
[604B]	Papyroline	516
[807B]	Transplantatie	517
[1015]	Critische massa	518
[848D]	Fall-out	519
[930B]	Deïsme	520
[933B]	Stenografie	520
[940B]	Buitengoed	521
[947B]	Stenose	521
[953B]	Ad interim	522
[956B]	Aquarium	523
[968B]	Depersonalisatie	525
[1016A]	Anti-materie	526
[1016B]	Anti-materie	527

APPENDIX A 529

[1]	<i>[zij stonden op hetzelfde grondgebied]</i>	531
[2]	<i>De dag is als een lei, dof en gewoon</i>	531
[3]	<i>windstrepen Bloed[vaten] liggen in de lucht,</i>	531
[4]	Kerstengel	532
[5]	<i>Koren staat rechtop in het land gegrift</i>	532
[6]	<i>Plunderend raast de wind [voorbij het raam]</i>	532
[7]	<i>[Bij nacht] komen de vuilmismannen vegen</i>	533
[8]	<i>[God heeft u elke dag] voor mij vervroegd</i>	533
[9]	<i>In Juni heeft het groen de oppermacht;</i>	534
[10]	<i>Nest van het niets boven de bosrand</i>	534
[11]	<i>Al wat nu waait is Januariwind</i>	534
[12]	<i>[Verzinken in harmonicamuziek]</i>	535

[13]	<i>De naden der natuur komen weer bloot</i>	535
[14]	<i>[Het bos is in het vers teruggegroeid]</i>	535
[15]	<i>[Onder de vloeipapieren van het licht]</i>	535
[16]	Boelhuis	536
[17]	<i>[Ik laat de avond in u] overstaan</i>	536
[18]	<i>Het huis [draagt] weer een roos achter het oor</i>	536
[19]	<i>[De wolken staan verjaard] in het toneel</i>	536
[20]	<i>De stilte staat gebeïningd [door u heen]</i>	537
[21]	<i>Diep [vat van honig] de herinnering</i>	537
[22]	<i>De zon hangt [portretten aan de bomen]</i>	537
[23]	<i>De bolle vaten van het najaar klinken</i>	537
[24]	<i>Ik loop weer vol met mos en ander kruid</i>	538
[25]	<i>Mijn eerste weemoed heb ik daar geroken</i>	538
[26]	<i>Het huis [staat] voor mij uit zijn jaartal op</i>	538
[27]	<i>Dichtgemetseld in mist zijn de vogezen</i>	538
[28]	<i>Dauw leert om het huis de ganse nacht</i>	539
[29]	<i>op dienstreis] onder in de gloed der lanen</i>	540
[30]	<i>De ruilverkaveling [heeft] aangevangen</i>	541
[31]	<i>Novemberland van lood, de herfstman gaat</i>	541
[32]	<i>[annacht is zij de weg weer uitgekomen</i>	541
[33]	<i>Kiezel en kosmos hebben u gemeen</i>	542
[34]	<i>[Ik Verlies u geen moment meer uit het oog]</i>	542
[35]	<i>De zaterdag staat nog helemaal open</i>	542
[36]	<i>Gij, uit gedichten opgebouwd, vertelde</i>	542
[37]	<i>De wereld over mijn jeugd gaat weer dicht</i>	542
[38]	<i>Nevelkamer van Wilson is</i>	543
[39]	<i>[ergeestlijkt staan de [lariksen]</i>	543
[40]	<i>Bomen [stonden] het water in te spoken</i>	543
[41]	<i>Het is de morgen nog van ommekeer</i>	543
[42]	Lage flux	543
[43]	<i>Dun glas tussen de bomen uitgespannen</i>	544
[44]	<i>De stille muren van de mist verrijzen</i>	544
[45]	<i>De haringvrouw was vriendelijk vandaag</i>	544

APPENDIX B 545

[1]	De duidelijke dr of Geharrewar met Zeydje	547
-----	---	-----

ALFABETISCH REGISTER VAN TITELS EN BEGINREGELS 549

